

การเมืองภายในของไทยกับการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยต่อเวียดนามปีค.ศ.1988-1997

นางสาว นภรัตน์ พิรวัดมงคล

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2544

ISBN 974-03-1299-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI DOMESTIC POLITICS AND THE IMPLEMENTATION OF THAI ECONOMIC POLICY TOWARDS
VIETNAM (1988-1997)

Miss Naparat Phirawattanakul

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2001

ISBN 974-03-1299-3

นภรัตน์ พิรวัดมนกุล : การเมืองภายในของไทยกับการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยต่อ
เวียดนามปีค.ศ.1988-1997. (THAI DOMESTIC POLITICS AND THE IMPLEMENTATION
OF THAI ECONOMIC POLICY TOWARDS VIETNAM (1988-1997)) อาจารย์ที่ปรึกษา :
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์, 194 หน้า. ISBN 974-03-1299-3.

วิทยานิพนธ์นี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจด้านการค้าและการลงทุนระหว่างไทยกับ
เวียดนามระหว่างปีค.ศ.1988-1997 โดยในปีค.ศ.1988 รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำริที่จะปรับ
ความสัมพันธ์กับ 3 ประเทศอินโดจีนโดยเฉพาะเวียดนาม ด้วยการประกาศนโยบายเปลี่ยนนามระบบเป็น
สนาการค้า ซึ่งสอดคล้องกับที่เวียดนามเริ่มหันมาเปิดประเทศต้อนรับการลงทุนจากภายนอก ขณะ
เดียวกันรัฐบาลก็ตระหนักถึงศักยภาพทางเศรษฐกิจของเวียดนามที่กำลังเติบโตและพร้อมจะขยายตัวต่อ
ไปในอนาคต จึงนับเป็นโอกาสอันดีที่ไทยจะเข้าไปบุกเบิกตลาดการค้า-การลงทุน อันจะเอื้อประโยชน์ให้
กับการพัฒนาประเทศในฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจร่วมกัน แต่ปรากฏว่ากระทั่งถึงปีค.ศ.1997 ปริมาณ
และมูลค่าการค้า-การลงทุนระหว่างไทยกับเวียดนามกลับมีทิศทางการขยายตัวในอัตราต่ำ ซึ่งไม่สอดคล้อง
กับนโยบายมุ่งสู่อินโดจีนตามที่รัฐบาลได้กำหนดไว้

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่ากรณีที่ปริมาณและมูลค่าการค้า-การลงทุนระหว่างไทยและเวียดนาม
ขยายตัวในอัตราต่ำนั้นเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการได้แก่ ประการแรก การดำเนินนโยบายต่างประเทศ
ของรัฐบาลไทยแต่ละสมัยขาดความต่อเนื่อง และประการที่สอง นักธุรกิจไทยประสบปัญหาใน
การดำเนินธุรกิจกับเวียดนาม อันเป็นผลพวงมาจากสาเหตุที่ 1 รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในเวียดนามด้วย
ได้แก่ การที่เวียดนามยังมีระบบการบริหารงานแบบคอมมิวนิสต์ รวมถึงกฎระเบียบการค้า-การลงทุนที่ยัง
คลุมเครือ ตลอดจนการขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ อาทิ การสื่อสาร, การคมนาคม, การโทร
คมนาคม และ การก่อสร้าง ก็ล้วนแต่เป็นอุปสรรคที่ทำให้การค้า-การลงทุนระหว่างไทยและเวียดนาม
ขยายตัวในอัตราต่ำทั้งสิ้น

ภาควิชา.....ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ....

ลายมือניתิต.....

สาขาวิชา....ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ...

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4181139124 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD : THAI-VIETNAMESE ECONOMIC RELATIONS/ TRADE/ INVESTMENT/
THAI DOMESTIC POLITICS/ THAI ECONOMIC POLICY

NAPARAT PHIRAWATTANAKUL : THAI DOMESTIC POLITICS AND THE
IMPLEMENTATION OF THAI ECONOMIC POLICY TOWARDS VIETNAM
(1988-1997). THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR CHAYCHOKE
CHULASIRIWONGS, Ph.D., 194 pp. ISBN 974-03-1299-3.

This thesis attempts to make a study on Thai-Vietnamese economic relations in trade and investment from 1988 to 1997. In 1988 the Chatchai government announced its intention to normalise its relations with the three Indochinese states, especially with Vietnam by applying the policy called “the transforming of the battlefield into a market place”. The policy was corresponded with Vietnam’s policy to open its economy to foreign investment. The Thai government was aware of the high Vietnam’s economic potential which had a tendency to grow in the near future . Thus it was a good opportunity for Thailand to develop trade and investment in Vietnam. However, it is found that between 1988 and 1997, the volume and value of trade and investment between Thailand and Vietnam were growing at a decreasing rate. This did not reflect the objective of the overall government’s policy for Indochina.

From this study, two major factors were found to be the cause of the decreasing growth in trade and investment. Firstly, Thai foreign policies were inconsistent deriving from changes in parties governing the country. Secondly, as a result of the first cause, Thai businessmen were confronted with problems in doing business with Vietnamese counterparts, namely Vietnam’s communist management system, the uncertainty of trade and investment regulations, and the lack of basic infrastructure in Vietnam such as communications, transport, telecommunications and construction.

Department.....International Relations.... Student’s signature.....
Field of study...International Relations.... Advisor’s signature.....
Academic year 2001 Co-advisor’s signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือเป็นอย่างดีของ รศ.ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะด้านวิชาการและการดำเนินการในด้านต่างๆด้วยความเมตตาเสมอมา ทั้งนี้รวมถึง รศ.ดร.สมพงศ์ ชูมาก ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรศ.ดร.ไชยวัฒน์ คำชู กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ผู้เขียนต้องขอกราบขอบพระคุณครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ทั้งในด้านวิชาการและจริยธรรมให้กับผู้เขียนมาตั้งแต่วัยเยาว์ ซึ่งถือเป็นคุณูปการอันสำคัญที่ทำให้ผู้เขียนเติบโตมาเป็นคนดีที่มีความรู้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและตนเองในภายภาคหน้า

ขณะเดียวกัน ผู้เขียนต้องขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ทุกท่าน โดยเฉพาะเพื่อนจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ได้คอยเป็นกำลังใจซึ่งกันและกันมาตลอดระยะเวลา 4 ปี ขอขอบคุณคุณคุณทิพย์วรรณ เคลือบทอง เพื่อนรุ่นพี่ที่คอยให้คำชี้แนะในด้านข้อมูลอันเป็นประโยชน์กับผู้เขียนมาโดยตลอด รวมถึงเพื่อนๆธรรมศาสตร์และเพื่อนสมัยมัธยมปลายที่คอยเฝ้าถามทุกข์สุขและความคืบหน้าของวิทยานิพนธ์ด้วยความห่วงใยในชีวิตและสุขภาพของผู้เขียนเสมอมา ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความเอื้ออาทรของเพื่อนๆทุกคนที่ทำให้ผู้เขียนตระหนักว่าคุณค่าของมิตรแท้มีจริงเพียงใด

นอกเหนือไปจากบุคคลที่ได้กล่าวถึงในข้างต้นแล้ว ยังมีบุคคลสำคัญอีกผู้หนึ่งที่คุณเขียนจะละเลยเสียมิได้ นั่นคือมารดาของผู้เขียนที่ได้อดทนเลี้ยงดูและสงเสียดูแลผู้เขียนมาแต่เยาว์ กระทั่งเติบโตจนกลายเป็นมหาบัณฑิตได้ในวันนี้ รวมถึงพี่ๆที่คอยให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือผู้เขียนเสมอมา

สุดท้ายนี้ ผู้เขียนขอปรบมือให้กับตัวเองที่มีความมุ่งมั่นะบากบันในการเรียนและอดทนต่อสู้กับความท้อใจที่สั่งสมมาตลอด 4 ปี จนกระทั่งมาถึงวันแห่งความสำเร็จได้อย่างเต็มภาคภูมิ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	10
1.3 ขอบเขตการศึกษา.....	10
1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	10
1.5 สมมติฐาน.....	14
1.6. วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล.....	14
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา.....	15
1.8 การนำเสนอเรื่อง.....	15
2 นโยบายเศรษฐกิจของไทยต่อเวียดนามระหว่างปี ค.ศ.1988-1997.....	17
2.1 รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (สิงหาคม ค.ศ.1988 - กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991).....	18
2.2 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน (มีนาคม ค.ศ.1991 - กันยายน ค.ศ. 1992).....	31
2.3 รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (กันยายน ค.ศ.1992 - มิถุนายน ค.ศ. 1995).....	42
2.4 รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (กรกฎาคม ค.ศ.1995 - กันยายน ค.ศ.1996).....	53

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.5 รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พฤศจิกายน ค.ศ.1996 - พฤศจิกายน ค.ศ.1997).....	58
3 ความสัมพันธ์ด้านการค้า การลงทุนไทย-เวียดนาม.....	65
3.1 ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-เวียดนาม.....	65
3.1.1 ภาวะการค้าไทย-เวียดนาม.....	72
ก. ภาวะการนำเข้าของไทย.....	72
ข. ภาวะการส่งออกของไทย.....	73
ค. สรุปภาวะการค้าไทย-เวียดนาม.....	76
3.1.2 การค้าระหว่างประเทศของเวียดนาม.....	77
3.1.3 ตลาดสินค้าไทยในเวียดนาม.....	78
3.1.4 ภาวะการแข่งขันที่กระทบต่อสินค้าไทย.....	81
3.2 การลงทุนของต่างชาติในเวียดนาม.....	83
3.2.1 วัตถุประสงค์ของเวียดนามในการแสวงหาการลงทุนจาก ต่างประเทศ.....	85
3.2.2 มาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจ และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ	86
1) มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (non-tax incentives).....	86
2) มาตรการด้านภาษี (tax incentives).....	88
3.2.3 ภาวะการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม.....	96
3.2.4 ความสัมพันธ์ด้านการลงทุนไทย-เวียดนาม: ปัจจัยเบื้องต้นของ ไทยในการแสวงหาแหล่งลงทุนในเวียดนาม.....	103
1) ปัจจัยในเชิงสภาวะแวดล้อม.....	104
2) ปัจจัยในเชิงนโยบาย.....	106
3.2.5 ภาวะการลงทุนของไทยในเวียดนาม.....	107
1) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1988-1992.....	108
2) ช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1993-1997.....	110

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ปัญหาและอุปสรรคทางการค้า และการลงทุนของไทยในเวียดนาม.....	113
4.1 ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของไทย.....	115
1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากรัฐบาลไทย.....	115
2) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากเอกชนไทย.....	122
4.2 ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของเวียดนาม.....	124
1) ปัญหาพื้นฐาน.....	124
2) ปัญหาในด้านธุรกิจบางประการ.....	133
5 บทสรุปและวิเคราะห์.....	139
5.1 ภาวะการค้าและการลงทุนของไทยในเวียดนาม.....	139
5.2 ผลการศึกษาและการปรับใช้กรอบความคิด.....	142
รายการอ้างอิง.....	157
ภาคผนวก.....	169
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	194

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	มูลค่าการค้าไทย-เวียดนาม ปี ค.ศ.1975-1990.....	69
2	การค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ปี ค.ศ.1993-1994.....	71
3	มาตรการสร้างแรงจูงใจในการลงทุนของเวียดนาม.....	93
4	การลงทุนต่างชาติในเวียดนาม (เฉพาะ 15 ประเทศที่มีการลงทุนสูงสุด) ที่ได้รับการอนุมัติ (1988 - 15 เมษายน 1998).....	101
5	การลงทุนของต่างชาติในเวียดนาม จำแนกรายสาขา (จนถึง 14 กันยายน 1996).....	102
6	จำนวนโครงการลงทุนของไทยในเวียดนาม.....	111
7	การลงทุนของกลุ่มประเทศอาเซียนในเวียดนาม (20 มกราคม 1997).....	114

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กระบวนการอนุมัติโครงการลงทุนในเวียดนามของชาวต่างประเทศ.....	129

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ผนวกที่		หน้า
1	HARMONIZED TARIFF NOMENCLATURE.....	170
2	รายชื่อโครงการลงทุนไทยในเวียดนามที่ได้รับการอนุมัติและประเภทของ การลงทุน รวมทั้งโครงการที่ถูกเพิกถอน (1988 - 20 มกราคม 1997).....	178

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง

ในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โลกได้เข้าสู่ยุคของการแบ่งแยกออกเป็น 2 ค่าย ด้วยอิทธิพลของความแตกต่างทางด้านลัทธิความเชื่อ และอุดมการณ์ทางการเมืองในช่วงสงครามเย็น ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามเหนือ ประเทศเพื่อนบ้านที่เคยมีประวัติศาสตร์ร่วมกันมาเป็นเวลายาวนานบนแผ่นดิน “สุวรรณภูมิ” มีอันต้องหยุดชะงักลง

ผู้นำไทยในสมัยนั้นเกรงว่าลัทธิความเชื่อและอุดมการณ์ทางการเมืองแบบสังคมนิยม-มาร์กซิสของเวียดนามเหนือ (โดยได้รับการสนับสนุนจากจีนและสหภาพโซเวียต)¹ จะกลายเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ผู้นำไทยขณะนั้นจึงตัดสินใจละทิ้งนโยบายเป็นกลาง และหันไปดำเนินนโยบายให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา เพื่อสกัดกั้นการแผ่ขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²

ต่อมาเมื่อคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือ สามารถยึดเวียดนามใต้ได้ในปลายเดือนเมษายน ค.ศ. 1975 (พ.ศ.2518) และรวมประเทศทั้งสองอย่างเป็นทางการในปีต่อมา ประเทศไทยจึงได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนามในวันที่ 6 สิงหาคม ค.ศ. 1976³ แต่ภายหลังจากนั้น

¹ ไปรตดูรายละเอียดในประทุมพร วัชรเสถียร, “ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต,” ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์ บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, (กรุงเทพฯ : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 145 – 153.

² เรื่องเดียวกัน.

³ จุลชีพ ชินวรรณ, “สองทศวรรษ ความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม จากความขัดแย้งในอดีตสู่ความร่วมมือในปัจจุบัน,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539), หน้า

ไม่นาน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามก็จำเป็นต้องเสื่อมทรามลงอีก เมื่อเวียดนามส่งทหารเข้ารุกรานกัมพูชาในวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1978⁴

การเข้ายึดครองกัมพูชาดังกล่าว ส่งผลให้มีกำลังทหารเวียดนามตั้งประชิดชายแดนของไทย นอกจากนี้ไทยยังเชื่อว่าเวียดนามมีวัตถุประสงค์ที่จะผนวกดินแดน 17 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเข้าในสหพันธอินโดจีนด้วย⁵ ซึ่งผู้นำไทยในขณะนั้น คือ นายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเห็นว่า เวียดนามเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศไทย และตราบไต่ที่เวียดนามยังคงยึดครองกัมพูชาอยู่ ประเทศไทยก็ยังคงถูกคุกคามต่อไป⁶

ประเทศไทยได้ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อหาหนทางแก้ไขปัญหากัมพูชา โดยอาศัยทั้งมาตรการทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทูต โดยผนึกกำลังร่วมกับกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน และนานาประเทศในสหประชาชาติ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศในค่ายตะวันตก เพื่อสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของเวียดนาม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต และประเทศคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออก⁷

การรุกรานและการเข้ายึดครองกัมพูชาของเวียดนาม ทำให้เวียดนามได้รับการประณามและถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลก ความสัมพันธ์อันดีที่เคยมีมาในอดีตในระหว่างประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่นๆทั้งในภูมิภาคเอเชีย และยุโรป มีอันต้องเสื่อมทรามลง ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศทั้งในระดับทวิภาคี และพหุภาคี ก็มีอันต้องถูกระงับไปด้วย

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

⁵ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, “ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในภาพรวม,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางในอนาคต, หน้า 206.

⁶ ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, “สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับเวียดนาม : มิตรภาพที่อาบด้วยยาพิษ,” ใน ประเด็นที่ยะกุล บรรณธิการ, จิตวิทยาความมั่นคง 2529, (กรุงเทพฯ : สมาคมจิตวิทยาความมั่นคงแห่งประเทศไทย, 2529), หน้า 335.

⁷ จุลชีพ ชินวรรณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 133.

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ได้ปรับตัวดีขึ้นหลังจากที่เวียดนาม ถอนทหารออกจากกัมพูชา ในปี ค.ศ. 1989 ประกอบกับสถานการณ์ภายในประเทศไทยขณะนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง จากการที่พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 1988 และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ 24 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 ได้ส่งผลให้ประเทศไทยมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งเป็นครั้งแรกในรอบ 12 ปี พร้อมกันนี้ แนวนโยบายและการปฏิบัติการทางการเมืองของรัฐบาลชุดใหม่ ยังแตกต่างจากรัฐบาลที่นำโดย พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้ดำเนินมาตลอดระยะเวลา 8 ปีด้วย⁸ โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศซึ่งนับว่าเป็นมิติใหม่ของการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนที่ได้คลี่คลายจากปัญหาความขัดแย้งทางอุดมการณ์ การเมือง ไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

ภายหลังจากที่พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศขณะนั้น) ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ.1988 พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ และคณะที่ปรึกษาบ้าน พิษณุโลก ก็ได้เข้ามามีบทบาทที่โดดเด่นในด้านการต่างประเทศ ด้วยการประกาศนโยบายที่จะ เปลี่ยนอินโดจีนจาก “สนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งนับได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนทิศทางของ นโยบายต่างประเทศไทยจากเดิมที่เน้นให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านการเมือง ไปสู่การให้ ความสำคัญกับประเด็นทางเศรษฐกิจมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ไทยกลายเป็นสะพาน เชื่อมเวียดนามกับประเทศอื่นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และให้ประเทศไทยกลายเป็นประตูที่ เปิดไปสู่สามประเทศอินโดจีน⁹ โดยเฉพาะเวียดนามเป็นสำคัญ นโยบายดังกล่าวนี้ได้มีส่วนส่งเสริม ให้มีนักธุรกิจเริ่มเข้าไปค้าขาย และลงทุนในประเทศเพื่อนบ้านอินโดจีน ทั้งลาว กัมพูชา และเวียดนาม¹⁰ อันเป็นการเสริมสร้างบรรยากาศของความร่วมมือทางเศรษฐกิจให้สู่สภาวะปกติอีกครั้ง ภายหลังจากที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับเวียดนามได้หยุดชะงัก ลงเป็นเวลากว่า 10 ปี

⁸ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (1989 / 2532): 122.

⁹ กรุณาตุรยชื่อคณะที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลกในบทที่ 2 เซึ่งอรรรถที่ 5

⁹ รัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามหลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, (รายงาน ผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 66.

¹⁰ อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (1990 / 2533): 112-120.

ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันนี้ เวียดนามก็ได้ทำการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด ภายหลังจากการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม ครั้งที่ 6 ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1986 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของเวียดนาม โดยเวียดนามได้เริ่มนโยบายเปิดประเทศ และสร้างความสัมพันธ์กับนานาประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศในกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้ยังได้ปฏิรูประบบเศรษฐกิจตามนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจแบบใหม่ที่เรียกในภาษาเวียดนามว่า “ดอยมอย” (Doi Moi) โดยการปรับระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลางไปสู่ระบบเศรษฐกิจแบบการตลาดมากขึ้น¹¹ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือในด้านต่าง ๆ กับนานาประเทศอีกด้วย

แม้ว่าพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศขณะนั้น) จะถูกยึดอำนาจโดยคณะทหาร (สภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ-ร.ส.ช.) ในวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991 แต่นายกรัฐมนตรีคนต่อมาคือนายอานันท์ ปันยารชุน ก็ได้สานต่อนโยบายของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ¹² โดยที่นายอานันท์ ปันยารชุน ได้แถลงนโยบายต่างประเทศต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในวันที่ 4 เมษายน ค.ศ. 1991 อันมีสาระสำคัญที่ถือเป็นการสานต่อจากนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดก่อน ดังนี้

“.....เสริมสร้างสันติภาพในภูมิภาคและความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันของภูมิภาค...”

“..... พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า และการลงทุนกับมิตรประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน...”¹³

ในปีเดียวกันนี้เอง การเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ ตลอดจนความสัมพันธ์ของเวียดนาม กับประเทศต่าง ๆ ก็ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เมื่อเวียดนามมีการปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศครั้งใหม่ในการประชุมสมัชชาใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 7 ระหว่างวันที่ 24

¹¹ โปรดดูรายละเอียดการประชุมใน Lewis M. Stern, “The VIETNAM COMMUNIST PARTY IN 1986 : Party Reform Initiatives, the Scramble towards Economic Revitalization, and the Road to the Sixth National Congress,” *Southeast Asian Affairs*(1987): 345-363.

¹² จุลชีพ ชินวรรณ, “สองทศวรรษความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม จากความขัดแย้งในอดีตสู่ความร่วมมือในปัจจุบัน,” *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต*, หน้า 25.

¹³ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, งานของรัฐบาลอานันท์ ปันยารชุน, หน้า 35.

– 27 มิถุนายน ค.ศ. 1991 ที่กรุงฮานอย นายเหียน วัน ลินห์ (Nguyen Van Linh) เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ได้ประกาศจุดยืน ที่จะดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจต่อไป ตลอดจนการแสวงหาความช่วยเหลือ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจจากต่างประเทศ โดยการดำเนินนโยบาย “การทูตในทุกทิศทาง” เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับทุก ๆ ประเทศ¹⁴ ทั้งนี้นโยบายดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อความสำเร็จในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ดังนี้¹⁵

“... เวียดนามยึดมั่นในความสำคัญของการขยายมิตรภาพ และความร่วมมือกับประเทศในเอเชีย – แปซิฟิก...”

“...เวียดนามสนับสนุนการขยายความร่วมมือแบบหลายฝ่ายกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาค อีกทั้งกับองค์กรระดับภูมิภาคดังเช่น กลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งเวียดนามปรารถนาและเตรียมตัวที่จะเข้าร่วมกลุ่มในเวลาที่เหมาะสม...”

จากการประกาศนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน อันมีพื้นฐานสำคัญเพื่อเป็นการสานต่อนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ต่อจากรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกอบกับนโยบายต่างประเทศของเวียดนามที่ต้องการเปิดประเทศ ปฏิรูปเศรษฐกิจ เพื่อแสวงหาความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากประเทศต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู และพัฒนาสถานะภาพทางเศรษฐกิจของเวียดนาม ภายหลังจากที่เวียดนามต้องประสบกับปัญหาเศรษฐกิจอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากความล้มเหลวในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม ได้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันนโยบายต่างประเทศของทั้งไทยและเวียดนาม

ดังนั้นเมื่อรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนาม นายเลอ มาย (Le Mai) ซึ่งเคยเป็นเอกอัครราชทูตเวียดนามประจำไทย มาเยือนประเทศไทยในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1991 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย นายอาสา สารสิน ได้ยืนยัน

¹⁴ ศรีประภา เพชรมีศรี, “นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม,” ใน สีดา สอนศรี บรรณาธิการ, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 317.

¹⁵ ธรรมนูญทิพย์ ศรีพนา, เมื่อเวียดนามปฏิรูป, (กรุงเทพฯ : บริษัท ด้านสุทธการพิมพ์ จำกัด, 2541), หน้า 42 – 43.

เจตจำนงว่า ไทยต้องการเสริมสร้างและวางรากฐานความสัมพันธ์ทั้งทางเศรษฐกิจ และการเมือง ระยะยาวกับเวียดนาม โดยจะสร้างกลไกที่ถาวรในการร่วมมือระหว่างกันคือ “คณะกรรมการความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจ” ดังนั้นไทยและเวียดนามจึงได้ลงนามในความตกลงจัดตั้ง “คณะกรรมการร่วมมือ” ขึ้นมา เมื่อนายอาสา สารสิน เดินทางไปเยือนเวียดนาม ในระหว่างวันที่ 17 – 19 กันยายน ค.ศ. 1991 หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามได้พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง เมื่อมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างผู้นำของสองประเทศ โดยนายกรัฐมนตรีเวียดนาม นายโว วัน เกียต (Vo Van Kiet) ได้เดินทางมาเยือนไทยระหว่าง วันที่ 28 – 31 ตุลาคม ค.ศ. 1991 และมีการลงนามใน “ความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน” และใน “บันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือด้านก๊าซธรรมชาติ”

ต่อมานายกรัฐมนตรีของไทย นายอานันท์ ปันยารชุน ได้เดินทางไปเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 15 – 17 มกราคม ค.ศ. 1992 ผู้นำไทยได้แสดงท่าทีสนับสนุนที่จะให้สหรัฐอเมริกา ยกเลิกการงดติดต่อทางเศรษฐกิจ (economic embargo) กับเวียดนาม และมีความสัมพันธ์แบบปรกติกับเวียดนาม พร้อมกันนี้ นายกรัฐมนตรีของไทยยังได้ประกาศให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามในรูปเงินกู้ระยะยาว จำนวน 150 ล้านบาท¹⁶

ไม่เพียงแต่ความสัมพันธ์ในระดับผู้นำประเทศเท่านั้นที่ได้รับการส่งเสริมให้มีความกระชับแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น แต่รัฐบาลไทยยังได้สนับสนุนและส่งเสริมให้เอกชนดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ โดยผ่านการค้าและการลงทุนกับประเทศเวียดนามอีกด้วย ทั้งนี้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนามที่ผ่านมาในอดีต โดยเฉพาะในทศวรรษที่ 1980 นับว่ามีอัตราการขยายตัวที่ต่ำมาก กล่าวคือ สัดส่วนการค้าไทย-เวียดนาม ในช่วงปี ค.ศ. 1985 มีมูลค่าการค้าสองฝ่ายเพียง 1.32 ล้านเหรียญสหรัฐฯ¹⁷ กระทั่งถึงปี ค.ศ. 1986 สัดส่วนการค้าไทย-เวียดนามโดยเฉลี่ยมีไม่ถึงร้อยละ 0.1 ของการค้าโดยรวมของไทย¹⁸ ซึ่งนับว่าเป็นอัตราส่วนที่ต่ำมาก แต่ภายหลัง

¹⁶ จุลชีพ ชินวรรณ, “สองทศวรรษความสัมพันธ์ไทย – เวียดนาม จากความขัดแย้งในอดีตสู่ความร่วมมือในปัจจุบัน,” ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 25 – 26.

¹⁷ ัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามหลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า 103.

¹⁸ เฉลิมพล เอกอุรุ, “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนาม,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 107.

จากที่มีการประกาศใช้นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มูลค่าการค้าไทย-เวียดนามก็ได้ขยายตัวมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านการค้าทวิภาคี ได้ขยายตัวจาก 3,558 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 1991 มาเป็น 7,365 ล้านบาทในปี ค.ศ. 1994 และเพิ่มเป็น 10,000 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 1995 โดยที่ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ากับเวียดนามมากกว่า 8,000 ล้านบาท ส่วนในด้านการลงทุนนั้น ในราวเดือนธันวาคม ค.ศ. 1995 ไทยเป็นประเทศผู้ลงทุนในเวียดนามอันดับที่ 13 โดยมีการลงทุนทั้งสิ้น 55 โครงการ มูลค่าการลงทุนรวมประมาณ 455 ล้านบาท มาในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1996 ยอดตัวเลขการลงทุนของไทยในเวียดนามเลื่อนขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 12 โดยมีโครงการลงทุนทั้งหมด 56 โครงการ มูลค่าการลงทุน 507 ล้านบาท¹⁹

อย่างไรก็ตาม สถิติการค้าระหว่างไทยกับเวียดนามรวมถึงการลงทุนของไทยในเวียดนาม ตั้งแต่ปลาย ค.ศ. 1988 เป็นต้นมา (ซึ่งเป็นปีที่นายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า) ปรากฏว่า สถิติทางการค้าระหว่างไทยกับเวียดนามในระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นตัวเลขที่ไม่น่าพึงพอใจเป็นอย่างมาก²⁰ ทั้งนี้ถ้ามีการเปรียบเทียบกับสถิติการค้าระหว่างไทยกับประเทศพม่า กัมพูชา และลาว กล่าวคือ มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับเวียดนาม ในปี ค.ศ. 1993 และ ค.ศ. 1994 มีมูลค่าต่ำกว่าทั้งสามประเทศดังกล่าวข้างต้น สำหรับสัดส่วนการค้าระหว่างไทยกับเวียดนามมีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น ทั้งนี้ยังไม่รวมสินค้าผ่านแดนลาว เข้าไปยังเวียดนามที่ไม่มีการจดบันทึกสถิติอย่างเป็นทางการอีกจำนวนหนึ่งด้วย ซึ่งนับว่าขยายตัวในอัตราที่ต่ำมาก ทั้ง ๆ ที่เวียดนามมีสินค้าและทรัพยากรอีกมากมายที่กำลังรอการพัฒนา อีกทั้งยังเป็นตลาดใหญ่ที่สุดและมีจำนวนประชากรมากที่สุด ในกลุ่มประเทศอินโดจีนและพม่า และแม้ว่าภายหลังจากปี ค.ศ. 1988 อันเป็นปีที่มีการประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า”

¹⁹ Ha Huy Thanh, “Thailand’s Trade With and Direct Investment In Vietnam,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 115 – 122.

²⁰ สุรัชย์ ศิริไกร, “โครงการความร่วมมือระหว่างไทย – เวียดนาม ในปัจจุบัน,” ; เฉลิมพล เอกอุรุ, “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนาม,” ; สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์, “10 ปี การค้าและการลงทุนในเวียดนาม,” ; Ha Huy Thanh, “Thailand’s Trade With and Direct Investment in Vietnam,” ; Nguyen Si Sung, “20 years of Viet – Thai Relations” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 34–80, 88 – 105, 106 – 114, 115 – 122, 143 – 150.

กระทั่งถึงปี ค.ศ. 1993 ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับเวียดนามถึงจะมีมูลค่าเพิ่มขึ้น แต่ก็มีมูลค่าเพียงร้อยละ 0.2 ของการส่งออก-นำเข้าทั้งหมดของไทย²¹ ซึ่งนับว่ามีมูลค่าน้อยมาก ส่งผลให้ในช่วงปี ค.ศ. 1992-1993 ไทยเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 10 ของเวียดนาม²² และเลื่อนขึ้นมาอยู่ในอันดับที่ 8 ในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งมีความสำคัญรองจาก สิงคโปร์ ญี่ปุ่น ฮองกง รัสเซีย ฝรั่งเศส เกาหลีใต้ และได้หวั่นตามลำดับ โดยเฉพาะประเทศสิงคโปร์ ญี่ปุ่น และฮองกง ได้กลายมาเป็นประเทศคู่ค้าสำคัญรายใหญ่ที่สุดของเวียดนาม โดยปริมาณการค้าของทั้งสามประเทศที่มีกับเวียดนามรวมกันคิดเป็นร้อยละ 57 ของปริมาณการค้าต่างประเทศทั้งหมดของเวียดนาม²³ นอกจากนี้ในด้านการลงทุน ประเทศไทยเป็นผู้ลงทุนในเวียดนามอยู่ในอันดับที่ 12 ต่ำกว่าประเทศในอาเซียนอื่นๆ คือ สิงคโปร์ และมาเลเซีย ซึ่งไทยรักษาระดับนี้มาเป็นเวลานานแล้ว และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มของประเทศเอเชียที่เคยลงทุนอยู่ในระหว่างอันดับ 6 และอันดับ 7 อย่างเช่นประเทศญี่ปุ่น มาในปี ค.ศ. 1996 ได้เลื่อนขึ้นไปเป็นประเทศผู้ลงทุนมากเป็นอันดับ 2 ในขณะที่สหรัฐฯ ในสมัยของประธานาธิบดี จอร์จ บุช ได้ประกาศอนุญาตให้บริษัทอเมริกาเข้าไปเปิดสำนักงานในเวียดนาม²⁴ ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1992 และต่อมาในปี ค.ศ. 1993 ประธานาธิบดีบิล คลินตัน จึงอนุญาตให้บริษัทอเมริกันใหญ่ ๆ เข้าไปตั้งสำนักงานและลงนามการลงทุนในเวียดนามได้ ภายหลังจากที่สหรัฐฯ ตัดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเวียดนาม มาเป็นระยะเวลาช้านับตั้งแต่ที่เวียดนามรุกรานกัมพูชา แต่ปรากฏว่าในปี ค.ศ. 1996 สหรัฐฯ ได้กลายเป็นประเทศผู้ลงทุนในเวียดนามมากเป็นอันดับ 6 รองจากไต้หวัน ญี่ปุ่น ฮองกง สิงคโปร์ และเกาหลีใต้ ตามลำดับ

จากข้อมูลและสถิติการค้าการลงทุนระหว่างเวียดนามกับประเทศต่าง ๆ ที่ได้นำมาอ้างอิงในข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่น่าสนใจในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างประเทศไทยและเวียดนามบางประการ กล่าวคือ ประเทศไทยและเวียดนามได้มีการลงนามในความร่วมมือทาง

²¹ Ha Huy Thanh, "Thailand's Trade With and Direct Investment in Vietnam," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 117.

²² กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, สู่ทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทย กับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, (กรุงเทพฯ : บริษัทปฤษฎรรูจิก จำกัด, 2537), หน้า 67.

²³ เฉลิมพล เอกอุรุ, "ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทยกับเวียดนาม," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 89.

²⁴ ศรีประภา เพชรศรี, "นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม," ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, หน้า 327.

เศรษฐกิจระหว่างกันตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991²⁵ โดยในวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1991 รัฐบาลไทยและรัฐบาลเวียดนามได้ร่วมกันลงนามในความตกลงเพื่อจัดตั้ง “คณะกรรมการความร่วมมือเพื่อความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจ” ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1991 รัฐบาลทั้ง 2 ประเทศก็ได้ร่วมลงนามใน “ความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน” และใน “บันทึกความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือด้านก๊าซธรรมชาติ” แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากระทั่งถึงปี ค.ศ. 1996 (ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยเริ่มประสบกับปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ) สถิติการค้าการลงทุนระหว่างไทยกับเวียดนาม นับว่ามีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับที่ต่ำมาก กล่าวคือ มีการขยายตัวทางการค้าเพียงร้อยละ 4 และมีการลงทุนอยู่ในอันดับที่ 12 ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้ ได้นำไปสู่ประเด็นที่มีความน่าสนใจต่อการศึกษาว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจด้านการค้าการลงทุนระหว่างไทยกับเวียดนามขยายตัวในอัตราต่ำเช่นนี้

โดยผู้ศึกษาจะได้ทำการศึกษา และวิเคราะห์ในเชิงนโยบาย ซึ่งแม้ว่าในทางปฏิบัติตัวแสดงที่เป็นรัฐ (state actor) จะไม่สามารถค้าขายและลงทุนได้เองก็ตาม แต่ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศนั้น รัฐย่อมสามารถกำหนดนโยบายไปในทิศทางที่เอื้ออำนวยให้ภาคธุรกิจเอกชน เกิดแรงจูงใจที่จะสร้างสรรคกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยการค้าขายและลงทุนกับประเทศหนึ่งประเทศใดที่รัฐมีนโยบายให้การสนับสนุนได้

ดังนั้นในการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงนโยบายจึงสามารถกระทำได้ โดยพิจารณาว่าประเทศไทยภายหลังจากที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” แล้ว รัฐบาลในชุดต่อ ๆ มา ได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามหรือไม่ และการดำเนินนโยบายของรัฐบาลแต่ละชุดมีความต่อเนื่องหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร รวมทั้งศึกษาถึงสภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ ของฝ่ายเวียดนาม อาทิ เจตนารมณ์ทางการเมืองระบบราชการ กฎระเบียบการค้าการลงทุน ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานภายในประเทศ เช่น ระบบสาธารณูปโภค และระบบสื่อสารโทรคมนาคม ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้ล้วนแต่มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีส่วนช่วยส่งเสริมหรือลดทอนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนามได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

²⁵ ดู Leszek Buszyuski, “Thailand’s Foreign Policy : Management of a Regional Vision,” *Asian Survey*(August1994): 721 – 737 ; Russell Heng Hiang Khng, “VIETNAM 1992 Economic Growth and Political Caution,” *Southeast Asian Affairs* (1993): 354-363.

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงนโยบายต่างประเทศของไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไทยต่อเวียดนาม
2. เพื่อศึกษาถึงความต่อเนื่องและความเปลี่ยนแปลงในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามของรัฐบาล 5 ชุด ได้แก่ รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน รัฐบาลนายชวน หลีกภัย รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา และ รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ
3. เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจด้านการค้าและการลงทุน ระหว่างไทยกับเวียดนามมีการขยายตัวในอัตราต่ำ

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในประเด็นทางเศรษฐกิจนี้ จะกำหนดช่วงเวลาเริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้ริเริ่มนโยบาย “เปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า” และสิ้นสุดช่วงเวลาการศึกษาในปี ค.ศ. 1997 อันเป็นปีที่ประเทศไทยเริ่มประสบกับปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ดังนั้น นโยบายต่างประเทศของไทยนับตั้งแต่วางหลังของปี ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจดังกล่าว

1.4 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในช่วงเวลากว่าศตวรรษที่ผ่านมา ได้มีบรรดานักคิดทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศหลายสำนัก ได้พยายามอธิบายและแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทางเศรษฐกิจ และประเด็นทางการเมือง โดยเห็นว่า เศรษฐกิจและการเมืองนั้น เป็นปัจจัยสองประการที่มีความเกี่ยวพันกันไม่อาจแยกออกจากกันได้เด็ดขาด ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหากต้องการเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคมมนุษย์ย่อมต้องเข้าใจถึงความเชื่อมโยง ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กันไปด้วย

ความเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ ได้นำไปสู่แนวทางการวิเคราะห์ ที่เรียกว่า international political economy หรือ เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ

International political economy เป็นการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจและการเมือง ในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้โดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจทำหน้าที่ในการจัดสรรระบบการผลิต การแบ่งสรรผลได้ทางเศรษฐกิจ และการใช้ประโยชน์จากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจนั้น ขณะที่ปัจจัยทางการเมืองทำหน้าที่เป็นสถาบัน เพื่อควบคุมระบบสังคมและเศรษฐกิจ ให้ดำเนินไปตามครรลอง แห่งกฎเกณฑ์ที่ถูกกำหนดไว้ในแต่ละสังคม²⁶

นักวิชาการทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แสดงทัศนะต่อประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการเมืองในระดับระหว่างประเทศ โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวคิดหลักได้แก่

1. นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศถูกกำหนดโดยสภาวะแวดล้อมในระดับโลก ทั้งนี้โดยมีประเทศมหาอำนาจ (ในที่นี้หมายถึงสหรัฐอเมริกา) เป็นผู้กำหนดและชี้นำความเป็นไปทางเศรษฐกิจ โดยการปล่อยให้สินค้า ทุน และบริการ เคลื่อนย้ายโดยเสรี²⁷ ซึ่งระบบนี้จะดำรงอยู่ได้ก็ต่อเมื่อมีชาติมหาอำนาจ ทำหน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และผลักดันให้ประเทศต่างๆ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ระเบียบที่ได้จัดวางไว้

2. นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นผลผลิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากระดับการพัฒนาทางการเมืองและกระบวนการทางเศรษฐกิจภายในรัฐ อีกทั้งเชื่อว่า รัฐจะเป็นผู้กำหนดเองว่าต้องการจะเข้าสู่ระบบของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างประเทศ (interdependence) หรือไม่ แต่หากรัฐปฏิเสธที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบดังกล่าว รูปแบบต่างๆ ของการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันอาจถึงแก่การล่มสลาย²⁸ อย่างไรก็ตามลักษณะเช่นนี้ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐนั้นมีอำนาจมากพอที่จะกำหนดความเป็นไปในระบบเศรษฐกิจโลก (hegemonic power) แต่เมื่อใดก็

²⁶ Political economy has a variety of meanings and concepts. See Jeffrey A. Frieden and David Lake, International Political Economy : Perspectives on Global Power and Wealth, p. 19-68.

²⁷ Stephen D. Krasner, "State Power and the Structure of International Trade," in World Politics XXVIII., :19-36.

²⁸ Robert Gilpin, US Power and the Multinational Corporation (New York : Basic Books, 1975) ; Gilpin, "Three Models of the Future," International Organization, 29 (Winter 1975): 37-60; Steven Krasner, "State Power and the Structure of International Trade," World Politics XXVIII (April 1976): 317-347, is not clear as to the balance between economic and military dimensions in the definition of a hegenmonic power. Cited in Peter Gourevitch, "The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics," International Organization 32 (Autumn 1978): 894.

ตามที่ประเทศมหาอำนาจ ไม่สามารถแสดงบทบาทของตนได้อีกต่อไป เมื่อนั้นรัฐต่างๆ ก็จะถูกกำหนดให้เข้าไปอยู่ในกรอบของระบบระหว่างประเทศที่ดำรงอยู่ในขณะนั้นโดยปริยาย ทั้งนี้โดยปราศจากการแทรกแซงจากประเทศมหาอำนาจ

จากมุมมองของนักวิชาการทั้งสองแนวทางนี้ได้แสดงให้เห็นถึงประเด็นสำคัญประการหนึ่ง คือความแตกต่างทางแนวความคิดที่นำมาใช้อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐกับสภาวะแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศ กระนั้นก็ตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในระบบระหว่างประเทศปัจจุบันที่แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการเมืองโลก โดยผ่านกระแสการโยกย้ายถ่ายโอนในรูปของเงินตรา, สินค้า, ประชาชน และข้อมูลข่าวสาร²⁹ ได้ทำให้นักวิชาการด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตระหนักถึงสภาพความเป็นจริงที่ว่า ประเทศต่างๆ ในประชาคมโลก จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะการพึ่งพาอาศัยกันในมิติทางเศรษฐกิจ ดังที่ Henry Kissinger ได้แสดงทัศนะว่า

“บริบทของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในรูปแบบดั้งเดิม และความมั่นคงแห่งรัฐ ไม่สามารถนำมาใช้จำกัดความหรืออธิบายรูปแบบของภัยอันตรายที่เกิดขึ้น ในโลกยุคใหม่ได้อีกต่อไปแล้ว รูปแบบของระบบระหว่างประเทศแบบเดิมได้สลายตัวไป ดุจเดียวกับที่คตินพจน์ และวิธีการจัดการกับปัญหาแบบเก่า เริ่มไม่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บัดนี้โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสารโดยอาศัยระบบโครงข่ายที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก เพื่อตอบสนองต่อแรงปรารถนาแห่งมวลมนุษยชาติ”³⁰

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่า นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐ ที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นเป็นผลพวงที่เกิดมาจากความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่างโครงสร้างภายในรัฐและสภาวะแวดล้อมระหว่าง

²⁹ Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, Power and Interdependence : World Politics in Transition, Boston Toronto, (Little Brown and Company, 1997), p.9.

³⁰ “A New National Partnership,” speech by Secretary of State release Department of State, Bureau of Public Affairs, Office of Media Service, p.1. Cited in Robert O. Keohane and Joseph S. Nye, Power and Interdependence : World Politics in Transition, p.1.

ประเทศ ทั้งนี้โดยไม่จำเป็นว่ารัฐนั้นจะมีอำนาจในการกำหนดนโยบายต่างประเทศได้โดยลำพัง หรือเป็นปฏิปักษ์ เพื่อตอบสนองต่อระบบระหว่างประเทศก็ตาม

สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามนั้น สามารถพิจารณาโดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ (international political economy) มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชื่อมโยงที่มีส่วนผลักดันให้ลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ดำเนินไปภายใต้บริบทของความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายหลังจากการประกาศนโยบาย“เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ กล่าวคือ³¹

1. ในระดับระหว่างประเทศ การยุติความแตกต่างของอุดมการณ์ทางการเมือง แบบ 2 ขั้วอำนาจ ได้สร้างสภาวะแวดล้อมใหม่ขึ้นในระบบการเมืองโลก นำไปสู่การสิ้นสุดของภาวะสงครามเย็น และการเผชิญหน้ากันของประเทศมหาอำนาจ 2 ค่าย ส่งผลให้บรรยากาศการเมืองระหว่างประเทศคลี่คลายไปในทางที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการฟื้นฟูความสัมพันธ์และประสานความร่วมมือระหว่างไทยและเวียดนาม

2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ภายใต้ระเบียบโลกใหม่นี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันระหว่าง เศรษฐกิจการเมืองภายในประเทศกับนโยบายต่างประเทศของทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ นโยบายต่างประเทศของทั้งไทยและเวียดนามได้หลุดออกจากรอบของความขัดแย้งทางด้านความมั่นคงในอดีต และก้าวเข้าสู่ปริมณฑลใหม่ของความร่วมมือทางเศรษฐกิจร่วมกัน ตัวอย่างเช่น นโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรม ได้กลายมาเป็นนโยบายหลักที่รัฐให้ความสำคัญและจัดอยู่ในลำดับต้นๆ ของนโยบายต่างประเทศ

3. แม้ว่าประเทศไทยและเวียดนาม จะเป็นเพียงประเทศเล็กๆ ที่กำลังพัฒนามิได้มีบทบาทสำคัญประการใดในระบบโลก อีกทั้งยังต้องปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศตามการขึ้นนำของชาติมหาอำนาจ เพื่อแลกกับหลักประกันด้านความมั่นคงในระหว่างช่วงสงครามเย็น หากแต่ในทศวรรษนี้ สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศภายใต้ระเบียบโลกใหม่ ได้ทำให้ประเทศมหาอำนาจที่เคยมีอิทธิพลครอบงำ เหนือภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องลดบทบาทและถอนตัวออกจากภูมิภาคนี้ไป ส่งผลให้ไทยและเวียดนามได้มีโอกาสกำหนดนโยบายต่างประเทศตามแนวทางของตนเอง โดยคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในประเทศ ซึ่งได้แก่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

³¹ Surin Maisrikrod, “The Peace Dividend” in “Southeast Asia: The Political Economy of New Thai-Vietnamese Relations,” *Contemporary Southeast Asia* 16 (June 1994): 62-64.

เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชาติ และเพื่อสร้างภาพลักษณ์อันดี ในฐานะของประเทศที่มีระดับความเจริญทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ ในประชาคมโลก

4. ประเทศไทยและเวียดนามได้กลายมาเป็นมิตรประเทศที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกัน ภาพแห่งความเป็นศัตรูก็ทั้งเป็นภัยคุกคามที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันได้ในอดีต ได้เลือนหายไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบการเมืองโลก และถูกแทนที่ด้วยภาพแห่งความสมานฉันท์ ในฐานะของประเทศเพื่อนบ้าน ที่พร้อมจะให้ความสนับสนุนช่วยเหลือ และร่วมมือกันในทุกด้าน ทั้งนี้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

จากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยและเวียดนามได้ก้าวเข้าสู่ปริมณฑลใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะในประเด็นทางเศรษฐกิจ ภายหลังจากการประกาศนโยบาย "เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า" ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลไทยชุดต่อๆมาก็ได้อาศัยแนวนโยบายดังกล่าวเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การกระชับและขยายความร่วมมือในด้านต่างๆกับเวียดนามภายใต้บริบทของระเบียบโลกใหม่ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจเป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนพลวัตของระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ไปสู่การเสริมสร้างผลประโยชน์และการแสวงหาผลได้จากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจร่วมกัน

1.5 สมมติฐาน

การที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนามขยายตัวในอัตราต่ำเนื่องจากสองสาเหตุด้วยกัน คือ

1. ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายต่างประเทศของฝ่ายไทย และ
2. นักธุรกิจไทยประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจการค้ากับเวียดนาม

1.6 วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีลักษณะเป็นการวิจัยทางด้านเอกสาร (documentary research) แบบวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) และสัมภาษณ์บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา สำหรับข้อมูลทางด้านเอกสารนั้นมีดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ เอกสารชั้นต้น เช่น สุนทรพจน์ แถลงการณ์ของรัฐบาล หรือรายงานการประชุมของทางราชการ ข้อตกลงระหว่างประเทศ รวมถึงกฎระเบียบการค้าระหว่างไทยและเวียดนาม

2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารชั้นรองที่มีการวิเคราะห์วิจารณ์ เสนอความเห็นและเรียบเรียงขึ้นมาใหม่ โดยอาจอาศัยเอกสารชั้นต้นเป็นข้อมูล เช่น บทวิเคราะห์ของนักวิชาการในวารสารต่างๆ รายงานวิจัย วิทยานิพนธ์จากแหล่งเอกสารของสถาบันการศึกษาต่างๆ ข่าวและบทความที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับเวียดนามในประเด็นทางเศรษฐกิจ

2. เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามในแต่ละรัฐบาลนั้น มีอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลทำให้ แนวนโยบายเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

3. เพื่อให้ทราบถึงเหตุปัจจัยตลอดจนอุปสรรคที่มีส่วนทำให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนามไม่ประสบความสำเร็จในด้านอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

1.8 การนำเสนอเรื่อง

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของเรื่อง วัตถุประสงค์ และขอบเขตการศึกษา กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา สมมติฐาน วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาและการนำเสนอ

บทที่ 2 วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวโน้มนโยบายทางเศรษฐกิจของไทยต่อเวียดนามเปรียบเทียบแนวโน้มนโยบายของรัฐบาล 5 สมัย ได้แก่ รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน รัฐบาลนายชวน หลีกภัย รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปะอาชา และ รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ

บทที่ 3 พิจารณาถึงแนวโน้มและทิศทางการขยายตัวทางการค้าระดับทวิภาคีระหว่างไทยกับเวียดนาม และการลงทุนของไทยในเวียดนาม ระหว่าง ค.ศ. 1988 – ค.ศ. 1997 อันเป็นช่วงก่อนและหลังการประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า”

บทที่ 4 ประเมินสภาวะแวดล้อมทางการเมืองและเศรษฐกิจของทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายเวียดนาม ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคทั้งในภาครัฐบาลและเอกชนของทั้งสองฝ่ายที่มีผลต่อการสกัดกั้น การขยายตัวทางการค้าและการหลั่งไหลของการลงทุนระหว่างประเทศ

บทที่ 5 เป็นบทสรุปและวิเคราะห์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

นโยบายเศรษฐกิจของไทยต่อเวียดนาม ระหว่างปี ค.ศ. 1988-1997

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 อันเป็นช่วงเวลาที่สูงความเย็นใกล้สิ้นสุด สถานการณ์ทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้คลี่คลายจากสภาวะของความขัดแย้ง ความตึงเครียด และการเผชิญหน้าไปสู่สภาวะของความสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ ภายใต้บริบทของความร่วมมือ ความสมานฉันท์ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

สถานการณ์ทั่วไปในแถบประเทศอินโดจีน ได้คลี่คลายและลดความตึงเครียด ด้านอุดมการณ์ทางการเมืองที่ขัดแย้งลง ขณะที่ความสัมพันธ์ของข้าอำนาจทางการเมืองในระดับโลกมีแนวโน้มที่นำไปสู่สันติภาพมากยิ่งขึ้น ประกอบกับสภาพความตกต่ำทางเศรษฐกิจของประเทศสังคมนิยมที่มุ่งเหวี่ยงประมาทไปกับการทหาร และการสงคราม ทำให้แนวโน้มการรุกรานเชิงการทหารลดน้อยลง แม้ว่าปัญหาการยึดครองกัมพูชาของกองทัพเวียดนามในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1978 (พ.ศ. 2521) จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยตกอยู่ในสภาวะที่มีชายแดนด้านตะวันออกติดต่อกับประเทศสังคมนิยมที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของเวียดนามเป็นครั้งแรก ซึ่งทำให้ไทยต้องตกอยู่ในสภาพการเผชิญหน้ากับเวียดนามโดยตรง

ขณะเดียวกันนโยบายของรัฐบาลไทยในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เน้นให้ความสำคัญกับประเด็นด้านความมั่นคง และพึ่งพิงกับประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศสหรัฐฯ ซึ่งเป็นมหาอำนาจในกลุ่มประเทศเสรีนิยม เพื่อถ่วงดุลย์อำนาจในการเผชิญหน้ากับเวียดนาม¹ และถ่วงดุลย์การแผ่ขยายอิทธิพลของลัทธิสังคมนิยม แต่นโยบาย

¹ไทยและเวียดนามเคยเป็นคู่แข่งที่สำคัญในการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองในภูมิภาคนี้ โดยมีลาวและกัมพูชา เป็นเพียงตัวประกอบแห่งอำนาจความขัดแย้งโดยตรงได้หายไปในช่วงเวลาที่ลัทธิล่าอาณานิคมขยายตัว นอกจากเวียดนามจะมีทหารประจำการอยู่ในกัมพูชาแล้ว เวียดนามยังมีกำลังทหารในลาวอีกประมาณ 50,000 นาย การกระทำของเวียดนามนอกจากจะเป็นการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติแล้ว ยังมีแผนการที่จะรวมจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของ “สหพันธ์อินโดจีน”, โปรดศึกษารายละเอียดได้จากโครงการอินโดจีนศึกษา, ไทยกับปัญหากัมพูชา : ไขปัญหาประเด็นข้อข้องใจ วิเคราะห์และวิจารณ์นโยบายของไทยเกี่ยวกับปัญหากัมพูชา, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536).

ต่างประเทศของไทยได้เปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เปลี่ยนสาระสำคัญของการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคอินโดจีน และมหาอำนาจ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาวะทางการเมืองในระดับโลก พร้อมกับการขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเป็นผู้นำรัฐบาลผสมพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งโดยวิถีทางการเมือง

รัฐบาลของนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งเข้ามาบริหารประเทศในปลายปี ค.ศ.1988 ได้สร้างมิติใหม่ในความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะในส่วนของภูมิภาคอินโดจีนด้วยการประกาศนโยบายที่ต้องการเปลี่ยนอินโดจีนจาก “สนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งได้กลายมาเป็นหลักการขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลชุดต่อๆ มา ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ กับประเทศอินโดจีนจวบจนกระทั่งปัจจุบัน

2.1 รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (สิงหาคม ค.ศ.1988 - กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991)

การขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในปลายปี ค.ศ.1988 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทย รวมถึงนโยบายการปรับความสัมพันธ์กับสามประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม อันถือเป็นการยุติทศวรรษแห่งความขัดแย้งที่ดำเนินมาตลอดระยะเวลา 8 ปี ภายใต้การบริหารงานของรัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ โดยรัฐบาลชุดนี้มีจุดมุ่งหมายระยะยาวในการแปรสภาพอินโดจีนจากเขตแห่งสงครามให้เป็นเขตแห่งสันติภาพ โดยดำเนินนโยบายด้วยการเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับประเทศ อินโดจีนในระดับผู้นำประเทศเพื่อให้เกิดความไว้วางใจในระหว่างกัน ซึ่งจะสามารถยับยั้งความขัดแย้งไม่ให้ขยายตัวรุนแรงมากขึ้น รวมทั้งการใช้นโยบายและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีผลประโยชน์ร่วมกันเป็นเครื่องมือนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น

การสร้าง ความไว้วางใจระหว่างกัน และการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในคาบสมุทรมอินโดจีน ได้เปลี่ยนจุดยืนเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงของรัฐจากด้านการทหาร มาเป็นด้านเศรษฐกิจและการค้า หรืออีกนัยหนึ่ง คือ กรอบความคิดด้านการต่างประเทศไทยได้ย้ายตัวจาก “มิติด้านความมั่นคง” มาสู่ “มิติด้านความมั่งคั่ง” อย่างเต็มตัว² ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากคำแถลง

²อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (1991/2534): 126.

นโยบายของนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 1988 เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศตอนหนึ่ง ความว่า

รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระโดยยึดถือประโยชน์ของชาติเป็นหลัก เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ และบูรณภาพแห่งดินแดน ตลอดจนพิทักษ์และสร้างเสริมความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติ ทั้งจะใช้การต่างประเทศในการส่งเสริมความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยปรับปรุงความสัมพันธ์ทั้งในทางเศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะการขยายตลาดการค้าระหว่างกัน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดี และไม่ตรีจิตกับประเทศเพื่อนบ้านให้อยู่ร่วมกันโดยสันติ และสมานฉันท์ในลักษณะที่ตอบสนองของผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนจะพยายามและส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาในภูมิภาค และปัญหาระหว่างประเทศ โดยวิธีการทางการเมือง และการทูต...³

เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว รัฐบาลจะดำเนินนโยบายตามหลักการดังต่อไปนี้

...เสริมสร้างและกระชับไมตรี ความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น ตลอดจนสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง เพื่อให้บรรลุถึงซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยแท้จริง

...ส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และวิชาการ เพื่อขยายตลาดสินค้าเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนแหล่งเงินทุน วัตถุดิบ เทคโนโลยีและวิชาการ และเพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จำเป็นต่อการ

³ช้อยนันต์ สมทวนิช, บรรณาธิการ, คู่มือการลงทุนในอินโดจีน, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2535), หน้า 13.

พัฒนาประเทศ ซึ่งจะส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น...⁴

สำหรับในส่วนของนโยบายต่างประเทศต่อประเทศเพื่อนบ้าน รัฐบาลชุดนี้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีน ตามแนวคิดของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี⁵ ที่ต้องการเปลี่ยนอินโดจีนจาก “สนามรบให้เป็นสนามการค้า” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ไทยเป็นสะพานเชื่อมสามประเทศอินโดจีนกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อรื้อฟื้นความสัมพันธ์ทางการทูตและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจให้กลับสู่สภาวะปกติ เนื่องจากภายหลังจากที่เวียดนามใช้กำลังทหารเข้ารุกรานกัมพูชา ในปี ค.ศ.1978 นานาประเทศในประชาคมโลก รวมถึงประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ร่วมกันประณามและคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม เพื่อกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา ดังนั้นรัฐบาลในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จึงเห็นเป็นโอกาสอันดีที่ประเทศไทยจะแสดงบทบาทเป็นตัวกลาง เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน

นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” นี้ มีนัยสำคัญต่อความเปลี่ยนแปลงด้านการต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเวียดนาม ซึ่งนับได้ว่าเป็นการอุบัติขึ้นของศักราชใหม่ แห่งความสัมพันธ์ ไทย-เวียดนาม จากยุคแห่งความบาดหมางและความตึงเครียด ไปสู่ยุคแห่งความร่วมมือ และความสมานฉันท์ อีกทั้งยังถือเป็นการสิ้นสุดของนโยบายต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่ดำเนินนโยบายต่อเวียดนามแบบแข็งกร้าวเพื่อกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา

⁴ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม 2531

⁵ คณะที่ปรึกษา ตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 84/2531 ลงวันที่ 16 สิงหาคม 2531 แต่งตั้งนักวิชาการกลุ่มหนึ่งให้เข้ามาทำหน้าที่เป็นคณะที่ปรึกษาด้านนโยบายประกอบด้วย นาย พันศักดิ์ วิญญรัตน์ ประธานคณะที่ปรึกษา, ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร ที่ปรึกษาด้านการต่างประเทศ, ดร.ชวนชัย อัจฉนนท์ ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ, ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ, ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ที่ปรึกษาด้านกฎหมาย, ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ที่ปรึกษาด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ นักวิจัยประจำคณะที่ปรึกษา

แม้ว่านโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” นี้ จะไม่ได้มีการอธิบายไว้อย่างชัดเจนในการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา⁶ หากแต่ภายหลังจากที่มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พลเอกชาติชายได้กล่าวถึงนโยบายต่ออินโดจีนว่า “อินโดจีน นโยบายคือ เปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้าของเราเสีย”⁷ พื้นฐานของนโยบายนี้สะท้อนจากสุนทรพจน์ของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ที่ได้แสดงสุนทรพจน์เป็นภาษาอังกฤษในหัวข้อ “ประเทศไทยกับโลกในทศวรรษที่ 1990” ต่อสมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 1988⁸ ซึ่งพอสรุปได้ 3 ประการ ดังนี้⁹

ประการแรก นายกรัฐมนตรีเห็นว่าโลกกำลังพัฒนาไปสู่การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างรวดเร็ว และไม่ย้อนกลับ ในขณะที่อาวุธยุทธโศปกรณ์ที่ใช้ในสงครามมีอำนาจทำลายล้างมากยิ่งขึ้น และนับวันสังคมเศรษฐกิจและเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมืองมากยิ่งขึ้น ทุกประเทศในโลกจึงหันมาพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น ทั้งในเรื่องการร่วมชะตากรรมเดียวกัน ความมั่นคงปลอดภัยและการดำรงคงอยู่

ประการที่สอง ผลจากการที่โลกมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้น จะส่งผลให้ศักยภาพของประเทศหนึ่งๆ ในการที่จะกำหนดอนาคตของตนเองลดลงยิ่งไปกว่านั้นประเทศดังกล่าวยังจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และจะต้องตอบสนองต่อแรงกดดันจากภายนอกด้วย แม้แต่ประเทศสังคมนิยมก็ไม่อาจจะต้านทานต่อกระบวนการดังกล่าวได้ จะต้องมีการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจและสังคมให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง และไม่อาจดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยไม่เปิดประตูไปสู่โลกภายนอกได้อีกต่อไป

ประการสุดท้าย จากแนวโน้มทั้งสอง การเมืองจะมีความสำคัญเป็นอันดับสองรองจากเศรษฐกิจ บรรดาผู้นำของประเทศจะหันมาให้ความสนใจต่อเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นหลักประกันต่อความมั่นคงในระยะยาว อย่างไรก็ตามประเทศอุตสาหกรรมทั้งหลายจะมุ่งหาทางที่จะคงไว้ซึ่งความเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ในช่วงการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมภายหลังอุตสาหกรรมไม่ว่าจะกระทำโดยลำพัง หรือโดยการรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจประเทศกำลังพัฒนาที่ไม่ใช่คอมมิวนิสต์จะพยายามรักษาระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งบน

⁶“Thailand,” *Asia Yearbook* 1989, FEER: 243.

⁷ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณารักษ์, *คู่มือการลงทุนในอินโดจีน*, หน้า 13.

⁸เรื่องเดียวกัน.

⁹อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” *เอเชียรายปี* (1991/2534): 125.

ความร่วมมือและความขัดแย้งกับประเทศอุตสาหกรรม ประเทศสังคมนิยมจะหันมาปรับลัทธิแนวความคิดที่เป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น เพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

สำหรับในส่วนของภูมิภาคอินโดจีน พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ แสดงทัศนะว่า การมีปฏิสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีนนั้น “ประเด็นทางเศรษฐกิจมีความสำคัญเหนือกว่าประเด็นทางการเมือง... อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อประกันความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ...”¹⁰ และได้กล่าวย่ำว่า “การสร้างสายสัมพันธ์กับเวียดนาม เป็นภารกิจสำคัญในอันดับแรก... อันจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิภาคอินโดจีนจากสภาวะแห่งสงครามไปสู่สภาวะแห่งการมีสันติภาพ เชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านสายสัมพันธ์ทางการค้า การลงทุนและการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย...”¹¹

อีกทั้งยังสนับสนุนให้ภาคเอกชนทำการค้ากับเวียดนาม ด้วยความคาดหวังว่าไทยจะได้รับประโยชน์จากทรัพยากรจำนวนมหาศาล อาทิ ไม้, ถ่านหิน และสินแร่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งผลประโยชน์เบื้องต้นที่ไทยจะได้รับจากการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามคือ การนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ทั้งนี้เนื่องจากอุตสาหกรรมไม้ในประเทศไทยได้รับผลกระทบอย่างมากจากคำสั่งปิดป่าไม้ เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1989 อันเป็นผลมาจากอุทกภัยทางภาคใต้ เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1988 และการลดลงอย่างรวดเร็วของปริมาณป่าไม้ในประเทศ เนื่องมาจากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างกว้างขวาง¹²

นอกจากนี้ พลเอกชาติชาย ยังได้แสดงวิสัยทัศน์ในด้านเศรษฐกิจโดยแสดงความปรารถนาที่จะให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ ในภูมิภาคที่ประเทศต่างๆ สามารถใช้เป็นทางผ่านเพื่อเข้าไปติดต่อทำธุรกิจในสามประเทศอินโดจีน¹³

¹⁰Leszek Buszynski, “New Aspirations and Old Constraints in Thailand’s Foreign Policy,” *Asian Survey* 11 (November 1989): 1059.

¹¹Ibid.

¹²Ibid.

¹³Leszek Buszynski, “Thailand’s Foreign Policy: Management of a Regional Vision,” *Asian Survey* 8 (August 1994): 721.

แนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้นำทางทหารของไทย ที่ต้องการให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาค และเป็นจุดยุทธศาสตร์สู่อินโดจีน¹⁴ จึงได้มีการประกาศ “แนวคิดสุวรรณภูมิ” ขึ้นมาเพื่อเป็นการสนับสนุนนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และใช้เป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอินโดจีน

โดยพื้นฐานแล้ว “แนวคิดสุวรรณภูมิ” ไม่ใช่ในนโยบายที่มีการริเริ่มขึ้นมาใหม่ หากแต่เป็นนโยบายที่มีพัฒนาการมาจาก “แนวคิดประเทศไทยที่ยิ่งใหญ่” (Greater Thailand)¹⁵ ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม แต่มีอันต้องล้มเลิกไป เนื่องจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างแนวความคิดและแนวทางการปฏิบัติ ดังนั้น พลเอกชวลิต จึงเห็นสมควรที่จะรื้อฟื้นแนวความคิดดังกล่าวขึ้นมาใหม่ แต่ได้มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์แวดล้อม เพื่อให้มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากขึ้น¹⁶

นอกจากนั้นนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” นี้ยังได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายเวียดนาม ดังที่นายเลอ มาย (Le Mai) เอกอัครราชทูตเวียดนามประจำประเทศไทย กล่าวชื่นชมต่อนโยบายดังกล่าวของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ว่าเป็นนโยบายที่ชาญฉลาด และมีแต่ผลบวก อีกทั้งยังเป็นนโยบายที่เอื้ออำนวยให้เกิดบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร และความร่วมมือทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁷

ขณะเดียวกัน ดร.เหงียน ซวน อ๋วนห์ (Nguyen Xuan Oanh) ผู้นำการปฏิรูปทางเศรษฐกิจคนหนึ่งของเวียดนาม ได้แสดงทัศนะว่า

¹⁴Khatharya Um, “Thailand and the Dynamics of Economic and Security Complex in Mainland Southeast Asia,” *Contemporary Southeast Asia* 13 (December 1991): 246-247.

¹⁵Leszek Buszynski, “Thailand’s Foreign Policy: Management of a Regional Vision,” *Asian Survey*: 726.

¹⁶“Thailand,” *Asia Yearbook* 1990, FEER: 237.

¹⁷ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ, *คู่มือการลงทุนในอินโดจีน*, หน้า 335.

...ความคิดและความพยายามของพลเอกชาติชาย ที่จะแปรสนามรบเป็นสนามการค้ำนั้นเป็นเรื่องที่ถูกต้อง และประเทศไทยอยู่ในฐานะที่จะแสดงบทบาทเป็นผู้นำในเอเชียอาคเนย์ได้ จึงมีความเหมาะสมเป็นอย่างยิ่งที่พลเอกชาติชายจะเป็นผู้นำในการรวมเอเชียอาคเนย์ให้เป็นหนึ่ง¹⁸

อย่างไรก็ตาม แนวคิดของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามมิได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น โดยเฉพาะแนวนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ที่ได้ก่อให้เกิดกระแสคัดค้าน จากหน่วยงานสำคัญ 2 แห่ง ของรัฐบาล คือ กระทรวงการต่างประเทศ และสภาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของแนวคิด และวิธีการด้านนโยบายต่างประเทศในการแก้ไขปัญหาแกมพูชา ระหว่างนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และคณะที่ปรึกษา กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา และกระทรวงการต่างประเทศ

คณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี เห็นว่า ท่าทีของกระทรวงการต่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชาค่อนข้างแข็งกร้าวเกินไป เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศยังคงยึดมั่นในมติของอาเซียน และสหประชาชาติที่จะให้มีการแก้ไขปัญหากัมพูชาทางการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบ (comprehensive political settlement)¹⁹ โดยเวียดนามจะต้องถอนทหารออกจากกัมพูชาให้หมด และจัดให้มีการเลือกตั้งในกัมพูชาภายใต้การดูแลของสหประชาชาติ เพื่อให้รัฐบาลกัมพูชาเป็นรัฐบาลที่มีอิสระ และเป็นกลางอย่างแท้จริง

ทั้งนี้สามารถพิจารณาได้จากสุนทรพจน์ของพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ในงานสัมมนาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคกิจสังคม เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 1988 โดยมีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า

¹⁸บทสัมภาษณ์: ดร.เหียน ซวน อ้วนห์ (Nguyen Xuan Oanh) “ผู้กุมชะตากรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามในปัจจุบัน” อ้างถึงใน ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ, คู่มือการลงทุนในอินโดจีน, หน้า 335.

¹⁹จุลชีพ ชินวรรณ, “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น,” ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, (กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 137.

...นโยบายที่จะเปลี่ยนแปลงสนาามรบให้เป็นสนาามการค้านั้นจะต้องมีวิธีการค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งมาถึงขณะนี้เราก็พอจะเห็นลู่ทางว่า เวียดนามจะเริ่มปรับท่าที แต่ก็ยังไม่ยอมจำนน การที่เราจะกระโจนไปหาเขาโดยรวดเร็วในขณะที่มือเขายังถือมีดอยู่นั้น มิตรประเทศที่เขาช่วยเหลือเราจะหมดศรัทธาต่อเรา โดยอาจมองว่าเราเห็นแก่ได้และฉวยโอกาส ซึ่งต่อไปเขาคงจะไม่เชื่อถือ และให้ความช่วยเหลือเรา ฉะนั้นเราต้องปฏิบัติแบบแนบเนียน ค่อยเป็นค่อยไป...²⁰

ขณะเดียวกัน สภาพความมั่นคงแห่งชาติและฝ่ายทหารของไทยยังคงมีทัศนะที่เห็นว่า เวียดนามยังคงมีศักยภาพที่จะเบียดเบียนคุกคามต่อความมั่นคงของไทย²¹ จึงมีความหวาดระแวงว่าการเปิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเวียดนามในขณะที่ปัญหาก็ยังค้างคดียึดเยื้ออยู่นั้น จะทำให้เวียดนามมีท่าทีที่แข็งกร้าวอันจะเป็นอุปสรรคต่อกระบวนการแก้ไขปัญหาในทางการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบ

ขณะที่นายกรัฐมนตรีและคณะที่ปรึกษาต้องการที่จะให้ไทยดำเนินความสัมพันธ์กับเวียดนามแบบยืดหยุ่น ประนีประนอมและต้องการปรับวิธีการแก้ไขปัญหาแบบเป็นขั้นตอน (Step by Step)²² ซึ่งพลเอกชาติชาย ยืนยันในแนวนโยบายที่มีต่อเวียดนามว่า การกดดันเวียดนามในทางการเมืองและการทูตยังคงดำเนินอยู่ แต่ในขณะเดียวกัน การเปิดความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในส่วนภูมิภาคเอกชน มีความจำเป็นต้องให้การสนับสนุนควบคู่กันไปด้วย²³

กระแสดักค้ำแนวนโยบายการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นี้ มิได้จำกัดอยู่เฉพาะหน่วยงานภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ได้แพร่ขยายไปสู่ประเทศภายนอกที่ไทยดำเนินความสัมพันธ์อยู่ด้วย อาทิ ประเทศสหรัฐฯ ที่เห็นว่า นโยบายต่างประเทศของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต่อกุมิภาคอินโดจีนนั้นเปลี่ยนแปลงเร็วเกินไป ขณะที่อา

²⁰ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ, *คู่มือการลงทุนในอินโดจีน*, หน้า 19.

²¹ Leszek Buszynski, "Thailand's Foreign Policy: Management of a Regional Vision," *Asian Survey* : 726.

²²จุลชีพ ชินวรรณ, "นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น," ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, *5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ*, หน้า 137.

²³"Thailand," *Asia Yearbook* 1990, FEER: 243.

เขียนเกรงว่าการเปลี่ยนแปลงลำดับความสำคัญของนโยบายจะส่งผลเสียต่อการจัดองค์กรในภูมิภาค²⁴ ซึ่งพลเอกชาติชาย ได้กล่าวไว้ในประเด็นนี้ว่า อาเซียนยังคงเป็นเสาหลักของนโยบายต่างประเทศไทย หากแต่รูปแบบการดำเนินการต้องมีการปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ในภูมิภาคขณะนั้น ซึ่งภายหลังจากที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ได้เดินทางเยือนประเทศสมาชิกต่างๆ ในอาเซียน เพื่อแสดงเจตนารมณ์ด้านนโยบายต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคอินโดจีน และได้เลือกประเทศจีนเป็นเวทีในการประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ซึ่งมีนัยเป็นการยืนยันว่า การกระชับความสัมพันธ์กับสามประเทศในอินโดจีน มีความสำคัญในลำดับสูงสุดต่อผลประโยชน์ของประเทศไทย²⁵

นอกจากการเดินทางเยือนกลุ่มประเทศอาเซียนและประเทศมหาอำนาจของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เพื่อประกาศเจตจำนงนโยบายต่างประเทศต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน และแสดงความปรารถนาในการแก้ไขปัญหาแกมพูชาโดยสันติวิธีแล้ว และหลังจากที่เวียดนาม ถอนทหารออกจากแกมพูชา ในปี ค.ศ.1989 ประเทศไทยและเวียดนามได้มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างผู้แทนของทั้งสองฝ่ายสรุปได้ดังนี้

ก. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ.1989

1. ในเดือนมกราคม พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เดินทางเยือนเวียดนาม พร้อมด้วยคณะผู้ติดตามประกอบด้วย ตัวแทนธุรกิจเอกชน 12 บริษัท ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ รองประธานกรรมการการค้าและรองประธานอาวุโสธนาคารกรุงเทพ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย เดินทางเยือนเวียดนาม นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1976 เป็นต้นมา โดยการเยือนครั้งนี้ถือเป็นการตอบสนองที่สำคัญต่อการเจรจาระหว่างนายกอร์บาเชฟ (Gorbachev) ประธานาธิบดี สหภาพโซเวียต กับ นายเฉียน ฉี ฉิน (Qian Qichen) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ณ กรุงมอสโคว์ และข้อตกลงจีน-สหภาพโซเวียต ต่อปัญหาแกมพูชา พลอากาศเอกสิทธิ ได้ลงนามในสัญญาค้าไม้มูลค่า 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กับทางการเวียดนาม และเวียดนามแสดงความเห็นชอบกับข้อตกลง

²⁴ Leszek Buszynski, “New Aspirations and Old Constraints in Thailand’s Foreign Policy,” *Asian Survey*: 1069.

²⁵ Ibid, 1071.

เพื่อสร้างความมั่นคง และความเป็นกลางในกัมพูชา ซึ่งนับว่าเป็นการเดินทางเยือนที่ประสบความสำเร็จเหนือความคาดหมาย²⁶

2. วันที่ 22-24 พฤศจิกายน นายพิชัย รัตตกุล รองนายกรัฐมนตรี นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย นายอเนก ทับสุวรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ซึ่งนับว่าคณะผู้แทนไทยชุดนี้ เป็นคณะผู้แทนระดับสูงสุดของไทยที่เดินทางเยือนเวียดนาม ภายหลังจากการเยือนอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1976 โดยได้เข้าพบกับนายโด๊ะเหมม็อย (Do Moui) นายกรัฐมนตรี และนายเตริน ดึ๊ก เลือง (Tran Due Luong) รองนายกรัฐมนตรี เวียดนาม โดยประเด็นการเจรจาที่สำคัญ ได้แก่²⁷

- การเจรจาความตกลงเพื่อส่งเสริม และคุ้มครองการลงทุนไทยในเวียดนาม ซึ่งทางการเวียดนามเห็นด้วยกับความตกลงดังกล่าวในอันที่จะมีส่วนเสริมสร้างสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค
- ปัญหาประมงไทยลุลำน้ำของเวียดนาม รัฐบาลของทั้ง 2 ฝ่ายจะจัดให้มีการเจรจาเพื่อขอสัมปทานจับปลาอย่างถูกต้องตามกฎหมายต่อไปในอนาคต
- ไทยขอให้เวียดนามพิจารณาปล่อยตัวลูกเรือประมงไทย 200 คน ที่ถูกทางการเวียดนามกักตัวไว้ในข้อหาลุลำน้ำเวียดนาม แต่ทางการเวียดนามยังไม่สามารถให้ คำตอบในเรื่องนี้ได้

ข. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ.1990

1. ในวันที่ 7 พฤษภาคม นายสุบิน ปิ่นขยัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และคณะผู้แทนไทยหลายแขนง ประกอบด้วย ผู้แทนด้านการธนาคาร, การค้า, ผลิตภัณฑ์อาหาร, สิ่งทอ, การประมงและการท่องเที่ยว เดินทางเยือนเวียดนามเพื่อกระชับความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองประเทศ โดยได้เข้าพบนายฮอง มินห์ ตัง (Hoang Minh Thang) รัฐมนตรีว่าการการค้าเวียดนามทางฝ่ายไทยเจรจาขอให้เวียดนามซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค และเครื่องจักรจากไทยโดยไทยจะ

²⁶Kavi Chongkittavorn, "Siddhi's Visit to Vietnam Succeeded Beyond Expectations," *The Nation* (31 January 1989).

²⁷"Bichai to seek fishery agreement in Hanoi," *Bangkok Post* (23 November 1989); and "Thai - Vietnam trade panel to be formed," *Bangkok Post* (26 November 1989).

นำเข้าสินค้าวัตถุดิบจากเวียดนามเป็นการแลกเปลี่ยน รวมทั้งขอให้เวียดนามยกเลิกการลดราคาข้าวอันจะเป็นอุปสรรคต่อการส่งออกข้าวของไทย²⁸

2. วันที่ 14 พฤศจิกายน นายกรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เดินทางเยือนเวียดนาม เพื่อหาแนวทางเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน โดยจะมีการลงนามความตกลงทางเศรษฐกิจระดับนายกรัฐมนตรีของทั้งสองประเทศในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ.1991 (ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว นายกรัฐมนตรีของไทยและเวียดนามไม่ได้มีการลงนามในความตกลงทางเศรษฐกิจร่วมกันแต่อย่างใด เนื่องจากในขณะนั้นนายกรัฐมนตรีพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ต้องประสบกับปัญหาการเมืองภายในประเทศ จนต้องมีการเลื่อนระยะเวลาในการลงนามออกไป จนถึงในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน จึงได้มีการลงนามในความตกลงทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-เวียดนามอย่างเป็นทางการ) และเนื่องจากความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างทั้งสองประเทศ เวียดนามจึงต้องการให้ไทยได้รับสถานะเป็นประเทศคู่ค้าที่มีความได้เปรียบเหนือประเทศอื่นๆ รวมถึงสหรัฐฯและญี่ปุ่น ที่ทางการเวียดนามไม่อนุญาตให้ดำเนินธุรกิจเวียดนามตามบทบัญญัติที่กำหนดไว้ในกฎหมายการลงทุน ขณะเดียวกัน ทางฝ่ายไทยต้องการให้เวียดนามผ่อนคลายความเคร่งครัดทางการเงินโดยอนุญาตให้ภาคธุรกิจ การเงิน การธนาคาร เข้าไปเปิดสาขาดำเนินธุรกรรมทางการเงินในเวียดนามได้²⁹

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มิได้เป็นไปอย่างจริงจัง อีกทั้งยังไม่มีผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัด และยิ่งถูกมองว่าเป็นเพียง “คำโฆษณา” (slogan) มากกว่าเป็นนโยบาย³⁰ ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

ประการแรก การประกาศนโยบายต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคอินโดจีนของรัฐบาลชุดนี้ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศในอินโดจีนในขณะนั้น จนก่อ

²⁸“Subin on ‘friendly visit’ to Vietnam,” *Bangkok Post* (8 May 1990).

²⁹“Thais offer Vietnam deal to share disputed waters,” *Bangkok Post* (15 November 1990); and “VN offers investors security assurance,” *The Nation* (17 November 1990).

³⁰ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, *ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม*, (รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 71.

ให้เกิดเป็นวิกฤตการณ์ความขัดแย้งในนโยบายต่างประเทศอยู่เนืองๆ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยขาดความเป็นเอกภาพมากที่สุดยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ของไทย³¹ อีกทั้งการดำเนินนโยบายยังมีความลักลั่นกันระหว่างนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงการต่างประเทศซึ่งจากเดิมที่นโยบายต่างประเทศจะถูกกำหนดจากหน่วยงานที่เกี่ยวกับการวางแผน อาทิ สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และกระทรวงการต่างประเทศ ตลอดจนข้าราชการ นักวิชาการ ทั้งจากมหาวิทยาลัยและภาคเอกชน³² แต่มาในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ผู้ที่มีบทบาทในการวางแผนงานด้านการต่างประเทศ กลับเปลี่ยนไปสู่กลุ่ม 6 ที่ปรึกษาในนโยบายของนายกรัฐมนตรี ทำให้การแสดงบทบาทระหว่างนายกรัฐมนตรีกับกระทรวงการต่างประเทศเกิดความลักลั่นกันในทางปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น การเดินทางไปเยือนลาวของนายกรัฐมนตรีก่อนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตามมาด้วยการเจรจาปัญหาหมู่บ้านร่มเกล้าบนโต๊ะเจรจา การตัดสินใจเดินทางเยือนเวียดนามของนายกรัฐมนตรีก่อนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ การระงับการเดินทางไปพม่าของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ³³ ล้วนแต่เป็นการก้าวล้ำของนายก รัฐมนตรีต่อกิจการต่างประเทศ โดยกระทรวงการต่างประเทศต้องปฏิบัติตามนโยบายและทำหน้าที่งานประจำภายหลัง

อีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งถือเป็นจุดเดือดของความขัดแย้งระหว่างคณะที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีกับกระทรวงการต่างประเทศ คือ ปัญหาแกมพูชา เนื่องจากว่ากระทรวงการต่างประเทศยึดหลักการที่ต้องการมุ่งกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากแกมพูชา แต่การเปิดสัมพันธ์กับเวียดนามจะทำให้การบีบบังคับกดดันนั้นไม่บรรลุผล และจะทำให้กองกำลังทหารเวียดนาม สามารถคงอยู่ในแกมพูชาได้ต่อไป อันเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของนโยบายต่างประเทศที่มุ่งกดดันเพื่อให้เวียดนามถอนกำลังทหารของตนออกไป³⁴ ความขัดแย้งเหล่านี้ในที่สุดได้ทำให้ พลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา ต้องลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (27

³¹เขียน ธีระวิทย์, “กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย,” ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษ การต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 38.

³²อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (1989/2532): 126.

³³เรื่องเดียวกัน.

³⁴ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า

สิงหาคม 1990)³⁵ โดยมีนายสุบิน ปิ่นขยัน ขึ้นมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแทน ดังนั้น การดำเนินนโยบายเพื่อเปิดประเทศไปสู่อินโดจีนในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในทางปฏิบัติจึงไม่ได้รับการประสานงานเท่าที่ควร

ประการที่สอง นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมาในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มิได้มีการดำเนินการในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เหตุผลประการหนึ่งสืบเนื่องมาจากการขาดการกำหนดขั้นตอนของนโยบายอย่างแน่ชัด และขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อนโยบายโดยตรง อันก่อให้เกิดความสับสนและความไม่พร้อม ส่งผลให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวงกรมต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับการที่พลเอกชาติชาย มีโอกาสบริหารงานเพียงระยะสั้น เพราะถูกยึดอำนาจโดยคณะทหาร (คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ - ร.ส.ช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1991 เสียก่อน จึงมีผลทำให้นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ของพลเอกชาติชาย ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และถูกมองจากหลายฝ่ายว่าเป็นเพียง “คำโฆษณา” มากกว่าเป็นนโยบายต่างประเทศ³⁶

การแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างข้าราชการระดับสูงของทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ยังมีไม่มากนัก อีกทั้งยังไม่มีการลงทุนในข้อตกลงเกิดขึ้นแต่อย่างใด เนื่องจากระยะนี้อยู่ในช่วงเวลาที่ทั้งสองประเทศเริ่มทำความรู้จักกันใหม่ ภายหลังจากที่ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม มีอันต้องหยุดชะงักลง จากการที่เวียดนามส่งทหารเข้ารุกรานกัมพูชาในปี ค.ศ.1978 การเดินทางเยือนระหว่างกันในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ และสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในฐานะมิตรประเทศที่สามารถแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในด้านความมั่นคง และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกันเท่านั้น

สำหรับในส่วนนของภาคเอกชน นักธุรกิจส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจที่จะทำการค้าและเข้าไปบุกเบิกการลงทุนในเวียดนาม เนื่องจากนักธุรกิจไทยเห็นว่า ตลาดเวียดนามยังเป็น

³⁵เขียน ธีระวิทย์, “กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย,” ในชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษ การต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 38.

³⁶ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า

ตลาดที่มีกำลังซื้อต่ำ อันเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่กลายเป็นข้อจำกัดทางการค้า ตัวอย่างเช่น ในเดือนพฤษภาคม 1989 คณะนักธุรกิจไทย 80 คน เดินทางเยือนเวียดนาม เพื่อเปิดความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุน แต่ต้องตัดสินใจเดินทางกลับเมื่อเห็นสภาพความล่าช้าทางเศรษฐกิจของเวียดนาม³⁷ ประกอบกับการที่ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯยังไม่ยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม ทำให้รัฐบาลไทยไม่สามารถรับประกันหรือจัดสรรความช่วยเหลือใดๆ ให้กับเอกชนที่ติดต่อทำธุรกิจกับเวียดนามได้

2.2 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน (มีนาคม ค.ศ.1991 - กันยายน ค.ศ.1992)

ในช่วงเวลาที่ นายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ลำดับที่ 18 (2 มีนาคม 1991) ของไทย สืบต่อจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นั้น สถานการณ์ต่างๆ ในภูมิภาคอินโดจีนได้คลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้น เวียดนามได้ถอนกำลังทหารของตนออกจากกัมพูชา การเจรจาเพื่อสร้างสันติภาพให้กับประชาชาติ และประชาชนกัมพูชา เริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น ประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้หันมาดำเนินความสัมพันธ์ในระดับปกติกับเวียดนาม ช่วงเวลาแห่งความบีบคั้น และการโดดเดี่ยวเวียดนามในทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ที่ยืดเยื้อมาเป็นเวลากว่า 1 ทศวรรษ มาบัดนี้ได้ยุติลงแล้ว สถานการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในภูมิภาค ได้นำไปสู่จุดเปลี่ยนที่สำคัญในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย และสามประเทศอินโดจีน โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม³⁸

ในการแถลงนโยบายการดำเนินงานของรัฐบาลในเดือนเมษายน ค.ศ.1991 ในส่วนของนโยบายต่างประเทศนั้น รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ได้เน้นให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสันติภาพในภูมิภาค และการสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ในอันที่จะนำเสถียรภาพ ความมั่นคงและความมั่งคั่งมาสู่ภูมิภาค อีกทั้งยังได้เน้นการขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ

³⁷Likhit Dhiravegin, "The Pitfalls of Indochina Trade Policy," *The Nation* (30 May 1989).

³⁸Suchit Bunbongkarn, "Thailand in 1991: Coping with Military Guardianship," *Asian Survey* 2 (February 1992): 138.

เทคนิคและวัฒนธรรมกับประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้านของไทย ซึ่งหมายรวมถึงประเทศอินโดจีนทั้งสามประเทศ³⁹

สำหรับรัฐบาลชุดนี้ การกระชับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินโดจีนนับว่ามีความสำคัญเป็นอันดับแรกในนโยบายต่างประเทศของไทย โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม เหตุผลสำคัญประการหนึ่ง คือ รัฐบาลไทยต้องการประสานรอยร้าวที่เกิดขึ้นจากความบาดหมาง ในสมัยสงครามเวียดนาม เมื่อครั้งที่ประเทศไทยอนุญาตให้กองทัพสหรัฐฯ เข้ามาตั้งฐานทัพในไทย เพื่อปฏิบัติการป้องกันคอมมิวนิสต์เวียดนาม⁴⁰ ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลไทยในขณะนั้นมีความหวาดระแวงว่าลัทธิการปกครอง และอุดมการณ์ แบบสังคมนิยมของเวียดนาม จะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย จึงดำเนินนโยบายที่ให้ความร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิดเพื่อต่อต้านการขยายตัวของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ดังนั้นการฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์กับเวียดนาม ย่อมมีส่วนช่วยเสริมสร้างความมั่นคง และจรรโลงสันติภาพให้กับประชาชาติเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ในระยะยาว ดังที่ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้กล่าวปาฐกถาพิเศษ เนื่องในโอกาสการเฉลิมฉลองการครบรอบ 20 ปี ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 1996 โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า “...เสถียรภาพสันติภาพของเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ของภูมิภาคนี้ ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของทุกๆ ประเทศในภูมิภาคนี้ แต่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามมากที่สุด...”⁴¹

สำหรับนโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามของรัฐบาลชุดนี้ ยังคงสานต่อนโยบายเดิมของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในอันที่จะแปรสนามรบให้เป็นสนามการค้าดังเช่น ปาฐกถาของนายอานันท์ ปันยารชุน ต่อสมาคมนักข่าวต่างประเทศ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 25 เมษายน 1991 ดังนี้

³⁹ ธีัญญาทิพย์ ศรีพนา, เมื่อเวียดนามปฏิรูป, (กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2541), หน้า 235.

⁴⁰ South East Asia Monitor, Thailand 1992: Annual Report on Government Economy, Finance & Industry, with Forecasts to 1993, (London, Business Monitor International Ltd., 1992), p.29.

⁴¹ อานันท์ ปันยารชุน, “ปาฐกถาพิเศษ,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ความร่วมมือในอนาคต, (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539), หน้า XIX.

เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาลชุดที่แล้ว รัฐบาลนี้อาจถูกมองว่าไม่ให้ความสำคัญที่โดดเด่นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าความถึงการละทิ้งนโยบายในอดีต เพียงแต่ว่าเนื้อหาและรูปแบบ วิธีการอาจจะแตกต่างกันไป แต่โดยพื้นฐานแล้วรัฐบาลชุดนี้จะสานต่อนโยบาย “การแปรสนามรบเป็นสนามการค้า” ด้วยเห็นว่านโยบายดังกล่าวจะนำมาซึ่ง สันติภาพ และเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดในขณะเดียวกัน รัฐบาลนี้จะพยายามที่จะขยายความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านให้มากขึ้นและเชื่อว่าประเทศไทยจะมีบทบาทในการเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างระหว่างอาเซียน และประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหลาย...⁴²

นอกจากนี้ นายกรัฐมนตรีนายอานันท์ ปันยารชุน ยังได้แสดงวิสัยทัศน์ในนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นช่องทางที่เปิดเชื่อมไปสู่สามประเทศอินโดจีนในทางเศรษฐกิจ⁴³ ทั้งนี้เนื่องจากไทยมีบทบาทโดดเด่นในด้านการเงิน และการพาณิชย์ จึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจในภูมิภาค จึงได้ประกาศที่จะให้การส่งเสริมการลงทุนของคนไทยในประเทศอินโดจีน โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment - BOI) เป็นผู้ดูแล⁴⁴

ตลอดระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน ภายใต้การบริหารงานของนายกรัฐมนตรี นายอานันท์ ปันยารชุน ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้ขยายความร่วมมือในประเด็นต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงของทั้ง 2 ประเทศหลายครั้ง จนนำไปสู่การลงนามในความตกลงหลายฉบับ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางเศรษฐกิจ ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการส่งเสริมการพัฒนา และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน

⁴²“Address of Prime Minister Mr.Anand Panyarachun to the Foreign Correspondents Club of Thailand, 25 April 1991,” *Management, Reform and Vision, A Selection of Speeches by Prime Minister Anand Panyarachun, April - November 1991*, p.7. อ้างถึงใน ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า 76.

⁴³Leszek Buszynski, “Thailand’s Foreign Policy: Management of a Regional Vision,” *Ibid*:726.

⁴⁴สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, คู่มือการลงทุนในเวียดนาม, (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538), หน้า 41.

การเดินทางเยือน และการพบปะระหว่างผู้นำระดับสูงสุดของไทยและเวียดนาม เริ่มต้นขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อนายโว วัน เกียต (Vo Van Kiet) นายกรัฐมนตรีเวียดนาม พร้อมด้วยคณะผู้แทนระดับสูง อาทิ นายเตริน ดุก เลือง (Tran Duc Luong) รองนายกรัฐมนตรี นายเหงียน กง ตำน (Nguyen Cong Tan) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม นายเลอ วัน เตรียด (Le Van Triet) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าและการท่องเที่ยว นายหวู ควาน (Vu Khoan) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม เดินทางเยือนประเทศไทย ระหว่างวันที่ 27-30 ตุลาคม⁴⁵ ซึ่งนับเป็นการเยือนครั้งแรกภายในระยะเวลา 13 ปี ที่มีการเยือนในระดับหัวหน้าคณะรัฐบาลของทั้งสองประเทศ อันนับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของทั้งสองฝ่าย การเยือนไทยของนายโว วัน เกียต นี้ถือเป็นจุดสูงสุดในความเพียรพยายามของประเทศไทยที่จะเปิดศักราชใหม่แห่งความสัมพันธ์ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ และปราศจากความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน

นายโว วัน เกียต และนายอานันท์ ปันยารชุน ได้ร่วมลงนามในแถลงการณ์ร่วมระหว่างไทย-เวียดนาม อันมีสาระสำคัญในหลายประเด็น อาทิ ประเด็นการแก้ไขปัญหาแกมพูชา ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

... ในการทบทวนพัฒนาการของสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ ทั้งสองฝ่ายยินดีที่มีการลงนามความตกลงยุติปัญหาแกมพูชาที่เปรียบเสมือนการกำเนิดครั้งใหม่ของประชาชาติแกมพูชา และนับเป็นการเปิดศักราชใหม่ของสันติภาพในภูมิภาคนี้ทั้งหมด ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะเคารพอธิปไตย เอกราชบูรณภาพแห่งดินแดน และความเป็นกลางของแกมพูชาและยอมรับว่าเป็นหน้าที่ของประเทศทั้งสอง ในฐานะเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับแกมพูชา เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่จะให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ ต่อการปฏิบัติตามความตกลงสันติภาพเพื่อที่จะให้ชาวแกมพูชาสามารถตัดสินใจอนาคตของตนเองได้ ด้วยวิธีการเลือกตั้งที่เสรีและยุติธรรม

อนึ่งประเทศทั้งสองต่างก็มีความปรารถนาที่จะเห็นแกมพูชามีความสุข มีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงและกับประเทศอื่นๆ

... การที่สันติภาพหวนกลับมาสู่แกมพูชานั้นสองฝ่ายเห็นพ้องกันว่า นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ยุคหลังที่ประเทศในภูมิภาคนี้สามารถมีโอกาสจะจับมือกันสร้าง

⁴⁵ สยามจดหมายเหตุ 16 (22-28 พฤศจิกายน 2534): 1290

สรรค์เอเชียอาคเนย์ขึ้นใหม่ ถึงเวลาแล้วที่ประชาชาติต่างๆ ในภูมิภาคนี้จะต้องร่วมกัน กำหนดอนาคตของตนเพื่อที่จะนำมาซึ่งเอเชียอาคเนย์ที่สงบสุข มีเสถียรภาพและ สมบูรณ์พูนสุข...”⁴⁶

รวมทั้งประเด็นความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคี ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามซึ่งมีความสำคัญต่อไปนี้

...ทั้งสองฝ่ายได้ทบทวนพัฒนาการความสัมพันธ์ทวิภาคีและแสดงความพอใจในความก้าวหน้าที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะหลังจากการเยือนเวียดนามของ นายอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของราชอาณาจักรไทย ทั้งสองฝ่ายได้แสดงความหวัง ที่จะเพิ่มความพยายามที่จะสร้างสรรค์ความไว้วางใจกัน ในความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม อันเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่ง ในการพัฒนา ความสัมพันธ์ระยะยาว และความร่วมมือที่ขยายตัวขึ้นระหว่างประเทศทั้งสอง ในเรื่องนี้ทั้งสองฝ่ายได้ยืนยันในเจตนารมณ์ตามหลักการของความสัมพันธ์ฉันมิตร และ ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศเพื่อนบ้านดังที่ปรากฏในแถลงการณ์ร่วมไทย-เวียดนามลงวันที่ 6 สิงหาคม 2519 และแถลงการณ์ร่วมลงวันที่ 10 กันยายน 2529 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการเคารพซึ่งกันและกันในเอกราชอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน การไม่แทรกแซงในกิจการภายใน และการแก้ไขข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี รวมทั้งตกลงที่จะไม่กระทำการใดๆ อันจะมีผลกระทบในทางเสียหายต่อความมั่นคงของอีกประเทศ หนึ่ง...”⁴⁷

อีกทั้งยังได้หารือในประเด็นปัญหาต่างๆ ร่วมกัน อาทิ ปัญหาชาวประมงเวียดนามที่ หลบหนีเข้ามาในประเทศไทยสมัยสงครามอินโดจีนครั้งที่ 1 ปัญหาการประมง ปัญหาเขตทับซ้อน ทางทะเล เป็นต้น ซึ่งทั้งสองฝ่ายเห็นสมควรที่จะจัดให้มีการเจรจาเพื่อขจัดข้อขัดแย้ง และขยายผล ความร่วมมือต่อไปในอนาคต

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1290-1291.

⁴⁷ สยามจดหมายเหตุ 16 (29 พฤศจิกายน - 5 ธันวาคม 2534): 1317-1318.

สำหรับความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ รัฐบาลไทยและเวียดนามได้ทำความตกลงว่าด้วยการจัดตั้ง คณะกรรมาธิการร่วมว่าด้วยการความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย-เวียดนาม ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 17-18 ตุลาคม 1991 ซึ่งผลการประชุมสรุปได้ดังนี้⁴⁸

1. ให้มีการติดต่อกันอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยการแลกเปลี่ยนการไปเยือนระหว่างองค์การการค้า และวิสาหกิจต่างๆ ของประเทศทั้งสอง
2. ให้มีการเจรจากรอบของความร่วมมือว่าด้วยการค้าและอุตสาหกรรมด้านอัญมณี
3. ให้มีการส่งเสริมความร่วมมือในด้านการเงินและการธนาคาร และการจัดตั้งธนาคารร่วมทุนระหว่างไทย-เวียดนาม และการเปิดสาขาธนาคารพาณิชย์ของไทยในเวียดนาม
4. ให้มีการเจรจาโดยเร็ว ระหว่างเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทั้งสองประเทศ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามความตกลงว่าด้วยการพาณิชย์นาวี ลงวันที่ 26 กรกฎาคม 1978
5. ให้มีการพิจารณาเพิ่มความจุ และความถี่ของการบริการทางอากาศระหว่างประเทศทั้งสอง
6. ให้มีการเจรจาโดยเร็วระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบของประเทศทั้งสอง เกี่ยวกับความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว
7. ให้มีการขยายความร่วมมือด้านการลงทุน เช่น ในด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร อุตสาหกรรมเบา และวัสดุก่อสร้าง
8. ให้มีการขยายความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างประเทศทั้งสอง

นอกจากนี้ในโอกาสที่นายไว วัน เกียต เดินทางมาเยือนไทยเป็นครั้งแรกในรอบ 13 ปี รัฐบาลทั้งสองฝ่ายได้ร่วมลงนามความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน และลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือเกี่ยวกับการพัฒนาและการขยายก๊าซธรรมชาติ เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 1991⁴⁹ และยังได้ตกลงที่จะเจรจากันต่อไป เพื่อให้บรรลุความตกลงว่าด้วยการหลีกเลี่ยงการจัดเก็บภาษีซ้ำซ้อนโดยเร็วที่สุด และเพื่อเป็นการขยายผลความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ ให้กระชับแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น นายกรัฐมนตรีไทย นายอานันท์ ปันยารชุน ได้เดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 15-17 มกราคม 1992 ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ผู้นำระดับหัวหน้ารัฐบาล

⁴⁸สยามจดหมายเหตุ, 1319; และ "Thai - Vietnamese relations on the brink of a new era," Bangkok Post (31 October 1991).

⁴⁹สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, คู่มือการลงทุนในเวียดนาม, หน้า 41.

ของไทย เดินทางเยือนเวียดนามนับตั้งแต่เวียดนามได้รวมประเทศเมื่อปี ค.ศ.1975⁵⁰ โดยนาย อานันท์ ปันยารชุน ได้เข้าพบปะเจรจากับนายโว วันเกียต นายกรัฐมนตรีเวียดนาม และนายโต๊ะ เหมื่อย เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ หัวข้อส่วนใหญ่ในการเจรจาครั้งนี้ เกี่ยวข้องกับเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ โดยนายอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย และ นาย เหงียน หมั่น เกิม (Nguyen Manh Cam) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ได้ลงนามร่วมกันในพิธีสารแก้ไขความตกลงทางการค้า และเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนาม ซึ่งได้เคยทำการตกลงกันไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1978 และบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding - MOU) ว่าด้วยการค้าข้าวร่วมกัน เนื่องจากทั้งไทยและเวียดนามต่างก็เป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ไทยได้เสนอให้เงินกู้ระยะยาวแก่เวียดนามเป็นจำนวนทั้งสิ้น 150 ล้านบาท (ประมาณ 6,000,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ) ในการซื้อสินค้าไทย นอกจากนี้แล้วในการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน นายอานันท์ยังได้เรียกร้องให้รัฐบาลสหรัฐฯ ยกเลิกการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม และทางการเวียดนามอนุญาตให้ไทยตั้งสถานกงสุลในนครโฮจิมินห์ และอนุญาตให้ธนาคารกรุงเทพของไทยเข้ามาเปิดสาขาในนครโฮจิมินห์ได้ สำหรับประเด็นความขัดแย้งด้านการประมงยังไม่สามารถตกลงกันได้ เนื่องจากทางฝ่ายเวียดนามได้เพิกถอนร่างข้อตกลงความร่วมมือด้านการประมงเพียง 2 วัน ก่อนที่นายกรัฐมนตรีไทยจะเดินทางไปถึง โดยฝ่ายเวียดนามอ้างว่าการทำประมงในเวียดนามยังล้าหลังอยู่มากเมื่อเทียบกับไทย อีกทั้งยังได้รับการกดดันจากจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคใต้ซึ่งเป็นจังหวัดที่จะได้รับผลกระทบโดยตรงจากข้อตกลงดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือระหว่างหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นการภายในก่อนที่จะร่วมลงนามเป็นความตกลงระหว่างประเทศต่อไปในอนาคต⁵¹

⁵⁰“Thailand,” *Asia Yearbook* 1993, FEER: 222; and “Cabinet backs B150 m. credit deal for VN”, *Bangkok Post* (15 January 1992).

⁵¹สยามจดหมายเหตุ 17 (24-30 มกราคม 2535): 85-88; Russell Heng Hiang Khng, “Vietnam 1992 Economic Growth and Political Caution,” *Southeast Asian Affairs* (1993): 362-363; “Vietnam shelves fisheries accord,” *Bangkok Post* (14 January 1992); “Cabinet backs B150 m credit deal for VN,” *Bangkok Post* (15 January 1992); “BOI gives Bt 2.5 bn credit to VN,” *The Nation* (15 January 1992); “Anand begins VN visit with call for US to bury hatchet,” *Bangkok Post* (16 January 1992); “Anand wants VN to prosper as SE Asian Economic power,” *Bangkok Post* (17 January 1992); “Anand trip a boon to Thai - VN economic ties,” *Bangkok Post* (18 January 1992); “Anand: VN visit a success,” *The Nation* (18 January 1992)

นอกเหนือจากการเดินทางเยือนระหว่างผู้นำระดับนายกรัฐมนตรีของทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือเป็นการเปิดศักราชใหม่ แห่งความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม ในรอบ 13 ปีแล้ว การเดินทางเยี่ยมเยือนระหว่างคณะผู้แทนในระดับต่างๆ จากทั้งสองฝ่าย ได้มีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาการบริหารงานของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน สรุปได้ดังนี้

ก. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ.1991

1. ในเดือนมิถุนายน พลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบก พร้อมคณะผู้แทนทางทหารของไทย 30 นาย เดินทางเข้าพบนายโต๊ะ เหมื่อย นายกรัฐมนตรี นายเหงียนเกอ ถัค (Nguyen Co Thach) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายดอน คู (Doan Khue) ผู้บัญชาการทหารบกเวียดนาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ทางทหารและทางเศรษฐกิจ รวมถึงเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านพรมแดน ซึ่งทางการเวียดนามเห็นด้วยที่จะให้มีความร่วมมือและยุติข้อพิพาทระหว่างกัน หากแต่ในทางปฏิบัติยังคงต้องมีการเจรจาในระดับรัฐบาลกับรัฐบาลต่อไป นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังได้ประกาศความร่วมมือด้านความมั่นคงร่วมกัน โดยจะจัดให้มีการแลกเปลี่ยนการติดต่อทางทหารระหว่างกัน⁵²

2. วันที่ 17 กันยายน นายเลอ วัน เตรียด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการค้าและการท่องเที่ยวเวียดนาม เดินทางมาเยือนประเทศไทย โดยได้เข้าพบกับนายอมเรศ ศิลาอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เพื่อเจรจาขอให้ทางการไทยทบทวนแก้ไขความตกลงด้านเศรษฐกิจและการศึกษาที่ได้เคยทำไว้เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1978 แต่ยังไม่มีการบังคับใช้อย่างเป็นทางการ (ซึ่งต่อมาเมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน เดินทางเยือนเวียดนามในระหว่างวันที่ 15-17 มกราคม 1992 ทั้งสองฝ่ายจึงได้มีการลงนามร่วมกัน ในพิธีสารแก้ไขความตกลงทางการค้าและเศรษฐกิจระหว่างไทยกับ เวียดนาม ฉบับปี ค.ศ.1978) รวมทั้งขอให้ไทยทบทวนยกเลิกสินค้า 200 รายการที่ถูกจัดให้เป็นสินค้าห้ามส่งออก-นำเข้า เนื่องจากเหตุผลทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง เพื่อให้การค้าของทั้งสองฝ่ายเสรีมากขึ้น ซึ่งนายอมเรศ จำเป็นต้องนำข้อเรียกร้องของฝ่ายเวียดนาม เข้าปรึกษากับกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อหาข้อสรุปต่อไป⁵³

3. วันที่ 18 ตุลาคม 1991 นายพิชัย รัตตกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย และนายหวู ความ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนามร่วมลงนามในบันทึกช่วยจำเพื่อความร่วมมือด้านพลังงาน และทั้งสองฝ่ายมีความเห็นชอบที่จะส่งเสริม

⁵²“Thailand, VN agrees to forge closer ties,” *Bangkok Post* (8 June 1991).

⁵³“VN seeks more bilateral trade,” *Bangkok Post* (18 September 1991).

และสนับสนุนการค้าสองฝ่าย (two-way trade) โดยไทยเห็นว่าหากเวียดนามอำนวยความสะดวกแก่ไทยในด้านสาธารณูปโภค การขนส่งทางเรือ การธนาคาร การอนุมัติวีซ่าเข้าประเทศสำหรับผู้ที่มีวัตถุประสงค์ทางธุรกิจย่อมมาจะทำให้การเจรจาทางการค้าเป็นไปได้ด้วยความราบรื่นมากยิ่งขึ้น⁵⁴ ซึ่งฝ่ายเวียดนามจะนำประเด็นดังกล่าวไปปรึกษาหารือกับทางรัฐบาลก่อน

ข. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1992

1. วันที่ 7-9 มกราคม พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของไทยพร้อมทั้ง ผู้บัญชาการทหารอากาศและผู้บัญชาการทหารเรือและคณะผู้ติดตาม 20 คน เดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ โดยเข้าพบกับนายเลอ ดัก อันห์ (Le Due Anh) ประธานาธิบดีเวียดนาม นายโง วัน เกียต นายกรัฐมนตรี นายเหงียน หมั่น เกิม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายดอนคู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเวียดนาม เพื่อกระชับความสัมพันธ์ด้านการทหาร ภายหลังจากยุคแห่งความบาดหมาง และความตึงเครียดทางการเมืองที่ยืดเยื้อมากกว่า 1 ทศวรรษได้ยุติลง ทั้งสองฝ่ายเจรจาในประเด็นด้านความมั่นคง กรณีที่เวียดนามกล่าวอ้างว่าไทยให้ความสนับสนุนขบวนการต่อต้านเวียดนามที่เข้ามาเคลื่อนไหวอยู่ในประเทศไทย ซึ่งฝ่ายไทยปฏิเสธว่าไม่เคยและจะไม่ให้ความสนับสนุนขบวนการต่อต้านรัฐบาลของประเทศไทยเพื่อนบ้านทั้งในลาวและเวียดนาม ขณะที่ฝ่ายไทย กล่าวอ้างว่า เวียดนามให้ความสนับสนุนกลุ่มเคลื่อนไหวผู้อพยพชาวเวียดนามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ซึ่งอาจจะกระทบต่อความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเมืองของไทย ทางกรมเวียดนามกล่าวยืนยันในประเด็นนี้ว่า เวียดนามให้ความสนับสนุนชาวเวียดนามที่อาศัยในประเทศไทยให้ความเคารพกฎหมายและอธิปไตยของไทย นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังได้แลกเปลี่ยนการซื้อขายอาวุธระหว่างกัน โดยเวียดนามเสนอขายชิ้นส่วนเครื่องบิน F-5 ที่สหรัฐฯใช้ในสงครามเวียดนามให้กับไทยขณะที่ไทยเสนอขายรถถัง T-69 ที่ซื้อจากจีนให้กับ เวียดนามในราคามิตรภาพ พลเอกสุจินดา ยังได้เชื้อเชิญให้เวียดนามเข้าร่วมเป็นผู้สังเกตการณ์ในการร่วมฝึกซ้อมทางทหารระหว่างไทยและสหรัฐฯ ในปฏิบัติการ “Cobra Gold” ขณะที่เวียดนามต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนบุคลากรทางทหารระหว่างไทย-เวียดนาม ซึ่งฝ่ายไทยเห็นว่า ประเด็นนี้ยังเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนสำหรับประเทศที่ปกครองด้วยระบบสังคมนิยมแบบเวียดนาม ดังที่พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้แสดงทัศนคติว่า “ในด้านการทหาร ประเทศไทยยังคงไม่เปลี่ยนแปลงจุดยืนที่มีต่อเวียดนามทหารยังจำเป็นต้องเตรียมความ

⁵⁴“VN leader to witness signing of agreement, ” Bangkok Post (19 October 1991).

พร้อมอยู่เสมอ แม้ว่าวันนี้เราอาจเป็นมิตรที่ดีต่อกันแต่หากวันใดที่ผลประโยชน์ขัดกัน เราก็อาจจับอาวุธขึ้นสู้รบกันอีกได้”⁵⁵

2. วันที่ 20 กรกฎาคม นายเหียงน หมั่น เก็ม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม เข้าพบนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี ณ ทำเนียบรัฐบาล เพื่อเจรจา กระชับความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ และการลงทุนของภาคเอกชนไทยในเวียดนาม และทั้งสองประเทศยังได้แสดงความจำนงค์ที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องภาษีนำเข้าเพื่อเป็นการคุ้มครองนักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในเวียดนาม⁵⁶

3. วันที่ 28 กรกฎาคม นายโว วัน เกียต นายกรัฐมนตรีเวียดนามเข้าพบนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี เพื่อเจรจาประเด็นปัญหาการประมงโดยทางฝ่ายเวียดนาม ตกกลางที่จะปล่อยตัวลูกเรือประมงไทย 800 คน ที่ถูกทางการเวียดนามจับกุมในข้อหารุกล้ำน่านน้ำเวียดนาม ขณะเดียวกันฝ่ายไทยตกลงที่จะปล่อยตัวลูกเรือประมงเวียดนาม 30 คน ที่ถูกจับกุมในข้อหาการกระทำอันเป็นโจรสลัดในน่านน้ำไทย นอกจากนี้ทางการไทยยังได้อนุมัติเงินกู้จำนวน 150 ล้านบาท โดยคิดดอกเบี้ย ร้อยละ 3 ระยะเวลาผ่อนชำระ 10 ปี ให้แก่เวียดนามอีกด้วย⁵⁷

4. วันที่ 28 กันยายน นายสถาพร กวิตานนท์ เลขาธิการทั่วไป สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) และนายเหียงน มาย (Nguyen Mai) รองประธานคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือแห่งรัฐเวียดนาม (State Committee for Cooperation and Investment-SCCI) ได้มาร่วมลงนามในความตกลงเพื่อความร่วมมือด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และหน่วยงานให้คำปรึกษาด้านเศรษฐกิจเพื่อพัฒนาศักยภาพการลงทุนไทยในเวียดนาม ในกรณีนี้ทางฝ่ายเวียดนามจะนำความตกลงดังกล่าวเสนอต่อสภาแห่งชาติ เพื่อพิจารณาแก้ไขกฎหมายการลงทุนแห่งชาติฉบับปี ค.ศ.1987 เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนมากขึ้น อาทิ กฎหมายการเงิน การ

⁵⁵“Suchinda throws door open to Vietnam leaders,” Bangkok Post (7 January 1992); “Suchinda invites VN leaders to Cobra Gold,” The Nation (7 January 1992); “Thai-Vietnam military talks ‘a big success’,” Bangkok Post (8 January 1992); “Suchinda softens tone on Vietnamese military,” The Nation (8 January 1992); “Hanoi says Suchinda can return unfettered,” The Nation (8 January 1992); “Vietnam to sell captured US weapons to Thailand,” Bangkok Post (9 January 1992).

⁵⁶“Vietnam to sell captured US weapons to Thailand,” Bangkok Post (9 January 1992).

⁵⁷“Fisherman allowed to get off the hook,” Bangkok Post (29 July 1992).

ธนาคาร, กฎระเบียบว่าด้วยการถือครองที่ดิน, ระเบียบว่าด้วยการเดินทางเข้าประเทศ และสถานที่พำนักสำหรับชาวต่างชาติที่เข้าไปทำธุรกิจในเวียดนามและการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น⁵⁸

โดยสรุป ความสัมพันธ์ ไทย-เวียดนาม ในสมัยรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุนแม้ว่าในช่วงนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม จะมีความกระชับแน่นแฟ้นมากขึ้น และเริ่มมีพัฒนาการอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มตั้งแต่การที่นายไว วัน เกียต นายกรัฐมนตรีเวียดนามเดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 27-30 ตุลาคม 1991 ตามมาด้วยการเดินทางเยือนเวียดนามของนายกรัฐมนตรีไทย ระหว่างวันที่ 15-17 มกราคม 1992 รวมถึงการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างคณะผู้แทนทั้งทหารและพลเรือนในระดับต่างๆ ได้นำไปสู่การลงทุนในความตกลงหลายฉบับ อีกทั้งยังมีส่วนอย่างสำคัญในการกระตุ้นให้ภาคเอกชนสนใจที่จะทำธุรกิจการค้าและลงทุนกับเวียดนามเพิ่มขึ้นอย่างมาก

กระนั้นก็ตาม พัฒนาการของความสัมพันธ์ทั้งทางการเมือง การทูตและทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามก็ได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น เนื่องจากฝ่ายทหารยังคงมีความหวาดระแวงว่า เวียดนามยังคงมีศักยภาพที่จะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย ดังตัวอย่างที่พลเอกสุจินดา คราประยูร ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ได้เคยกล่าววิพากษ์วิจารณ์สถานทูตเวียดนามในประเทศไทยว่าแสดงบทบาทเกินขอบข่ายหน้าที่ ในประเด็นเรื่องเวียดนามอพยพที่หลบหนีเข้ามายังประเทศไทยในสมัยสงครามอินโดจีน ซึ่งถือว่าการก้าวถอยกิจการภายในของไทย พลเอกสุจินดา เห็นว่า “สถานทูตเวียดนาม ไม่สมควรเข้ามาก้าวถอยในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะลูกหลานชาวเวียดนามจำนวนมากเกิดที่นี่และหลายคนยังไม่เคยกลับไปเวียดนามเลย”⁵⁹

แม้ว่ากระทรวงการต่างประเทศโดยนายอาสา สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ จะพยายามประสานความเข้าใจกับฝ่ายทหารในประเด็นดังกล่าวและยืนยันว่าเวียดนาม ไม่มีศักยภาพที่จะเป็นภัยคุกคามได้อีกต่อไป แต่เนื่องจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สมัยสงครามเวียดนาม และการบ่มเพาะทัศนคติแบบทหารที่เห็นว่าลัทธิสังคมนิยมเป็นภัยอันตรายต่อ

⁵⁸“Investment ‘sister’ link established with Vietnam,” *Bangkok Post* (29 September 1992).

⁵⁹“Thailand,” *Asia Yearbook* 1992, FEER: 209; and “Army chief slams VN embassy,” *Bangkok Post* (27 October 1992).

เสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ จึงเป็นการยากที่จะทำให้ฝ่ายทหารเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อเวียดนามได้ในระยะเวลาอันสั้น

อีกทั้งการบริหารงานของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ยังถูกตัดตอนลงเมื่ออยู่ในตำแหน่งได้เพียง 1 ปี เนื่องจากต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ค.ศ. 1992 เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 22 มีนาคม 1992 และต่อจากนั้นได้รักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จวบจนกระทั่งพลเอกสุจินดา คราประยูร และคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ 22 เมษายน 1992 กระทั่งเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 1992 พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเหตุการณ์ไม่สงบภายในประเทศ จึงทำให้นายอานันท์ ปันยารชุน กลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 1992 และพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ เมื่อวันที่ 11 กันยายน 1992 รวมระยะเวลาการบริหารงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน ซึ่งเป็นเพียงช่วงเวลาสั้นๆ จึงเป็นการยากที่ผลงานต่างๆ ที่ได้ริเริ่มไว้ในรัฐบาลชุดนี้จะบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.3 รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (กันยายน ค.ศ. 1992-มิถุนายน ค.ศ. 1995)

แม้ว่าช่วงเวลา that รัฐบาลนายชวน หลีกภัย เข้ามาบริหารประเทศในเดือนกันยายน ค.ศ. 1992 นั้น สถานการณ์ต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวมจะคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นมากแล้ว หากแต่สถานการณ์การเมืองภายในของประเทศเพื่อนบ้านที่ยังคงมีปัญหายืดเยื้ออยู่นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นที่นานาประเทศมีต่อรัฐบาลชุดนี้ไม่น้อย ตัวอย่างเช่น ในปัญหากัมพูชา รัฐบาลไทยนับตั้งแต่สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นต้นมา ได้พยายามผลักดันกระบวนการสันติภาพในกัมพูชา โดยเอกเทศ ขณะเดียวกับที่ผลักดันให้ภาคเอกชนไทยเข้าไปลงทุนในกัมพูชภายใต้อกรอบของนโยบายการ “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ส่งผลให้มีนักลงทุนไทยเข้าไปดำเนินธุรกิจ ในกัมพูชาเพิ่มขึ้นอย่างท่วมท้น จนไทยกลายเป็นประเทศผู้ลงทุนอันดับ 1 ในกัมพูชา⁶⁰ และภายหลังจากที่เขมรทั้ง 4 ฝ่าย สามารถบรรลุข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีสในเดือนตุลาคม 1991 รัฐบาลไทยได้ให้ความร่วมมือในการส่งเสริมกระบวนการสันติภาพขั้นที่ 2 ซึ่งได้แก่ การร่วมมือกับองค์การบริหารชั่วคราวของสหประชาชาติ (UNTAC)

⁶⁰Far Eastern Economic Review (25 June 1992) : 15.

ซึ่งรับผิดชอบในการส่งกลับผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชาดูแลเรื่องการปลดอาวุธ และลดกำลังรบของเขมรฝ่ายต่างๆ ที่เคยสู้รบกัน ตลอดจนจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนพฤษภาคม 1993 เป็นต้น แต่กระบวนการสร้างสันติภาพขั้นที่ 2 ในกัมพูชา ต้องประสบภาวะชะงักงัน เนื่องจากฝ่ายเขมรแดงปฏิเสธไม่ยอมให้ความร่วมมือในการวางอาวุธและไม่ยินยอมให้ UNTAC เข้าไปตรวจสอบการปลดอาวุธ อีกทั้งยังประกาศถอนตัวจากกระบวนการเลือกตั้งดังกล่าว⁶¹

หากแต่ในขณะนั้นความสัมพันธ์ด้านการค้า-การลงทุน ระหว่างภาคเอกชนไทยกับกัมพูชา ยังคงดำเนินอยู่ต่อไป ซึ่งประเด็นนี้ได้กลายมาเป็นปัญหาสำคัญในนโยบายต่างประเทศของไทย เนื่องมาจากการลงทุนของไทยในการตัดไม้ และขุดพลอยในเขตที่เขมรแดงยึดครองอยู่ได้สร้างรายได้ให้กับเขมรแดงเป็นมูลค่าประมาณปีละ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁶² ซึ่งทำให้ไทยถูกวิพากษ์วิจารณ์จากนานาประเทศว่าการผูกพันกับเขมรแดงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจนั้นเท่ากับเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับเขมรแดง จนกล้าปฏิเสธมติในข้อตกลงสันติภาพที่กรุงปารีส⁶³

ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหภาพพม่าก็มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยเฉพาะนับตั้งแต่ที่ นายอานันท์ ปันยารชุน ได้ประกาศนโยบาย “การติดต่อเชิงสร้างสรรค์” (constructive engagement) โดยอ้างหลักของการไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น และการคงความสัมพันธ์อันดีกับพม่าเพื่อเป็นเครื่องมือโน้มน้าวให้พม่าเปิดประเทศเข้าร่วมกับสังคมนานาชาติ และเปลี่ยนการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ซึ่งมาในสมัยของรัฐบาลชวน หลีกภัย การดำเนินความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับพมานี้ ได้กลายมาเป็นนโยบายที่มีความสำคัญในอันดับต้นๆ ในนโยบายต่างประเทศของไทย⁶⁴ และทำให้ไทยถูกตำหนิจากประเทศตะวันตกว่าให้การสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารของพม่า

⁶¹Suchit Bunbongkarn, “Thailand in 1992: In Search of a Democratic Order,” *Asian Survey* 2 (2 February 1993) : 223.

⁶²วัชรินทร์ ยงศิริ, “กัมพูชา” *เอเชียรายปี* 1993/2536: 115-116.

⁶³เรื่องเดียวกัน

⁶⁴“Thailand,” *Asia Yearbook* 1993, FEER: 216.

สถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศเพื่อนบ้าน และการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเหล่านี้ รวมถึง สถานการณ์การเมืองภายในประเทศไทยเองที่ได้รับผลพวงมาจากเหตุการณ์รัฐประหารในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1991 ก่อนหน้าที่นายอานันท์ ปันยารชุน จะได้รับแต่งตั้งจากคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเหตุการณ์ “พฤษภาทมิฬ” ในปีถัดมา เมื่อประชาชนที่ต่อต้านรัฐธรรมนูญ และรัฐบาลทหาร ของพลเอกสุจินดา คราประยูร ถูกปราบปรามอย่างโหดร้าย⁶⁵ ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านลบต่อภาพลักษณ์ของไทยในเวทีโลก ดังนั้นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งของรัฐบาลชุดนี้คือการแก้ไขภาพลักษณ์ของประเทศที่เสียหายไป พร้อมกับการสร้างความเชื่อมั่นให้ประเทศไทยเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศในประชาคมโลก ในฐานะประเทศที่รักษันติภาพ เสรีภาพ ประชาธิปไตยและเคารพต่อหลักการด้านสิทธิมนุษยชน ดังที่นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวปาฐกถานำในการเสวนาเรื่อง “นโยบายต่างประเทศของไทย” เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 1993 โดยมีใจความตอนหนึ่งว่า

รัฐบาลได้ตั้งเป้าหมายไว้ 3 ประการ ประการแรกได้แก่การฟื้นฟูภาพพจน์ และสร้างความเชื่อถือของประเทศไทยในสายตาของรัฐบาลต่างประเทศ ของนักลงทุน และพ่อค้านักธุรกิจ โดยเฉพาะประเด็นความเป็นประชาธิปไตยและการให้ความสนับสนุนต่อหลักการสิทธิมนุษยชน ทั้งในกรอบภูมิภาค และในองค์การระหว่างประเทศ....⁶⁶

สำหรับเป้าหมายด้านนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้ นอกเหนือไปจากการเร่งกอบกู้ภาพลักษณ์ของประเทศแล้ว รัฐบาลชวน หลีกภัย ยังให้ความสำคัญเป็นพิเศษ กับประเด็นทางเศรษฐกิจ ซึ่งพิจารณาได้จากคำแถลงนโยบายรัฐบาลเมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 1992 ในนโยบาย

⁶⁵โคริน เฟื่องเกษม, “นโยบายต่างประเทศและการตอบสนองของผลประโยชน์ของชาติ: การวิเคราะห์ผลงานด้านต่างประเทศในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย (ตุลาคม พ.ศ. 2535-2536),” ใน สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), กันยายน 2538), หน้า 8.

⁶⁶น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ, ในคำปาฐกถานำในการเสวนาเรื่อง “นโยบายต่างประเทศของไทย”, เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2536 ณ ห้องเพลินิจิต โรงแรมอิมพีเรียล ถ.วิทยุ, หน้า 3.

เศรษฐกิจ ตอนหนึ่งความว่า⁶⁷ “...พัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการเงินในภูมิภาค เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนและสร้างความเชื่อมโยงของระบบการเงินไทย กับระบบการเงินของประเทศต่างๆในภูมิภาคนี้ ...”

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รัฐบาลได้มอบหมายให้กระทรวงการคลังดำเนินการดังนี้

...จัดตั้งและสนับสนุนบทบาทสถาบันการเงินเฉพาะด้าน เพื่อสนับสนุนการส่งออกโดยจัดตั้งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (Exim Bank) พร้อมกับสนับสนุนการกระจายความเจริญและการลงทุนสู่ภูมิภาคโดยสนับสนุนสถาบันการเงินเฉพาะด้านที่มีอยู่แล้วให้จัดสรรสินเชื่อแก่ภาคการผลิตในภูมิภาคให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน...

ในส่วนของภูมิภาคอินโดจีน รัฐบาลชุดนี้ให้ความสำคัญกับอินโดจีนในฐานะของหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจ ซึ่งนาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศยอมรับอย่างมั่นใจว่า “...อินโดจีนได้เปลี่ยนแปลงไปจากแหล่งที่เป็นภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศมาเป็นแหล่งในการส่งเสริมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ ที่มีศักยภาพสูงสำหรับไทย”⁶⁸

สำหรับการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงของไทยและเวียดนาม ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง โดยในเดือนตุลาคม ค.ศ.1993 นายโต๊ะ เหมื่อย เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามได้มาเยือนประเทศไทยเป็นครั้งแรก ตามคำเชิญของนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี ผลของการพบปะครั้งนี้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างกันยิ่งขึ้น โดยมีข้อตกลงดังนี้⁶⁹

⁶⁷สยามจดหมายเหตุ 17 (30 ตุลาคม - 5 พฤศจิกายน 2535): 1207.

⁶⁸คำปาฐกถา น.ต.ประสงค์ สุนศิริ, วันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2536, “นโยบายต่างประเทศของไทย”, หน้า 11.

⁶⁹รัฎษณาทิพย์ ศรีพนา, “เวียดนาม,” เอเชียรายปี 1994/2537 : 163; “VN party Chief due to discuss offshore zone,” The Nation. (11 October 1993); “VN leader Do Muoi due today,” The Nation (15 October 1993); “Do Muoi urges Viets here to be law-abiding,” Bangkok Post (16 October 1993); “VN backs regional cooperation efforts,” Bangkok Post (16 October 1993); “Determined to be helpful, not harmful,” Bangkok Post (19 October 1993); “Positive note set for cooperation with Vietnam,” Bangkok Post (19 October 1993); “Thai citizenship for VN refugees being evaluated,” The Nation (30 October 1993).

ประการแรก ทั้งสองฝ่ายได้เจรจากันในเรื่องการให้สัญชาติไทยแก่ชาวเวียดนามที่อาศัยอยู่ในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งนับตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1992 จนถึงปี ค.ศ. 1993 รัฐบาลไทยได้ให้สัญชาติไทยแก่คนเวียดนามรุ่นที่ 3 ซึ่งเป็นรุ่นหลานของชาวเวียดนามที่ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยภายหลังสงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1954 จำนวนผู้ที่ได้รับสัญชาติไทยไปแล้วนั้นมีประมาณ 3,900 คน ซึ่งยังเหลืออีกจำนวนประมาณ 3,020 คน ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา (สำหรับชาวเวียดนามรุ่นที่ 3) โดยกระทรวงมหาดไทย คาดว่าจะเสร็จสิ้นก่อนสิ้นปี ค.ศ. 1995 ซึ่งในการเจรจากับ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีนายโด้ เหมีอย ได้แสดงความขอบคุณรัฐบาลไทยในครั้งนี้ด้วย

ประการที่สอง ทั้งเวียดนามและไทยได้ลงนามข้อตกลงในหลักการว่าด้วยการแก้ปัญหาความขัดแย้งดินแดนทางทะเลในทะเลจีนใต้ อันหมายถึงพื้นที่ทับซ้อนที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็อ้างอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าว และจากการที่เวียดนามให้ความสนใจกับการกลั่นก๊าซธรรมชาติ ในที่สุดในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1993 เวียดนามก็ได้ลงนามข้อตกลงร่วมทุนในการผลิตก๊าซกับการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย อันมีมูลค่า 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ข้อตกลงที่ได้ลงนามระหว่างสองประเทศนี้เป็นข้อตกลงที่ทั้งสองฝ่ายเจรจากันมานานแต่เพิ่งจะสามารถตกลงกันได้ในปี ค.ศ. 1993 นี้ อย่างไรก็ตามในโอกาสนี้ยังไม่มีข้อตกลงกันในเรื่องสำคัญ ดังเช่นการประมงอันนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างสองประเทศอยู่เสมอ

นอกจากนี้ ในโอกาสที่มาเยือนประเทศไทย นายโด้ เหมีอย ได้เชิญชวนให้นักธุรกิจไทยไปลงทุนในเวียดนามมากขึ้น และได้เชิญนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีไปเยือนเวียดนามด้วยเช่นกัน ซึ่งต่อมาในระหว่างวันที่ 16 - 19 มีนาคม 1994 นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรีได้เดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ⁷⁰ โดยการเยือนครั้งนั้นประเทศไทยได้ประกาศให้ความสัมพันธ์แผนการของเวียดนามในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของภาคีสมาชิกอาเซียนและทั้งสองฝ่ายยังได้มีการลงนามร่วมกันในความตกลง 2 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงเพื่อความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว และความตกลงเพื่อความร่วมมือด้านธุรกิจระหว่างสมาพันธ์อุตสาหกรรมไทยและหอการค้าและอุตสาหกรรมของเวียดนาม ในประเด็นด้านการประมงทั้งสองฝ่ายเห็นพ้องต้องกันในการต่าง

⁷⁰"PM leads seminar, delegation to Vietnam," Bangkok Post (15 March 1994); "Chuan off on Vietnam visit today," Bangkok Post (16 March 1994); "PM to see key contracts signed," Bangkok Post (17 March 1994); "VN premier accepts invite from chuan," Bangkok Post (18 March 1994).

ตั้งผู้แทนเพื่อเจรจาแก้ไขปัญหาข้อพิพาทเรื่องสิทธิอาณาเขตทางทะเล และความร่วมมือด้านการประมง นอกจากนี้แล้วยังมีการลงนามในเรื่องการลงทุนร่วมกัน (joint-venture) ระหว่างบริษัทไทย และ เวียดนาม รวมทั้งสิ้น 4 ฉบับ ได้แก่

- ความร่วมมือด้านการลงทุนก่อตั้งธนาคาร Siam-Vina ระหว่างธนาคารไทยพาณิชย์, กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ และธนาคารเพื่อการเกษตรของเวียดนาม
- โครงการร่วมทุน มูลค่า 400 ล้านบาท ระหว่างกลุ่มอุตสาหกรรม U-Surint กับทางการเวียดนาม
- ความร่วมมือในการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมระหว่างกลุ่มนิคมอุตสาหกรรมบางปะกงและ Sonadezi Bien Hoa ของเวียดนาม
- ความร่วมมือจัดตั้งบริษัทที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจ ไทย-เวียดนาม

สำหรับการเดินทางเยือนระหว่างข้าราชการในระดับต่างๆ สรุปได้ดังนี้

ก. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1992

1. ในวันที่ 15 ตุลาคม นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้เข้าพบกับนายเหงียน หมั่น เกิม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เวียดนาม ขณะเยือนประเทศไทย โดยฝ่ายไทยแสดงความปรารถนาให้ทั้งสองประเทศมีความตกลงร่วมกันในเรื่องความร่วมมือด้านการจับปลา และแก้ไขปัญหาคอขวดทางทะเลในอ่าวไทย ที่เป็นปัญหายืดเยื้อมาเป็นเวลาหลายปี⁷¹

2. วันที่ 23 - 25 ธันวาคม นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ โดยได้เข้าพบกับนายโง วัน เกียต นายกรัฐมนตรีเวียดนาม ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้ลงนามร่วมกันในความตกลง 2 ฉบับ ได้แก่ ความตกลงเรื่องเงินกู้ระยะยาว 150 ล้านบาท และความตกลงเรื่องการไม่เก็บภาษีนำเข้าอันเป็นความตกลงที่ได้มีการริเริ่มในสมัยที่นายอานันท์ ปันยารชุนเป็นนายกรัฐมนตรี และได้มีการเจรจาร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้บรรลุผลเป็นความตกลงระหว่างประเทศ กระทั่งประสบความสำเร็จในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ยังได้ขอความร่วมมือจากเวียดนาม เพื่อให้อนุมัติแผนปฏิบัติงานโครงการสร้างเส้นทางเชื่อมประเทศไทย ลาว และเวียดนามทางบก ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนี้ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หัวหน้าพรรคชาติพัฒนาก็ได้เดินทางเยือนเวียดนามเป็นการส่วนตัว เพื่อเสนอให้ผู้ว่าเวียดนามอนุมัติการสร้างเส้น

⁷¹"Prasong set to patch up rifts with Hanoi," Bangkok Post (16 October 1992).

ทางเชื่อมระหว่าง จังหวัดมุกดาหารของไทย สุวรรณเขตในลาวและเมืองดานังของเวียดนามโดยอาศัยความช่วยเหลือจากกองทุนเพื่อการพัฒนาอินโดจีน (Indochina Development Fund) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลญี่ปุ่น ก่อนที่จะเดินทางไปเจรจากับรัฐบาลลาว ในเดือนมกราคม 1993 เพื่อขอความเห็นชอบในการดำเนินการจากผู้นำระดับสูงของลาวต่อไป⁷²

ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้กลายมาเป็นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองภายในเนื่องจากนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ เห็นว่า พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ามาก้าวล่วงงานด้านการต่างประเทศ อันจะส่งผลกระทบต่อกระดำเนินนโยบายต่างประเทศในทางปฏิบัติ ซึ่งนายไกรศักดิ์ ชุณหะวัณ กล่าวปฏิเสธในประเด็นนี้ว่า พลเอกชาติชายไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการก้าวล่วงหรือลดบทบาทงานด้านการต่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศแต่ประการใด หากแต่ในความเป็นจริง พลเอกชาติชายได้เคยเจรจากับเวียดนาม ในเรื่องการสร้างเส้นทางเชื่อมทางบกระหว่างไทย ลาว และเวียดนามมาแล้วหลายครั้ง ก่อนหน้าที่นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ จะเดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ และการเจรจากับเวียดนามในแต่ละครั้งกระทำไปในฐานะหัวหน้าพรรคฝ่ายค้าน อันมีวัตถุประสงค์เพื่อการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นระเบียบปฏิบัติทางการทูตที่สามารถกระทำได้⁷³

ข. กิจกรรมในช่วงปี ค.ศ. 1993

วันที่ 8 พฤษภาคม นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทยเข้าพบปะเจรจากับนายหวู ความ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ในประเด็นทางเศรษฐกิจ โดยฝ่ายไทยจะให้ความสนับสนุนแก่เวียดนามเพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จตามแผนการปฏิรูปเศรษฐกิจ ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานเพื่อความร่วมมือด้านเทคนิคและเศรษฐกิจ (Department of Technical and Economic Cooperation-DTEC) ในการจัดวางแผนงาน “country programme” ระหว่างปี ค.ศ. 1993-1995 เพื่อช่วยให้เวียดนามบรรลุผลสำเร็จด้านเศรษฐกิจและการตลาดตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังได้แสดงความจำนงจะให้มูลค่าการค้าทวิภาคีเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ภายในปี ค.ศ. 1994 รวมทั้งผลักดัน

⁷²“Prasong gets serious on land bridge plan,” *Bangkok Post* (24 December 1992).

⁷³“Kraisak springs to Chatichai’s defence,” *Bangkok Post* (24 December 1992).

ให้มีการแก้ไขปัญหาด้านเขตแดนทางทะเล และปัญหาด้านการประมงต่อไป จนกว่าจะบรรลุเป็นข้อตกลงร่วมกัน⁷⁴

ค. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1995

1. วันที่ 17 มกราคม นายพิเชษฐ สุนทรพิพัฒน์ ผู้อำนวยการทั่วไปหน่วยงานเพื่อความร่วมมือด้านเทคนิค และเศรษฐกิจ (DTEC) และนายโว ฮอง ฟอค (Vo Hong Phuc) รองประธานคณะกรรมการวางแผนแห่งรัฐเวียดนาม (State Planning committee - SPC) ได้ทำความตกลงร่วมกันเพื่อขยายความร่วมมือด้านเทคนิค, การคมนาคม และโครงการด้านอุตสาหกรรมโดยลงนามในความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศไทยและเวียดนาม ระหว่าง ปี ค.ศ. 1995-1997 อันเป็นความร่วมมือด้านเทคนิคในระยะยาว และจะมีการทบทวนผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี⁷⁵

2. วันที่ 10 กรกฎาคม คณะผู้นำทหารของไทย ซึ่งนำโดยพลเอกวัณชัย วุฒิสิริ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เข้าพบนายฟาน วัน ซ่าย (Phan Van Khai) รองนายกรัฐมนตรีเวียดนาม นายเหงียน หมั่น เกิม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศและนายดวน คู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของเวียดนาม เพื่อกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างสองประเทศ โดยฝ่ายไทยสนับสนุนเวียดนามในการเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกอาเซียนอันจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคงให้กับมวลหมู่สมาชิกอาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม อีกทั้งยังเสนอแนะนักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามให้คำนึงถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกันในระยะยาว มากกว่าที่จะหวังกอบโกยผลประโยชน์ในระยะสั้น นอกจากนี้ทางฝ่ายเวียดนามได้เสนอให้มีการร่วมซ้อมรบทางทหารระหว่างกองทัพไทยและเวียดนาม แต่พลเอกวัณชัยยืนกรานปฏิเสธเนื่องจากเห็นว่า การซ้อมรบสมควรจะเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันเมื่อถูกทำร้ายจากประเทศภายนอกเท่านั้น⁷⁶

กล่าวโดยสรุป แม้ว่านโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้จะให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับการกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

⁷⁴“Thailand to help VN attain market economic success,” *Bangkok Post* (9 May 1993).

⁷⁵“Thailand VN focus on transport, industrial cooperation,” *Bangkok Post* (17 January 1995).

⁷⁶“Wattanachai advice for investors Vietnam,” *Bangkok Post* (11 July 1995).

ออกเฉียงใต้⁷⁷ หากแต่ในส่วนของนโยบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและภูมิภาคอินโดจีน โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนาม ภายใต้กรอบของการแปรสนามรบให้เป็นสนามการค้านั้น กลับไม่มีความโดดเด่นมากนักเมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ทั้งนี้สืบเนื่องจากเหตุผลหลายประการคือ

ประการแรก สถานการณ์ความวุ่นวายทางการเมืองในประเทศกัมพูชาและพม่าได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศไทย ตลอดจนภาพลักษณ์ของไทยในสายตาของนานาประเทศที่วิพากษ์วิจารณ์ว่า ประเทศไทยเพิกเฉยต่อการกระทำของเขมรแดงอันเป็นการละเมิดมติสหประชาชาติตามกระบวนการสร้างสันติภาพในกัมพูชา เนื่องจากนักธุรกิจไทยได้รับผลประโยชน์จากการค้าไม้และอัญมณีในเขตที่เขมรแดงยึดครองอยู่ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารพม่าด้วยการดำเนินความสัมพันธ์กับพม่าตามแนวทางการติดต่อเชิงสร้างสรรค์ (constructive engagement) ซึ่งมีส่วนลดทอนความน่าเชื่อถือและเป็นผลลบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีโลก อีกทั้งสถานการณ์ความไม่สงบในกัมพูชาและพม่ายังได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงตามแนวชายแดนของไทย จนปะทุขึ้นเป็นความขัดแย้งระหว่างไทยกับพม่า ในกรณีพิพาทเนิน 491⁷⁸ ซึ่งฝ่ายพม่าอ้างว่าเนิน 491 นั้นอยู่ในเขตจังหวัดตะนาวศรีของพม่า ขณะที่ฝ่ายไทยเห็นว่าพื้นที่บริเวณเนิน 491 นั้นมีพรมแดนคาบเกี่ยวกับ ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดชุมพรของไทย การอ้างอธิปไตยเหนือพื้นที่เนิน 491 นี้ ได้ขยายตัวลุกลามจนกลายเป็นความตึงเครียดและความวุ่นวายในความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า ตลอดระยะเวลาของความขัดแย้งนับตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1991 กระทั่งยุติลงเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม ค.ศ. 1992

ขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา ก็ตกอยู่ในสภาวะตึงเครียดเช่นกัน เมื่อกองกำลังเขมรแดงบางส่วนหลบหนีการกวาดล้างของรัฐบาลกัมพูชา จากฐานที่มั่นในจังหวัด

⁷⁷โคริน เฟื่อง, “นโยบายต่างประเทศ และการตอบสนองผลประโยชน์ของชาติ: การวิเคราะห์ผลงานด้านต่างประเทศในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย” (ตุลาคม พ.ศ.2535-2536), ใน สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, หน้า 10.

⁷⁸โปรดดูรายละเอียดใน ว่าที่พันตำรวจโทเจษฎา หุ่นเฮง “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่า : ศึกษาการดำเนินนโยบายของไทยเกี่ยวกับกรณีดอยกลาง บ้านเจดีย์สามองค์ และเนิน491” (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 102-138.

ไพลินเข้ามาในเขตแดนด้านตะวันออกเฉียงใต้ของไทยตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. 1993 ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาได้กล่าวตำหนิประเทศไทยว่า ให้ความสนับสนุนกลุ่มกองโจรเขมรแดงเพื่อปฏิบัติการโค่นล้มรัฐบาลกัมพูชา ซึ่งนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย ได้กล่าวปฏิเสธในประเด็นนี้ว่า รัฐบาลไทยไม่เคยให้ความสนับสนุนต่อกองกำลังเขมรแดง อีกทั้งมีนโยบายให้การสนับสนุนรัฐบาลพนมเปญโดยให้การรับรองว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย⁷⁹

จากปัญหาความขัดแย้งความแนวพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับพม่าและกัมพูชานี้ ได้มีส่วนกำหนดกรอบความสัมพันธ์ด้านการต่างประเทศระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในช่วงระหว่าง ปี ค.ศ. 1992-1994 ซึ่งมีจุดเน้นอยู่ที่ประเทศกัมพูชาและพม่าเป็นสำคัญ

ประการที่สอง โดยหลักการพื้นฐานด้านการต่างประเทศแล้ว รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ยังคงมีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับสามประเทศอินโดจีน ในฐานะที่เป็นแหล่งส่งเสริมผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจที่มีศักยภาพสูงสำหรับไทยแต่หากจะพิจารณาในส่วนของเนื้อหาด้านนโยบายต่างประเทศแล้ว รัฐบาลชุดนี้ได้ให้ความสำคัญกับการมุ่งสู่ตลาดอินโดจีนเท่าใดนัก เนื่องจากในสมัยของรัฐบาลชวน หลีกภัย ถึงแม้จะให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค แต่ได้เปลี่ยนจุดเน้นจากสามประเทศอินโดจีนไปสู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกและชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ ตามโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 ฝ่าย ระหว่างไทย-พม่า-ลาว-จีนตอนใต้และความร่วมมือเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย ระหว่าง ไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย ทั้งนี้เนื่องจากรัฐบาลต้องการส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมและเกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน บริเวณชายฝั่งทะเลตอนใต้รวมถึงประเทศมาเลเซีย และอินโดนีเซีย ตามโครงการสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย พื้นที่ทางตอนเหนือของมาเลเซีย และหมู่เกาะสุมาตราในอินโดนีเซีย ซึ่งการเชื่อมโยงดังกล่าวประกอบด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว, การเกษตรและการสื่อสารโทรคมนาคม และแนวคิดเดียวกับนี้ยังได้เกี่ยวโยงไปถึงโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทางตอนเหนือ อันประกอบด้วยตอนเหนือของประเทศลาว, พื้นที่ด้านตะวันออกของพม่า, พื้นที่ทางตอนเหนือของไทยและพื้นที่ทางตอนใต้ของจีนอีกด้วย⁸⁰

⁷⁹“Thailand,” *Asia Yearbook* 1995, FEER: 216.

⁸⁰Leszek Buszynski, “Thailand’s Foreign Policy : Management of a Regional Vision,” *Asian Survey* : 727.

การเปลี่ยนจุดเน้นด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค จากสามประเทศอินโดจีนมาเป็นโครงการความร่วมมือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจทางตอนใต้และสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทางตอนเหนือนี้ได้ทำให้ความหวังของไทยที่จะเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเศรษฐกิจในอินโดจีน และเป็นทางเชื่อมระหว่างเวียดนามกับประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามนโยบาย “แปรสนามรบเป็นสนามการค้า” ไม่สัมฤทธิ์ผลในทางปฏิบัติ เนื่องจากเวียดนามสามารถพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศอย่างรวดเร็ว จนกำลังจะกลายมาเป็นคู่แข่งทางเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย ตัวอย่างเช่น การค้าข้าว ขณะที่สิงคโปร์และญี่ปุ่นได้กลายเป็นประเทศคู่ค้าและประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ที่สุดในเวียดนามโดยที่ไทยเป็นประเทศผู้ลงทุนในเวียดนามลำดับที่ 12 เท่านั้น นอกจากนี้การลงทุนส่วนใหญ่เป็นโครงการขนาดเล็กที่มีมูลค่าการลงทุนต่ำ ขณะเดียวกันที่ฮ่องกงได้กลายเป็นประตูการลงทุนไปสู่เวียดนามแทนที่ประเทศไทย⁸¹

ประการสุดท้าย การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ได้สร้างความหวาดระแวงให้กับฝ่ายเวียดนาม เนื่องจากปมความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ ในสมัยที่นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ดำรงตำแหน่งเป็นรองเลขาธิการสภามั่นคงแห่งชาติ (ค.ศ.1980-1986) และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ได้เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านคอมมิวนิสต์เวียดนาม และสนับสนุนการดำเนินนโยบายฟิงฟิงสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิดตลอดช่วงสงครามเย็น เพื่อป้องปรามภัยคุกคามจากการแผ่ขยายอิทธิพลของลัทธิสังคมนิยมเวียดนาม อีกทั้งยังเคยคัดค้านแนวทางการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามตามนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งแม้ว่านาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ จะเดินทางเยือนเวียดนามหลายครั้งในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่เนื่องจากความบาดหมางอันเป็นผลพวงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในอดีต มีผลทำให้ผู้นำเวียดนามมีทัศนคติในด้านลบต่อการคัดสรรตัวบุคคลในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย⁸² (ซึ่งต่อมาเมื่อมีการปรับคณะรัฐมนตรีในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1994 นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ จึงพ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ โดยมีพันตำรวจโท

⁸¹ กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, “นโยบายต่างประเทศไทยหลังสงครามเย็น,” ในชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, หน้า 229.

⁸² “Thailand,” *Asia Yearbook* 1993, FEER : 216.

ทักษิณ ชินวัตร ขึ้นมาดำรงตำแหน่งแทน)⁸³ อันเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม ในรัฐบาลชุดนี้ค่อนข้างห่างเหิน เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาล 2 ชุด ที่ผ่านมา

2.4 รัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา (กรกฎาคม ค.ศ. 1995-กันยายน ค.ศ. 1996)

ในช่วงเวลาที่นายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1995 นั้น สถานการณ์ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกันยังคงมีปัญหาคารกะบะกระทบกระทั่งกันอยู่เป็นระยะๆ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การปะทะกันระหว่างรัฐบาลทหารพม่าและสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1995 ได้มีส่วนผลักดันให้กองกำลังกะเหรี่ยงและชาวกะเหรี่ยงกว่า 8,000 คน อพยพเข้ามาในเขตแดนไทย และทำให้รัฐบาลพม่าส่งกำลังทหารเข้ากวาดล้างกองกำลังกะเหรี่ยงโดยได้ลูก้าเข้ามาในพรมแดนไทยบริเวณ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก⁸⁴ จนเกิดเป็นการปะทะกันทางทหาร อันนำไปสู่ความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของทหารและพลเรือนไทยจำนวนไม่น้อย

จากเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่ดำเนินมาอย่างยืดเยื้อและยาวนานนี้ ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดแนวทางด้านนโยบายต่างประเทศของไทยในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งรัฐบาลชุดนี้มีเจตนารมณ์ที่จะใช้ความสัมพันธ์และความร่วมมือในทุกด้าน โดยเฉพาะความร่วมมือด้านเศรษฐกิจเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความสมานฉันท์ และประสานความเข้าใจอันดีในระหว่างมวลหมู่สมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีปัญหาพรมแดนระหว่างกัน ดังเนื้อหาในนโยบายต่างประเทศตอนหนึ่งที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26-27 กรกฎาคม 1995 คือ

...เพิ่มพูนความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย เพื่อการพัฒนาความร่วมมือแก้ไขปัญหาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยสนับสนุนให้มีการพบปะอย่าง

⁸³จากการสัมภาษณ์ นายชัยพร ชยานุรักษ์ ที่ปรึกษาเศรษฐกิจรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2544.

⁸⁴"Thailand," *Asia Yearbook* 1996, FEER : 216.

สม่ำเสมอและต่อเนื่องระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชน ตลอดจนสถาบันกองทัพของประเทศต่างๆ

ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ช่วยเสริมสร้างและช่วยเกื้อกูลให้ประเทศสามารถใช้ประโยชน์จากแนวโน้มการจัดระเบียบการค้าใหม่ทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับโลก เช่น ในกรอบขององค์การการค้าโลก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation-APEC) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-AFTA) รวมทั้งความร่วมมือในกรอบของเหลื่อมเศรษฐกิจ เพื่อเชื่อมอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคอื่น เพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อให้ประเทศเพื่อนบ้านมีความมั่นคงก้าวหน้า

ปรับบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ โดยเฉพาะในทางการทูตด้วยการให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจมากขึ้นเพื่อให้สามารถสนับสนุนการเจรจาทางการค้า การลงทุน การส่งออก การดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศการส่งเสริมการท่องเที่ยวและการสนับสนุนคุ้มครองดูแลและพิทักษ์ประโยชน์ให้แก่นักลงทุนไทย และคนไทยในต่างประเทศ...⁸⁵

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในช่วงนี้ ดำเนินไปภายใต้บรรยากาศแห่งความเป็นมิตร และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันแม้ว่ายังคงมีปัญหาในบางเรื่องที่ยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ เช่น ปัญหาการประมงและปัญหาเขตทับซ้อนทางทะเล เป็นต้น แต่ปัญหาดังกล่าวก็มิได้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ในภาพรวมมากนัก อีกทั้งรัฐบาลไทยและเวียดนามตั้งแต่สมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นต้นมา ต่างก็ดำเนินความพยายามในการแสวงหามาตรการ เพื่อบรรเทาและแก้ไขปัญหาร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง โดยในวันที่ 1 ตุลาคม 1995 นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีและภริยาพร้อมด้วยคณะจำนวน 59 คน อาทิ นายอานวย วีรวรรณ รองนายกรัฐมนตรี นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายกสภาคอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย นายกสภาคธนาคารแห่งประเทศไทย ประธานหอการค้าแห่งประเทศไทย ได้เดินทางเข้าพบปะเจรจากับนายโว วัน เกียต นายกรัฐมนตรีเวียดนามและได้เข้าเยี่ยมคารวะประธานาธิบดี เลอ ดึ๊ก อันห์ และนายโด๊ะ เหมื่อย เลขาธิการพรรค

⁸⁵ สยามจดหมายเหตุ 2 (18-24 สิงหาคม 2538): 925-927.

คอมมิวนิสต์เวียดนาม⁸⁶ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขยายความร่วมมือระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาพื้นที่เขตทับซ้อนทางทะเลอันเป็นสาเหตุหนึ่งของความขัดแย้งในพื้นที่การประมงระหว่างสองฝ่าย และการปะทะกันทางทะเล ในโอกาสเดียวกันนี้ทางฝ่ายไทยยังได้เสนอให้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจทางทะเลจีนใต้ เพื่อเป็นช่องทางแก้ไขความขัดแย้งเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล และยังขอให้เวียดนามช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่การลงทุนของนักลงทุนไทยในเวียดนาม สำหรับทางฝ่ายเวียดนาม นายโว วัน เกียด ได้ขอให้ฝ่ายไทยช่วยอำนวยความสะดวกให้ผู้ลี้ภัยชาวเวียดนาม ที่ลี้ภัยมาจากเวียดนามในช่วงสงครามเวียดนามปี 1975 ได้มีโอกาสกลับไปเยี่ยมประเทศเวียดนามและได้ขอให้ไทยลดเงื่อนไขในการกู้เงินในวงเงิน 150 ล้านบาท ซึ่งธนาคารเพื่อการส่งออกและการนำเข้า และสถาบันการเงินของไทยบางสถาบันเสนอให้แก่ธนาคารแห่งรัฐของเวียดนาม ในโอกาสเดียวกัน ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงที่จะให้มีการพัฒนาถนนหมายเลข 9 เชื่อมจังหวัดมุกดาหารของไทย สวรรคตในลาวและท่าเรือดานังในเวียดนาม

อย่างไรก็ตามการเยือนของนายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรีมิได้ก่อให้เกิดการลงนามในข้อตกลงแต่อย่างใด คงเป็นเพียงแค่การเยือนเพื่อกระชับสัมพันธไมตรี เพื่อขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาทางทะเลที่เกิดขึ้นเท่านั้น⁸⁷

สำหรับการเดินทางเยือนระหว่างคณะผู้แทนในระดับต่างๆ สรุปได้ดังนี้

ก. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1995

ในวันที่ 13-15 สิงหาคม นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเดินทางเยือนเวียดนามเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการค้า-การลงทุนระหว่างสองประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นรัฐมนตรีจากประเทศอาเซียนคนแรกที่เดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ ภายหลังจากที่เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 1995 อีกทั้งยังเป็นรัฐมนตรีคนแรกจากรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ที่เดินทางเยือนประเทศเพื่อนบ้าน ก่อนที่นายบรรหารจะเดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 ตุลาคม 1995 โดยนายสุรเกียรติ์ ได้แสดงความสนใจต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจของเวียดนาม และต้องการจะมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศทั้งสอง โดยจะดำเนินการทบทวนบทบาทของ

⁸⁶สยามจดหมายเหตุ 20 (13-19 ตุลาคม 2538): 1149-1151.

⁸⁷ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, เอเชียรายปี 1996: 228; และ "Boost for Thai VN cooperation," Bangkok Post (2 October 1995).

กองทุนอินโดจีนที่ริเริ่มในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย และจะพิจารณาลดดอกเบี้ยเงินกู้ให้กับเวียดนาม อีกทั้งยังวางโครงการจัดสรรงบประมาณจำนวน 200-300 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากเงินสำรองระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาสามประเทศอินโดจีน นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังได้ตกลงที่จะจัดตั้งคณะกรรมการด้านการเงินการคลังร่วมกัน โดยมีเจ้าหน้าที่อาวุโสของทั้งสองฝ่ายร่วมกันเป็นประธาน และยังสามารถหารือเกี่ยวกับโครงการสร้างสะพานแห่งที่สองข้ามแม่น้ำโขงจากจังหวัดมุกดาหาร เชื่อมสุวรรณเขตในลาว และดานังในเวียดนาม ผ่านทางหลวงหมายเลข 9 ซึ่งทางฝ่ายเวียดนามให้ความเห็นชอบ และจะได้มีการพิจารณาในรายละเอียดของโครงการต่อไป⁸⁸

ข. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1996

1. ในวันที่ 11-12 มกราคม พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เข้าพบปะเจรจากับนายดอน คู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเวียดนาม โดยฝ่ายไทยขอให้เวียดนามปล่อยตัวลูกเรือประมงไทย 200 คนที่ถูกทางการเวียดนามกักตัวไว้เพื่อเป็นการแสดงเจตนารมณ์อันดีในสถานะมิตรประเทศ เนื่องในโอกาสการเฉลิมฉลองปีกาญจนาภิเษกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แต่ทางฝ่ายเวียดนามจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือกับนายโว วันเกียต นายกรัฐมนตรีก่อน เพื่อขอความเห็นชอบในการดำเนินการ ขณะเดียวกันทางฝ่ายเวียดนามได้ขอให้ทางการไทยปล่อยตัวลูกเรือประมงเวียดนามที่ถูกกักตัวอยู่ในประเทศไทยเป็นการตอบแทน ซึ่งในการนี้ทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะจัดให้มีการเจรจาเรื่องปัญหาพรมแดนทางทะเลในเดือนธันวาคม 1996 หลังจากได้มีการเจรจาครั้งแรกในปี ค.ศ. 1992⁸⁹

2. ในวันที่ 15-18 เมษายน มรว. เกษมสโมสร เกษมศรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย เดินทางเยือนเวียดนามเพื่อเจรจาเรื่องการให้ความสนับสนุนและคุ้มครองนักลงทุนไทยในเวียดนาม ซึ่ง มรว. เกษมสโมสร ได้ให้ความมั่นใจแก่เวียดนามว่าการส่งเสริมธุรกิจไทยในเวียดนามนั้น ไม่เพียงแต่ฝ่ายไทยจะได้รับประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจเพียงฝ่ายเดียวแต่ทางฝ่ายเวียดนามซึ่งเป็นประเทศผู้รับการลงทุนเอง ย่อมได้รับผลประโยชน์จากความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจนี้ด้วย ดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่ทั้งสองฝ่ายจะร่วมมือกันเพื่อให้ความสนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่นักธุรกิจไทยที่เข้าไปลงทุนในเวียดนาม อีกทั้งยังได้เข้าเยี่ยมชมเขตเศรษฐกิจที่สำคัญๆ และพบปะกับนักลงทุนไทยในเวียดนาม เพื่อศึกษาปัญหาและหา

⁸⁸“Surakiart heading to Hanoi on trade trip,” *Bangkok Post* (10 August 1995); and “VN welcomes Thai development fund,” *Bangkok Post* (15 August 1995).

⁸⁹“Hanoi to consider release of detained fishermen,” *Bangkok Post* (12 January 1996).

คู่ทางในการให้ความช่วยเหลือแก่นักลงทุน เนื่องจากกระทั่งถึงเดือนมกราคม ค.ศ. 1996 ประเทศไทยเป็นเพียงผู้ลงทุนอันดับที่ 13 ด้วยจำนวนโครงการลงทุน 57 โครงการรวมมูลค่า 468 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁹⁰ ซึ่งนับเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่อื่นๆ เช่น ไต้หวัน, สิงคโปร์ และญี่ปุ่น เป็นต้น

สำหรับภาพรวมของงานด้านการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา นั้นมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การสนับสนุนการพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทูต โดยที่ประเทศไทยอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจแก่ประเทศเหล่านี้ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนโครงการความร่วมมือระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านในกรอบของความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค อาทิ ความร่วมมือในกรอบของเหลี่ยมเศรษฐกิจต่างๆ ความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong Basin Subregional Cooperation)⁹¹ การส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านพลังงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาน้ำมัน ก๊าซและพลังงานไฟฟ้า ส่งเสริมโครงการสร้างถนนเชื่อมต่อไปยังพม่า ลาว กัมพูชา และประเทศต่างๆ ในภูมิภาค รวมถึงจีนตอนใต้ เวียดนาม และมาเลเซีย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุนและการติดต่อระหว่างประชาชนในภูมิภาค เป็นต้น

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในระดับทวิภาคีนั้น แม้ว่าสภาพแวดล้อมของความสัมพันธ์โดยรวม จะดำเนินไปท่ามกลางบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ซึ่งถึงแม้ว่าหลังจากที่นายบรรหาร ศิลปอาชาได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ก็ได้เดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 1 ตุลาคม 1995 เพื่อเป็นการกระชับสัมพันธ์ไมตรีและหาแนวทางแก้ไขปัญหาทางทะเลที่เกิดขึ้น แต่การเยือนในครั้งนี้ได้ก่อให้เกิดการลงนามในความตกลงแต่อย่างใด อีกทั้งรัฐบาลชุดนี้ยังมีโอกาสบริหารงานเพียงวาระสั้นๆ อันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามไม่มีความคืบหน้ามากนักในทางปฏิบัติ เนื่องจากรัฐบาลไม่

⁹⁰“Kasem to push for long-term investment during Hanoi trip,” *Bangkok Post* (11 April 1996).

⁹¹ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, *ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม*, หน้า 78.

สามารถจัดสรรความช่วยเหลือให้แก่ ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับเวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 รัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (พฤศจิกายน ค.ศ. 1996 - พฤศจิกายน ค.ศ. 1997)

ในช่วงเวลาที่ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในเดือนพฤศจิกายน 1996 นั้น สถานการณ์ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติแล้ว บรรยากาศแห่งความบาดหมาง ความตึงเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำเนินมาอย่างยืดเยื้อตลอดช่วงสงครามเย็นได้ยุติลงอย่างสิ้นเชิง การสิ้นสุดของสงครามเวียดนาม การที่เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา การยุติความขัดแย้งระหว่างจีนและเวียดนาม⁹² รวมถึงการที่เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกองค์การอาเซียนโดยสมบูรณ์แบบ ได้ส่งผลกระทบต่อภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดที่ได้หันมาให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันทั้งในระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคีภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation-APEC) และความร่วมมือเพื่อจัดอุปสรรคทางการค้าในกรอบของอาเซียน (ASEAN Free Trade Area-AFTA) รวมถึงความร่วมมือในกรอบของเหลื่อมเศรษฐกิจต่างๆ หรือหากจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ รูปแบบของความสัมพันธระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ย้ายตัวจาก “มิติด้านความมั่นคง” ไปสู่ “มิติด้านความมั่งคั่ง” หรือ “มิติทางเศรษฐกิจ” อย่างเต็มตัว

ทั้งนี้รวมถึงบรรยากาศความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามที่มีความกระชับแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น ภายหลังจากที่ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ขึ้นมาเป็นผู้บริหารประเทศ แม้ว่าในส่วนของการสัมพันธระหว่างประเทศไทย และภูมิภาคอินโดจีน รวมถึงประเทศเวียดนาม นี้จะไม่มีภาวะบู๊ไว้อย่างชัดเจนในเนื้อหาของนโยบายต่างประเทศ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว นับได้ว่าการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามมีความก้าวหน้าอย่างมาก ซึ่งตลอดระยะเวลาการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนการเดินทาง โดยมีการเยี่ยมชมเยือนกันระหว่างผู้นำและข้าราชการระดับสูงจำนวนหลายครั้ง ส่งผลให้การเจรจาในหลายประเด็นโดยเฉพาะประเด็นความขัดแย้งด้านพรมแดนทางทะเลที่ยืดเยื้อมานานหลายปี ประสบผลสำเร็จเป็นความ

⁹²Cecilia Quiambao, “Mekong-linked nations forge closer relations,” *Bangkok Post* (18 April 1997): 2., http://www.bkkpost.samart.co.th/news/BP_archive/BP_970418/1804__news_24.html.

ตกลงร่วมกันในระดับรัฐบาลอันจะเป็นการปูทางไปสู่ความร่วมมือในประเด็นที่สำคัญอื่นๆ ต่อไป
ในอนาคต

การเดินทางเยือนระหว่างผู้นำและคณะผู้แทนในระดับต่างๆ พอจะสรุปได้ดังนี้

ก. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1996

ในวันที่ 8 พฤศจิกายน พลเอกเชษฐา ฐานะจาโร ผู้บัญชาการทหารบกได้เดินทางเยือนเวียดนาม โดยได้เข้าพบกับนายดอน คู รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเวียดนาม โดยทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะจัดให้มีการฝึกซ้อมทางทหารร่วมกัน และยังได้แสดงความเห็นชอบในหลักการจัดตั้งหน่วยลาดตระเวนร่วมกันทางทะเล เพื่อป้องกันเหตุการณ์รุนแรงที่อาจเกิดขึ้นจากความขัดแย้งด้านผลประโยชน์จากการดำเนินธุรกิจทางทะเล⁹³

ข. กิจกรรมในช่วงปีค.ศ. 1997

1. ในวันที่ 12-14 มีนาคม นายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายณรงค์ชัย อัครเศรณี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์พร้อมด้วยคณะผู้ติดตาม อาทิ นายพินิจ จารุสมบัติ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม พลอากาศเอกสมบุญ ระหงษ์ ที่ปรึกษาด้านความมั่นคง เข้าพบประจวบจากกับนายโว วัน เกียต นายกรัฐมนตรี นายโตะเหมื่อย เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ และนายเหิงยง หมั่น เกิม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม โดยหัวข้อการเจรจาที่สำคัญในครั้งนี้ได้แก่ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านการประมงและปัญหาเขตทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทย การเจรจาเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างกัน โดยฝ่ายเวียดนามตกลงที่จะปรับปรุงกฎระเบียบทางการค้ารวมถึงเรื่อง โควต้าและราคากลางเพื่อเป็นการส่งเสริมการค้าสองฝ่าย ซึ่งฝ่ายไทยตกลงที่จะนำเข้าสินค้าจากเวียดนามเพิ่มมากขึ้น การเจรจาเพื่อขยายผลความคืบหน้าในการสร้างถนนเชื่อมไทย ลาว และเวียดนาม ผ่านทางหลวงหมายเลข 9 ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นตอนการขอความเห็นชอบจากรัฐบาลลาว และในการนี้นายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

⁹³“Joint exercises for Thailand, Vietnam,” *Bangkok Post* (9 November 1996).

ไทย และนายเหียงน หมั่นเกิม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ได้ร่วมลงนามในความตกลงยกเว้นวีซ่าเข้าประเทศสำหรับเจ้าหน้าที่การทูตของทั้งสองฝ่าย⁹⁴

2. ในวันที่ 30 มีนาคม พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เดินทางเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการ และได้เข้าพบประเเจรจากับนายโว วัน เกียต นายกรัฐมนตรีเวียดนามเพื่อพัฒนาความร่วมมือด้านการเงิน การธนาคาร และส่งเสริมการลงทุนของนักธุรกิจไทยในเวียดนาม ซึ่งทางการเวียดนามจะนำเสนอประเด็นดังกล่าวต่อธนาคารแห่งชาติเวียดนามเพื่อขอความเห็นชอบในการอนุมัติให้ธนาคารกรุงไทยและธนาคารนครหลวงไทย ขยายสาขาเพื่อดำเนินธุรกรรมทางการเงินในเวียดนาม รวมถึงการติดตามผลความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาเขตทับซ้อนทางทะเล ซึ่งทางฝ่ายเวียดนามตอบรับในเจตนารมณ์อันดีของไทยที่ต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยสันติวิธี และได้กล่าวย้าว่าปัญหาระหว่างไทยและเวียดนามในเรื่องเขตทับซ้อนทางทะเลนั้น เป็นเพียงอุปสรรคเล็กน้อยเมื่อเทียบกับกรณีพิพาทด้านพรมแดนที่เวียดนามมีกับประเทศอื่น ดังนั้นทั้งสองฝ่ายจึงเห็นสมควรให้มีการเจรจาในประเด็นดังกล่าวเป็นครั้งที่ 8 ภายหลังจากการเจรจาครั้งที่ 7 ในปี ค.ศ. 1995 ประสบความสำเร็จ และในการเยือนเวียดนามครั้งนี้ พลเอกชวลิต ยังได้สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนไทยในเวียดนาม ด้วยการประกาศว่ารัฐบาลจะกำหนดแผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมการลงทุนไทยในเวียดนามโดยมอบหมายให้กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศและคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนดูแลรับผิดชอบในเรื่องนี้อย่างใกล้ชิด⁹⁵

3. วันที่ 9 พฤษภาคม นายพิทักษ์ อินทรวินัยรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย และนายหวู ควาน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ร่วมเจรจาในการประชุมคณะกรรมการเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจครั้งที่ 4 เพื่อขยายผลความร่วมมือในการเพิ่มเส้นทางสัญจรระหว่างไทย-เวียดนาม ซึ่งทั้งสองฝ่ายจำเป็นต้องมีการปรึกษาหารือกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเพื่อขออนุมัติในหลักการ รวมถึงเรื่องการค้าขายเที่ยวบินระหว่างประเทศ ซึ่งได้มีการมอบหมายให้ ผู้บริหารสายการบินเวียดนาม และผู้บริหารของการบินไทยพิจารณาในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่ง สำหรับในส่วนของการสร้างเส้นทาง

⁹⁴“Two Thai ministers lead special mission,” Bangkok Post (12 March 1997); “Trade flow set to improve,” Bangkok Post (13 March 1997); “Neighbours discuss sea border dispute,” Bangkok Post (13 March 1997); “Customs a ‘road block’, ” Bangkok Post (14 March 1997).

⁹⁵“PM could help clear way on border talks, Bangkok Post (30 March 1997); “Chavalit arrives in Hanoi,” Bangkok Post (31 March 1997); “Making plans with neighboring nations,” Bangkok Post (1 April 1997); “Sea claim deadlock remains,” Bangkok Post (1 April 1997).

เชื่อมทางบกจำเป็นต้องใช้เวลาอย่างน้อยอีก 2-3 ปี จึงจะเห็นผลเป็นรูปธรรม ในประเด็นด้านการค้าทางฝ่ายเวียดนามต้องการให้มีการขยายมูลค่าการค้าทวิภาคีเพิ่มขึ้นเป็น 1 พันล้านเหรียญสหรัฐ ภายในปี ค.ศ. 1998 นอกจากนี้ทั้งสองฝ่ายยังได้ทบทวนผลความร่วมมือที่ผ่านมาในด้านการค้า, การลงทุน การท่องเที่ยว, การแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรม, เทคโนโลยี, การเงิน, น้ำมันและก๊าซธรรมชาติ อีกทั้งสนับสนุนให้มีการขยายขอบเขตความร่วมมือ ครอบคลุมถึงด้านการศึกษา, การสาธารณสุข, การกำจัดยาเสพติด และด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นด้วย⁹⁶

4. ภายหลังจากที่ไทยและเวียดนามได้มีการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาเขตทับซ้อนทางทะเลในอ่าวไทยร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 กระทั่งถึงเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1997 จำนวนทั้งสิ้น 8 ครั้ง จนในที่สุด ตัวแทนของทั้งสองฝ่าย โดยมีนายประจวบ ไชยสาส์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย และนายเหงียน หมั่น เกิม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเวียดนาม ก็ได้บรรลุผลสำเร็จในการลงนามเป็นความตกลงร่วมกันเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 1997 จากความตกลงนี้ ทั้งสองฝ่ายได้กำหนดเขตแบ่งไหล่ทวีปที่อ้างสิทธิ์ทับซ้อนกันโดยใช้เส้นแบ่งเดียวกับการแบ่งเขตเศรษฐกิจจำเพาะ โดยได้มีการระบุไว้อย่างชัดเจนในแผนที่สำหรับกรณีที่เกิดปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับที่ตั้งอันแท้จริงของจุดแบ่งเขต ซึ่งนับว่าประเทศไทยได้เป็นประเทศแรกที่เวียดนามสามารถตกลงเรื่องเขตแดนทางทะเลสำเร็จจนบรรลุเป็นข้อตกลงร่วมกัน⁹⁷

กล่าวโดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในสมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นี้ นับได้ว่ามีผลความคืบหน้าในทางปฏิบัติเป็นอันมาก ทั้งนี้เนื่องจากตัวผู้นำคือ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นั้นเป็นผู้ที่มีประสบการณ์และมีวิสัยทัศน์ทางการต่างประเทศ ซึ่งแม้จะเป็นทหารแต่ก็มีได้มีทัศนคติต่อต้านหรือคัดค้าน แนวทางการปรับความสัมพันธ์กับสามประเทศอินโดจีน ตามนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ที่ริเริ่มโดยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

⁹⁶“Transport links to be discussed,” Bangkok Post (9 May 1997); and “Thailand and Vietnam pledge to boost ties,” Bangkok Post (10 May 1997).

⁹⁷เขียน ธีระวิทย์, เวียดนาม สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ, (ผลงานวิจัยชุดเอเชีย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 279: “Marime border deal completed,” Bangkok Post (9 August 1997); “Hanoi keens on oil exploration proposal,” Bangkok Post (10 August 1997).

อีกทั้งยังให้การสนับสนุนนโยบายดังกล่าวด้วยการประกาศแนวคิด “สุวรรณภูมิ” อันมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาคและเป็นจุดยุทธศาสตร์สู่อินโดจีน

แม้ว่าพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จะมีได้ทำงานด้านการต่างประเทศ ในช่วงเวลาการบริหารงานของรัฐบาลชุดก่อนๆ แต่ก็ได้เดินทางเยือนเวียดนามหลายครั้งในฐานะผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารสูงสุด และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม เพื่อกะชับสัมพันธ์ไมตรีทั้งด้านการทหาร และด้านเศรษฐกิจจะหว่านกันเสมอมา พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ จึงกลายเป็นบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทโดดเด่นในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม นับตั้งแต่ในสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นต้นมา และเมื่อพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้มีโอกาสขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในเดือนพฤศจิกายน 1996 บรรยายถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามก็กลับกระชับแน่นแฟ้นมากขึ้นอีกครั้ง ภายหลังจากที่ห่างเหินไปในช่วงของรัฐบาล นายชวน หลีกภัย และรัฐบาล นายบรรหาร ศิลปอาชา อีกทั้งยังเป็นสมัยที่ความขัดแย้งและความตึงเครียด อันเกิดจากปัญหาพรมแดนทางทะเล ที่ยึดเยื้อมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972 สามารถแก้ไขให้ลွ่งไปได้ โดยการลงนามความตกลงร่วมกันระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของทั้งสองฝ่าย เมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 1997⁹⁸ อันเนื่องจากการตกลงในการปักปันเขตแดนครั้งนี้ มีผลให้พื้นที่ทับซ้อนระหว่างสองฝ่ายที่เคยเป็นปัญหาได้หมดสิ้นไป ยกเว้นพื้นที่ทับซ้อนระหว่างไทย-เวียดนาม-มาเลเซีย ความสำเร็จในการแบ่งเขตแดนทางทะเลนี้ทำให้การล่องลำน้ำของเรือประมง อีกทั้งการจับกุมเรือประมงของทั้งสองฝ่ายลดน้อยลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการลาดตระเวนร่วมกันระหว่างกองทัพเรือของสองประเทศจะสามารถมีขึ้นได้ในอนาคตอันใกล้ นอกจากนี้การให้ข่าวสารข้อมูลแก่ชาวประมงทั้งสองฝ่ายเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของชาวประมง และอาณาเขตทางทะเล โดยการจัดทำคู่มือเผยแพร่ข้อมูลและความรู้ดังกล่าวก็ได้ประสบผลสำเร็จเช่นกัน⁹⁹

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม ในบริบทของภูมิภาคอินโดจีนกลับลดความสำคัญลง ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเวียดนามได้เจริญรุดหน้าไปมากจน

⁹⁸ไทยและเวียดนามได้ทำการแลกเปลี่ยนสัตยาบันสารความตกลงเรื่องเขตทับซ้อนทางทะเลในวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 1998 อันเป็นวาระเดียวกันกับการเยือนเวียดนามของนายสุนทร พิศสุวรรณ ระหว่างวันที่ 27-28 กุมภาพันธ์ในปีเดียวกัน

⁹⁹ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า

กลายเป็นคู่แข่งของไทยในตลาดสินค้าหลายประเภท โดยเฉพาะตลาดข้าว หนึ่งการที่เวียดนามได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกขององค์การอาเซียน เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 1995 ทำให้ไทยดำเนินความสัมพันธ์กับเวียดนามผ่านกลไกของอาเซียนเป็นสำคัญ ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามในระดับทวิภาคีลดความสำคัญลง

นับตั้งแต่สมัยของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นต้นมา ไทยและเวียดนามได้บรรลุการลงนามในข้อตกลงหลายฉบับในหลายวาระและโอกาส ข้อตกลงดังกล่าวนับได้ว่าเป็นความสำเร็จและเป็นผลของการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศอันแสดงถึงการคืนสู่ภาวะปกติของความสัมพันธ์ขณะเดียวกันจะเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิบัติในหลายๆ ด้าน ข้อตกลงฉบับสำคัญๆ ที่ลงนามนับตั้งแต่สมัยของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน มีดังนี้¹⁰⁰

การลงนามในความตกลงระหว่างไทย-เวียดนาม

1. ข้อตกลงว่าด้วยการตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนาม (18 กันยายน 1991)
2. ข้อตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (1991)
3. บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านก๊าซธรรมชาติ (30 ตุลาคม 1991)
4. ข้อตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน (30 ตุลาคม 1991)
5. ข้อตกลงว่าด้วยการให้เงินกู้ระยะยาวเพื่อการค้าจำนวน 150 ล้านบาท (1992)
6. พิธีสารว่าด้วยการแก้ไขข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจและทางเทคนิค วิชาการ วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม ฉบับวันที่ 11 มกราคม 1978 (16 มกราคม 1992)
7. ข้อตกลงว่าด้วยการหลีกเลี่ยงการเก็บภาษีซ้ำซ้อน (23 ธันวาคม 1992)
8. ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของไทยและคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือและการลงทุนแห่งรัฐ (28 พฤศจิกายน 1992)
9. บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือเรื่องข้าว
10. ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวไทย-เวียดนาม (16 มีนาคม 1994)

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 86-87.

11. ข้อตกลงว่าด้วยการตั้งคณะกรรมการร่วมมือไทย-เวียดนามว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการประมงและระเบียบทางทะเล (1994) ซึ่งได้ลงนามเมื่อครั้งที่ นายชวน หลีกภัย ได้เดินทางไปเยือนเวียดนามระหว่างวันที่ 16-19 มีนาคม 1994
12. ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านวัฒนธรรม (8 สิงหาคม 1996)
13. ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (12 มีนาคม 1997)
14. ข้อตกลงว่าด้วยการยกเว้นวีซ่าสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางราชการและการทูต (12 มีนาคม 1997)
15. ข้อตกลงระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยและรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามว่าด้วยการแบ่งเขตทางทะเลระหว่างประเทศทั้งสองในอ่าวไทย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ความสัมพันธ์ด้านการค้า การลงทุนไทย-เวียดนาม

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยและเวียดนามมีการติดต่อสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างกันในรูปแบบของความสัมพันธ์ทางการค้าเป็นสำคัญ กระทั่งถึงปีค.ศ.1997 รูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นในหลายทาง อาทิ การค้า การลงทุน การเงิน การธนาคาร เป็นต้น แต่ในบทนี้จะกล่าวถึงเพียงความสัมพันธ์ทางการค้า และการลงทุนเท่านั้น เนื่องจากเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่เห็นได้เด่นชัด และมีพัฒนาการอย่างเป็นรูปธรรม

3.1 ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-เวียดนาม

การค้าสองฝ่ายระหว่างประเทศไทยและเวียดนามนั้น ได้ถือกำเนิดขึ้นและดำเนินเรื่อยมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว หากแต่สถิติมูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศนี้ได้เริ่มมีการบันทึกไว้อย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1955 (พ.ศ.2498) เป็นต้นมา อันเป็นช่วงเวลาภายหลังจากที่เวียดนามได้รับเอกราชจากการเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส¹

สำหรับในช่วงก่อนปี ค.ศ.1955 การบันทึกมูลค่าการค้าที่กองนโยบายการพาณิชย์ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ของไทยจัดทำขึ้นนั้น เป็นการบันทึกมูลค่าการค้าระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศอินโดจีนโดยรวม มิได้มีการบันทึกมูลค่าการค้าแยกเป็นรายประเทศไป

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1955 เป็นต้นมา จากการที่มีการบันทึกมูลค่าการค้าแยกเป็นรายประเทศพบว่า การค้าระหว่างไทยและเวียดนามได้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น หากแต่การเพิ่มขึ้นนั้นมิได้เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ โดยที่ฝ่ายไทยมักจะเป็นฝ่ายได้ดุลการค้าเสมอมา ทั้งนี้การขึ้นๆ ลงๆ ของมูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศ ขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงของสภาพทางการเมืองและสภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นสำคัญ²

¹ ัญญาทิพย์ ศรีพนา, วชิรินทร์ ยงศิริ และ มานะ มาลาเพชร, การค้าไทย-อินโดจีน, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า15.

² เรื่องเดียวกัน.

สำหรับความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและเวียดนาม ภายหลังจากปี ค.ศ.1975 อันเป็นปีที่มีการรวมเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้เป็นประเทศเดียวกัน ภายใต้อาณัติการปกครองตามระบบสังคมนิยม อาจแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้³

1) ช่วงปี ค.ศ.1975-1978

ภายหลังจากประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเวียดนาม และให้การรับรองรัฐบาลสังคมนิยม ณ กรุงฮานอย ว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น เวียดนามพยายามขยายความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศไทยเพิ่มขึ้น ทั้งนี้โดยการ ลงนามความตกลงว่าด้วยการค้า ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และวิชาการกับประเทศไทย เมื่อวันที่ 21 มกราคม 1977⁴

แต่ต่อมาในเดือนธันวาคมปีค.ศ. 1978 นั้น เวียดนามได้ส่งกองกำลังบุกเข้ายึดครองกัมพูชา และได้คงกองกำลังดังกล่าวไว้ในกัมพูชา อีกทั้งได้มีการสู้รบกับเขมรฝ่ายต่อต้านตามบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชาบ่อยครั้ง ซึ่งทางการไทยเห็นว่าการกระทำของเวียดนามเช่นนั้นเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยอย่างมาก ความสัมพันธ์ทางการค้าอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับเวียดนามจึงหยุดชะงักลงตั้งแต่นั้นมา

2) ช่วงปี ค.ศ.1979-1988

นโยบายต่างประเทศของไทยในขณะนั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่าเวียดนามมีแผนการที่จะบุกยึด 17 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เพื่อผนวกเข้าอยู่ในสหพันธอินโดจีน⁵ ดังนั้นทางการไทยจึงดำเนินนโยบายโดดเดี่ยวต่อเวียดนาม ซึ่งส่งผลให้การค้าระหว่างไทยกับเวียดนาม ทั้งด้านการส่งออกและนำเข้าขาดทิศทางที่ชัดเจนและแน่นอน อันมีผลทำให้การค้าสองฝ่ายประสบภาวะชะงักงัน กล่าวคือ มีสัดส่วนการค้าไม่ถึงร้อยละ 0.1 ของการค้าโดยรวมทั้งหมด

³กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, (กรุงเทพฯ: บริษัท ปณชัฐธุรกิจ จำกัด, 2537), หน้า 5.

⁴นิยม นิพัทธ์ศานต์, คู่มือการค้า-การลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการส่งออก, 2533), หน้า 32.

⁵ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, “สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับเวียดนาม: มิตรภาพที่อาบด้วยยาพิษ,” ใน ประณต นันทิยะกุล บรรณาธิการ, จิตวิทยาความมั่นคง 2529, (กรุงเทพฯ: สมาคมจิตวิทยาความมั่นคงแห่งประเทศไทย, 2529), หน้า 335.

ของไทย⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากสาเหตุที่นานาประเทศในประชาคมโลก รวมทั้งประเทศไทยมีนโยบายคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม ได้ทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับเวียดนามตกอยู่ในภาวะชบเซา ดังนั้นการส่งออกและนำเข้าสินค้าโดยเฉพาะการส่งออกข้าวสารจากไทยไปเวียดนามนั้นจึงดำเนินไปอย่างไม่เปิดเผย โดยมากจะกระทำผ่านประเทศที่สามซึ่งได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง และสหภาพโซเวียต โดยเฉพาะประเทศสิงคโปร์ ได้กลายเป็นช่องทางในการลำเลียง และขนถ่ายสินค้าระหว่างกัน⁷

3) ตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 เป็นต้นมา

ก่อนปี ค.ศ.1988 มูลค่าการค้าไทย-เวียดนาม มีเพียงเล็กน้อย และปรับตัวขึ้นลงไม่สม่ำเสมอ สังเกตได้จากในปี ค.ศ.1977 อันเป็นที่ ประเทศไทยและเวียดนามได้มีการลงนามในข้อตกลงสองฝ่าย ว่าด้วยความร่วมมือทางการค้า เศรษฐกิจ และวิชาการ ส่งผลให้มูลค่าการค้าในปีเพิ่มขึ้นเป็น 320.0 ล้านบาท แต่เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับ ปี ค.ศ.1976 จะเห็นได้ว่ามีมูลค่าเพียง 31.1 ล้านบาทเท่านั้น

ต่อมาในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1981-1987 มูลค่าการค้าไทย-เวียดนามได้ปรับตัวลดลงอีก กล่าวคือในปี ค.ศ.1981 มูลค่าการค้าสองฝ่ายมีเพียง 18.0 ล้านบาทเมื่อเทียบกับปี ค.ศ.1980 ที่มีมูลค่า 276.1 ล้านบาท⁸ และนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1981 เรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ.1987 การค้าไทย-เวียดนาม มีมูลค่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ตารางที่ 1) ทั้งนี้เนื่องมาจากภาวะความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างไทยกับเวียดนามและความเสื่อมทรามในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากการที่เวียดนามเข้ายึดครองกัมพูชานั้นเอง

⁶สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์, "10 ปีการค้าและการลงทุนในเวียดนาม: ปัญหาและโอกาสในความร่วมมือ," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539), หน้า 107.

⁷สยามจดหมายเหตุ 14 (25-31 สิงหาคม 2532): 973; และสุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, "เวียดนามปรับตัวเข้าสู่ชุมชนเศรษฐกิจโลก," ใน นิคม ชาญวุฒิศรรม บรรณาธิการ, *Indochina Review: อินโดจีนในกระแสปริวรรต เศรษฐกิจการเมือง*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2537) หน้า 27.

⁸นิยม นิพัทธศาสน์, *สู่ทางการค้า-การลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม*, หน้า 33; และ Mana Malapech, Thanyathip Sripana and Vacharin Yongsiri, "Trends in Trade between Thailand and the Indochinese Countries," *Asian Review* 5 (1991): 117.

อย่างไรก็ตาม ในปี ค.ศ.1988 อันเป็นที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” มูลค่าการค้าสองฝ่ายระหว่างไทยและเวียดนามได้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นเป็น 350.2 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1988 ซึ่งเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่าจากปี ค.ศ.1987 และเพิ่มขึ้นเป็น 1,595.1 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1989 หรือร้อยละ 348.84 ซึ่งนับว่าเป็นอัตราการขยายตัวที่สูงมาก การเพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงเช่นนี้สืบเนื่องมาจากเหตุผลหลายประการ⁹ คือ ประการแรก เนื่องมาจากการเปิดประตูการค้าตามนโยบาย “แปรสนามรบเป็นสนามการค้า” ประการที่สอง เมื่อการค้าไทย-เวียดนาม ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลไทย ตัวเลขการค้า 2 ฝ่ายจึงเป็นไปอย่างเสรี และอยู่ในระบบศุลกากรมากขึ้น อันมีผลผลักดันให้ตัวเลขการค้า 2 ฝ่ายสูงขึ้น 3 เท่าตัวภายใน 1 ปี ได้อย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ต่อมาในทศวรรษที่ 90 มูลค่าการค้าไทย-เวียดนาม ได้ปรับตัวเพิ่มขึ้นอีกอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าทวิภาคีได้ขยายตัวจาก 3,538 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1991 มาเป็น 7,365 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1994¹⁰ และ 12,728 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1995 สำหรับในช่วง 10 เดือนแรกของปี ค.ศ.1996 (มกราคม-ตุลาคม) การค้าระหว่างไทย-เวียดนาม มีมูลค่ารวมถึง 12,882.7 ล้านบาท¹¹ กระทั่งถึง ค.ศ.1997 มูลค่าการค้ารวมได้เพิ่มขึ้นเป็น 22,774 ล้านบาท¹²

อย่างไรก็ตามแม้ว่าการค้าทวิภาคีระหว่างไทยและเวียดนาม จะมีมูลค่าการค้ารวมเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง หากแต่สถิติการค้าดังกล่าวกลับมีอัตราการขยายตัวอยู่ในระดับที่ไม่

⁹ ัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, (รายงานผลการวิจัยทุนวิจัย รัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 51.

¹⁰ จุลชีพ ชินวรรณ, “สองทศวรรษความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม จากความขัดแย้งในอดีตสู่ความร่วมมือในปัจจุบัน,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 29.

¹¹ วรินทร์ วงศ์หาญเชาว์, โครงการศึกษาแนวทางความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมระหว่างไทย-สปป.ลาว-เวียดนาม ตามแนวนโยบายเลข 9 (Mukdahan-Savannakhet-Khammouang-Danang) เสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม, (กรุงเทพฯ: บริษัท อินเทอร์เน็ตอินชันทันแนล คอนซัลแทนซี่, 2540), หน้า 44.

¹² ีเทียน ฉีระวิทย์, เวียดนาม: สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ, (ผลงานวิจัยชุดเอเชีย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 280.

น่าพึงพอใจนัก ทั้งนี้โดยการเปรียบเทียบกับสถิติการค้าระหว่างไทยกับประเทศพม่า กัมพูชา และลาว มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยกับเวียดนามในระหว่างปี ค.ศ.1993-1994 มีมูลค่า 5,076.4 ล้านบาท ขณะที่การค้าระหว่างไทยกับประเทศพม่า กัมพูชา และลาว มีมูลค่า 7,761, 6,979 และ 6,030 ล้านบาทตามลำดับ

ตารางที่ 1
มูลค่าการค้าไทย - เวียดนาม ปี ค.ศ. 1975 - 1990

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	มูลค่าการค้ารวม	ดุลการค้า
1975	59.0	17.4	76.4	41.7
1976	23.4	7.7	31.1	15.6
1977	317.6	2.4	320.0	315.2
1978	239.1	10.1	249.2	229.0
1979	435.6	12.5	448.1	423.1
1980	254.2	21.9	276.1	232.3
1981	9.5	8.5	18.0	1.0
1982	15.5	19.2	34.7	3.7
1983	20.8	9.4	30.2	11.4
1984	197.8	15.2	213.0	182.6
1985	8.8	16.0	24.8	7.2
1986	73.7	45.3	119.0	28.4
1987	111.5	74.7	186.2	36.8
1988	118.5	231.7	350.2	- 113.2
1989	416.5	1,178.6	1,595.1	- 762.1
1990	148.3	916.0	1,064.3	- 767.7

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์

ส่วนในปี ค.ศ.1994 ก็เช่นกัน แม้ว่าการค้าไทย-เวียดนาม จะมีมูลค่าที่เพิ่มขึ้นเป็น 7,365 ล้านบาท แต่ก็ยังต่ำกว่าการค้าระหว่างไทยกับประเทศพม่า กัมพูชา และลาวเช่นเดิม ซึ่งมีมูลค่า 9,958 9,720 และ 9,064 ล้านบาทตามลำดับ (ตารางที่ 2) ทั้งนี้ ถึงแม้เวียดนามจะเป็นประเทศในกลุ่มอินโดจีนที่มีศักยภาพในการเป็นตลาดรองรับสินค้าที่ใหญ่ที่สุด มีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากที่กำลังรอการพัฒนาและมีประชากรที่ได้รับการปลูกฝังให้มีค่านิยมในการทำงานหนัก และมีระเบียบวินัยอันเป็นคุณสมบัติสำคัญของปัจจัยด้านแรงงานที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในภาคการผลิตที่ต้องอาศัยแรงงานเข้มข้น เป็นต้น ซึ่งปัจจัยดังกล่าวข้างต้นล้วนแต่มีส่วนสำคัญที่น่าจะช่วยสร้างความได้เปรียบให้แก่เวียดนาม เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอินโดจีนและพม่า

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2
การค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ปี ค.ศ. 1993-1994

มูลค่า : ล้านบาท

ประเทศ	รวมสินค้าออกเข้า		สินค้าออก		สินค้าเข้า		ดุลการค้า	
	1993	1994	1993	1994	1993	1994	1993	1994
รวมทั้งสิ้น	2,111,709.2	2,506,802.0	940,862.6	1,137,601.6	1,170,846.4	1,369,260.4	-229,983.8	-231,058.7
ทวีปเอเชีย	1,181,504.8	1,440,543.6	471,335.3	600,820.3	710,169.1	839,723.3	-238,833.8	-238,902.9
อาเซียน	290,711.6	378,439.9	150,210.0	200,569.0	140,534.6	177,870.9	9,675.4	22,698.1
สิงคโปร์	188,082.9	241,494.8	112,844.9	155,050.2	75,188.0	86,444.7	37,657.0	68,605.5
มาเลเซีย	68,707.8	94,222.0	26,323.3	27,630.9	42,384.5	66,591.1	-16,061.2	-38,960.3
อินโดนีเซีย	18,088.5	22,424.7	5,120.1	11,069.2	12,968.4	11,355.4	-7,848.4	-826.2
ฟิลิปปินส์	9,580.1	14,496.8	5,007.7	5,612.6	4,572.5	8,884.3	435.2	-3,271.7
บรูไน	6,335.8	5,801.6	914.1	1,206.2	5,421.2	4,595.4	-4,507.2	-3,389.2
อินโดจีน	25,847.4	36,107.0	15,738.4	26,254.1	10,108.9	9,852.8	5,629.5	16,401.3
พม่า	7,761.5	9,957.7	3,837.0	6,005.0	3,924.4	3,952.7	-87.4	2,052.3
กัมพูชา	6,975.4	9,719.5	4,539.5	6,542.7	2,440.0	3,176.8	2,099.5	3,365.9
ลาว	6,030.0	9,064.3	4,431.2	7,326.3	1,598.8	1,738.1	2,832.4	5,588.2
เวียดนาม	5,076.4	7,365.4	2,930.7	6,380.2	2,145.7	985.3	785.0	5,394.9
เอเชียใต้	26,605.5	32,312.0	9,923.1	16,722.7	16,682.4	15,589.2	-6,759.3	1,133.5
อินเดีย	15,101.9	18,126.9	1,870.4	4,844.9	13,231.5	13,282.0	-11,361.2	-8,437.1
ปากีสถาน	4,044.7	4,905.9	1,934.4	8,595.8	2,110.2	1,310.1	-175.8	2,285.7

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ 1995

3.1.1 ภาวะการค้าไทย-เวียดนาม

จากการที่สภาวะการค้าระหว่างไทยกับเวียดนามมีมูลค่าที่ไม่น่าพอใจดังกล่าว สามารถพิจารณาได้จากรูปแบบและประเภทของสินค้าที่มีการนำเข้าและส่งออกระหว่างกัน ดังนี้

ก. สภาวะการนำเข้าของไทย

สถิติการค้าระหว่างไทยและเวียดนาม ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ยังมีปริมาณ และมูลค่าการค้าไม่มากนัก ทั้งในด้านการนำเข้า และการส่งออก โดยในปี ค.ศ.1988 ประเทศไทย นำเข้าสินค้าจากเวียดนาม โดยมีมูลค่าการนำเข้า 231.7 ล้านบาท และประเภทของสินค้านำเข้า ยังจำกัดอยู่เพียงไม่กี่ชนิด คือมีเพียง 15 ประเภทสินค้า จากสินค้าหลักทั้งหมด 99 ประเภท โดย จัดแบ่งออกเป็น 21 หมวดหมู่ (Harmonized Tariff Nomenclature)¹³ ในรายการการค้าระหว่าง ประเทศไทยกับประเทศต่างๆ ทั่วโลกตามที่กรมศุลกากรได้บันทึกเป็นสถิติไว้ โดยสินค้าที่มีมูลค่า การนำเข้าสูงสุด ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ มูลค่า 119.1 ล้านบาท อันดับรองลงมา ได้แก่ หนังสือตีพิมพ์ และผลิตภัณฑ์จากหนังสือ มูลค่า 46.1 ล้านบาท ต่อมาในปี 1989 ภายหลังจากที่ เวียดนามเริ่มถอนตัวออกจากกัมพูชา มูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากเวียดนามได้เพิ่มขึ้นเป็น 1,178.6 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1988 ถึง 946.9 ล้านบาท โดยสินค้าที่มีมูลค่า นำเข้าสูงสุดเป็นอันดับสองคือ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้มูลค่า 371.4 ล้านบาท มาในปี ค.ศ.1990 ประเทศไทยนำเข้าสินค้าจากเวียดนาม รวมมูลค่า 2,400.1 ล้านบาท โดยสินค้าที่มีมูลค่าการนำ เข้าสูงสุด ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ มูลค่า 1,227.4 ล้านบาท ซึ่งจะสังเกตได้ว่า การนำเข้าไม้ และผลิตภัณฑ์จากไม้ของไทยในปีนี้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึง 856 ล้านบาท ทั้งนี้เนื่องจากการ ที่ประเทศไทยภายใต้รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีนโยบายปิดป่าไม้ ส่งผลให้ปริมาณไม้ไม่ เพียงพอกับความต้องการในประเทศ จึงต้องเพิ่มการนำเข้าไม้จากประเทศเพื่อนบ้าน และนับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1990 กระทั่งถึง ค.ศ.1995 ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ได้กลายเป็นสินค้าที่ครองอันดับมูลค่า การนำเข้าสูงสุดมาโดยตลอด โดยเฉพาะในปี ค.ศ.1991 การนำเข้ามีมูลค่าถึง 2,122.5 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1990 ถึง 895.1 ล้านบาท กระนั้นก็ตาม มูลค่าการนำเข้าไม้และผลิตภัณฑ์ จากไม้ก็มีได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยปรากฏว่าในปี ค.ศ.1992 ไทยนำเข้าไม้และ ผลิตภัณฑ์จากไม้ด้วยมูลค่าเพียง 1,222.2 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าที่ลดลงจากปีที่แล้วเกือบเท่าตัว ขณะที่ในปี ค.ศ.1994 มูลค่าการนำเข้าลดลงเหลือ 320.4 ล้านบาท และลดเหลือเพียง 287.8 ล้าน บาท ในปี ค.ศ.1995 ต่อมาในปี ค.ศ.1996 ประเทศไทยนำเข้าสินค้าจากเวียดนาม เป็นมูลค่าทั้ง

¹³โปรดดูรายละเอียดการจัดแบ่งประเภทสินค้า ในภาคผนวกที่ 1

สิ้น 1,665.7 ล้านบาท โดยในปีนี้สินค้าที่มีมูลค่านำเข้าสูงสุดได้เปลี่ยนจากไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้มาเป็นสินค้าประเภทวัสดุใช้ทำเชื้อเพลิงที่ได้จากสิ้นแร่ มูลค่า 319.1 ล้านบาท แต่ในปี ค.ศ.1997 มูลค่าการนำเข้าสินค้าของไทยจากเวียดนาม ได้ขยายตัวขึ้นเป็น 5,732.1 ล้านบาท ซึ่งมีมูลค่าการนำเข้าสูงกว่าในปีก่อนหน้าถึง 4,066.4 ล้านบาท โดยสินค้าที่มีมูลค่าการนำเข้าสูงสุด ได้แก่ เครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มูลค่า 4,184.5 ล้านบาท

ข. สภาวะการส่งออกของไทย

สำหรับการส่งออกสินค้าจากไทยไปยังเวียดนาม ระหว่าง ค.ศ.1988-1991 นั้นนับว่ายังมีการขยายตัวในอัตราต่ำ และมีมูลค่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือในปี ค.ศ.1988 ประเทศไทยส่งสินค้าออกไปยังประเทศเวียดนาม จำนวนทั้งหมด 57 รายการ ด้วยมูลค่าการส่งออก 118.5 ล้านบาท¹⁴ โดยสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุด ได้แก่ ธัญพืช มูลค่า 66.8 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออกโดยรวมได้เพิ่มขึ้นเป็น 413.5 ล้านบาท 462.6 ล้านบาท และ 562.1 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1989 1990 และ 1991 ตามลำดับ ซึ่งสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดโดยมากจะเป็นสินค้าที่จัดอยู่ในประเภทหัตถอุตสาหกรรมและอุตสาหกรรมเบา อาทิ ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ น้ำตาลและผลิตภัณฑ์จากน้ำตาล พลาสติกและผลิตภัณฑ์จากพลาสติก เป็นต้น กระทั่งในปี ค.ศ.1993 ประเทศไทยได้ขยายประเภทสินค้าส่งออกไปยังเวียดนาม รวมทั้งหมด 81 รายการ ด้วยมูลค่าการส่งออก 2,901.2 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1992 ถึง 962.1 ล้านบาท ซึ่งนับเป็นปีแรกที่ไทยได้เปรียบดุลการค้ากับเวียดนาม และเป็นปีแรกที่สินค้าส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดของไทยได้เปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่เป็นสินค้าในหมวดหัตถอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมเบามาเป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ ยานพาหนะและอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบ (โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์) มูลค่า 367.7 ล้านบาท และนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เป็นต้น การส่งออกสินค้าของไทยไปเวียดนามมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านปริมาณและมูลค่าของสินค้า โดยในปี ค.ศ.1994 ไทยส่งสินค้าไปยังเวียดนามทั้งหมด 84 รายการ รวมมูลค่า 6,347.5 ล้านบาท ซึ่งเป็นมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นจาก ค.ศ.1993 ถึง 3,446.3 ล้านบาท และสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกอันดับหนึ่งยังคงเป็น ยานพาหนะและอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบมูลค่า 937.5 ล้านบาท มาในปี ค.ศ.1995 ไทยส่งสินค้า

¹⁴มูลค่าของสินค้าส่งออกในแต่ละปีเป็นมูลค่าการส่งออกโดยรวม ซึ่งยังไม่ได้นำมาหักลบออกจากมูลค่าสินค้าที่ถูกกักทางการเวียดนามส่งกลับ เนื่องจากเหตุผลบางประการ อาทิ สินค้าไม่ได้มาตรฐาน สินค้าเกิดความชำรุดเสียหายระหว่างการจัดส่งสินค้าไม่ตรงตามใบสั่งซื้อ เป็นต้น เพื่อให้ทางฝ่ายไทยดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และส่งออกใหม่อีกครั้ง

ไปยังเวียดนามทั้งหมด 89 รายการ ด้วยมูลค่าการส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1994 เกือบสองเท่าตัว คือ 11,634.7 ล้านบาท สอดคล้องกับการขยายตัวของมูลค่าการส่งออกสินค้าประเภทยานพาหนะ และอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบ ซึ่งยังคงครองอันดับหนึ่งด้วยมูลค่าการส่งออก 2,750.9 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1993 ถึง 2,383.2 ล้านบาท กระทั่งถึงปี ค.ศ.1997 ไทยส่งสินค้าออกไปยังเวียดนามด้วยมูลค่าการส่งออกรวมทั้งหมด 16,913.4 ล้านบาท และแม้ว่ายานพาหนะและอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบจะยังเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดคือ 2,439.6 ล้านบาท หากแต่ในปีนี้มีมูลค่าการส่งออกกลับมีแนวโน้มที่ลดลง คือลดลง 519.9 ล้านบาท เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านี้ ที่การส่งออกมีมูลค่าเท่ากับ 2,959.5 ล้านบาท

กล่าวโดยสรุปภาวะการค้าระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1988-1992 นั้น มูลค่าการค้าสองฝ่ายได้เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอด โดยในปี ค.ศ.1988 มีมูลค่ารวม 350.0 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 1,595 และ 2,867 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1989 และ 1990 และได้เพิ่มเป็น 3,538 และ 3,986 ล้านบาท¹⁵ ในปี ค.ศ.1991 และ 1992 ตามลำดับ

การเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้าดังกล่าวเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยนำเข้าสินค้าประเภทวัตถุดิบจากเวียดนามเพิ่มมากขึ้นเพื่อใช้ในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตามปริมาณการค้าสองฝ่ายยังมีมูลค่าน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 0.04, 0.14, 0.02 และ 0.21¹⁶ ของปริมาณการค้ารวมของไทย ในปี ค.ศ.1988-1991 ตามลำดับ โดยไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ามาตลอด เนื่องจากในช่วงนี้ประเทศไทยมีความต้องการนำเข้าสินค้าจากเวียดนาม มากกว่าการส่งออกจากไทยไปเวียดนาม เหตุผลสำคัญคือ ไทยมีความต้องการสินค้าประเภทวัตถุดิบที่จำเป็นสำหรับการผลิตในประเทศไทยมาก โดยเฉพาะสินค้าประเภทไม้ซุง และไม้แปรรูป หวาย ผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จรูปที่ทำด้วยเหล็กหรือเหล็กกล้า หนังสัตว์ เศษเหล็ก เหล็กเส้น เหล็กท่อน เหล็กแผ่น ถ่านหินแอนทราไซต์ เพอร์โรซิลิกอน ส่วนสินค้าที่ไทยส่งออกไปเวียดนาม เป็นสินค้าประเภทเครื่องอุปโภคบริโภค

¹⁵ฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย จำกัด, เศรษฐกิจและการลงทุนประเทศเวียดนาม, (กรุงเทพฯ: ธนาคารทหารไทย จำกัด, 2536), หน้า 33.

¹⁶ปานจิตต์ พิศวง, “สถานการณ์รัฐสังคมเวียดนาม: สนามการค้าที่ทำหายแห่งใหม่ในอินโดจีน, (กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2535), หน้า 48.

อาทิ เคมีภัณฑ์ รถจักรยานยนต์ เครื่องจักรขนาดเล็ก ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์พลาสติก เป็นต้น¹⁷

ในปี ค.ศ.1992 มูลค่าการค้าไทย-เวียดนาม ได้มีแนวโน้มชะลอตัวลงอีก โดยสังเกตจากมูลค่าการค้าในช่วงเดือนมกราคม-พฤศจิกายน ซึ่งมีเพียง 3,510.2 ล้านบาท โดยที่การนำเข้าสินค้าจากเวียดนามได้ลดลง ทั้งในประเภทสินค้าไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ สินแร่ และวัตถุดิบต่างๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนนโยบายทางการค้าของเวียดนามในสินค้าบางประเภท เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประเทศให้คงความสมบูรณ์ต่อไป¹⁸

อย่างไรก็ตาม ไทยเริ่มมีฐานะได้เปรียบในดุลการค้ากับเวียดนาม ตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เป็นต้นมา เนื่องจากเหตุผลเบื้องต้นที่ไทยลดการนำเข้าไม้ซุง ไม้แปรรูป สินแร่ และวัตถุดิบต่างๆ อันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายการค้าของเวียดนามเอง ในขณะที่การส่งออกจากไทยในสินค้าประเภทรถจักรยานยนต์และอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบ น้ำตาลทราย เม็ดพลาสติก¹⁹ มีมูลค่าสูงขึ้น ทำให้มูลค่าการส่งออกโดยรวมของไทยไปเวียดนามสูงขึ้นกว่าเดิม

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เป็นต้นมา จนถึงปี ค.ศ.1997 การค้าระหว่างไทยและเวียดนามได้มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ ในปี ค.ศ.1994 การค้าสองฝ่ายมีมูลค่าเท่ากับ 7,365.5 ล้านบาท โดยเป็นมูลค่าสินค้าที่ไทยนำเข้าจากเวียดนาม 985.3 ล้านบาท และมูลค่าที่ไทยส่งสินค้าออกไปยังประเทศเวียดนาม 6,347.5 ล้านบาท แต่ถึงกระนั้นก็ตามการค้าระหว่างไทยกับเวียดนาม ในปีนี้ก็ยังมีส่วนเพียงร้อยละ 0.2²⁰ ของมูลค่าการค้ารวมทั้งหมดของไทยเช่นเดิม

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷นิยม นิพัทธ์สานต์, สู่ทางการค้า-การลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, หน้า 33-34.

¹⁸ฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย จำกัด, เศรษฐกิจการเงิน และการลงทุนในประเทศเวียดนาม, หน้า 33.

¹⁹บริษัท ซีเอ อินเตอร์เนชั่นแนล อินฟอร์เมชั่น จำกัด, โครงการศึกษาอุปสงค์ของตลาดประเทศเวียดนาม เสนอ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, (ไม่ระบุสถานที่พิมพ์, 2541), หน้า 42.

²⁰กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, ข้อมูลเศรษฐกิจ และการค้าของเวียดนาม, (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2538), หน้า 12.

ปี ค.ศ.1995 การค้าสองฝ่ายมีมูลค่ารวมเท่ากับ 12,728.1 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1994 ถึงร้อยละ 72.81 แบ่งเป็นมูลค่าการนำเข้า 1,073.9 ล้านบาท และมูลค่าการส่งออก 11,634.2 ล้านบาท

ในปี ค.ศ.1996 มูลค่าการค้ารวมระหว่างไทยและเวียดนามเพิ่มขึ้นเป็น 16,329.4 ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1995 ถึงร้อยละ 28.29 แบ่งเป็นมูลค่าการนำเข้าเท่ากับ 1,665.72 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 55.10 และมูลค่าการส่งออกเท่ากับ 14,626.48 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 25.80²¹

ค. สรุปภาวะการค้าไทย-เวียดนาม

แม้ว่าการค้าทวิภาคีระหว่างไทยกับเวียดนาม ตั้งแต่ปี ค.ศ.1995-1997 จะมีปริมาณขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่อัตราของการขยายตัวกลับมีแนวโน้มลดลง โดยมีอัตราการขยายตัวด้านการส่งออกน้อยกว่าการขยายตัวด้านการนำเข้า ทั้งนี้การส่งออกของไทยไปเวียดนาม คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 1 ของการส่งออกทั้งหมดของไทย โดยร้อยละ 80 เป็นการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ได้แก่ ยานพาหนะ อุปกรณ์ และส่วนประกอบเม็ดพลาสติก เหล็กและเหล็กกล้า เคมีภัณฑ์ เป็นต้น ขณะที่การนำเข้าของไทยจากเวียดนาม คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 0.5 ของการนำเข้า รวมทั้งหมดของไทย²² สินค้านำเข้าจากเวียดนามที่สำคัญ ร้อยละ 80 เป็นสินค้าประเภททุน ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้า และส่วนประกอบ เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่ผลิตโดยบริษัทร่วมทุนระหว่างเวียดนามกับประเทศเกาหลีใต้ ไต้หวัน และญี่ปุ่น เช่น แผงสวิทช์ และแผงควบคุมกระแสไฟฟ้า ตัวเหนียวนำ มอเตอร์ สตาร์ทเตอร์มอเตอร์ เครื่องกำเนิดไฟฟ้า แบตเตอรี่ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีสินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทพัดลม ซึ่งผลิตโดยบริษัทที่เป็นรัฐวิสาหกิจของเวียดนาม และสินค้าประเภทส่วนประกอบของเครื่องอุปกรณ์ไฟฟ้า สำหรับอุปกรณ์โทรคมนาคม ซึ่งผลิตโดยบริษัทร่วมทุนระหว่างทบวงไปรษณีย์-โทรคมนาคมแห่งเวียดนาม กับบริษัทของประเทศออสเตรเลีย ส่วนที่เหลือเป็นวัตถุดิบ เช่น หนังกบ โลหะ เป็นต้น²³

²¹บริษัท ซีเอ อินเตอร์เนชั่นแนล อินฟอร์เมชัน จำกัด, โครงการศึกษาอุปสงค์ของตลาดประเทศเวียดนาม เสนอกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, หน้า 43.

²²สำนักวิจัยเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, เส้นทางเศรษฐกิจการค้าของเวียดนามสู่ ASEAN และ WTO, (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2543), หน้า 2.

²³เรื่องเดียวกัน.

อนึ่ง จวบจนปลายปี ค.ศ.1997 การค้าสองฝ่ายระหว่างไทย-เวียดนาม มีมูลค่าโดยเฉลี่ย คิดเป็นร้อยละ 0.035 ของมูลค่าการค้าต่างประเทศทั้งหมดของเวียดนาม²⁴

3.1.2 การค้าระหว่างประเทศของเวียดนาม

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1989 เป็นต้นมา เวียดนามมีนโยบายปฏิรูประบบเศรษฐกิจด้านการค้าและการลงทุน จากเดิมการค้าต่างประเทศต้องดำเนินการโดยองค์การส่งออกและนำเข้าหรือบริษัทการค้าของรัฐ ซึ่งมีอยู่ประมาณ 30 บริษัท ภายใต้การควบคุมของรัฐ²⁵ ซึ่งส่วนใหญ่ทำการค้าในรูปแบบแลกเปลี่ยน (barter trade)²⁶ กับประเทศคู่ค้าในกลุ่มสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ด้วยกัน แต่ต่อมาได้หันมาใช้นโยบายการค้ากับต่างประเทศ โดยให้รัฐวิสาหกิจรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจของตน ดังนั้นการดำเนินการค้าภายในประเทศและระหว่างประเทศจึงมีความเป็นเสรีมากขึ้น

ประเทศคู่ค้าของเวียดนามมีมากกว่า 104 ประเทศ จากจำนวนอย่างน้อย 163 ประเทศที่เวียดนามเปิดความสัมพันธ์ด้วย²⁷ การค้าระหว่างประเทศของเวียดนามมีแนวโน้มขยายตัวสูงขึ้นตลอด กล่าวคือการส่งออกในช่วงปี ค.ศ.1992-1994 ได้ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 39.4 ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าขยายตัวสูงขึ้น จากการที่มีการนำเข้าสินค้าทุนประเภทเครื่องจักรเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉลี่ยได้ขยายตัวสูงขึ้นในอัตราร้อยละ 67.5²⁸

สำหรับประเทศคู่ค้าที่สำคัญของเวียดนาม 5 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฮ่องกง นอกจากนี้ประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนก็นับว่ามีบทบาทในฐานะที่เป็น

²⁴“Vietnam Trade deficit surges to \$ 3.24 bn.,” *Bangkok Post* (5 November 1996) อ้างถึงใน รัญญาทิพย์ ศรีพนา, *ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม*, (รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 106.

²⁵กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, *สู่ทางขยายการค้า และการลงทุนของประเทศไทยกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม*, หน้า 60.

²⁶ลัดดาวัลย์ สมิตชาติ, “สู่ทางการค้าและการลงทุนในเวียดนาม,” *วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์* 27 (มีนาคม-เมษายน 2539): 25.

²⁷รัญญาทิพย์ ศรีพนา, *ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม*, (รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 101.

²⁸ฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย จำกัด, *วารสารเศรษฐกิจสังคม* 5 (มกราคม 2539): 12.

แหล่งนำเข้า และตลาดส่งออกสินค้าที่สำคัญของเวียดนามเช่นกัน กล่าวคือ การค้าระหว่างประเทศของเวียดนามกับบรรดาประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียน ในปลายปี ค.ศ.1997 มีมูลค่าประมาณ 5.1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1996 ถึงร้อยละ 22.3 ค.ศ.1997 เวียดนามส่งออกไปยังตลาดของบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน เป็นจำนวนถึง 1.9 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ อันเป็นการเพิ่มขึ้นจากการเปรียบเทียบกับมูลค่าการส่งออกในปี ค.ศ.1996 ถึงร้อยละ 40 อนึ่ง มูลค่าการส่งออกของเวียดนามไปยังประเทศสมาชิกอาเซียนนี้คิดได้เป็นร้อยละ 21 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของเวียดนาม²⁹

สำหรับตลาดส่งออกสำคัญของเวียดนามกับกลุ่มอาเซียนนั้น ในปี ค.ศ.1995 สิงคโปร์เป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ มาเลเซีย และไทย ซึ่งไทยเป็นประเทศคู่ค้าอันดับที่ 17 ของเวียดนาม³⁰ ต่อมาในปี ค.ศ.1997 ประเทศไทยได้เลื่อนขึ้นมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 2 ในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนด้วยมูลค่าการส่งออก 476.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ และนำเข้าเป็นมูลค่า 223.5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ³¹ และเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญ ลำดับที่ 19 ในบรรดาตลาดส่งออกทั้งหมดของเวียดนาม ขณะที่เวียดนามเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าที่มีความสำคัญอยู่ในลำดับที่ 31 จากการนำเข้ารวมทั้งหมดของไทย³²

3.1.3 ตลาดสินค้าไทยในเวียดนาม

ภายหลังจากที่เวียดนามได้หันมาดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจและขยายความสัมพันธ์กับนานาประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในกลุ่มอาเซียน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการแก้ไขความขัดแย้งในภูมิภาค ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ได้มีส่วนช่วยให้พัฒนาการทางความสัมพันธ์ระหว่างไทย และเวียดนามในทุกๆ ด้าน ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรม

²⁹ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า 101-102.

³⁰ปิยนุช สนั่นเสียง, “เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน: ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 66.

³¹ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม, หน้า 102.

³²สำนักวิจัยเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, เส้นทางเศรษฐกิจ การค้าของเวียดนาม สู่ ASEAN และ WTO, หน้า 2.

มากขึ้น โดยเฉพาะในด้านการค้าทวิภาคีซึ่งได้มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จากในปี ค.ศ.1988 ที่เคยมีมูลค่าการค้าระหว่างกันเพียง 350 ล้านบาท ได้เพิ่มขึ้นเป็น 7,285 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1994 และเพิ่มเป็น 22,645.5 ล้านบาท ในปี ค.ศ.1997 โดยนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เป็นต้นมาประเทศไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้ากับเวียดนามมาโดยตลอด

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาศักยภาพทางการค้าจากสถิติมูลค่าการค้าเพียงอย่างเดียว นั้นไม่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องพิสูจน์ หรือสร้างความเชื่อมั่นได้ว่าความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและเวียดนาม ได้ดำเนินไปในทิศทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ โดยปราศจากคู่แข่งชั้นทางการค้าที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดของสินค้าไทยในเวียดนาม

หากแต่แท้ที่จริงแล้ว การศึกษาหรือการประเมินการพัฒนาการค้าระหว่างประเทศ จำเป็นต้องพิจารณาควบคู่ไปกับส่วนแบ่งตลาดสินค้าจากประเทศคู่ค้าที่สำคัญของเวียดนาม อีกทั้งการเพิ่มขึ้นและลดลงของส่วนแบ่งตลาดนั้นๆ ด้วย³³

แม้ตามสถิติการค้าจะปรากฏว่าตัวเลขการส่งออกสินค้าไทยไปเวียดนามจะเพิ่มสูงขึ้นมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะเวียดนามเป็นตลาดที่เปิดใหม่และมีความต้องการนำเข้าสินค้าต่างๆ ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้สินค้าไทยที่เข้าสู่ตลาดเวียดนามมีความหลากหลายและมีการกระจายจำนวนสินค้ามากขึ้นกว่าเดิม แต่ถ้าหากมีการพิจารณาสัดส่วนตลาดเวียดนามโดยรวมแล้วถือว่าสินค้าไทยยังไม่ได้มีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งชั้นอื่นๆ อีกทั้งปัจจุบันยังมีสินค้าไทยอีกหลายรายการที่กำลังถูกสินค้าจากประเทศคู่แข่งช่วงชิงส่วนแบ่งการตลาด ซึ่งจากการที่สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศฯ ณ กรุงฮานอย ได้ทำการสำรวจติดตามภาวะความเคลื่อนไหวของตลาดสินค้าไทยในช่วงปี ค.ศ.1995 พบว่าในตลาดภาคเหนือที่กรุงฮานอย ตามท้องตลาดทั่วไปได้มีการวางจำหน่ายสินค้าไทยที่เคยได้รับความนิยมจากผู้บริโภคชาวเวียดนาม ในปริมาณที่น้อยลง ส่วนในเขตตลาดภาคใต้ที่นครโฮจิมินห์ซึ่งแม้จะเป็นตลาดที่นักธุรกิจและผู้ส่งออกไทยให้ความสนใจส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายมากที่สุด สินค้าไทยก็มีส่วนแบ่งการตลาดลดน้อยลงเช่นกัน ทั้งนี้เป็นเพราะสภาพการแข่งขันในตลาดเวียดนามเริ่มมีสูงขึ้น และผู้

³³ รัญญาทิพย์ ศรีพนา, เมื่อเวียดนามปฏิรูป, (กรุงเทพฯ: บริษัท ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2541), หน้า 272.

ซึ่งมีโอกาสเลือกซื้อสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตของประเทศคู่แข่งอื่นๆ ได้มากขึ้น รวมทั้งสินค้าที่เวียดนามได้ร่วมลงทุนกับต่างประเทศทำการผลิตเองมีจำนวนมากขึ้น โดยสินค้าไทยที่วางจำหน่ายในตลาดเวียดนามได้เริ่มลดน้อยลงอย่างชัดเจน ประกอบไปด้วย³⁴

สินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ เช่น อาหารกระป๋อง ขนมคุกกี้ ช็อคโกแลต ขนมเวเฟอร์ ลูกอม แป้งฝุ่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก น้ำดื่มบรรจุขวด น้ำผลไม้ กาแฟสำเร็จรูป ครีมเทียม นมสด บรรจุกล่อง โดยคู่แข่งในสินค้าประเภทนี้ของไทยในตลาดเวียดนาม ได้แก่ สินค้าจากประเทศจีน สิงคโปร์ มาเลเซีย และญี่ปุ่น

เสื้อผ้าสำเร็จรูปประเภทต่างๆ เช่น เครื่องแต่งกายที่ผลิตจากผ้าใยสังเคราะห์และเสื้อมัด โดยคู่แข่งในสินค้าประเภทนี้ของไทย ได้แก่ สินค้าจากประเทศจีน ไต้หวัน ฮองกง เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้าประเภทต่างๆ เช่น โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลมไฟฟ้า เครื่องปรับอากาศ และหม้อหุงข้าวไฟฟ้า เป็นต้น โดยคู่แข่งในสินค้าประเภทนี้ของไทย ได้แก่ สินค้าจากประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน สิงคโปร์ จีน มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

วัสดุก่อสร้างและตกแต่งภายใน เช่น กระเบื้องปูพื้น เครื่องสุขภัณฑ์และวัสดุก่อสร้างตกแต่งภายในอื่นๆ โดยคู่แข่งในสินค้าประเภทนี้ของไทย ได้แก่ สินค้าจากประเทศจีน ไต้หวัน มาเลเซีย และสิงคโปร์

สำหรับสาเหตุที่ทำให้สินค้าประเภทต่างๆ เหล่านี้ของไทยเคยได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในตลาดเวียดนาม ก็เพราะได้มีการเข้าสู่ตลาดเวียดนามตั้งแต่เมื่อครั้งที่เริ่มมีการเปิดประเทศใหม่ๆ ซึ่งในช่วงนั้นเวียดนามยังมีการค้ากับต่างประเทศน้อยมาก และการค้าส่วนใหญ่ยังเป็นไปในลักษณะการค้าผ่านพรมแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเคยมีการประเมินการอย่างไม่เป็นทางการว่า ในช่วงดังกล่าวสินค้าเหล่านี้ของไทยได้ครองตลาดในภาคเหนือของเวียดนามถึงร้อยละ 70³⁵

³⁴“เวียดนามสมาชิกอาเซียนล่าสุดกับโอกาสทางการค้าของไทย,” วารสารผู้ส่งออก 8 (สิงหาคม 2538): 15.

³⁵เรื่องเดียวกัน:16.

ของส่วนแบ่งตลาดทั้งหมดของเวียดนามโดยสินค้าที่ส่งไปจากไทย และเป็นที่ยอมรับรู้จักดีในตลาดเวียดนามอันดับแรก ได้แก่ รถจักรยานยนต์ (ซึ่งเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดของไทยนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เป็นต้นมา) โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ฮอนด้าในรุ่นดรีมที่มีการผลิตในประเทศไทย และยังเป็นที่ยอมรับในตลาดเวียดนามอยู่จนถึงขณะนี้ ส่วนสินค้าอื่นๆ ที่เคยได้รับความนิยมจากตลาดเวียดนามอย่างมาก ได้แก่ ปลากระป๋องตราสามแม่ครัว แป้งหอมตราเด็กน่ารัก ยาสีฟัน ไกล์ซิด แชมพูสระผมแพช่า นมสดตราหนองโพ น้ำดื่มโพลาริส ขนมเวเฟอร์ปักกิ่ง ข้าวเกรียบกุ้ง ตราฮานามิ และยาแก้ปวดทีฟี่ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในกลุ่มผู้บริโภคชาวเวียดนาม³⁶

3.1.4 ภาวะการแข่งขันที่กระทบต่อสินค้าไทย

สินค้าจากประเทศคู่แข่งอื่นๆ ที่ติดตามสินค้าไทยเข้าสู่ตลาดเวียดนามเป็นรายถัดมา ได้แก่ สินค้าจากประเทศจีนซึ่งสามารถเข้ามาช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดจากสินค้าไทยไปได้ค่อนข้างมาก เนื่องจากสินค้าจีนมีราคาถูก อีกทั้งการขนส่งยังทำได้สะดวกกว่าเนื่องจากมีพรมแดนทางบกบางส่วนอยู่ติดกับเวียดนาม

กระทั่งในช่วงปี ค.ศ.1994 ภายหลังจากที่สหรัฐฯได้ประกาศยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนามแล้ว³⁷ ได้ปรากฏว่ามีสินค้าจากประเทศอื่นๆ ส่งเข้าไปจำหน่ายในเวียดนามมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าจากประเทศในแถบเอเชีย ได้แก่ มาเลเซีย ญี่ปุ่น สิงคโปร์ เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฮ่องกง เป็นต้น โดยเฉพาะสินค้าจากมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกับไทย และมีการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออกประเภทต่างๆ คล้ายคลึงกัน ได้ส่งสินค้าเข้าไปจำหน่ายในเวียดนามในลักษณะตามประเภทสินค้าไทยอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นสินค้าอุปโภคบริโภคประเภทอาหารกระป๋อง ผลไม้กระป๋อง ขนมคุกกี้ ช็อคโกแลต ขนมเวเฟอร์ น้ำผลไม้กระป๋อง เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งสินค้าเครื่องสุขภัณฑ์ที่มาเลเซียเข้าไปร่วมลงทุนผลิตในเวียดนามแล้ว

³⁶Jamie Cabrera, "Drumming up business," Bangkok Post (7 June 1998): 7., http://www.bkkpost.samart.co.th/news/BP19980607/sun_perspective01.html.

³⁷กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, สู่ทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, หน้า 32.

ด้านสินค้าจากประเทศสิงคโปร์ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าที่ส่งผ่านไปจากประเทศต่างๆ แต่ในกรณีสินค้าของไต้หวันที่สามารถแย่งส่วนแบ่งการตลาดในเวียดนามไปจากสินค้าไทยได้มาก ในขณะนี้ ได้แก่ สินค้าเครื่องสุขภัณฑ์และวัสดุก่อสร้างตกแต่งภายใน อุปกรณ์ไฟฟ้า และเครื่องใช้ไฟฟ้า

สำหรับสินค้าจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในส่วนของสินค้าญี่ปุ่นมักเป็นสินค้าภายใต้ชื่อเครื่องหมายการค้าที่มีฐานการผลิตจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น สิงคโปร์ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย รวมทั้งประเทศจีนด้วย โดยเป็นที่สังเกตว่าสินค้าประเภทนี้ของเกาหลีใต้ได้มีการรุกเข้าทำตลาดในเวียดนามอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังได้มีการขยายฐานการผลิตเข้าไปในเวียดนามด้วย ทำให้สินค้าเครื่องใช้ไฟฟ้า และอิเล็กทรอนิกส์ของเกาหลีใต้ สามารถครอบครองส่วนแบ่งการตลาดในเวียดนามได้ประมาณร้อยละ 20 ภายในช่วงระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา

นอกจากนี้ยังมีสินค้าจากประเทศอื่นๆ ในยุโรป และสหรัฐฯ ที่เริ่มเข้ามาทำตลาดในเวียดนามอย่างจริงจัง โดยเฉพาะสินค้าจากประเทศสหรัฐฯ ซึ่งคาดว่าจะสามารถขยายส่วนแบ่งการตลาดในเวียดนามได้เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากโดยพื้นฐานของชาวเวียดนามนั้นมีความนิยมสินค้าสหรัฐฯ อยู่แล้ว ประกอบกับชื่อเครื่องหมายการค้าของสินค้าสหรัฐฯ เองก็เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะสินค้าประเภทน้ำอัดลม เครื่องสำอาง บุหรี่ เครื่องคอมพิวเตอร์และซอฟต์แวร์ ภาพยนตร์ ฟิล์มถ่ายรูป ผลิตภัณฑ์ยาและเวชภัณฑ์

จากที่ได้กล่าวมาในเบื้องต้น เป็นที่น่าสังเกตว่าในขณะนี้สินค้าหลายประเภทที่ประเทศต่างๆ ได้ย้ายฐานการผลิตเข้าไปในเวียดนาม ได้เริ่มมีบทบาทในการเบียดแย่งส่วนแบ่งตลาดสินค้าไทยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถของสินค้าไทย ในการรักษาส่วนแบ่งตลาดในประเทศเวียดนาม ไม่ให้ลดลงจากระดับเดิมที่เป็นอยู่

3.2 การลงทุนของต่างชาติในเวียดนาม

ประเด็นเรื่องการลงทุนจากต่างประเทศ (foreign direct investment - FDI) ในเวียดนามนั้น นับได้ว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอยู่ในลำดับต้นๆ ในนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนาม เนื่องจากเหตุผลหลายประการ ได้แก่³⁸

1. เวียดนามได้รับอิทธิพลจากตัวอย่างความสำเร็จของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ได้ดำเนินนโยบายเปิดประเทศต้อนรับนักลงทุนต่างชาติ ซึ่งมีส่วนอย่างสำคัญในการนำพาประเทศจีนให้ก้าวไปสู่ความเจริญรุดหน้าทางเศรษฐกิจ ด้วยอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจถึงร้อยละ 9 ในช่วงทศวรรษที่ 1980 บรรดาชนชั้นปกครอง และข้าราชการเวียดนามที่ยึดถือแนวทางการปฏิรูปของจีนเป็นแบบอย่างนั้น ได้ตระหนักว่านโยบายเปิดเสรีทางการค้าและการเงินของจีนนั้น เป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพและมีความเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมของเวียดนามเป็นอย่างยิ่ง³⁹

2. สืบเนื่องจากความต้องการทางเศรษฐกิจของเวียดนามที่มีความจำเป็นต้องอาศัยทุนต่างชาติ เพราะแหล่งเงินทุนภายในประเทศไม่มีความสามารถเพียงพอที่จะใช้เป็นพลังเพื่อผลักดันให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจได้

3. ผู้นำเวียดนามตระหนักดีว่า ในขณะนั้นเวียดนามไม่สามารถพึ่งพาความช่วยเหลือจากประเทศสหภาพโซเวียต และประเทศในยุโรปตะวันออกได้อีกต่อไป เนื่องจากปัญหาความวุ่นวายทางการเมืองในสหภาพโซเวียต ส่งผลกระทบต่อโครงการลงทุนของสหภาพโซเวียตในเวียดนามที่ลดจำนวนลงอย่างมาก ซึ่งเป็นเสมือนสัญญาณเตือนว่าถึงเวลาแล้วที่เวียดนามจะต้องเปิดประเทศแสวงหาการลงทุนจากชาติอื่นๆ เพื่อเร่งกระบวนการพัฒนาทางเศรษฐกิจและลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ ระหว่างเวียดนามกับบรรดาประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

³⁸Carolyn L. Gates, "Foreign Direct Investment, Institutional Change, And Vietnam's Gradualist Approach to Reform," *Southeast Asian Affairs* (1995): 385-386.

³⁹Information from a senior Vietnamese policy maker, *Southeast Asian Affairs* Cited in Carolyn L. Gates, "Foreign Direct Investment, Institutional Change, and Vietnam's Gradualist Approach to Reform," in ISEAS *Southeast Asian Affairs* (1995): 386.

4. ผู้นำเวียดนามได้อาศัยประสบการณ์จากความผิดพลาดในการดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ความเป็นทุนนิยมของสหภาพโซเวียต และประเทศในยุโรปตะวันออกมาใช้เป็นบทเรียน ในการดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของตน⁴⁰

5. บรรดาผู้นำเวียดนามในขณะนั้น ไม่ต้องการให้ประเทศมีระบบการเมืองแบบหลายพรรค หากแต่ยังต้องการกุมอำนาจเบ็ดเสร็จทางการเมือง และตระหนักว่าการเปิดรับการลงทุนจากต่างชาติจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบลดแรงกดดันจากกลุ่มพลังทางสังคม ที่ต้องการให้รัฐบาลปฏิรูปโครงสร้างทางการเมืองภายในไปพร้อมกับการปฏิรูปเศรษฐกิจ

ดังนั้น ภายหลังจากการประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์ ครั้งที่ 6 ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1986 เวียดนามได้ประกาศนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจแบบใหม่ (Doi Moi) ซึ่งเป็นนโยบายที่ก่อให้เกิดการยกระดับพัฒนาการทางเศรษฐกิจของเวียดนามจากระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลาง (central-oriented economy) ไปสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาด (market-oriented economy) มากขึ้น กระนั้นก็ตามการเปิดตัวสู่โลกภายนอกของเวียดนามตามนโยบายการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบใหม่นั้นมิได้ดำเนินการเสร็จสิ้นในทันที หากแต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อให้วิวัฒนาการทางเศรษฐกิจของเวียดนามสามารถก่อรูปขึ้นอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ดังนี้

เริ่มจากในวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ.1987 รัฐบาลเวียดนามได้วางมาตรการเพื่อกระตุ้นการลงทุนจากต่างประเทศ โดยการออกกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินการของภาคธุรกิจ เอกชน และอนุญาตให้ภาคเอกชนสามารถติดต่อและดำเนินธุรกิจร่วมกับวิสาหกิจต่างชาติได้โดยตรง⁴¹ รวมถึงกฎหมายว่าด้วยการลงทุนต่างชาติ

⁴⁰โปรดดู Gates and Truong, "Transition of a Developing Socialist Economy to a Developing Mixed Economy : The Case of Vietnam," in *Restructuring Third World and Communist Economies :The Neoliberal Eruption*, edited by Alex E. Fernandez Jilberto and Andre Mommen, Special issue of the *International Journal of Political Economy* (Spring 1993).

⁴¹Nguyen Tuan Dung, "Foreign direct investment in Vietnam," in *Vietnam Assessment Creating a Sound Investment Climate*, (Institute of Southeast Asian Studies/National Centre for Development Studies, 1996), p.69.

ต่อมาในปี ค.ศ.1990 กฎหมายการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม ได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อขจัดอุปสรรคด้านการลงทุน และอำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุนมากขึ้น และยังได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมอีก 2 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ.1992 และเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ.1996 สภาแห่งชาติเวียดนามได้เห็นชอบกับการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายการลงทุนต่างชาติครั้งล่าสุดอีกครั้ง ซึ่งกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.1997 โดยมีมาตราทั้งสิ้น 68 มาตรา (จากเดิม 42 มาตรา) อันเป็นการแก้ไขจากมาตราเดิม 29 มาตราและเป็นมาตราใหม่ 26 มาตรา⁴²

3.2.1 วัตถุประสงค์ของเวียดนามในการแสวงหาการลงทุนจากต่างประเทศ

การส่งเสริมและการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศนั้น ไม่เพียงแต่เป็นหลักการขั้นพื้นฐานในนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถกำหนดความสำเร็จ หรือความล้มเหลวในกระบวนการปฏิรูปเศรษฐกิจทั้งหมดของเวียดนามอีกด้วย⁴³ ซึ่งการกำหนดมาตรการเพื่อส่งเสริม และดึงดูดการลงทุนต่างชาติของรัฐบาลเวียดนามนั้นมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อสร้างงานให้ประชาชนมีงานทำ อันเป็นการแก้ปัญหาการว่างงาน เนื่องจากในปัจจุบัน เวียดนามมีคนว่างงานไม่น้อยกว่า 6 ล้านคน จากผู้ที่อยู่ในวัยทำงานไม่น้อยกว่า 30 ล้านคน และในแต่ละปีเวียดนามมีแรงงานเพิ่มขึ้น 1.2 ล้านคน⁴⁴
2. เพื่อนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในประเทศ และยังไม่ได้ขุดขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ แก่ภาคเศรษฐกิจโดยรวม
3. การลงทุนจากต่างประเทศในระยะยาว จะเป็นกลไกสำคัญในการแสวงหาแหล่งทุนเพื่อขยายฐานการส่งออก และฐานอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยปัจจัยทุนเข้มข้น รวมถึงธุรกิจบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง อันจะเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ⁴⁵

⁴² รัญญาทิพย์ ศรีพนา, แนวโน้มการลงทุนของญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเวียดนาม, (รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 31.

⁴³ Carolyn L. Gates, "Foreign Direct Investment, Institutional Change, And Vietnam's Gradualist Approach to Reform," *Southeast Asian Affairs* : 385.

⁴⁴ รัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 31.

⁴⁵ Carolyn L. Gates, "Foreign Direct Investment, Institutional Change, And Vietnam's Gradualist Approach to Reform," *Southeast Asian Affairs* : 387.

4. การหลังไหลของสินค้า, ทุนและบริการ ระหว่างประเทศจะก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของผลผลิตในภาคการผลิตต่างๆ และนำไปสู่การถ่ายโอนเทคโนโลยี เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างในภาคการผลิต จากการผลิตในภาคการเกษตร ไปสู่การผลิตในภาคอุตสาหกรรม⁴⁶

3.2.2 มาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจและดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ

รัฐบาลเวียดนามได้วางมาตรการเพื่อสร้างแรงจูงใจ และดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ⁴⁷ โดยการกำหนดเป็นบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การออกกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนต่างชาติรวมถึงการสร้างหลักประกันให้แก่บริษัทต่างประเทศที่มีความต้องการเข้ามาลงทุนในเวียดนามสรุปได้ดังนี้

1) มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี (non-tax incentives)

1.1) รัฐบาลเวียดนามได้วางหลักประกัน ให้แก่นักลงทุนต่างชาติในเรื่องทุนและทรัพย์สิน ตามมาตรา 21 แห่งกฎหมายว่าด้วยการลงทุนต่างชาติ (อนุมัติเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม ค.ศ.1987 และประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1988)⁴⁸ และมาตรา 25 แห่งรัฐธรรมนูญสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ปี ค.ศ.1992 โดยในมาตรา 21 แห่งกฎหมายว่าด้วยการลงทุนต่างชาติ⁴⁹

⁴⁶ดู H. Chenery and L. Taylor, "Development Patterns : Among Countries and Over Time," *Review of Economics and Statistics* (November 1968); and Late industries comprise apparel, paper and printing, basic metal, products, industrial machinery, electrical machinery, transport equipment, and other manufacturing. Cited in *Southeast Asian Affairs* : 388.

⁴⁷ดู Guisinger, S.E., *Investment Incentives and Performance Requirements : Patterns of International Trade, Production, and Investment*, (Praeger, New York, 1985).

⁴⁸ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์ และ กฤษณา นิลศรี, "กลยุทธ์การดำเนินธุรกิจในเวียดนาม," *วารสารส่งเสริมการลงทุน* 7 (พฤศจิกายน 2539): 57.

⁴⁹"Law on Foreign Investment in Vietnam," *Legal Writing on Foreign Investment in Vietnam*, (Office of the State Committee for Cooperation and Investment, Hanoi, 1990), p.14. อ้างถึงใน ัญญาทิพย์ ศรีพนา, *แนวโน้มการลงทุนของญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเวียดนาม*, หน้า 35.

1.2) รัฐบาลเวียดนามแสดงความจำนงค์ที่จะเปิดรับการลงทุนในทุกสาขาเศรษฐกิจ (ยกเว้นสาขาที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมด้านความมั่นคง)⁵⁰

1.3) ทางการเวียดนามอนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติสามารถถือสิทธิในการเป็นเจ้าของกิจการได้ทั้งหมด (one hundred percent foreign owned enterprise) จากเดิมที่เคยกำหนดให้นักลงทุนต่างชาติต้องร่วมลงทุนกับนักลงทุนท้องถิ่นในสัดส่วน 70:30⁵¹ นอกจากนี้ นักลงทุนต่างชาติยังมีอิสระมากขึ้น ในการเลือกประเภทของโครงการที่ต้องการเข้ามาลงทุน ตลอดจนรูปแบบและที่ตั้งของโครงการลงทุนได้เองอีกด้วย

1.4) บริษัทที่มีชาวต่างชาติเป็นผู้ถือหุ้นสามารถส่งเงินออกต่างประเทศได้ในรูปของผลกำไร ค่าธรรมเนียมสิทธิบัตรในด้านเทคโนโลยี เงินกู้และดอกเบี้ย เงินทุนและทรัพย์สินอื่น ๆ⁵²

1.5) ทางการเวียดนามเปิดโอกาสให้บริษัทร่วมทุน หรือบริษัทที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งหมดสามารถเปิดบัญชีกักเก็บเป็นเงินตราต่างประเทศในบัญชีดังกล่าวได้ทำให้นักลงทุนสามารถลดความเสี่ยงจากความผันผวนของค่าเงินดอง⁵³

1.6) รัฐบาลเวียดนาม อนุญาตให้นักลงทุนต่างชาติซื้ออสังหาริมทรัพย์ หรือลงทุนในสาธารณูปโภคพื้นฐาน และสามารถให้หลักการสร้าง ดำเนินการและการถ่ายโอน (Build-Operate-Transfer หรือ BOT)⁵⁴ เพื่อกระตุ้นให้ นักลงทุนสนใจลงทุนในโครงการพื้นฐานที่เวียดนามยังขาดแคลนอย่างมาก ซึ่งการลงทุนแบบ BOT นี้ เป็นรูปแบบการลงทุนที่เป็นข้อตกลงระหว่างนักลงทุนและผู้แทนของรัฐบาลในการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ผู้ลงทุนจะรับ

⁵⁰Nguyen Tuan Dung, "Foreign direct investment in Vietnam," in *Vietnam Assessment Creating a Sound Investment Climate*, p.70.

⁵¹กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, *คู่มือการค้าและการลงทุนในเวียดนาม*, (เอกสารการประชุมสัมมนา จัดโดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและหอการค้าไทย เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๓ ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพฯ), หน้า 1.

⁵²ยุทธศักดิ์ วัฒนสวัสดิ์ และ กฤษณา นิลศรี, "กลยุทธ์การค้าในเวียดนาม," *วารสารส่งเสริมการลงทุน*: 58.

⁵³เรื่องเดียวกัน.

⁵⁴ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน, *คู่มือการทำธุรกิจ-การลงทุนในเวียดนาม*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผู้จัดการ), หน้า 59.

ผิดชอบโครงการในระยะเวลาหนึ่งตามที่ตกลงกันเท่านั้น เมื่อพ้นระยะเวลาก็ต้องโอนให้เป็นของรัฐบาลเวียดนาม

1.7) เมื่อเกิดข้อพิพาทระหว่างผู้ร่วมทุนที่เป็นบริษัทต่างประเทศ กับบริษัทท้องถิ่น หรือสถาบันใดของเวียดนาม หากไม่สามารถตกลงกันได้ระหว่างคู่กรณี สามารถเสนอให้อนุญาตตุลาการหรือองค์การอื่นๆ ตามที่ตกลงกันเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมได้ ทั้งนี้โดยขึ้นอยู่กับความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

2) มาตรการด้านภาษี (tax incentives)

รัฐบาลเวียดนามได้กำหนดสิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีหลายประการเพื่อเป็นการดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะการยกเว้นภาษีประเภทต่างๆ ได้แก่ ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย ภาษีศุลกากรการนำเข้าเครื่องจักรและอุปกรณ์ และภาษีศุลกากรการนำเข้าวัตถุดิบเพื่อผลิตเครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง เป็นต้น⁵⁵

นอกจากนี้ ดร.เหงียนมาย รองประธานคณะกรรมการแห่งรัฐว่าด้วยความร่วมมือและการลงทุนของเวียดนาม ยังได้สร้างความมั่นใจแก่นักลงทุนว่า รัฐบาลเวียดนามได้ดำเนินความพยายามในการให้ความช่วยเหลือทางด้านภาษีแก่นักลงทุนต่างชาติ โดยการปรับเปลี่ยนระบบอัตราภาษีให้มีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยได้กำหนดสิทธิพิเศษทางภาษีแบ่งเป็น 4 ลำดับ คือ ร้อยละ 10 ร้อยละ 15 ร้อยละ 20 และร้อยละ 25⁵⁶ ซึ่งภาษีในแต่ละระดับจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับรูปแบบและประเภทของโครงการ รวมถึงโครงการที่ตามกฎหมายกำหนดว่าจะต้องเสียภาษีเงินได้ในอัตราร้อยละ 25 (corporate income tax 25%) ทาง การเวียดนามอาจนำมาพิจารณาในการปรับลดภาษีอีกครั้งตามความเหมาะสม นอกจากนี้การลงทุนในโครงการที่รัฐบาลเวียดนามเร่งให้การส่งเสริมเป็นพิเศษ จะได้รับการยกเว้นภาษี 4 ปี และลดภาษีลงอีกร้อยละ 50 ภายหลังจากการดำเนินโครงการไปแล้ว 4 ปี

⁵⁵ กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุนในเวียดนาม, หน้า 1.

⁵⁶ ถอดความจากบันทึกคำอภิปรายในการสัมมนา "ผ่ากฎหมายลงทุนเวียดนาม" จัดโดยหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ร่วมกับคณะกรรมการแห่งรัฐว่าด้วยความร่วมมือและการลงทุน (SCCI) ของเวียดนาม คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ของไทย และบริษัท บอสส์ อินเทอร์เน็ตเซ็นแนล จำกัด เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2536 ณ โรงแรมอิมพีเรียล กรุงเทพฯ อ้างถึงใน ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน, คู่มือทำธุรกิจ-ลงทุนในเวียดนาม, หน้า 58-68.

สำหรับสิทธิพิเศษทางด้านภาษีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนตามประกาศกระทรวงการคลัง ตามประกาศ เลขที่ 51 TC/TCT ลงวันที่ 3 กรกฎาคม 1993 สรุปได้ดังนี้

1) ภาษีกำไรการลงทุน (profit tax)

อัตราภาษีกำไรการลงทุนเป็นไปตามที่กำหนดในมาตรา 66-68 ของคำสั่งที่ 18/CP ลงวันที่ 16 เมษายน 1993 โดยมีประกาศของกระทรวงการคลัง ตามประกาศ เลขที่ 48 TC/TCT ลงวันที่ 30 มิถุนายน 1993 กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการจัดเก็บภาษีดังนี้

1.1 อัตราภาษีร้อยละ 10 จัดเก็บจากกิจการร่วมทุนและกิจการที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งหมดในสาขากิจการต่อไปนี้

- กิจการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานด้านการขนส่ง การผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้าสาธารณูปโภคพื้นฐานในเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone - EPZ) นิคมอุตสาหกรรม การสื่อสารและโทรคมนาคมในเขตพื้นที่ภูเขา และพื้นที่ที่มีสภาพสังคมเศรษฐกิจยากลำบาก (หมายเหตุ 1)*

- กิจการปลูกป่าไม้เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในภายใน

- โครงการเฉพาะที่มีความสำคัญในระดับสูงตามที่สำนักงานคณะกรรมการการลงทุนจะจัดทำประกาศในแต่ละช่วงเวลา

1.2 อัตราร้อยละ 15 จัดเก็บในกิจการการลงทุนในสาขาต่อไปนี้

- กิจการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคพื้นฐานในเขตพื้นที่อื่นนอกเหนือจากที่ระบุในหมายเหตุ 1

- กิจการขุดค้น และนำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ยกเว้นด้านน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และทรัพยากรมีค่าและหายากอื่นๆ

- กิจการผลิตด้านอุตสาหกรรมหนัก ด้านโลหะ วิศวกรรม เคมีภัณฑ์ พื้นฐานซีเมนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ ปู่ย และยาฆ่าแมลง

- การเพาะปลูกพืชยืนต้นสำหรับป้อนอุตสาหกรรม

*หมายเหตุ1: Quang Ninh (Except Hon Gai Town), Bac Thai, Cao Bang, Lang Son (Except Lang Son Town), Lao Cai, Yen Bai, Ha Giang, Tuyen Quang, Son La Lai Chau, Hoa Binh, Nghe An, Than Hoa (Except San Son Town), Ha Tinh, Quang Binh, Quang Tri, Quang Ngai, Binh Dinh, Phu Yen, Binh Thuan, Gai Lai, Kon Tum, Dak Lak, Lam Dong (Except Da Lat), Tay Ninh.

- การลงทุนในเขตพื้นที่ภูเขาและพื้นที่ที่มีสภาพสังคม เศรษฐกิจยากลำบากที่ระบุไว้ใน หมายเหตุ 1 รวมทั้งโครงการด้านกิจการโรงแรมในเขตพื้นที่เหล่านี้

- โครงการที่กำหนดการโอนทรัพย์สินต่างๆ ให้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ร่วมทุนฝ่ายเวียดนามเมื่อสิ้นสุดสัญญา ซึ่งรวมทั้งโครงการก่อสร้าง และบริการกิจการโรงแรมด้วย

1.3 อัตราร้อยละ 20 จัดเก็บจากโครงการหรือกิจการที่บรรลุเงื่อนไข 2 ประการในบรรดาเงื่อนไขต่างๆ ต่อไปนี้

- มีการสร้างงาน และว่าจ้างแรงงานชาวเวียดนามตั้งแต่ 500 คนขึ้นไป

- มีการนำเอาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าตามมาตรฐานที่กำหนดในมาตรา 4 ของ บทบัญญัติเรื่องการโอนย้ายเทคโนโลยี ลงวันที่ 5 ธันวาคม 1988 ที่ได้รับการรับรองจาก กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน

- มีการส่งออกไม่น้อยกว่า 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

1.4 อัตราร้อยละ 25 จัดเก็บจากโครงการหรือกิจการทางการเงิน (finance) การประกันภัย หรือกิจการบริการด้านที่ปรึกษา การพาณิชย์ โรงแรม (ยกเว้นโรงแรมตามเงื่อนไขใน ข้อ 1.2) และโครงการอื่นที่ไม่ใช่กิจการที่ได้รับสิทธิพิเศษตามข้อ 1.1, 1.2 และ 1.3

1.5 อัตราเกินกว่าร้อยละ 25 จัดเก็บจากโครงการหรือกิจการสำรวจขุดค้น ผลิต และแปรรูปน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และทรัพยากรที่หายากและมีค่า ซึ่งภาษีที่จัดเก็บจะมีอัตราสูงกว่าร้อยละ 25 ขึ้นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการลงทุนจะกำหนด โดยยึดหลักเกณฑ์สากลระหว่างประเทศ ตามคุณภาพ ปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติ และตามข้อเสนอของผู้ลงทุน

2) ภาษีเงินโอนผลกำไร (withholding tax)

ตามมาตรา 70 ตามประกาศ เลขที่ 18/CP ลงวันที่ 16 เมษายน 1993 กำหนด อัตราภาษีเงินโอนผลกำไรออกนอกประเทศของกิจการการลงทุนของต่างประเทศไว้ดังนี้

2.1 อัตราร้อยละ 5 สำหรับการโอนเงินผลกำไรของกิจการลงทุนของชาวต่างชาติ ที่มีมูลค่าการลงทุนตั้งแต่ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขึ้นไปที่ได้นำไปสมทบการลงทุนจดทะเบียนของ โครงการหรือกิจการร่วมลงทุนในเวียดนาม

2.2 อัตราร้อยละ 7 สำหรับการโอนเงินผลกำไรของกิจการลงทุนของชาวต่างชาติ ที่มีมูลค่าการลงทุนตั้งแต่ 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ขึ้นไปที่ได้นำไปสมทบตามมูลค่าจดทะเบียนของ โครงการหรือกิจการร่วมลงทุนในเวียดนาม

2.3 อัตราร้อยละ 10 สำหรับการโอนเงินผลกำไรของกิจการลงทุนของชาวต่างประเทศที่ไม่เข้าตามเงื่อนไขที่ระบุในข้อ 2.1 และ 2.2 ข้างต้น

ในกรณีการลงทุนของชาวต่างชาติหรือชาวต่างชาติที่เข้าไปดำเนินธุรกิจในเวียดนาม นำผลกำไรที่ได้รับไปลงทุนต่อ เป็นระยะเวลาตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป ก็จะสามารถจะได้รับสิทธิขอคืนเงินภาษีกำไรในส่วนที่นำไปลงทุนต่อและได้เสียภาษีไปแล้ว ตามที่ระบุในมาตรา 72 ของคำสั่งตามประกาศ เลขที่18/CP นี้เช่นกัน

3) ภาษีนำเข้า-ส่งออก

ตามมาตรา 35 ของกฎหมายการลงทุนต่างประเทศของเวียดนาม ลงวันที่ 29 ธันวาคม 1987 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม ระบุให้กิจการลงทุนของชาวต่างชาติหรือกิจการในรูปแบบสัญญาร่วมมือดำเนินธุรกิจซึ่งมีการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าต้องเสียภาษีส่งออก และนำเข้าตามที่กำหนดในกฎหมายภาษีเพื่อการนำเข้าและส่งออก แต่ในกรณีเพื่อวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการลงทุน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็สามารถกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขที่มียกเว้นภาษีหรือลดหย่อนภาษีนำเข้า – ส่งออก ซึ่งในการนี้ได้มีการกำหนดไว้ตามมาตรา 76 ของ ประกาศเลขที่18/CP ลงวันที่ 16 เมษายน 1993 ดังนี้

3.1 ยกเว้นภาษีนำเข้าสำหรับการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ ชิ้นส่วนอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน (รวมทั้งด้านการขนส่ง) และวัตถุประสงค์อื่น ๆ เพื่อสมทบเป็นทรัพย์สินการลงทุนหรือดำเนินธุรกิจสำหรับกิจการในรูปแบบของสัญญาร่วมมือดำเนินธุรกิจ

3.2 วัตถุประสงค์ ส่วนประกอบ ชิ้นส่วน และวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่นำเข้าไปผลิตสินค้าเพื่อส่งออก ซึ่งจำเป็นต้องเสียภาษีนำเข้าก่อนแล้วจึงสามารถขอรับคืนภาษีในส่วนที่แตกต่างกับภาษีส่งออกเมื่อส่งออกสินค้าที่ผลิตสำเร็จแล้ว

3.3 สิทธิเกี่ยวกับสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้าและลิขสิทธิ์ เทคนิคการผลิต กระบวนการผลิต และเทคนิคด้านบริการที่มีการตีเป็นมูลค่าการลงทุน หรือในกิจการร่วมมือดำเนินธุรกิจ จะได้รับยกเว้นภาษีที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดเทคโนโลยี

3.4 สินค้านำเข้า-ส่งออก ตามข้อ 3.1 และ 3.2 ถ้ามีการจำหน่ายในตลาดภายในประเทศ จะต้องได้รับอนุญาตจากกระทรวงการค้า และจำเป็นต้องเสียภาษีนำเข้า (Turnover Tax and Special Sales Tax) ตามที่กฎหมายของเวียดนามกำหนดไว้

3.5 สินค้าที่ส่งออก-นำเข้าไปยังเขตการผลิตเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone - EPZ) จะได้รับยกเว้นภาษีส่งออก-นำเข้า (แก้ไขเพิ่มเติมตามกฎหมายการลงทุนฉบับลงวันที่ 23 ธันวาคม 1992)

3.6 ยกเว้นภาษีนำเข้าสำหรับสินค้าทุนประเภท เครื่องมือ เครื่องจักรใหม่ที่ยังไม่เคยผ่านการใช้งาน สำหรับธุรกิจที่มีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างการผลิตเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และธุรกิจที่ลงทุนทางด้านเทคโนโลยี (แก้ไขเพิ่มเติมตามระเบียบกระทรวงวางแผนและการลงทุน ประกาศใช้ วันที่ 31 ตุลาคม 1995)⁵⁷

4) ภาษีเงินได้ส่วนบุคคล

มาตรา 78 ตามประกาศ เลขที่18/CP ลงวันที่ 16 เมษายน 1993 กำหนดว่า ชาวต่างชาติที่เข้าจ้างโดยกิจการลงทุนของต่างประเทศ หรือกิจการของชาวต่างชาติตามสัญญาร่วมมือ ดำเนินธุรกิจในเวียดนาม ซึ่งจัดว่าเป็นผู้มีรายได้ระดับสูงจะต้องเสียภาษีเงินได้ส่วนบุคคลตามที่กำหนดในกฎหมายภาษีเงินได้ส่วนบุคคล ลงวันที่ 27 ธันวาคม ดังนี้ รายได้ต่อเดือนเท่ากับ 0-5 ล้านดอง กฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องเสียภาษี 5-12 ล้านดอง เสียภาษีในอัตราร้อยละ 10, 12-30 ล้านดอง เสียภาษีในอัตราร้อยละ 20, 30-50 ล้านดอง เสียภาษีในอัตราร้อยละ 30, 50-70 ล้านดอง เสียภาษีในอัตราร้อยละ 40, 70 ล้านดองขึ้นไป เสียภาษีในอัตราร้อยละ 50⁵⁸

สำหรับกรณีของประเทศไทยซึ่งมีข้อตกลงด้านภาษีเข้าซ้อนกับเวียดนามจะมีผลให้นักธุรกิจไทยที่ไปลงทุนหรือดำเนินธุรกิจในเวียดนามได้รับการปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อตกลงนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁷ ฝ่ายวิจัย ธนาคารทหารไทย จำกัด, วารสารเศรษฐกิจสนเทศ 5 (พฤษภาคม 2539): 11.

⁵⁸ เอกสารการสัมมนา "Investment Opportunities in Vietnam" จัดโดย ศูนย์ส่งเสริมการค้าการลงทุน (เอกชน) บริษัท อมตะ เวียดนาม จำกัด ในวันที่ 6 มิถุนายน 2540 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพฯ

ตารางที่ 3
มาตรการสร้างแรงจูงใจในการลงทุนของเวียดนาม

มาตรการ	แรงจูงใจ
ความตกลงเพื่อคุ้มครองการลงทุน	เวียดนามทำข้อตกลงเพื่อคุ้มครองการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ และข้อตกลงด้านภาษีเข้าช้อนกับประเทศคู่เจรจาบางประเทศ
สิทธิสำหรับการลงทุนในเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (EPZ)	ยกเว้นภาษีการนำเข้าและส่งออก เป็นเวลา 4 ปี ; จัดเก็บภาษีในอัตราร้อยละ 10 – 40 สำหรับภาษีเงินได้ส่วนบุคคล ; ร้อยละ 5 สำหรับภาษีเงินโอนผลกำไร ; ผู้ร่วมทุนชาวต่างชาติได้รับสิทธิให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เทียบเท่ากับหุ้นส่วนชาวเวียดนาม
แรงจูงใจด้านภาษี	
การยกเว้นภาษี / การลดหย่อนภาษี	ยกเว้นภาษี 1 – 4 ปี และลดภาษีลงอีกร้อยละ 50 สำหรับการลงทุนต่อเนื่องในระหว่างช่วงปีที่ 2 – 4 ของการดำเนินงาน
การลดหย่อนภาษีเงินได้ส่วนบุคคล	ร้อยละ 10 – 20 ของผลกำไร
การลดหย่อนภาษีเงินโอนผลกำไร	ร้อยละ 5 – 7
การคืนภาษีผลกำไร	คืนภาษีผลกำไรสำหรับกำไรในส่วนที่นำกลับมาใช้เพื่อการลงทุนเพิ่มเติม
การจัดเก็บภาษี	
ภาษีเงินได้ส่วนบุคคลในกิจการร่วมทุน	ร้อยละ 10 – 25
อัตรากำไรโอนผลกำไร	ร้อยละ 5 – 10
การลดภาษีแบบเร่งด่วน	ไม่มี

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มาตรการ	แรงจูงใจ
<p>แรงงาน</p> <p>อัตราค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ</p> <ul style="list-style-type: none"> - แรงงานไร้ฝีมือ - แรงงานมีฝีมือ <p>เวลาการทำงาน</p>	<p>30 – 35 เหรียญสหรัฐ ๗ ต่อเดือน</p> <p>35 – 50 เหรียญสหรัฐ ๗ ต่อเดือน</p> <p>48 ชั่วโมงต่อสัปดาห์</p>
<p>สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา</p>	<p>อยู่ภายใต้การควบคุมของกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า , ลิขสิทธิ์ และสิทธิบัตร</p>
<p>อุตสาหกรรมที่เวียดนามให้ความสำคัญในระดับต้นๆ</p>	<p>การผลิตเพื่อการส่งออก ; อุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยปัจจัยแรงงานเข้มข้น</p>
<p>ข้อจำกัดของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ</p> <p>สาขาที่เปิดรับการลงทุนจากต่างประเทศ</p> <p>สาขาที่สงวนไว้เป็นการภายใน</p>	<p>ทุกสาขาเศรษฐกิจ</p> <p>อุตสาหกรรมด้านความมั่นคง</p>
<p>ระยะเวลาสูงสุดที่อนุญาตให้ดำเนินงาน</p>	<p>70 ปี</p>
<p>ระยะเวลาต่ำสุดที่อนุญาตให้ดำเนินงาน</p>	<p>ไม่กำหนด</p>
<p>การมีส่วนร่วม และการถือสิทธิในการเป็นเจ้าของกิจการของชาวต่างชาติ</p>	<p>นักลงทุนต่างชาติในทุกประเภทกิจการมีสิทธิในการเป็นเจ้าของกิจการทั้งหมดได้ และสามารถมีส่วนร่วมในกิจการได้เทียบเท่าหุ้นส่วนชาวเวียดนาม</p>

ตารางที่ 3 (ต่อ)

มาตรการ	แรงจูงใจ
การควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ	นักลงทุนต่างชาติสามารถนำเงินผลกำไรออกต่างประเทศได้อย่างเสรี ; รัฐบาลเวียดนามต้องการให้การแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศอยู่ในภาวะสมดุล
การถือครองที่ดินของบุคคลต่างด้าว	ไม่อนุญาตให้เอกชนเป็นเจ้าของที่ดิน ; ผู้ร่วมทุนชาวเวียดนามในภาครัฐสามารถอ้างสิทธิในการใช้ที่ดินได้ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิต
กฎเกณฑ์สำหรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ	รัฐจัดสรรหน่วยงานเพื่อให้บริการแบบครบวงจร
รูปแบบการลงทุน	กิจการที่ต่างชาติถือหุ้นทั้งหมด ; กิจการแบบร่วมทุน ; การมือทางธุรกิจตามสัญญา
มาตรการที่ไม่ใช่ภาษี การทำให้เป็นภายใน การเปลี่ยนแปลงระบบเงินตรา	กิจการของชาวต่างชาติจะไม่ถูกยึดมาเป็นของรัฐ รัฐบาลเวียดนามไม่รับประกันการสูญเสียในกรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่าเงิน

ที่มา: Vietnam Assessment: Creating a Sound Investment Climate

3.2.3 สภาวะการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม

นับตั้งแต่เวียดนามประกาศใช้กฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศ ในปี ค.ศ.1988 ปรากฏว่ามีบริษัทต่างชาติสนใจเข้าไปลงทุนในเวียดนามเป็นจำนวนมาก โดยการลงทุนส่วนใหญ่ ในช่วงปี ค.ศ.1988 ถึง ค.ศ.1990 นั้น มุ่งเน้นไปที่โครงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ การสำรวจและขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ (มีมูลค่าครึ่งหนึ่งของการลงทุนต่างชาติทั้งหมด) รองลงมาได้แก่ การลงทุนในภาคการบริการ และการท่องเที่ยว

โดยในระยะแรกนี้ ประเทศที่เข้ามาเป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในเวียดนาม ได้แก่ ประเทศไต้หวัน ด้วยจำนวนโครงการลงทุน แบบร่วมทุน 56 โครงการ มูลค่า 260 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁵⁹ ซึ่งประเทศไต้หวันนี้ถือเป็นกลุ่มทุนรายใหญ่ที่สุดที่เข้ามาเป็นผู้บุกเบิกการลงทุนในเวียดนามในยุคเริ่มแรก โดยพฤติกรรมการลงทุนของชาวไต้หวัน จะเป็นการลงทุนแบบนักลงทุนรายย่อย โครงการลงทุนส่วนใหญ่ เป็นโครงการขนาดเล็กที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยว โรงแรมและสถานบันเทิง สำหรับโครงการขนาดใหญ่ของไต้หวันมีไม่มากนัก โดยมากเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการผลิตวัตถุดิบขั้นต้น เช่น โรงงานทอเส้นใยเพื่อส่งกลับไปทำเป็นผ้าฝ้าย และเสื้อผ้าสำเร็จรูปในไต้หวัน แต่เนื่องจากโครงการในลักษณะนี้มีเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ตัวเลขรวมของมูลค่าการลงทุนค่อนข้างสูง

ประเทศที่เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่ในเวียดนาม อันดับรองลงมาได้แก่ ฮองกง ซึ่งลงทุนรวมทั้งหมด 116 โครงการ รวมมูลค่า 211 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยโครงการลงทุนส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคธุรกิจบริการ และการสำรวจแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ⁶⁰

ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งนับได้ว่าเป็นประเทศที่มีความผูกพันทางประวัติศาสตร์กับเวียดนามมากที่สุดประเทศหนึ่ง และยังเป็นประเทศจากกลุ่มยุโรปตะวันตกที่มีผลประโยชน์ด้านการลงทุนสูงที่สุดในเวียดนามอีกด้วย โดยโครงการลงทุนของฝรั่งเศสที่ได้รับการอนุมัติจากรัฐบาลเวียดนาม กระทั่งปี ค.ศ.1990 มีทั้งหมด 31 โครงการ ด้วยมูลค่าการลงทุน 116 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

⁵⁹Hoang Ngoe Ngyun, "The Scope and Prospects of Foreign Investment in Vietnam," *Contemporary Southeast Asia* 14 (December 1992): 248.

⁶⁰ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน, *คู่มือทำธุรกิจ-การลงทุนในเวียดนาม*, หน้า 32.

ประกอบด้วยการลงทุนในธุรกิจโรงแรม การสื่อสารโทรคมนาคม การสำรวจและขุดเจาะน้ำมัน โรงงานผลิตกระแสไฟฟ้า และการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน⁶¹

ประเทศออสเตรเลีย เป็นประเทศผู้ลงทุนอันดับ 4 ในเวียดนาม ด้วยจำนวนโครงการลงทุนทั้งหมด 20 โครงการ มูลค่า 114 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นักธุรกิจชาวออสเตรเลียส่วนใหญ่ให้ความสนใจในการลงทุนด้านอุตสาหกรรมน้ำมัน และการสำรวจแหล่งแร่ธรรมชาติทางภาคเหนือ และตอนกลางของเวียดนาม รวมถึง การสื่อสารโทรคมนาคม การแปรรูปอาหาร และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์⁶²

ประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำในเอเชีย อาทิ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และสิงคโปร์ ก็ได้เข้าไปเป็นประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ในเวียดนามด้วยเช่นกัน โดยการลงทุนส่วนใหญ่จะมาจากบริษัทชั้นนำในประเทศ ตัวอย่างเช่น กลุ่มแซโบริว ชัยนา 4 บริษัท จากประเทศเกาหลีใต้ ได้แก่ ชัมซุง แดว ฮุนได และล็กกี้โกลสตาร์ ล้วนแต่ได้เข้าไปสร้างฐานการลงทุนในเวียดนามแล้วทั้งสิ้น โดยมากจะลงทุนในอุตสาหกรรมยานยนต์ และอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การสำรวจ และขุดเจาะน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ

ประเทศมาเลเซียและสาธารณรัฐประชาชนจีน ก็ได้เข้าไปเป็นผู้บุกเบิกการลงทุนในเวียดนามด้วยเช่นกัน โดยโครงการลงทุนส่วนใหญ่จะอยู่ในภาคอุตสาหกรรมหนัก และภาคธุรกิจบริการ

สำหรับพื้นที่ที่นักลงทุนต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาลงทุนนั้น โดยมากจะกระจุกตัวอยู่ทางตอนใต้ ถึงร้อยละ 72.8⁶³ ส่วนการลงทุนในพื้นที่ตอนเหนือมีเพียงร้อยละ 10.6 เท่านั้น ขณะที่ร้อยละ 16.6 เป็นการลงทุนเพื่อสำรวจและขุดเจาะน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติตามเขตชายฝั่ง โดยพื้นที่การลงทุนที่นักลงทุนให้ความสนใจเข้าไปมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โฮจิมินห์ซิตี้ ดองไน และวุงเตา ซึ่งเป็นหัวเมืองที่อยู่ทางตอนใต้ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่ทางตอนใต้ของเวียดนามมี

⁶¹Hoang Ngoe Ngyun, "The Scope and Prospects of Foreign Investment in Vietnam," *Contemporary Southeast Asia* : 248.

⁶²Ibid : 249.

⁶³Ibid.

ความเหมาะสมในการเป็นแหล่งรองรับการลงทุนจากต่างประเทศ สืบเนื่องจากความได้เปรียบทางประวัติศาสตร์ที่เคยมีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมาก่อน ประกอบกับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นศูนย์กลางด้านการเกษตร และมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ง่ายต่อการพัฒนาซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติทั้งสิ้น

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1992 เป็นต้นมา ประเทศที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามด้วยจำนวนโครงการและมูลค่าการลงทุนสูงสุด ได้แก่ ประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียนและญี่ปุ่น โดยการลงทุนจากประเทศ สิงคโปร์ ฮองกง และไต้หวัน รวมกัน 3 ประเทศ คิดเป็นร้อยละ 42 ของการลงทุนทั้งหมดในเวียดนาม ขณะที่ การลงทุนของบรรดาประเทศในกลุ่มอาเซียนคิดได้ร้อยละ 17 ของการลงทุนทั้งหมดในเวียดนาม⁶⁴

ภายหลังจากปี ค.ศ.1994 อันเป็นปีที่สหรัฐฯ ประกาศยกเลิกนโยบายคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม ได้ปรากฏว่ามีนักลงทุนต่างชาติหลังไหลเข้าไปลงทุนในเวียดนามเพิ่มมากขึ้น โดย 2 ใน 3 ของการลงทุนมาจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย⁶⁵ ขณะที่ประเทศในแถบยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศสและออสเตรเลีย ซึ่งเป็นประเทศผู้ลงทุนรายแรกๆ ที่เข้าไปบุกเบิกการลงทุนในเวียดนามนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 เริ่มลดการลงทุนลง

สำหรับประเทศสมาชิกในกลุ่มอาเซียนที่เป็นผู้ลงทุนรายสำคัญในเวียดนาม อันดับแรก ได้แก่ ประเทศสิงคโปร์ โดยมูลค่าการลงทุนของสิงคโปร์ที่ได้รับการอนุมัติ ในเดือนมกราคม ค.ศ.1997 คือ 2.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ด้วยจำนวนโครงการลงทุนทั้งสิ้น 159 โครงการ ในสาขาการผลิตสินค้าอุปโภคบริโภค น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ธุรกิจโรงแรม และการท่องเที่ยว และกิจการขนส่งทางเรือ เป็นต้น อันดับรองลงมาได้แก่ ประเทศอินโดนี

⁶⁴Centre for Co-operation with Non-Members, Enterprise Reform and Foreign Investment in Vietnam, (Paris: Organization for Economic Co-operation and Development, 1998), p.5, www.oecd.org/freedoc.htm.

⁶⁵John K. Dodsworth, Erich Spittaler, Michael Braulke, Keontyok Lee, Kenneth Miranda, Christian Mulder, Hisanobu Shishido, and Krishna Srinivasan, Vietnam transition to a Market Economy, (International Monetary Funds, Washington D.C., 1996), p.16.

เซีย โดยมีมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 2.3 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ จำนวน 15 โครงการในสาขา การสำรวจและขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ระบบสาธารณูปโภค และโครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ และชิ้นส่วนประกอบ และอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น ประเทศมาเลเซีย ได้รับการอนุมัติโครงการลงทุนทั้งสิ้น 56 โครงการ รวมมูลค่า 1.1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ โดยสาขา การลงทุนที่สำคัญของมาเลเซีย ได้แก่ การสำรวจและขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ระบบ สาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานการโทรคมนาคม และการธนาคาร เป็นต้น ซึ่งการดำเนินงาน โครงการลงทุนของทั้งสามประเทศนี้ ล้วนแต่อยู่ในภาคเศรษฐกิจที่รัฐบาลเวียดนามให้การส่งเสริม และสนับสนุน อีกทั้งยังมีมูลค่าการลงทุนที่ค่อนข้างสูง และการดำเนินงานเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เมื่อเทียบกับการลงทุนจากประเทศไทย ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนน้อยกว่าทั้งสามประเทศ โดยเฉพาะ สิงคโปร์ โดยนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 ถึง ค.ศ.1998 มูลค่าการลงทุนของไทยมีเพียงประมาณร้อยละ 3⁶⁶ ของมูลค่าการลงทุนต่างประเทศทั้งหมดของเวียดนาม ขณะที่สิงคโปร์มีประมาณร้อยละ 18 ทั้งนี้ เนื่องจากการลงทุนส่วนใหญ่ของไทยเป็นโครงการขนาดเล็กที่ใช้เงินลงทุนไม่สูงนัก เช่น ธุรกิจ โรงแรม สำนักงานอาคารให้เช่า การสำรวจแร่ วัสดุก่อสร้าง การประกอบและผลิตชิ้นส่วนรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ การเลี้ยงสัตว์ และการเกษตร เป็นต้น⁶⁷

การลงทุนต่างชาติในเวียดนาม มีมูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้นติดต่อกันทุกปี อย่างต่อเนื่อง กระทั่งถึงในราวกลางปี ค.ศ.1995 ปรากฏว่าการลงทุนจากต่างประเทศในเวียดนามเริ่มมีแนวโน้ม ชะลอตัว⁶⁸

ในปี ค.ศ.1996 การลงทุนต่างชาติในเวียดนามเฉพาะที่ได้รับการอนุมัติมีสถิติสูงสุด คือ 8,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ในปี ค.ศ.1997 ปรับตัวลดลงเหลือ 5,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือลดลงร้อยละ 41 ซึ่งตัวเลขการลงทุนที่แท้จริงในปี ค.ศ.1997 มีเพียง 2,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แตกต่างจากปี ค.ศ.1995 ไม่มากนัก (ทุนตามสัญญา 6,530 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลงทุนจริง 2,986

⁶⁶ สำนักวิจัยเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, เส้นทางเศรษฐกิจการค้าของเวียดนามสู่ ASEAN และ WTO, หน้า 4.

⁶⁷ ปรียาลักษณ์ โทณะวนิก, เศรษฐกิจเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ปี 2543, วารสารเศรษฐกิจ 28 (พฤศจิกายน 2539): 14.

⁶⁸ David H.D. Truong, "Striving Towards DOI MOI II," Southeast Asian Affairs (1998): 328.

ล้านเหรียญสหรัฐฯ)⁶⁹ ส่งผลให้การลงทุนภายหลังปี ค.ศ.1997 (ทั้งที่เป็นทุนตามสัญญาและตามความเป็นจริง) มีแนวโน้มลดลง

ระหว่างปี ค.ศ.1985-1996 ทุนต่างชาติทั้งหมดที่ถูกนำมาดำเนินการจริงๆ มีเพียง 5,585 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เท่านั้น ซึ่งคิดได้เป็นร้อยละ 19.80⁷⁰ ของเงินลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดที่ได้รับการอนุมัติในขณะนั้น

โดยจนถึงเดือนกันยายน ค.ศ.1996 รัฐบาลเวียดนาม ได้เพิกถอนใบอนุญาตลงทุนไปแล้ว 258 โครงการ เป็นเงินลงทุน 1,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือร้อยละ 14.25 ของจำนวนโครงการ และร้อยละ 6.4 ของเงินทุนจดทะเบียน โดยโครงการจากประเทศไทยประสบความล้มเหลวสูงสุด คิดเป็นอัตราร้อยละ 27.1 ของการยกเลิกใบอนุญาตทั้งหมด รอลงมาได้แก่ ย่องกง ในอัตราร้อยละ 24.2 ออสเตรเลีย ร้อยละ 20 ได้หวันร้อยละ 11 เกาหลีใต้ ร้อยละ 8 และญี่ปุ่นร้อยละ 7.8⁷¹

เหตุผลบางประการของการล้มเลิกโครงการลงทุน มีดังเช่น ประการแรก ผู้ลงทุนต่างชาติ ไม่สามารถระดมเงินทุนมาดำเนินการได้อย่างเพียงพอ ประการที่สอง ผู้ลงทุนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบบางประการของเวียดนาม ประการที่สาม โครงการหมดอายุ กล่าวคือ หลังจากที่โครงการหนึ่งๆ ได้รับอนุมัติแล้วในระยะเวลาหนึ่ง แต่มิได้มีการดำเนินการแต่อย่างใด โครงการนั้นจึงต้องหมดอายุและล้มเลิกไป⁷² ประการที่สี่ จากความบกพร่อง และไม่สมบูรณ์ของระบบกฎหมายเวียดนาม ทำให้การลงทุนประสบกับความเสี่งสูง และบางครั้งความไม่สมบูรณ์ดังกล่าวได้ก่อปัญหาให้กับนักลงทุนต่างชาติจนต้องถอนโครงการไปในที่สุด

⁶⁹เจียน ธีระวิทย์, เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมืองและการต่างประเทศ, หน้า 140.

⁷⁰ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 41.

⁷¹ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์ และกฤษณา นิลศรี, "กลยุทธ์การดำเนินธุรกิจในเวียดนาม," วารสารส่งเสริมการลงทุน : 62.

⁷²"MPI : Hanoi needs better legal system, " Bangkok Post (24 October 1996) อ้างถึงใน ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, แนวโน้มการลงทุนของญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเวียดนาม, หน้า 50.

ตารางที่ 4
การลงทุนต่างชาติในเวียดนาม (เฉพาะ 15 ประเทศที่มีการลงทุนสูงสุด)
ที่ได้รับการอนุมัติ (1988 – 15 เมษายน 1998)

ลำดับที่	ประเทศ	จำนวนโครงการ	เงินลงทุนทั้งหมด (ล้านเหรียญสหรัฐฯ)
1.	สิงคโปร์	176	6,230.34
2.	ไต้หวัน	306	4,130.28
3.	ฮ่องกง	191	3,735.76
4.	ญี่ปุ่น	219	3,571.65
5.	เกาหลีใต้	191	3,133.44
6.	ฝรั่งเศส	93	1,484.52
7.	มาเลเซีย	62	1,379.59
8.	สหรัฐอเมริกา	71	1,254.65
9.	ไทย	79	1,105.53
10.	บริติช เวอร์จิน ไอลแลนด์	54	1,035.36
11.	สวิสเซอร์แลนด์	19	754.29
12.	ออสเตรเลีย	49	667.50
13.	อังกฤษ	20	501.61
14.	เนเธอร์แลนด์	27	405.38
15.	เยอรมัน	18	403.60
รวม		1,795	31,729.25

ที่มา : กระทรวงการวางแผนและการลงทุน (Ministry of Planning and Investment)

กรุงฮานอย และ Vietnam Investment Review 27 (April-3 May 1998)

อ้างถึงใน รัฎฐาธิปไตย ศรีพนา, แนวโน้มการลงทุนของญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเวียดนาม, (รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 48.

* ไม่รวมโครงการที่ถูกเพิกถอน 356 โครงการด้วยมูลค่า 2.39 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ และโครงการที่ดำเนินการสำเร็จไปแล้ว 25 โครงการด้วยมูลค่า 428.46 ล้านเหรียญสหรัฐฯ

ตารางที่ 5
การลงทุนของต่างชาติในเวียดนามจำแนกรายสาขา
(จนถึง 14 กันยายน 1996)

หน่วย : ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ประเภทโครงการ	จำนวน	เงินลงทุน
อุตสาหกรรมทั่วไป	914	10,700
โรงแรมและการท่องเที่ยว	255	7,100
น้ำมันและก๊าซ	23	1,200
การขนส่ง สื่อสาร และไปรษณีย์	51	1,100
นิคมอุตสาหกรรม	10	624
การเกษตรและป่าไม้	50	385
การเงินธนาคาร	19	265
เขตส่งเสริมการส่งออก	60	203
กิจการบริการ	73	119
การพัฒนาที่อยู่อาศัย	29	90
ประมง	22	61
อื่นๆ	22	153
รวม	1,528	22,000

ที่มา : วารสารเศรษฐกิจ 28 (พฤศจิกายน 2539): 15.

ดังนั้น ในการประชุมสมัชชาแห่งพรรคคอมมิวนิสต์ เวียดนาม ครั้งที่ 8 ระหว่างวันที่ 28-30 มิถุนายน ค.ศ.1996 ที่ประชุมได้มีมติปรับเปลี่ยนนโยบายด้านการลงทุนจากต่างประเทศ บางประการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเพิ่มความเข้มงวดในการพิจารณานักลงทุนต่างชาติ โดยจะต้องเป็นนักลงทุนจริงๆ ที่มีใช่เป็นแค่ธุรกิจที่ต้องการเข้าไปลงทุนเพียงเพื่อแสวงหาความ ได้เปรียบจากปัจจัยการผลิตในเวียดนามและมุ่งหวังผลกำไรในระยะสั้นเท่านั้น เพราะจากประสบการณ์ที่ผ่านมา รัฐบาลเวียดนามได้อนุมัติโครงการลงทุนจำนวนมาก แต่จากการติดตามผลพบว่า โครงการที่มีการดำเนินการจริงๆ นั้น มีไม่ถึงร้อยละ 60⁷³ ของโครงการลงทุนทั้งหมดที่ได้รับการ อนุมัติ ดังนั้นรัฐบาลเวียดนามจึงต้องเพิ่มความรอบคอบในการพิจารณาคัดเลือกนักลงทุนมากขึ้น เป็นพิเศษ

3.2.4 ความสัมพันธ์ด้านการลงทุนไทย-เวียดนาม: ปัจจัยเบื้องต้นของไทยใน การแสวงหาแหล่งลงทุนในเวียดนาม

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของการลงทุนไทย นอกจากจะมีชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุน ในประเทศไทยเป็นปริมาณเงินมหาศาล ทั้งในรูปของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ (Portfolio) และการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ซึ่งมีเคลื่อนย้ายทุน แรงงาน และเทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว ยังได้มีการลงทุนโดยตรงของนักธุรกิจไทยในต่างประเทศบ้างเช่นกัน โดย ก่อนปี ค.ศ.1987 ตัวเลขเงินทุนสุทธิของคนไทยไปต่างประเทศอยู่ในระดับต่ำกว่า 30 ล้านบาทต่อ ปี คือ ในปี ค.ศ.1985 ถึง 1986 มีมูลค่าเท่ากับ 23 ล้านบาท และ 27.9 ล้านบาทตามลำดับ⁷⁴ แต่นับตั้ง แต่ปี ค.ศ.1987 เป็นต้นมาการลงทุนของคนไทยไปยังต่างประเทศ ได้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดย ยอดเงินลงทุนดังกล่าว ได้เพิ่มสูงขึ้นเป็น 4,332.2 ล้านบาท อันเป็นผลจากการไปลงทุนจัดตั้ง สถาบันการเงินในต่างประเทศ ซึ่งเป็นสาขาการลงทุนที่นักธุรกิจไทยให้ความสนใจเข้าไปลงทุนมาก ที่สุด ถึงร้อยละ 90⁷⁵ ของการลงทุนในทุกสาขา

⁷³ ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์ และ กฤษณา นิลศรี, "เวียดนามกับการก้าวไปสู่ความรุ่งเรืองทาง เศรษฐกิจ," วารสารส่งเสริมการลงทุน 7 (11 พฤศจิกายน 2539): 49.

⁷⁴ ฝ่ายวิชาการ บริษัท ไอโอนิค อินเทอร์เน็ต รีซอสเซส จำกัด, เปิดประตูการลงทุนสู่...เวียดนาม, (ไม่ระบุสถานที่พิมพ์, 2536), หน้า 45.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน.

ลักษณะการใช้เงินลงทุนของไทยไปยังภูมิภาคต่างๆ ของโลก จะกระจุกตัวอยู่ในประเทศสิงคโปร์ สหรัฐฯ และจีน ซึ่งมีปริมาณเงินลงทุนกว่าครึ่งหนึ่งของการลงทุนทั้งหมดหรือประมาณร้อยละ 53.4 ส่วนที่เหลือกระจายไปยังประเทศต่างๆ เช่น ญี่ปุ่น ไอร์แลนด์ กัมพูชา ฮองกง เยอรมันนี ตะวันตก เป็นต้น

นักธุรกิจไทยเริ่มให้ความสนใจเข้าไปลงทุนในประเทศเวียดนาม นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 เป็นต้นมา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่นักธุรกิจ พ่อค้าและนักลงทุนชาวไทย เริ่มเข้าไปสำรวจโอกาสในการทำธุรกิจ และหาข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งศึกษาทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่และชาวเวียดนาม ระบบราชการเวียดนาม วิธีทำธุรกิจของชาวเวียดนาม โดยที่การลงทุนในช่วงแรกนี้ ส่วนใหญ่จะมาจากนักลงทุนรายย่อยที่ลงทุนในโครงการขนาดเล็ก ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนต่ำ และใช้ระยะเวลาเพียงช่วงสั้นๆ ในการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งแสวงหาผลกำไรในระยะสั้น และเพื่อแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของเวียดนาม เป็นสำคัญ

ในช่วงก่อนปี ค.ศ.1988 อันเป็นที่พลเอกชาติชาติ ชุณหะวัณ ประกาศนโยบายที่ต้องการจะเปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบเป็นสนามการค้า นั้น ตลาดในแถบอินโดจีน เป็นเพียงแค่อโอกาส และทางเลือกใหม่ที่ประเทศไทยยังขาดแคลนข้อมูล เป้าหมาย หรือแผนการที่แน่ชัดว่าจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเวียดนามอย่างไร และในด้านใดบ้าง เนื่องจากในขณะนั้นประเทศไทยยังขาดนโยบายที่ชัดเจน และมาตรการรองรับของการเป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ในอินโดจีน รวมถึงการขาดพลังผลักดันจากภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อันจะเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการลงทุนของนักธุรกิจไทยในเวียดนามอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมมากขึ้น หากแต่ภายหลังจากปี ค.ศ.1988 เป็นต้นมา ได้ปรากฏว่ามีนักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุนในเวียดนาม ด้วยมูลค่าเงินลงทุนและจำนวนโครงการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญ ดังนี้

1) ปัจจัยในเชิงสภาวะแวดล้อม

1.1 ภายหลังจากปี ค.ศ.1987 เป็นต้นมา การค้าระหว่างประเทศของไทยขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการส่งออกที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 23.1 สวนทางกับสถานการณ์เศรษฐกิจโลกที่กำลังเข้าสู่สภาวะซบเซา กล่าวคือ เศรษฐกิจโลกมีการขยายตัวในอัตราที่ลดลงจากร้อยละ 3.3 ในปี ค.ศ.1985 ลดลงเหลือร้อยละ 3.2 และร้อยละ 2.8 ในปี ค.ศ.1986 และ ค.ศ.

1987⁷⁶ ตามลำดับ ทั้งนี้ สืบเนื่องจากเหตุผลสำคัญ คือ การลดบทบาททางเศรษฐกิจของประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ และนโยบายกีดกันทางการค้าที่เกิดจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก

ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศไทยกลับมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้ จากข้อมูลของกรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ได้แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้นของมูลค่าการส่งออกของไทยในสินค้าดังต่อไปนี้ กล่าวคือ สินค้าเกษตร ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 27.4 ปลาและสัตว์น้ำประเภทต่างๆ ร้อยละ 6.1 สินแร่ ร้อยละ 2.1 สินค้าเกษตรแปรรูปร้อยละ 15.1 สินค้าอุตสาหกรรม ร้อยละ 62.4 และสินค้าอื่นๆ ร้อยละ 4.1⁷⁷ การขยายตัวด้านการส่งออก โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการขยายตัวด้านการนำเข้า เนื่องจากการฟื้นตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าทุนและสินค้าชั้นกลางเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาวะการขาดดุลการค้าของไทย โดยเฉพาะการขาดดุลการค้ากับประเทศญี่ปุ่น

ในขณะเดียวกันประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ และประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเอเชีย โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่นและไต้หวันซึ่งได้รับผลกระทบจากการแข็งค่าของสกุลเงินในประเทศ ได้ย้ายฐานการผลิตเข้ามายังประเทศไทย เนื่องจาก ไทยมีความได้เปรียบในด้านปัจจัยแรงงานราคาถูก ความมีเสถียรภาพทางการเมือง และความมั่นคงทางการเงิน⁷⁸ ซึ่งการไหลเข้ามาของทุนต่างชาตินี้ได้กลายเป็นสาเหตุสำคัญที่ลดทอนความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของไทยในปัจจุบันการผลิตต่างๆ อาทิ การเพิ่มขึ้นของราคาที่ดิน และอสังหาริมทรัพย์ การขาดแคลนบุคลากร ที่มีทักษะในสาขาต่างๆ โดยเฉพาะ บุคลากร ด้านวิทยาศาสตร์ และวิศวกรรม⁷⁹ รวมถึงอัตราค่าจ้างแรงงานที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นต้น

⁷⁶Ruangthong Chaiprasop, "The Thai Economy in 1987: An Overview," *Southeast Asian Affairs* (1988) : 290.

⁷⁷Ibid : 291.

⁷⁸Narongchai Akrasanee and Atchana Wattananukit, "Changing Structure And Rising In the Thai Economy," *Southeast Asian Affairs*(1990): 380.

⁷⁹Ibid : 378, 380.

1.2 โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคของการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น ประเทศไทยมิได้เป็นเพียงประเทศเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มีความได้เปรียบในด้านปัจจัยการผลิต หากแต่ประเทศสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่มอาเซียนก็มีความสามารถในการเป็นฐานการผลิต และเป็นแหล่งทุนที่จะก้าวขึ้นมาเป็นคู่แข่งของประเทศไทยได้เช่นกัน รวมถึงประเทศจีน และประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันออกที่ได้กลายมาเป็นคู่แข่งสำคัญของไทยในสินค้าประเภท อัญมณีและเครื่องประดับ สิ่งทอ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์⁸⁰ ซึ่งอาจทำให้ไทยต้องเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศเหล่านี้ในอนาคตอันใกล้

จากรูปแบบการค้าและการลงทุนดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ทำให้ไทยต้องแสวงหาการลงทุนในต่างประเทศ เนื่องจากนักธุรกิจไทยไม่สามารถหวังพึ่งการส่งออกสินค้า หรือ การลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อนำมาซึ่งรายได้และผลกำไรในภาวะของการแข่งขัน และภาวะต้นทุนที่สูงต่อไปได้อีกแล้ว ดังนั้น ผู้ประกอบการชาวไทยโดยเฉพาะกลุ่มทุนและกลุ่มธุรกิจเอกชนรายใหญ่จึงได้สร้างกระแสผลักดันให้รัฐบาล เร่งวางมาตรการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักธุรกิจไทยเข้าไปแสวงหาแหล่งลงทุน ในตลาดอินโดจีนซึ่งยังมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ ในด้านปัจจัยการผลิตอยู่มาก เมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน

2) ปัจจัยในเชิงนโยบาย

รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบาย "จินตนาการใหม่" (New Look Diplomacy) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายเปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบเป็นสนามการค้า ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ และความร่วมมือในมิติทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทย กับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีน และเพื่อก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการค้าการลงทุนในระดับ อนุภูมิภาค ทั้งนี้โดยมีประเทศไทยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางการเงิน ผ่านกลไกของระบบธนาคาร และสถาบันการเงินที่ดำเนินกิจการอยู่ในอินโดจีน

สำหรับประเทศเวียดนาม รัฐบาลไทยขณะนั้นเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทรัพยากรจำนวนมหาศาลในเวียดนามที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่มาก โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเล ประเภทปลา และสัตว์น้ำนานาชนิด ทั้งนี้ เนื่องจากไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์จาก

⁸⁰Khatharya Um, "Thailand and the Dynamics of Economic and Security Complex in Mainland Southeast Asia," *Contemporary Southeast Asia* 13 (December 1991): 248.

ทะเลรายใหญ่ที่สุด 1 ใน 7 อันดับแรกของโลก⁸¹ และการพัฒนาทางเทคโนโลยีด้านการผลิตของไทย จะทำให้ไทยสามารถยกระดับการผลิตสินค้าประเภท ผลิตภัณฑ์อาหารกระป๋อง และอาหารทะเลแช่แข็งให้มีมาตรฐานเทียบเท่าระดับสากลได้ ดังนั้นทางการไทยจึงมีความประสงค์จะขอสัมปทานและขอร่วมทุนกับประเทศเวียดนามในกิจการด้านการประมงเพื่อเข้าไปจับสัตว์น้ำในเขตน่านน้ำของเวียดนาม เนื่องจากแหล่งจับสัตว์น้ำในเขตอ่าวไทย ได้รับความเสียหายจากสภาวะแวดล้อมที่มีมลพิษ และการใช้อุปกรณ์จับสัตว์น้ำที่ไม่ได้มาตรฐาน เช่น การใช้เรือลากอวนผิดประเภท และการใช้อวนตาถี่ในการจับปลา เป็นต้น ทำให้ทรัพยากรทางทะเลของไทยลดปริมาณลงอย่างมาก จนไม่เพียงพอต่อความต้องการผลิตในภาคอุตสาหกรรม

นอกจากความร่วมมือด้านการประมงแล้ว ทางการไทยยังต้องการเจรจาขอร่วมทุนในการสำรวจและขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ เพราะนอกจากเวียดนามจะมีศักยภาพในการผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในระดับที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในประเทศได้อย่างเพียงพอแล้ว เวียดนามยังจะสามารถขยายปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นอีก 10 เท่า ภายในระยะเวลา 15 ปี⁸² และเป็นที่คาดการณ์ว่าในราวปี ค.ศ.2000 ปริมาณการผลิตน้ำมันของเวียดนามจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการบริโภคน้ำมันของประเทศต่างๆ ในกลุ่มอาเซียนได้โดยเฉลี่ยวันละ 7 ล้านบาร์เรล ซึ่งเวียดนามจะสามารถใช้อุตสาหกรรมการผลิตน้ำมันนี้ เพื่อเป็นใบเบิกทางไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีเศรษฐกิจ ระดับภูมิภาคได้ต่อไปในอนาคต

3.2.5 สภาวะการลงทุนของไทยในเวียดนาม

การลงทุนของไทยในเวียดนามสามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงเวลา นั่นคือจากปี ค.ศ.1988 ถึง ค.ศ.1992 และจากปี ค.ศ.1993 ถึงปัจจุบัน สำหรับการลงทุนในช่วงแรกอันเป็นช่วงเวลาที่เวียดนามประกาศและบังคับใช้กฎหมายการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม ในปี ค.ศ.1988 ซึ่งตรงกับช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยประกาศนโยบาย "เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า" นั้นได้ปรากฏว่ามีนักลงทุนชาวไทยเริ่มเข้าไปศึกษาและสำรวจลู่ทางการลงทุนในเวียดนามบ้างแล้ว

⁸¹Virapong Vachratith, "Fishery Products, *Bangkok Bank Monthly Review*, (November 1989); and Yu-Pin Grothong, "Thailand's Marine Fisheries in the Coming Decade, *BBMB* (July 1988) Cited in *Contemporary Southeast Asia* : 250.

⁸²"Hanoi's Black Gold," *Asia Week* (5 October 1990).

1) ช่วงระหว่างปีค.ศ. 1988 - 1992

โดยในช่วงแรกนี้บริษัทที่เข้าไปลงทุนส่วนใหญ่จะเป็นบริษัทขนาดเล็กที่ใช้เงินลงทุนไม่มากนัก โดยโครงการการลงทุนโครงการแรกของนักธุรกิจไทยที่ได้รับอนุญาตจากเวียดนามในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1988 คือ โครงการทำฟาร์มกุ้ง ในแถบเมืองวุงเตาโกนด่าว (Vung Tau-Con Dao)⁸³ จากนั้นโครงการลงทุนต่างๆ ของไทยก็ได้รับอนุมัติตามมาเรื่อยๆ โดยในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1988-1990 นั้นได้มีนักธุรกิจไทยให้ความสนใจเข้าไปลงทุนในเวียดนามพอสมควร อาทิ โครงการประมงร่วม อันเป็นการร่วมทุนในลักษณะที่กลุ่มชาวประมงและกลุ่มธุรกิจที่ต่อเนื่องจากการประมง รวมกันเป็นกลุ่มเดียวก่อตั้งบริษัทกลาง โดยอยู่ภายใต้การดูแลของกรมประมง เพื่อเป็นองค์กรในการติดต่อกับรัฐบาลเวียดนาม ในการทำประมงร่วม และธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงอื่น ๆ เอกชนไทยหลายรายเคยทำธุรกิจประมงในท้องทะเลเวียดนาม ช่วงปี ค.ศ.1989 แต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะรัฐบาลเวียดนามได้ยกเลิกการให้สัมปทานจับปลาในปลายปีดังกล่าว⁸⁴ สืบเนื่องจากปัญหายุ่งยากหลายประการ

บริษัท Thaiviet Invexim Ltd. และ Viethai Ltd. ทั้งสองบริษัทเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างกลุ่มนักธุรกิจไทยกับรัฐบาลเวียดนาม ซึ่งได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้น เมื่อครั้งที่กลุ่มภาคเอกชนไทยเดินทางเยือนเวียดนาม ในช่วงเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1989⁸⁵ โดย Thaiviet Invexim Ltd. ตั้งอยู่ในประเทศไทยมีกลุ่มนักธุรกิจไทยถือหุ้นรวมกันร้อยละ 60 และรัฐวิสาหกิจของเวียดนามอีก 10 แห่งถือหุ้นที่เหลือร้อยละ 40 สำหรับ Viethai Ltd. ซึ่งมีสำนักงานอยู่ในเวียดนามมีนักธุรกิจไทยถือหุ้นร้อยละ 40 โดยที่เวียดนามถือหุ้นส่วนที่เหลือร้อยละ 60 บริษัททั้งสองจะทำหน้าที่ร่วมกันในการให้คำปรึกษาแนะนำ เกี่ยวกับสู่ทางการค้า และการลงทุนแก่สมาชิก รวมทั้งมีโครงการลงทุนแบบร่วมทุนอีกด้วย

กลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ได้เข้าไปบุกเบิกการลงทุนในธุรกิจปศุสัตว์ และธุรกิจนำเข้า และส่งออกผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรในเวียดนาม นอกจากนี้ทางกลุ่มยังได้ลงทุนเพิ่มเติมในธุรกิจการผลิตอาหารสัตว์ ช่วงกลางปี ค.ศ.1990

⁸³ รัษฎาทิพย์ ศรีพนา, เมื่อเวียดนามปฏิรูป, หน้า 264.

⁸⁴ ฝ่ายวิชาการ ธนาคารกสิกรไทย, "ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-เวียดนาม: แนวโน้มดี แต่ยังมีปัญหา," สรุปข่าวธุรกิจ 21 (16-31 ธันวาคม 2533): 20.

⁸⁵ เรื่องเดียวกัน : 21.

บริษัท ธานี เทรดิง เป็นบริษัทที่ทำธุรกิจกับเวียดนาม มาเป็นระยะเวลาานาน คือตั้งแต่ก่อนที่พลเอกชาติชายจะประกาศนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าและมีธุรกิจหลายประเภทในเวียดนาม เช่น ธุรกิจการจำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภค ธุรกิจการนำเข้าและส่งออกสินค้า และธุรกิจโรงแรม ซึ่งมีการร่วมทุนกับทางการเวียดนาม บรูณะ และปรับปรุง "ดอตันบีช ไฮเต็ล" ริมหาดเมืองไฮฟอง รวมถึงกิจการร่วมทุนในธุรกิจโรงแรมและการท่องเที่ยวอีกหลายโครงการ

โครงการลงทุนในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1988-1991 ส่วนใหญ่จะเป็นโครงการขนาดเล็กที่มีมูลค่าการลงทุนต่ำ (มูลค่าการลงทุนต่ำกว่า 10 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) โดยโครงการที่มีมูลค่าการลงทุนสูงที่สุดในปี ค.ศ.1991 ได้แก่ โครงการทำประมงแบบร่วมทุนของบริษัท Soporsep-JVC ที่เมืองวุงเตาโกนดาว (Vung Tau-Con Dao) ด้วยมูลค่าการลงทุน 10.9 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งถือว่าการขยายตัวด้านมูลค่าการลงทุนไม่สูงมากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับโครงการลงทุนที่มีมูลค่าการลงทุนสูงสุดในระหว่างปี ค.ศ.1988-1990 ได้แก่ โครงการร่วมทุนของบริษัท B.H. Ruby ทำธุรกิจเกี่ยวกับการเจียรในอัญมณีที่มีมูลค่าการลงทุน 1 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (ค.ศ.1988) โครงการจากบริษัท Vithatrade ทำกิจการเกี่ยวกับการผลิตและประกอบรถจักรยานยนต์ และรถยนต์ มูลค่า 4.8 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (ค.ศ.1989) และโครงการร่วมทุนทำประมงแบ่งผลกำไร ของบริษัท S.V.Fish Co., Ltd. ด้วยมูลค่าการลงทุน 5 ล้านเหรียญสหรัฐฯ (ค.ศ.1990) ตามลำดับ

มาในปี ค.ศ.1992 มูลค่าการลงทุนโดยรวมของไทยในเวียดนามขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็น 44 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ด้วยจำนวนการลงทุนทั้งสิ้น 24 โครงการ แต่ในจำนวนนี้มีโครงการที่ได้รับการอนุมัติในระยะยาวเป็นเวลา 20 ปี เพียง 2 โครงการเท่านั้น คือ การผลิตปากกาและไฟแช็กของบริษัทปากกาไฟลือต (ประเทศไทย) และโรงงานผลิตสีของบริษัท Agroimac⁸⁶ คิดเป็นสัดส่วนได้เพียงร้อยละ 1.3 เท่านั้น⁸⁷

⁸⁶บริษัทซีเอ อินเตอร์เนชั่นแนล อินฟอร์เมชั่น จำกัด, โครงการศึกษาอุปสงค์ของตลาดประเทศเวียดนาม, หน้า 45.

⁸⁷ฝ่ายวิชาการ บริษัทไอโอนิค อินเตอร์เทรด รีซอสเซส จำกัด, เปิดประตูการลงทุนสู่...เวียดนาม, หน้า 53.

2) ช่วงระหว่างปีค.ศ. 1993 - 1997

ภายหลังจากปี ค.ศ.1993 ถึงปัจจุบัน นักธุรกิจไทยในเวียดนามเริ่มสนใจลงทุนในโครงการที่ใหญ่ขึ้น ดังเช่นในโครงการสร้างโรงแรมที่พักระดับห้าดาวของบริษัท SAS การสร้างนิคมอุตสาหกรรมในโครงการ Amata City ของบริษัทบางปะกงอินดัสเตรียล ปาร์ค โครงการเกษตรกรรมของกลุ่มบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ ในจังหวัดเบียนหัว (Bien Hoa) เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสหรัฐฯ ได้ยกเลิกการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเวียดนาม เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1994 และนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 เป็นต้นมา นักลงทุนไทยเริ่มให้ความสนใจลงทุนในโครงการระยะยาวมากขึ้น ขณะที่การลงทุนเพื่อหวังผลกำไรในระยะสั้นๆ เริ่มลดน้อยลง นอกจากนี้ยังปรากฏว่า โครงการลงทุนของไทยที่ได้รับอนุมัติในปี ค.ศ.1994 เพียงปีเดียว มีจำนวนเท่ากับครึ่งหนึ่งของจำนวนโครงการที่ได้รับอนุมัติทั้งหมดระหว่างปี ค.ศ.1988 ถึงปี ค.ศ.1993⁸⁸

โดยในปี ค.ศ.1993 ไทยเป็นประเทศผู้ลงทุนในเวียดนามอันดับที่ 12 ด้วยจำนวนการลงทุนรวมทั้งหมด 44 โครงการ มูลค่า 150 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ⁸⁹ โดยโครงการที่มีมูลค่าการลงทุนสูงสุดได้แก่ โครงการผลิตอาหารสัตว์ของบริษัท CP. Vietnam Livestock Co., Ltd. ที่เมืองดองไน (Dong Nai) ด้วยมูลค่าการลงทุน 22.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ค.ศ.1994 จำนวนโครงการและมูลค่าการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้นจากปีก่อนอย่างเด่นชัด คือ เพิ่มขึ้นเป็น 54 โครงการ ด้วยมูลค่าเงินลงทุน 225 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปีนี้กิจการที่ใช้เงินลงทุนสูงสุด ได้แก่ โครงการนิคมอุตสาหกรรมของบริษัท Long Binh ที่เมืองดองไน (Dong Nai) ด้วยมูลค่าเงินลงทุน 46.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ค.ศ.1995 ปรากฏว่า จำนวนโครงการลงทุนของไทยลดลงจากปีก่อน คือ ลดลงเหลือ 47 โครงการ และมูลค่าการลงทุนขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำ คือ เพิ่มขึ้นเป็น 294 ล้านดอลลาร์

⁸⁸ ธีฎญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 56.

⁸⁹ ฟังสังเกตว่าตัวเลขของจำนวนโครงการการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม มักจะเป็นตัวเลขของโครงการที่ได้รับการอนุมัติทั้งหมด โดยยังมีได้หักจำนวนโครงการที่หมดอายุ หรือเลิกล้มออกไป ซึ่งมีผลทำให้มูลค่าและจำนวนโครงการการลงทุนอยู่ในจำนวนที่สูงและเพิ่มขึ้นอยู่เสมอ ในการหาตัวเลขของมูลค่าและจำนวนโครงการการลงทุนที่ถูกต้องนั้นจึงจำต้องคำนึงถึงโครงการที่หมดอายุ และถูกเพิกถอนด้วยเหตุผลต่างๆ ประกอบกันไปด้วยและโปรดดูรายชื่อโครงการการลงทุนไทยในเวียดนามที่ได้รับการอนุมัติ และประเภทของการลงทุนรวมทั้งโครงการถูกเพิกถอนระหว่างปี ค.ศ.1988-1997 ได้ในภาคผนวกที่ 2

เหรียญสหรัฐฯ โดยโครงการที่มีมูลค่าเงินลงทุนสูงสุด ได้แก่ โครงการผลิตอะไหล่ประกอบจักรยานยนต์ของบริษัท Automobile-Motorcycle Part Man.JV ที่เมืองไฮฮุง (Hai Hung) รวมมูลค่าการลงทุน 39.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ค.ศ.1996 ประเทศไทยเลื่อนขึ้นมาเป็นผู้ลงทุนในอันดับที่ 9 ด้วยจำนวนโครงการลงทุนทั้งสิ้น 63 โครงการ รวมเป็นมูลค่า 666 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ.1995 ถึง 372 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยกิจการที่มีมูลค่าการลงทุนสูงสุด ได้แก่ กิจการโรงไฟฟ้าที่เมืองดองไน (Dong Nai) ของกลุ่มบริษัท Amata Power (Bien Hoa) Ltd. ด้วยมูลค่าการลงทุน 110.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

อย่างไรก็ตาม ค.ศ.1997 ไทยเป็นประเทศที่มีมูลค่าการลงทุนในเวียดนามสูงเป็นอันดับ 8 โดยมีจำนวนโครงการรวมทั้งสิ้น 78 โครงการ คิดเป็นมูลค่า 1,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งโครงการที่มีมูลค่าการลงทุนสูงสุด ได้แก่ ธุรกิจก่อสร้าง ที่เมืองฮานอย (Ha Noi) ของกลุ่มบริษัท Northbridge Hanoi ด้วยมูลค่าเงินลงทุน 236.0 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งถือเป็นโครงการลงทุนที่มีมูลค่าการลงทุนสูงที่สุดในบรรดาโครงการลงทุนทั้งหมดของไทย นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 เป็นต้นมา

ตารางที่ 6
จำนวนโครงการลงทุนของไทยในเวียดนาม

ปี ค.ศ.	จำนวนโครงการ	มูลค่า (พันล้านเหรียญสหรัฐฯ)
1988-1995	57	0.49
ณ 15 สิงหาคม 1996	63	0.67
ณ 14 สิงหาคม 1997	78	1.10

ที่มา: กระทรวงวางแผนการลงทุนของเวียดนามและสำนักคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนของไทย

สำหรับเหตุผลที่การลงทุนของไทยในเวียดนามมีการพัฒนาไปในทางที่ดีในช่วงระยะเวลาที่สองนี้ มิใช่อยู่ที่การยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐฯ แต่เพียงประการเดียวนั้น หากแต่เกิดจากการที่นักลงทุนไทยเริ่มมีความคุ้นเคยกับระเบียบปฏิบัติ และวิธีการดำเนินงานของคนเวียดนาม รวมทั้งมีความสามารถในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลของเวียดนามมากขึ้น เนื่องจากนักธุรกิจไทยบางรายได้เข้ามาดำเนินกิจการอยู่ในเวียดนามเป็นระยะเวลานานอันทำให้เกิดความรู้

ความเข้าใจ และความพร้อมในการลงทุนมากขึ้น ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากจำนวนสำนักงานตัวแทนบริษัทไทยที่เพิ่มขึ้น โดยนับถึงปี ค.ศ.1995 จำนวนของสำนักงานตัวแทนของบริษัทไทยในเวียดนามมีไม่ต่ำกว่า 85 แห่ง โดยประมาณ⁹⁰ ประกอบกับเงื่อนไขในการลงทุนของต่างชาติในเวียดนามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักลงทุนต่างชาติเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง ขณะเดียวกันทั้งระบบเศรษฐกิจ ตัวบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนเวียดนาม ก็มีความพร้อมในการต้อนรับและให้ความร่วมมือในการลงทุนกับต่างชาติมากขึ้นอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการลงทุนไทยในเวียดนามในช่วงที่สองนี้จะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ทั้งในด้านการเพิ่มขึ้นของจำนวนโครงการ และการขยายตัวของมูลค่าการลงทุน หากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าและโครงการการลงทุนของประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่อื่นๆ ในเวียดนามแล้ว นับว่าสัดส่วนการลงทุนของไทยยังอยู่ในอัตราต่ำ ทั้งนี้โดยพิจารณาจากสถิติการลงทุนของไทย นับถึงปี ค.ศ.1997 ประเทศไทยมีการลงทุนในเวียดนาม จำนวนทั้งสิ้น 78 โครงการ คิดเป็นมูลค่า 1,100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เปรียบเทียบกับการลงทุนต่างชาติทั้งหมดในเวียดนามจากจำนวนโครงการลงทุนรวมทั้งสิ้น 2,200 โครงการ คิดเป็นมูลค่าโดยรวม 32,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

กล่าวโดยสรุป แม้ว่าตัวเลขทางสถิติการลงทุนของไทยในเวียดนาม จะเพิ่มขึ้นในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1991-1994 หากแต่ในช่วงระหว่างปี ค.ศ.1994-1996 สถิติการลงทุนของไทยในเวียดนามกลับมีแนวโน้มลดลง⁹¹ กระทั่งถึงปี ค.ศ.1997 ภาวะการลงทุนไทยดำเนินไปอย่างช้าๆ และขยายตัวเพิ่มขึ้นในอัตราต่ำ นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีธุรกิจหลายประเภทที่ขอเลื่อนการลงทุนออกไป เช่น โครงการนิคมอุตสาหกรรม Amata City ของบริษัทบางปะกง อินดัสเตรียล ที่เมืองดองไน (Dong Nai) บริษัทผลิตแชมพู Kao และบริษัทผลิตชุดชั้นในสตรี Wacoal เป็นต้น⁹² ขณะที่ มีบางโครงการต้องถอนการลงทุนและบางโครงการมีอันต้องยุบเลิกกิจการไป ตัวอย่างเช่น ธนาคารกสิกรไทย ประกาศปิดสำนักงานสาขาที่เมืองฮานอย และธนาคารกรุงไทยประกาศปิดสำนักงานสาขาที่เมืองโฮจิมินห์⁹³ ในช่วงปลายปี ค.ศ.1997 เป็นต้น

⁹⁰ รัญญาทิพย์ ศรีพนา, เมื่อเวียดนามปฏิรูป, หน้า 265.

⁹¹ Ha Huy Thanh, "Thailand's Trade With And Direct Investment in Vietnam," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, หน้า 121.

⁹² Jaime Cabrera, "Drumming up business," Bangkok Post: 6.

⁹³ Ibid.

บทที่ 4

ปัญหาและอุปสรรคทางการค้าและ การลงทุนของไทยในเวียดนาม

ภายหลังจากที่รัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ดำเนินความพยายามในการปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคอินโดจีน ด้วยการประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ไปแล้วนั้นได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนาม กระชับแน่นแฟ้นมากขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจโดยปรากฏว่า มูลค่าการค้าระหว่างไทย และเวียดนามนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 ถึง ค.ศ.1997 ได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง กระนั้นก็ตาม อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นของมูลค่าการค้านี้ยังอยู่ในระดับที่ต่ำมาก กล่าวคือ ปริมาณการค้าสองฝ่ายในระหว่างปี ค.ศ.1988 ถึง ค.ศ.1991 คิดเป็นร้อยละ 0.04, 0.14, 0.02 และ 0.21 ของปริมาณการค้ารวมทั้งหมดของไทย และจวบจนกระทั่งถึงปี ค.ศ.1997 การส่งออกสินค้าของไทยไปเวียดนามคิดเป็นอัตราส่วนเพียงร้อยละ 1 ของการส่งออกรวมทั้งหมดของไทย ขณะที่ ไทยนำเข้าสินค้าจากเวียดนามคิดเป็นอัตราส่วนเพียงร้อยละ 0.5 ของการนำเข้ารวมทั้งหมดของไทยเท่านั้น

สำหรับด้านการลงทุน แม้ว่านักลงทุนของไทยจะเริ่มเข้าไปลงทุนในเวียดนาม เมื่อเกือบ 10 ปีที่ผ่านมา แต่รูปแบบของทุนและขนาดของกิจการส่วนใหญ่จะเป็นการลงทุนร่วม และมีขนาดเล็กหรือขนาดกลาง และภายหลังจากที่ไทยได้ประกาศนโยบายที่ต้องการจะเปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบให้เป็นสนามการค้าและให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่เวียดนาม แต่รูปแบบตลอดจนมูลค่าการลงทุนของไทยก็ไม่เปลี่ยนแปลง และมีมูลค่าไม่มากนัก¹

ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยและเวียดนาม นับตั้งแต่รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นต้นมา จะได้มีการลงนามในความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างกันหลายฉบับ รวมถึงความตกลงว่าด้วยการหลีกเลี่ยงการเก็บภาษีซ้ำซ้อน ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (23 ธันวาคม 1992) ซึ่งมีเพียงประเทศไทย และสิงคโปร์เท่านั้น ที่ทำความตกลงในลักษณะนี้กับเวียดนาม

¹เฉลิมพล เอกอุรุ, “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนาม,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539), หน้า 101.

นาม แต่กระทั่งถึงปลายปี ค.ศ.1995 ประเทศไทยเป็นเพียงผู้ลงทุนอันดับ 13 ในเวียดนาม ด้วยมูลค่าการลงทุน 305 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จำนวน 48 โครงการ ขณะที่ประเทศมาเลเซียซึ่งไม่ได้มีการลงนามในความตกลงดังกล่าวกับเวียดนามแต่อย่างใด กลับมีโครงการลงทุนทั้งสิ้นจำนวน 48 โครงการ รวมมูลค่า 630 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งมากกว่าไทย² และจวบจนถึงปี ค.ศ.1997 สิงคโปร์ อินโดนีเซียและมาเลเซีย ได้กลายเป็นประเทศในกลุ่มอาเซียนที่มีการลงทุนสูงสุดในเวียดนามซึ่งมีมูลค่าการลงทุนเหนือกว่าไทยมาก

ตารางที่ 7

การลงทุนของกลุ่มประเทศอาเซียนในเวียดนาม (20 มกราคม 1997)

อันดับ	ประเทศ	จำนวนโครงการ	ทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1	สิงคโปร์	159	2.6 พันล้าน
2	อินโดนีเซีย	15	2.3 พันล้าน
3	มาเลเซีย	56	1.1 พันล้าน
4	ไทย	76	1.0 พันล้าน
5	ฟิลิปปินส์	15	226 ล้าน
6	บรูไน	1	10 ล้าน

ที่มา : กระทรวงการวางแผน และการลงทุน (Ministry of Planning and Investment) อ้างถึงใน ัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, (รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 41.

จากสถิติการค้า-การลงทุนระหว่างไทยและเวียดนามที่ได้อ้างถึงในข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึง ปัญหาและอุปสรรคบางประการ ที่ส่งผลกระทบต่อภาวะการค้าและการลงทุนของไทยในเวียดนามซึ่งสามารถพิจารณาได้ดังนี้

²“Surakiart heading to Hanoi on trade trip,” Bangkok Post (10 August 1995).

4.1 ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของไทย

ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของไทยนี้ สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ในส่วนของภาครัฐบาลและภาคเอกชน ดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากรัฐบาลไทย

นับตั้งแต่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี ค.ศ.1988 กระทั่งถึงปีค.ศ.1997 ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในคณะรัฐบาลบ่อยครั้ง โดยเฉพาะตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่มีการสับเปลี่ยนผู้ที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งถึง 5 คน ภายในระยะเวลา 10 ปี ได้แก่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายอานันท์ ปันยารชุน นายชวน หลีกภัย นายบรรหาร ศิลปอาชา และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งรัฐบาลแต่ละชุดมีระยะเวลาในการบริหารงานเพียงช่วงสั้นๆ ทำให้นโยบายด้านการต่างประเทศขาดเสถียรภาพ เนื่องจากเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงหัวหน้ารัฐบาลก็จะมีการเปลี่ยนแปลงบุคคลที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในกระทรวงสำคัญๆ ที่มีบทบาทในการทำงานด้านการต่างประเทศด้วย อาทิ กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง เป็นต้น

ทั้งนี้สามารถพิจารณาจากสถานการณ์ด้านการต่างประเทศของไทยในปี ค.ศ.1990 ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นปีที่นโยบายต่างประเทศไทยอยู่ในภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดช่วงหนึ่ง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศโดยตรง เพื่อตอบสนองต่อกระแสความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก และภูมิภาคในยุคหลังสงครามเย็น โดยในปี ค.ศ.1990 นี้ ประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนผู้ที่มาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ 3 คน จากพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา (ร้อยตรีประภาส ลิ้มปะพันธุ์) มาเป็นนายสุบิน ปิ่นขยัน (นายอำนวยการ ยศสุข) มาเป็นนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ (นายจรัส พัวช่วย)³

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศจะพบประเด็นที่เป็นข้อสังเกตบางประการ กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ มิได้มีความหมายเฉพาะการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลจากพลอากาศเอกสิทธิ เสวตศิลา มาเป็นนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ อีกทั้งยัง

³ในวงเล็บคือผู้ที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ, “3 เจ้ากระทรวงบัวแก้ว,” มติชน (29 ธันวาคม 2533) : 7.

มิได้มีความหมายเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากพรรคการเมืองหนึ่งสู่อีกพรรคการเมืองหนึ่ง คือจากพรรคกิจสังคม สู่วรรคเอกภาพเท่านั้น⁴ หากแต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีนัยเป็นการเปลี่ยนกรอบความคิดด้านการต่างประเทศของไทยจาก “มิติด้านความมั่นคง” สู่อ้อม “มิติด้านความมั่งคั่ง” อย่างเต็มตัว

มิติด้านความมั่งคั่งได้ครอบงำกิจการของกระทรวงการต่างประเทศอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วง 3 เดือนหลังก่อนสิ้นปี ค.ศ.1990 ภายใต้การนำของ 2 รัฐมนตรีใหม่ คือ นายสุบิน ปิ่นขยัน และนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ โดยนายสุบิน ปิ่นขยัน ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับงานด้านการต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับอินโดจีน ในประเด็นการเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ระหว่างไทย-อินโดจีน ในฐานะกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในภาคพื้นแผ่นดินใหญ่ (mainland state)⁵ ซึ่งกรอบความคิดด้านการต่างประเทศในมิติด้านความมั่งคั่งนี้ได้กลายมาเป็นแนวคิดขั้นพื้นฐานที่รัฐบาลชุดต่อๆ มานำมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศเวียดนาม

ต่อมาในระหว่างเดือนธันวาคม ค.ศ. 1994 ถึงเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1995 ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลในตำแหน่งรัฐมนตรีต่างประเทศ 3 คน จากนาวาอากาศตรีประสงค์ สุนศิริ มาเป็นพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มาเป็นหม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี⁶ และมาเป็นนายอานวย วีรวรรณ ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1996 ซึ่งจะสังเกตได้ว่าในช่วงเวลาเพียง 1 ปี ประเทศไทยมีบุคคลที่สลับเปลี่ยนกันขึ้นมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ถึง 4 คน

การเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งทั้งในระดับนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งถือเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางของนโยบายต่างประเทศ ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสำคัญในโครงสร้างส่วนบนของระบบการเมือง

⁴ อุทฤษฎี ปัทมานันท์, “ไทย,” เอเชียรายปี (1991/2534) : 126.

⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶ “Thailand,” *Asia Yearbook* 1996, FEER: 217.

ไทยที่ไร้เสถียรภาพและขาดความต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยราชการ และองค์กรภาครัฐ ที่เกิดความชะงักงันและขาดประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ⁷

แม้ว่าโดยหลักการแล้วรัฐบาลทุกชุดจะได้นำแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า มาใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับเวียดนาม แต่จากปัญหาของโครงสร้างทางการเมืองที่ดำรงอยู่มาตลอด 10 ปีนี้ ได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในระดับปฏิบัติ ดังนี้

1.1 แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการสนับสนุนให้ภาคเอกชนทำการค้าและการลงทุนกับเวียดนาม หากแต่ในทางปฏิบัติแล้วรัฐบาลกลับไม่มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวว่าด้วยการค้าการลงทุนในเวียดนาม อีกทั้งยังไม่มีการจัดตั้งหรือกำหนดให้มีองค์กรเฉพาะ หรือองค์กรประสานงานหรือหน่วยงานรับผิดชอบต่อการติดต่อธุรกิจของเอกชนไทยในเวียดนามขึ้น ทำให้การติดต่อของนักธุรกิจเอกชนไทยเป็นไปอย่างไม่มีระบบแบบแผน และยังประสบกับความเสี่ยงที่สูงอีกด้วย⁸

หน่วยงานเดียวที่ได้ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมและให้ข้อมูลการค้าไทย-อินโดจีน ได้แก่ ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อขยายเศรษฐกิจและการค้ากับลาว เวียดนามและกัมพูชา เท่านั้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลสถิติต่างๆ ความคืบหน้าทางด้านเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้สนใจทำการค้ากับกลุ่มประเทศอินโดจีน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางรวบรวมปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการประสานงานเพื่อขยายเศรษฐกิจการค้ากับลาว เวียดนาม และกัมพูชาเพื่อหามาตรการในการแก้ไขปัญหาต่อไป⁹ แต่ในทางปฏิบัติศูนย์นี้มีบทบาทอยู่เพียงการให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนไทย-อินโดจีนเท่านั้นมิได้เป็นศูนย์หรือหน่วยงานประสานงานภายในประเทศหรือหน่วยงานที่จะเอื้ออำนวยหรือให้ความสะดวกแก่เอกชนไทยที่ติดต่อธุรกิจกับเวียดนาม แต่

⁷จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ วันที่ 6 สิงหาคม 2544.

⁸ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, วัชรินทร์ ยงศิริ และ มานะ มาลาเพชร, การค้าไทย-อินโดจีน, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 75.

⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 38.

อย่างไร¹⁰กระทั่งถึงปัจจุบัน ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อขยายเศรษฐกิจและการค้ากับลาว เวียดนาม และ กัมพูชานี้ ได้ยุติบทบาทและหน้าที่ลงไปแล้ว¹¹

นอกจากนี้ ความตกลงเพื่อให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เวียดนามหลายฉบับยังไม่ได้มีการนำมาใช้อย่างจริงจัง อาทิ โครงการเงินกู้เพื่อการค้ามูลค่า 150 ล้านดอลลาร์ ที่รัฐบาลไทยได้ตกลงให้กับเวียดนาม ตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ยังมีได้นำมาใช้ด้วยติดกฎระเบียบและเงื่อนไขหลายประการ¹²

1.2 มาตรการช่วยเหลือนักลงทุนไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอทั้งในด้านการให้คำปรึกษาและการเผยแพร่ข้อมูล เพื่อกระตุ้นการค้าและการลงทุนดังที่ นายกอบศักดิ์ ชุติกุล อธิบดีกรมเศรษฐกิจ กระทรวงการต่างประเทศ ได้กล่าวระหว่างการสัมมนา นักธุรกิจไทยที่กรุงฮานอย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1996¹³ ว่าจนกระทั่งปัจจุบัน รัฐบาลไทย ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาครัฐ รวมถึงองค์กรภาคเอกชนยังไม่มีแผนการอะไรที่เป็นรูปธรรมที่จะช่วยเหลือภาคเอกชนไทย

ทั้งนี้ หากพิจารณาประเทศที่ประสบความสำเร็จในการลงทุนในเวียดนาม เช่น ประเทศญี่ปุ่น ไต้หวัน และสิงคโปร์ เป็นต้น จะพบว่าประเทศเหล่านี้มีระบบการจัดเก็บข้อมูลที่ดีมาก อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ยังมีการประสานความร่วมมือระหว่างกันเป็นอย่างดี ทั้งในระดับรัฐบาลกับเอกชน และในระหว่างเอกชนด้วยกันเองดังตัวอย่างของประเทศสิงคโปร์ ที่บริษัทต่างๆ ในธุรกิจเดียวกันจะมีการแบ่งงานกันทำซึ่งทำให้สิงคโปร์มีความได้เปรียบด้านการลงทุนเหนือกว่าไทย นอกจากนี้ รัฐบาลสิงคโปร์ยังมีการติดต่อประสานงานที่ดีมากกับรัฐบาลเวียดนาม อันมีผลในการเพิ่มพลังต่อรองได้มากพอสมควร เช่น กรณีบริษัทเดมเลอร์-เบนซ์ ของเยอรมนีได้ยื่นขออนุมัติ

¹⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 76.

¹¹จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่กองอาเซียน กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์วันที่ 6 สิงหาคม 2534.

¹²ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, เมื่อเวียดนามปฏิรูป, (กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุทธการพิมพ์ จำกัด, 2541), หน้า 276.

¹³ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์ และ กฤษณา นิลศรี, “เวียดนามกับการก้าวไปสู่ความรุดหน้าทางเศรษฐกิจ,” วารสารส่งเสริมการลงทุน 7 (พฤศจิกายน 2539): 68.

ต่อรัฐบาลเวียดนามเพื่อเข้าไปตั้งโรงงานผลิตรถบรรทุกต้องประสบปัญหาความล่าช้าของระบบราชการเวียดนาม ทำให้บริษัทต้องไปชักชวนบริษัทของรัฐบาลสิงคโปร์ 2 แห่ง มาร่วมถือหุ้นด้วย ซึ่งนายลี กวน ยู รัฐมนตรีอาวุโสของสิงคโปร์ ได้ให้ความช่วยเหลือโดยเดินทางไปเยือนเวียดนามเมื่อปลายปี ค.ศ.1995 พร้อมกับขอให้รัฐบาลเวียดนามเร่งรัดการอนุมัติโครงการโดยเร็วและเพียงไม่ถึงสองสัปดาห์หลังจากนั้น โครงการของบริษัทก็ได้รับการอนุมัติ¹⁴

สำหรับความสำเร็จในทางธุรกิจนั้น การติดต่อประสานงานที่ดีในระดับรัฐต่อรัฐจะมีประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จมากกว่าการให้ภาคเอกชนติดต่อกับรัฐบาลเอง ซึ่งภาครัฐบาลของไทยยังไม่สามารถแสดงบทบาทในการเป็นตัวกลางประสานงานกับรัฐบาลเวียดนามในกรณีที่ภาคเอกชนประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจกับเวียดนาม¹⁵ โดยเฉพาะธุรกิจเอกชนขนาดกลาง และขนาดเล็ก มักจะไม่ได้รับความเอาใจใส่จากหน่วยงานรัฐบาลเท่าที่ควร และแม้จะได้มีการนำเสนอปัญหาต่อหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมการค้าการลงทุนกับเวียดนาม เพื่อให้พิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ปรากฏว่าปัญหาต่างๆ ที่นำเสนอไปนั้นมักจะไม่ได้รับการตอบสนอง ทำให้ภาคเอกชนหลายรายต้องหาหนทางแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และโดยมากจะประสบความล้มเหลว¹⁶

นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังไม่มี การประสานงานกับหน่วยงานของเวียดนามเพื่อขอจัดตั้งสำนักงานการค้า หรือสำนักงานที่ปรึกษาพาณิชย์ไทยในเวียดนามอันจะเป็นกลไกสำคัญในการให้ความช่วยเหลือนักลงทุนไทย ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง แน่ชัดและอย่างทันท่วงทีในด้านเศรษฐกิจการค้าการลงทุน รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับประเภทสินค้าจากประเทศอื่นสู่เวียดนาม การขาดหน่วยงานในลักษณะนี้เป็นอุปสรรคทำให้นักลงทุนไม่สามารถทราบถึงความ เป็นไป และความต้องการที่แท้จริงของตลาดเวียดนาม อีกทั้งเป็นการขาดองค์การประสานงานที่จะ ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษา และแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นแก่นักธุรกิจไทยในเวียดนาม โดย อาจเป็นตัวประสานช่วยเหลือจากหน่วยงานของเวียดนามได้¹⁷

¹⁴ เรื่องเดียวกัน.

¹⁵ จากการศึกษาสัมภาษณ์ นายชัยพร ชยานุรักษ์ ที่ปรึกษาเศรษฐกิจ รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2544.

¹⁶ จากการศึกษาสัมภาษณ์ ผู้ช่วยผู้จัดการ บริษัทเนลสัน อินด์สทรี จำกัด วันที่ 8 สิงหาคม 2544.

¹⁷ ธีรญาทิพย์ ศรีพนา, วชิรินทร์ ยงศิริ และมานะ มาลาเพชร, การค้าไทย-อินโดจีน, หน้า 76.

สืบเนื่องจากปัญหาดังกล่าว สมาคมนักธุรกิจไทยในเวียดนามจึงได้จัดการสัมมนาเรื่อง “การส่งเสริมการลงทุนไทยในเวียดนาม” ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1996 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือนักธุรกิจไทยในเวียดนามโดยการจัดตั้งที่ปรึกษาทางธุรกิจขึ้นในประเทศเวียดนามไว้เพื่อคอยบริการด้านข้อมูลและให้คำแนะนำด้านการลงทุนแก่นักลงทุนไทยที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามเพื่อแก้ไขปัญหา การเข้าไปลงทุนอย่างไร้ทิศทาง และต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ซึ่งนายเฉลิมพล เอกอุรุ เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศเวียดนามได้เสนอให้มีการศึกษารายละเอียด และความเป็นไปได้ของแผนงาน เพื่อนำเสนอต่อรัฐบาลให้พิจารณาอนุมัติตามขั้นตอน แต่อาจต้องใช้เวลามากกว่าที่จะดำเนินการได้เป็นอย่างดี¹⁸

1.3 ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ซึ่งโดยมากนักธุรกิจไทยจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับแหล่งเงินทุน เนื่องจากไม่สามารถ กู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในประเทศเวียดนามได้ หรือหากจะให้กู้ก็จะต้องค้ำประกันโดยบริษัทแม่ในประเทศไทย ซึ่งโดยทั่วไปในการเข้าไปลงทุนในประเทศใดก็ตาม นักลงทุนจะหาแหล่งทุนหรือเงินกู้ โดยสถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์จะเรียกหลักทรัพย์เพื่อการค้ำประกันเงินกู้ นั้น นักลงทุนมักจะขาดหลักทรัพย์ดังกล่าวจึงต้องหาแหล่งเงินกู้จากธนาคารพาณิชย์ไทยซึ่งประสบปัญหาหนัก เนื่องจากในการทำธุรกิจ นักธุรกิจไทยส่วนใหญ่มักจะมีวงเงินกู้เต็มจำนวนสัดส่วนของวงเงินกู้ต่อหลักทรัพย์ค้ำประกันอยู่แล้ว หากจะนำหลักทรัพย์ในเวียดนามมาค้ำประกัน จะมีเพียงสิ่งปลูกสร้าง และเครื่องจักรเท่านั้น ทั้งนี้เพราะที่ดินไม่สามารถนำมาเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันได้ เนื่องจากที่ดินเป็นของรัฐ นอกจากนี้สิทธิในการใช้ที่ดินที่ธุรกิจต่างชาติได้รับ จะเป็นไปตามกำหนดเวลาที่ได้ระบุไว้ในกฎหมายการลงทุนต่างประเทศของเวียดนาม ขณะเดียวกันธนาคารพาณิชย์ต่างชาติยังไม่ได้รับอนุญาตให้จัดจ้างองสิทธิในการใช้ที่ดิน อันมีผลให้ธนาคารพาณิชย์ไทยไม่อนุมัติสินเชื่อให้¹⁹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (Exim Bank) ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เพื่อเป็นสถาบันการเงินเฉพาะด้าน สำหรับสนับสนุนการส่งออก และจัดสรรสินเชื่อแก่ภาคเอกชนที่ต้องการค้าขายและลงทุนกันประเทศในภูมิภาคอินโดจีน

¹⁸“Thai investors in Vietnam slam lack of govt support, Bangkok Post (9 March 1996); and “Thai investors in Vietnam appeal to Banham for assistance,” Bangkok Post (19 August 1996).

¹⁹ รัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, (รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 109.

แต่เท่าที่ผ่านมา Exim Bank ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎระเบียบ และเงื่อนไขในการจัดสรรสินเชื่อให้แก่นักลงทุนไทยในต่างประเทศ จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือด้านการเงินกับธุรกิจเอกชนได้อย่างเต็มที่²⁰ รวมถึงกองทุนอินโดจีนที่ริเริ่มขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเป็นกองทุนเพื่อการพัฒนาอินโดจีนในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่นักลงทุนไทยในสามประเทศอินโดจีน ด้วยวงเงิน 350 ล้านบาท แต่กระทั่งถึงปัจจุบัน ก็ไม่ปรากฏว่ากองทุนดังกล่าวมีบทบาทในการจัดสรรความช่วยเหลือแก่ภาคเอกชนแต่อย่างใด และได้เสียชีวิตไปในที่สุด²¹

1.4 หน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการค้า-การลงทุนกับเวียดนาม ยังทำงานกันแบบแยกส่วน และขาดการประสานงานอย่างเป็นระบบ²² ส่งผลให้ความตกลงด้านการค้า-การลงทุนที่ได้เคยมีการลงนามร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยและรัฐบาลเวียดนาม ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างจริงจังเนื่องจากความตกลงแต่ละฉบับยังมีส่วนของรายละเอียดปลีกย่อยที่แตกต่างกันซึ่งจำเป็นต้องเสนอเรื่องให้หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย สภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นต้น ดำเนินการตามขั้นตอนซึ่งมีความล่าช้ามาก และในการทำงานระหว่างขั้นตอนต่างๆ อาจจะพบจุดบกพร่องที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงาน จึงต้องมีการตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาปัญหา และแก้ไขจุดบกพร่องซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้ง²³

อนึ่ง การเปลี่ยนรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งมีผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยราชการ เนื่องจากรัฐบาลชุดใหม่ที่เข้ามาบริหารงานต่อมักจะไม่นิยมผลักดันนโยบายเศรษฐกิจ หรือนโยบายการเมืองของรัฐบาลชุดเก่าเพราะอาจมีผลกระทบต่อฐานคะแนน

²⁰“Thai investors in Vietnam slam lack of govt support”, Bangkok Post (9 March 1996); and “Thai investors in Vietnam appeal to Banham for assistance,” Bangkok Post (19 August 1996).

²¹“Surakiart heading to Hanoi on trade trip,” Bangkok Post (10 August 1995); and “Research needed for Vietnam investment,” Bangkok Post (21 November 1995).

²²“Next government must promote regional efforts,” Bangkok Post (11 November 1996): 2., http://www.bkkpost.samarit.co.th/news/BP_archive/BP_961111/1111_busi_06.html.

²³จากการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่กลุ่มงานการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ วันที่ 6 สิงหาคม 2544.

เสียงทางการเมืองของพรรคคนได้²⁴ ส่งผลให้ความตกลงต่างๆ ที่ได้ริเริ่มในรัฐบาลชุดเก่ามีอันต้องหยุดชะงักลง และกระทั่งถึงปัจจุบันยังมีความตกลงหลายฉบับที่อยู่ในระหว่างขั้นตอนการรออนุมัติและดำเนินการ เช่น โครงการสร้างถนนหมายเลข 9 เชื่อมต่อไทยลาวและเวียดนาม ทางบก ที่ริเริ่มมาตั้งแต่รัฐบาลนายชวน หลีกภัย (ธันวาคม ค.ศ.1992) ซึ่งคาดว่าจะสร้างแล้วเสร็จในราวปี ค.ศ.2005²⁵ ขณะที่ความตกลงอีกหลายฉบับไม่บรรลุผลสำเร็จและเงียบหายไปเป็นที่สุด

2) ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากเอกชนไทย

2.1 ปัจจัยพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการทำธุรกิจ ในต่างประเทศ ได้แก่ การศึกษาวิจัย (research and development – R&D) สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงความต้องการของตลาดในประเทศผู้รับการลงทุน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้ม และโอกาสความเป็นไปได้ทางธุรกิจ ที่จะทำให้นักลงทุนสามารถหาช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประเทศเวียดนามซึ่งยังมีระบบการปกครองแบบสังคมนิยม อีกทั้งการปฏิรูปเศรษฐกิจตามระบบตลาดเสรี ยังอยู่ในขั้นตอนที่เพิ่งเริ่มต้นได้เพียงไม่นานนัก ดังนั้น การทำการศึกษาและวิจัยตลาดจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวทางธุรกิจของภาคเอกชนไทย ซึ่งนักธุรกิจไทยทั้งขนาดกลางและขนาดเล็กหลายรายละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรกับขั้นตอนการศึกษาและวิจัย สภาพทางการเมืองเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมถึงประเภท จังหวัด และสถานภาพของประเภทธุรกิจที่สนใจเข้าไปลงทุนในเวียดนาม อีกทั้งต้องเสียส่วนแบ่งตลาดให้กับประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่ในเวียดนาม เช่น สิงคโปร์, ไต้หวัน, ฮองกง, ญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ เป็นต้น ซึ่งประเทศเหล่านี้ได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับขั้นตอนการเตรียมการจัดการข้อมูลและสำรวจตลาดก่อนเข้าไปลงทุนดังตัวอย่างของ นักลงทุนจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ ที่ใช้เวลามากกว่า 1 ปีในเวียดนาม เพื่อสังเกตการณ์ และบันทึกข้อมูลความเป็นไปต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจที่บริษัทให้ความสนใจ ก่อนที่จะเข้าไปลงทุนอย่างจริงจัง²⁶

สำหรับเอกชนไทยที่ประสบความสำเร็จในการติดต่อค้าขาย และลงทุนกับเวียดนาม เช่น เครือเจริญโภคภัณฑ์ ก็ได้ใช้เวลาในการศึกษาและวิจัยความเป็นไปได้ของโครงการ

²⁴จากการสัมภาษณ์ นายชัยพร ชยานุรักษ์ ที่ปรึกษาเศรษฐกิจ รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2544.

²⁵“Mukdahan eyes bridge to wealth,” *Bangkok Post* (14 August 2001).

²⁶“Sapina poised to invest in Vietnamese business,” *Bangkok Post* (10 December 1992).

อย่างละเอียด และรอบคอบก่อนการลงทุนทุกครั้ง ตัวอย่างเช่น การขยายโครงการทำฟาร์มเลี้ยงกุ้งในดานัง เมื่อปี ค.ศ.1992 เครือเจริญโภคภัณฑ์ได้ใช้เวลาถึง 3 ปี สำหรับการสำรวจและวิเคราะห์โอกาสความเป็นไปได้ทางธุรกิจ โดยผ่านสำนักงานตัวแทนการค้าที่จัดตั้งขึ้นในนครโฮจิมินห์²⁷ ทั้งนี้เพื่อเป็นการประกันความเสี่ยง อันเกิดจากความผันผวนของสภาพแวดล้อมด้านการลงทุนในเวียดนามที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ

2.2 ภาพลักษณ์ของนักธุรกิจไทยในสายตาของผู้ร่วมทุนชาวเวียดนามโดยมากจะเป็นภาพในด้านลบ เนื่องจากนักธุรกิจไทยที่เข้าไปทำธุรกิจในเวียดนามหลายราย หวังเพียงเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนาม และหวังเพียงผลประโยชน์ในระยะสั้นมากกว่าการสร้างควมไว้วางใจระหว่างกันในระยะยาว ดังตัวอย่างการทำการค้ากับเวียดนามซึ่งมักปรากฏว่า ฝ่ายไทยมีการลักลอบปลอมแปลงสินค้าที่ไม่มีคุณภาพส่งไปขายเวียดนาม ทำให้บริษัทคู่ค้าและผู้บริโภคชาวเวียดนามขาดความเชื่อมั่นในสินค้าไทย²⁸ ซึ่งนายสถาพร กวิตานนท์ เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนได้กล่าวในการสัมมนาเรื่อง “ยุทธศาสตร์การลงทุนไทยในต่างประเทศ” เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 1994 ว่า นักธุรกิจส่วนใหญ่ไม่มีการเตรียมความพร้อมที่ดีพอก่อนเริ่มทำธุรกิจ และคิดว่าการเข้าไปลงทุนในเวียดนามเสมือนกับการเข้าไปชุกตองโดยไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาในระยะยาว ซึ่งนักธุรกิจที่มีความคิดแบบนี้ มักจะประสบความล้มเหลว และต้องเลิกทำธุรกิจกับเวียดนามในที่สุด²⁹

2.3 ธุรกิจเอกชนที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามขาดความสามัคคีและไม่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำธุรกิจ นอกจากนี้ ธุรกิจที่เข้าไปบุกเบิกตลาดก่อนยังทำการกีดกันธุรกิจประเภทเดียวกันที่เข้ามาในภายหลังด้วยทำให้นักลงทุนหลายรายต้องประสบปัญหาหรืออุปสรรคจากการกีดกันของนักลงทุนที่เข้าไปทำการลงทุนก่อนหน้า จนทำให้โอกาสในการที่จะเข้าไปทำการลงทุนแข่งขันทำได้ยากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการลงทุนในประเทศเวียดนามนั้นเป็นที่ทราบกันโดยทั่ว

²⁷“CP to run experimental shrimp farm in Vietnam,” *Bangkok Post* (22 December 1992).

²⁸“Weak VN investment threatens gateway dream,” *Bangkok Post* (7 September 1992).

²⁹ยุทธศักดิ์ ฌนาสวัสดิ์ และ กฤษณา นิลศรี, “เวียดนามกับการก้าวไปสู่ความรุ่งโรจน์ทางเศรษฐกิจ,” *วารสารส่งเสริมการลงทุน*: 69; “Winning Vietnam’s respect takes time-broker,” *Bangkok Post* (31 May 1994); and “Charting the bumpy course of investment,” *Bangkok Post* (2 August 1996): 1-2., http://www.bkkpost.samart.co.th/news/BP archive/BP 960802/0208 _news 18. html.

ไปว่า รัฐบาลเวียดนามมักจะพยายามหาทางให้นักลงทุนต่างชาติทำการลงทุนร่วมกับหน่วยงานของตน หรือให้หน่วยงานของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนด้วยเสมอ ซึ่งหน่วยงานดังกล่าวจะอยู่ในรูปของวิสาหกิจประจำจังหวัด³⁰ ฉะนั้นเมื่อนักลงทุนต่างชาติทำการลงทุนร่วมกับวิสาหกิจท้องถิ่นในจังหวัดที่ตนทำการลงทุนอยู่นั้น จึงเท่ากับเป็นการสร้างโอกาสทางอ้อมให้กับนักลงทุนดังกล่าว ในด้านการก่อให้เกิดอำนาจผูกขาดการดำเนินธุรกิจของตนในจังหวัดนั้นๆ โดยอาศัยวิสาหกิจผู้ร่วมทุนทำการกีดกันไม่ให้ผู้ผลิตรายอื่นๆ ที่อยู่ในอุตสาหกรรมประเภทเดียวกันเข้ามาทำการลงทุนแข่งขันในจังหวัดนั้นโดยง่าย ดังนั้น การที่ธุรกิจการลงทุนในประเทศเวียดนามโดยทั่วไปมีลักษณะเป็นการลงทุนร่วมกับหน่วยงานราชการระดับจังหวัดนี้ จึงอาจมีความเป็นไปได้ในการก่อให้เกิดอำนาจผูกขาดแก่นักลงทุนรายแรก ให้สามารถกีดกันคู่แข่งรายอื่นๆ ที่จะเข้ามาทำการลงทุนในธุรกิจประเภทเดียวกันในจังหวัดของตนได้ ซึ่งทำให้นักลงทุนรายอื่นๆ ที่มีความประสงค์จะเข้าไปทำการลงทุนในเวียดนามมีโอกาสของการลงทุนที่น้อยลง

นอกจากนี้ เอกชนไทยยังประสบกับปัญหาที่เกิดจากความแตกต่างทางภาษา เนื่องจากคนเวียดนามส่วนใหญ่ใช้ภาษาของตัวเอง มากกว่าภาษาอังกฤษหรือภาษาสากลอื่นๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากความสับสนในการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน รวมถึงลักษณะทางวัฒนธรรมแบบสังคมนิยมและความหวาดระแวงในอดีต ที่ทำให้คนเวียดนามยังคงมีทัศนคติที่ไม่เป็นมิตรกับนักลงทุนไทย โดยเฉพาะเวียดนามทางตอนเหนือที่ยังไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมากนัก

4.2 ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของเวียดนาม

ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของเวียดนาม สามารถแบ่งออกเป็น ปัญหาพื้นฐาน และปัญหาในด้านธุรกิจ ดังนี้

1) ปัญหาพื้นฐาน

เนื่องจากเวียดนามอยู่ภายใต้การปกครองของระบบสังคมนิยมมาเป็นเวลานาน อีกทั้งการติดต่อทำการค้าก็จำกัดอยู่เฉพาะกับประเทศในกลุ่มสังคมนิยมเท่านั้น เช่น สหภาพโซเวียต

³⁰เสาวรินทร์ สายรังษี, การลงทุนทางตรงในต่างประเทศ: กรณีศึกษา (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537) หน้า 75.

และประเทศสังคมนิยมในยุโรปตะวันออก ทำให้เวียดนามขาดความเข้าใจ และไม่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ระเบียบเงื่อนไข และแบบแผนในการทำธุรกิจตามแบบทุนนิยม ทั้งยังขาดประสบการณ์ในการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจกับประเทศในระบบทุนนิยม ดังนั้น เมื่อเวียดนามทำการเปิดประเทศพร้อมกับพยายามนำเอาระบบเศรษฐกิจแบบตลาด (market-oriented economy) มาใช้เพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนนโยบายเปิดประตูการค้า และดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ จึงทำให้ปัญหาอุปสรรคและความไม่คล่องตัวในด้านการค้าและการลงทุนต่างๆ เกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนี้

1.1 ภาคเอกชนที่ติดต่อทำธุรกิจกับเวียดนามต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากฎระเบียบต่างๆ ด้านการลงทุนของเวียดนามยังขาดมาตรฐาน และไม่มีความเป็นสากล³¹

ทั้งนี้ โดยหลักการขั้นพื้นฐานของกฎหมายส่งเสริมการลงทุนไม่ว่าจะเป็นประเทศใดก็ตาม จำเป็นจะต้องอิงกฎหมายแม่บทอื่นๆ ด้วย เช่น อิงกฎหมายที่ดิน กฎหมายเกี่ยวกับภาษี กฎหมายพาณิชย์ เป็นต้น เพราะการมีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนเพียงอย่างเดียวนั้นไม่สามารถรับประกันได้ว่า จะสามารถลงทุนได้โดยปราศจากปัญหา และอุปสรรค ซึ่งในกรณีของเวียดนามยังคงมีกฎหมายแม่บทอีกหลายฉบับที่จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับกฎหมายการลงทุนด้วย

แม้ว่าต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.1992 เวียดนามจะได้มีการแก้ไขกฎหมายในส่วนอื่นๆ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายการลงทุนโดยการประกาศ “กฎหมายว่าด้วยการแก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการลงทุนต่างชาติในเวียดนาม” (Law on Amendment and Addition to the Law on Foreign Investment in Vietnam)³² เพื่อเป็นการลดปัญหาและอุปสรรคด้านการลงทุน อีกทั้งยังจะอำนวยความสะดวกให้กับนักลงทุนมากขึ้น อย่างไรก็ตามข้อกำหนดในกฎหมายบาง

³¹“Info centre to argument investment in Vietnam,” *Bangkok Post* (3 October 1994).

³²Le Thanh Chav, “Law on Amendment of and Addition to a Number of Articles of the Law on Foreign Investment in Vietnam,” *A Legal Handbook for Foreign Investors in Vietnam*, (The GIOI Publisher, 1994), p. 215-221.

มาตราฯ สร้างความไม่แน่ใจให้แก่นักลงทุน อาทิ มาตราที่ 14 ซึ่งระบุไว้ว่ารัฐบาลเวียดนาม อาจให้องค์การของรัฐหรือบริษัทเอกชนเวียดนามถือหุ้นของบริษัทต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) และขยายสัดส่วนของหุ้นในบริษัทนั้นๆ ได้ถ้ารัฐบาลเห็นว่าเหมาะสม ซึ่งมาตรานี้จะทำให้ฐานะของบริษัทต่างชาติที่ดำเนินกิจการได้ผลดีในธุรกิจต่างๆ ไม่มีความมั่นคงโดยเฉพาะในภาคเศรษฐกิจสำคัญๆ ซึ่งทางรัฐบาลเวียดนามต้องการให้ต่างชาติเข้าไปลงทุน เช่น การผลิตสินค้าอุปโภค และสินค้าที่มุ่งส่งออก รวมถึงสินค้าที่สามารถทดแทนการนำเข้า การลงทุนที่ต้องใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีระดับสูง และใช้แรงงานเข้มข้น เป็นต้น³³ รัฐบาลเวียดนามอาจมีคำสั่งให้เอกชนต่างชาติขายหุ้นให้เวียดนามก็ได้ หากรัฐบาลเห็นเหมาะสม³⁴ ถึงแม้ตามบทบัญญัติของกฎหมายจะระบุไว้ว่าโดยความยินยอมของเจ้าของกิจการก็ตาม แต่การบัญญัติกฎหมายในลักษณะนี้ อาจทำให้นักลงทุนขาดความมั่นใจ เนื่องจากรัฐบาลอาจขอให้ขายกิจการบางส่วนให้รัฐก็เป็นได้

สำหรับในเรื่องของรูปแบบการลงทุน แม้ว่าตามกฎหมายการลงทุนจากต่างประเทศของเวียดนามจะกำหนดให้นักลงทุนจากต่างประเทศ สามารถลงทุนได้ใน 4 รูปแบบ³⁵ คือ การร่วมทุน (Joint Venture) สัญญาความร่วมมือทางธุรกิจ (Contractual Business Cooperation) การก่อสร้างดำเนินการและถ่ายโอน (Build-Operate-Transfer : BOT) และการลงทุนโดยต่างชาติถือสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของกิจการทั้งหมด (One hundred Percent Foreign Owned Enterprise) แต่ในทางปฏิบัติแล้ว การลงทุนแบบร่วมทุนถือเป็นรูปแบบการลงทุนที่นักลงทุนไทยเลือกดำเนินการมากที่สุด เพราะนอกจากนักลงทุนจะได้รับประโยชน์จากผู้ร่วมทุนชาวเวียดนามในการติดต่อธุรกิจกับหน่วยราชการของเวียดนามแล้วยังสามารถใช้เป็นช่องทางในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง อันอาจเกิดขึ้นจากการถูกยึดกิจการคืนไปเป็นของรัฐ ในกรณีที่กิจการหรือโรงงานดังกล่าวมีนักลงทุนต่างชาติเป็นเจ้าของกิจการเองทั้งหมด ซึ่งรัฐบาลเวียดนามสามารถกระทำได้ตามบทบัญญัติในมาตรา 14 ของกฎหมายว่าด้วยการลงทุนจากต่างประเทศ และเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักลงทุนไทย จำเป็นต้องทำการลงทุนแบบร่วมทุนก็คือ เวียดนามมีกฎข้อบังคับหรือ

³³ ธิญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 37.

³⁴ ยกเว้นการลงทุนในรูปแบบที่มีการก่อสร้าง ดำเนินการและถ่ายโอน หรือ Build-Operate-Transfer (BOT) ซึ่งจะเป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ท่าเรือ ฯลฯ โดย นักลงทุนจะลงทุนก่อสร้าง (Build) จากนั้นจะดำเนินการตามกำหนดของสัญญา (Operate) เพื่อให้เกิดรายได้และเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาตามสัญญาก็จะโอนกลับคืนให้รัฐบาล (Transfer) อ้างถึงใน ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์ และกฤษณา นิลศรี, “เวียดนามกับก้าวไปสู่ความรุ่งโรจน์ทางเศรษฐกิจ,” วารสารส่งเสริมการลงทุน, :57.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, :65.

วิธีการปฏิบัติด้านการลงทุนบางประการ ที่เป็นการไม่เอื้ออำนวยหรือเปิดโอกาสให้บริษัทเอกชนสามารถทำการลงทุน หรือเป็นเจ้าของกิจการเองทั้งหมดได้ เพราะแม้ว่าเวียดนามจะได้มีการกำหนดหรือระบุไว้ในกฎหมายให้เอกชนต่างประเทศมีสิทธิในการเป็นเจ้าของกิจการได้ทั้งหมดแต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาปรากฏว่ารูปแบบการลงทุนดังกล่าว รัฐบาลเวียดนามยังไม่ได้มีการอนุญาตในทางปฏิบัติ³⁶ เนื่องจากการลงทุนในกิจการเองทั้งหมดของนักลงทุนไทยในเวียดนามประสบกับปัญหายุ่งยากมาก นับตั้งแต่การยื่นเสนอเรื่องเพื่อขออนุมัติทำการลงทุน โดยมีการใช้เวลาในการพิจารณาอนุมัติยาวนาน และมีการเข้มงวดในการศึกษาโครงการที่ขออนุญาตทำการลงทุน รวมทั้งยังมีการเรียกพบนักลงทุนเพื่อทำการซักถามข้อสงสัยบ่อยครั้ง ทำให้นักลงทุนต้องเสียทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาพบเพื่อชี้แจงคำตอบเป็นอย่างมาก³⁷ ซึ่งต่างจากกรณีการลงทุนร่วมกับรัฐบาลหรือวิสาหกิจของเวียดนาม ที่นักลงทุนต่างชาติมักจะได้รับความสะดวกรวดเร็วในการขออนุมัติดำเนินการลงทุนมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรัฐบาลเวียดนามมีความต้องการ หรือพยายามที่จะบังคับทางอ้อมให้นักลงทุนต่างชาติ เข้ามาทำการลงทุนในลักษณะการลงทุนร่วม ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับเวียดนามมากกว่าที่จะดำเนินการลงทุนเองทั้งหมด

นอกจากนี้ในเรื่องของบทลงโทษ กรณีที่นักลงทุนต่างชาติกระทำการอันใดที่รัฐบาลเวียดนามเห็นว่ามีส่วนเสียหายอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และศีลธรรมอันดีของประเทศชาติ และประชาชนชาวเวียดนามหรือมีเจตนากระทำการข่มขู่ต่อทรัพย์สินของแผ่นดิน บุคคลนั้นจะต้องได้รับบทลงโทษที่รุนแรงถึงขั้นประหารชีวิต ดังตัวอย่างของ นายวิชญูโชติทวีทรัพย์ นักธุรกิจไทยที่ถูกศาลคดีข้อโกงทรัพย์สินของรัฐ และบริษัทเอกชนในนครโฮจิมินห์ ตัดสินประหารชีวิตในปี.ศ.1997 ในข้อหาข้อโกงเงินแผ่นดินจำนวน 176,061 เหรียญสหรัฐ และทรัพย์สินเอกชนอีกจำนวน 63,660 เหรียญสหรัฐ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ชาวต่างชาติในเวียดนาม ถูกตัดสินโทษประหารชีวิตในคดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด³⁸ และแม้ว่าในเวลาต่อมารัฐบาลเวียดนามจะลดโทษประหารชีวิตเหลือเพียงโทษจำคุกก็ตาม แต่มาตรการทางกฎหมายที่มีบท

³⁶เสาวรินทร์ สายรังษี, การลงทุนทางตรงในต่างประเทศของบริษัทไทย: กรณีศึกษา, หน้า 103.

³⁷เรื่องเดียวกัน.

³⁸“Thai gets death in Vietnam,” Bangkok Post (4 July 1998): 1-2., http://www.bkkpost.samart.co.th/ne...hive/BP19980704/040798__News 02.html.; and “Reprieve for Thai on death row,” Bangkok Post (16 July 1998): 1-2., <http://www.bkkpost.samart.co.th/ne...hive/BP19980716/160798 News 08.html>.

ลงโทษที่รุนแรงเช่นนี้ ย่อมทำให้นักลงทุนเกิดความหวาดกลัว และอาจเปลี่ยนเป้าหมายการลงทุนไปยังประเทศอื่นที่ระบบกฎหมายมีความเป็นมาตรฐาน ตามหลักกฎหมายสากลและเชื้ออำนาจต่อการทำธุรกิจมากกว่าเวียดนามก็เป็นได้

1.2 นักลงทุนต่างชาติต้องประสบกับปัญหาความล่าช้าและความซับซ้อนของขั้นตอนการขออนุมัติการลงทุนที่มีความยุ่งยากและต้องใช้ระยะเวลาสำหรับการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน โดยในเริ่มแรกคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือและการลงทุนแห่งรัฐ (The State Committee for Cooperation and Investment -SCCI) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 1989 เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการลงทุนของต่างชาติในเวียดนาม ต่อมาเมื่อคณะกรรมการว่าด้วยความร่วมมือและการลงทุนแห่งรัฐ ได้รวมเข้ากับคณะกรรมการวางแผนแห่งรัฐ (The Committee of State Planning) และตั้งเป็นกระทรวงการวางแผนและการลงทุนในปลายปี ค.ศ.1995 การดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการลงทุนของต่างชาติในเวียดนามจึงตกอยู่ภายใต้กระทรวงดังกล่าวนับตั้งแต่นั้นมา ต่อมาในเดือนมกราคม 1995 ทางกรมเวียดนามได้ประกาศใช้กฎระเบียบใหม่เกี่ยวกับการตั้งการประเมินและการดำเนินการโครงการการลงทุนของต่างชาติ ซึ่งกำหนดให้นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการวางแผนและการลงทุน เป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการแสดงความเห็นชอบและอนุมัติโครงการ³⁹ ซึ่งตามขั้นตอนแล้วผู้ลงทุนจะต้องนำเสนอเอกสารโครงการ เพื่อขอความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐในระดับท้องถิ่น เมื่อหน่วยงานรัฐในระดับท้องถิ่นให้ความเห็นชอบแล้วจึงจะส่งเรื่องต่อไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการอนุมัติการลงทุนตามขั้นตอนกระทั่งถึง กระทรวงการวางแผนและการลงทุน ซึ่งจะเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการอนุมัติการลงทุนในขั้นตอนสุดท้าย หากในกรณีที่โครงการลงทุนมีความสำคัญ หรือ เป็นโครงการขนาดใหญ่ที่มีมูลค่าการลงทุนเกิน 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁴⁰ จะต้องนำเสนอต่อ คณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบด้วย (แผนภูมิที่ 1)

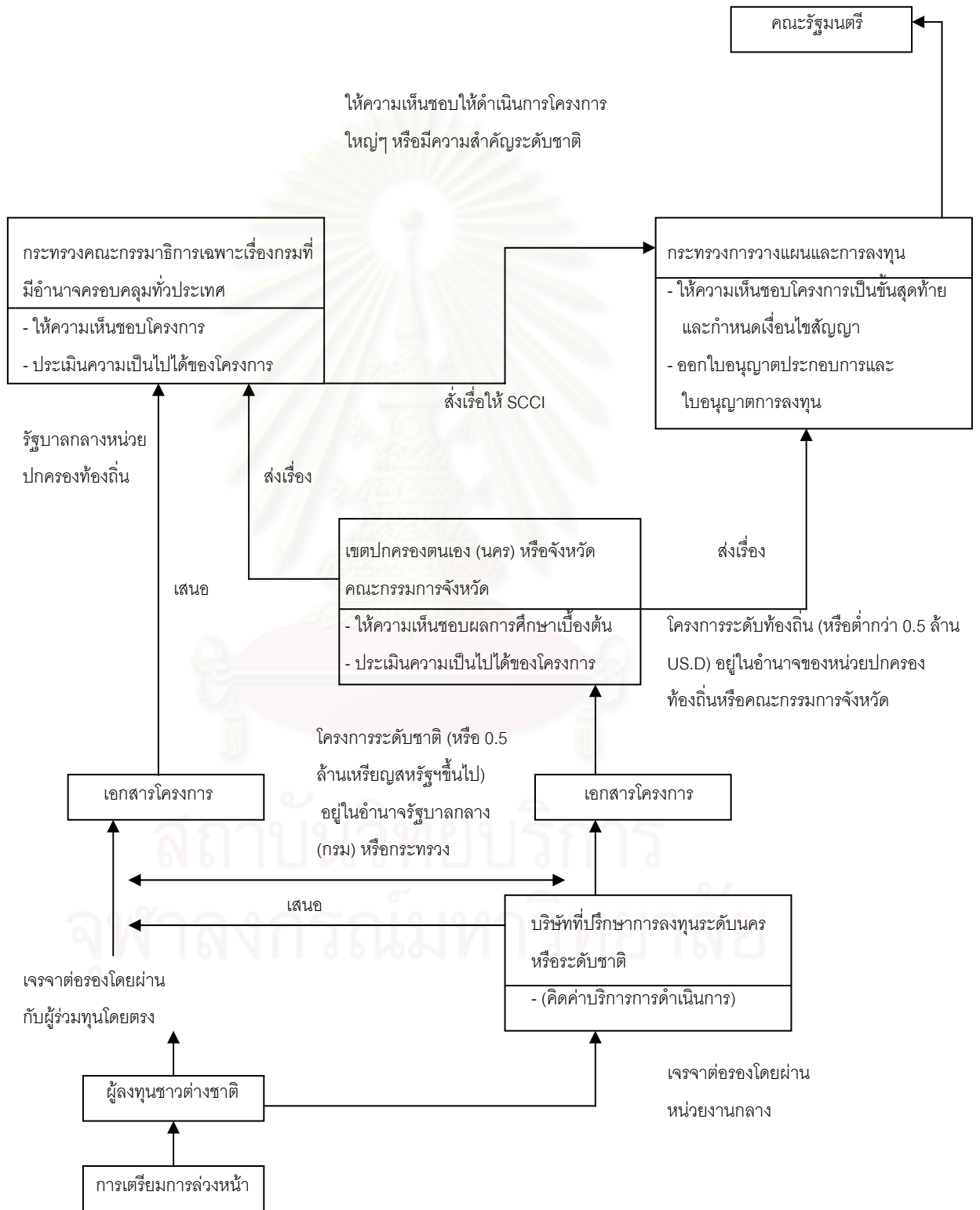
นอกจากนักลงทุนจะต้องดำเนินการเพื่อขออนุมัติการลงทุนตามขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อนแล้ว นักลงทุนยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูงหากหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติการลงทุนขั้นสุดท้ายไม่ให้ความเห็นชอบ โครงการลงทุนนั้นก็มิต้องถูกระงับไปโดยปริยาย แม้ว่าโครงการนั้นจะได้ผ่านการอนุมัติตามขั้นตอนต่างๆ มาแล้วอย่างครบถ้วนก็ตาม

³⁹ รัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 30.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน.

แผนภูมิที่ 1

กระบวนการขออนุมัติโครงการการลงทุนในเวียดนามของชาวต่างประเทศ

นอกจากนี้ ระบบการเมืองภายในของเวียดนามในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและขั้นตอนในการพิจารณาอนุมัติ โครงการลงทุนจากต่างประเทศ ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่นจนถึง กระทรวง การวางแผนและการลงทุน ยังไม่มีการแบ่งอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อนเกิดความไม่แน่ชัดของหน่วยงานหรือช่องทางที่ต้องเข้าไปติดต่อ ซึ่งนักธุรกิจไทยที่ไม่คุ้นเคยกับการติดต่อกับเวียดนามจะไม่สามารถติดต่อกับหน่วยงานที่ต้องโดยตรงได้ ก่อให้เกิดความล่าช้าและความสับสนเปลืองโดยเปล่าประโยชน์เนื่องจากต้องติดต่อผ่านนายหน้า⁴¹ ดังตัวอย่างในการขอจัดตั้งวิสาหกิจเอกชนของต่างชาติ ซึ่งผู้ยื่นขอจัดตั้ง ต้องกรอกข้อมูลในเอกสารถึง 32 ฉบับ และต้องให้ผู้มีอำนาจลงนามอนุมัติรวมถึง 53 แห่ง⁴² หรือกรณีของบริษัท Thai-Viet INVEXIM ซึ่งเป็นบริษัทร่วมทุนระหว่างไทยกับเวียดนามที่ได้เข้าไปลงทุนในเวียดนาม ในปี ค.ศ.1989 รวมทั้งสิ้น 5 โครงการ ซึ่งปรากฏว่ามีเพียงโครงการเดียวเท่านั้นที่ประสบความสำเร็จ ขณะที่อีก 4 โครงการต้องล้มเลิกไปเนื่องจากประสบปัญหา เกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุมัติการลงทุนที่ยุ่งยาก และต้องใช้เวลาานาน อีกทั้งรัฐมนตรีที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับโครงการลงทุนไม่มีอำนาจในการอนุมัติโครงการ ทำให้ต้องล้มเลิกโครงการไปในที่สุด⁴³

ซึ่งแม้ในระยะหลังเวียดนามจะได้มีการประกาศนโยบายการลงทุนแบบเสรีขึ้นในขั้นตอนเดียว (one stop investment service) เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ แต่ก็ยังไม่มีประสิทธิผลในทางปฏิบัติเท่าไรนัก เนื่องจากการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นต้องย้อนกลับไปแก้ที่หน่วยงานพื้นฐานที่มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการลงทุนโดยตรง ซึ่งได้แก่ กระทรวงการวางแผนและการลงทุนแต่เท่าที่ผ่านมา กระทรวงการวางแผนและการลงทุนกลับไม่ได้ทำหน้าที่ของตนแต่อย่างใด และยังคงอาศัยเวลาอีกนานกว่าที่เจ้าหน้าที่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะแสดงความเอาใจใส่อย่างจริงจังต่อปัญหาที่เกิดขึ้น

1.3 ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหานี้เกิดขึ้นในทุกระดับของหน่วยงานราชการเวียดนามดังในประเทศด้อยพัฒนาทั่วไป เนื่องจากความซับซ้อนสับสน และความล่าช้าของขั้นตอนกระบวนการ และวิธีการทำงานของหน่วยงานของรัฐทำให้การจ่ายเงินพิเศษหรือที่เรียกว่า “ค่าน้ำ

⁴¹ ัญญาทิพย์ ศรีพนา, วชิรินทร์ ยงศิริ และมานะ มาลาเพชร, การค้าไทย-อินโดจีน, หน้า73.

⁴² Heng Hiang Khng, "Vietnam Taking Stock of Reforms and Dogma," *Southeast Asian Affairs* (1995) :369.

⁴³ "Thai, VN trade bodies to increase cooperation," *Bangkok Post* (1 May 1993).

ร่อนน้ำชา” กลายเป็นต้นทุนทางธุรกิจอย่างหนึ่งที่นักลงทุนในเวียดนามต้องประสบอยู่ทุกวัน⁴⁴ ตัวอย่างเช่น การเข้าไปลงทุนในเวียดนามของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ในปี ค.ศ.1995 ซึ่งทางบริษัทต้องใช้จ่ายเงินจำนวนกว่า 10 ล้านบาท เป็นค่าสินบนให้กับข้าราชการระดับสูงในเวียดนาม เพื่อช่วยให้ขั้นตอนการขออนุมัติโครงการลงทุนเป็นไปด้วยความราบรื่น⁴⁵

ปัญหาการคอร์รัปชัน ได้สร้างความหวาดวิตกให้กับผู้นำระดับสูงของเวียดนาม ดังที่นายฟาม วัน ดง (Pham Van Dong) อดีตนายกรัฐมนตรีเวียดนาม ได้กล่าวเมื่อปลายปี ค.ศ.1995 ว่า รู้สึกวิตกกังวลถึงปัญหาคอร์รัปชันที่มีเพิ่มมากขึ้น หลังจากเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจของประเทศมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาด นอกจากนี้ยังได้แสดงความเป็นห่วงต่อวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของประชาชนที่เสื่อมทรามลง โดยเฉพาะบรรดาวัยรุ่นที่อาศัยในเมืองขนาดใหญ่ ส่วนนาย เหงียน วัน ลินห์ (Nguyen Van Linh) ผู้ริเริ่มนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจ หรือ Doi Moi อดีตเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ระหว่างปี ค.ศ.1986 ถึง ค.ศ.1991 ก็ได้กล่าวยอมรับในที่ประชุมสมัชชาพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนาม เมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1996 ว่าปัญหาคอร์รัปชันและการลักลอบขนสินค้าเถื่อนนับเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศที่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

ขณะเดียวกันนายทา หู ทั้นห์ (Ta Huu Thanh) ผู้อำนวยการหน่วยงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการหรือปป.ช.ของเวียดนามกล่าวว่า หน่วยงาน ปปป. ต้องการข้าราชการและอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นเพื่อปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันที่มีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีลักษณะเป็นขบวนการมากขึ้น อันเป็นภัยต่อความมั่นคงทางการเมืองและการพัฒนาประเทศ หากไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ก็จะบั่นทอนความเชื่อถือของประชาชนและนักธุรกิจต่างชาติที่มีต่อรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์ของเวียดนาม โดยในช่วง 6 เดือนแรกของปี ค.ศ.1996 ทาง ปปป. ได้สอบสวนคดีคอร์รัปชัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับเงินจำนวนกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และได้แจ้งความดำเนินคดีไปแล้ว 1, 416 คน⁴⁶

⁴⁴Martin Gainsborough, Vietnam 1999: Country Forecast Report with forecasts through end-2001, (Business Monitor International Ltd., 1999), p.76.

⁴⁵“Vietnam to enact laws in bid to woo investors,” Bangkok Post (29 November 1995).

⁴⁶ยุทธศักดิ์ ฅณาสวัสดิ์ และกฤษณา นิลศรี, “เวียดนามกับการก้าวไปสู่ความรุดหน้าทางเศรษฐกิจ,” วารสารส่งเสริมการลงทุน, :51.

1.4 ปัญหาการขาดแคลนระบบสาธารณูปโภค ซึ่งในปัจจุบันเวียดนามยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อการลงทุนไม่เพียงพอ เช่น ระบบคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศขาดประสิทธิภาพ ถนนส่วนใหญ่ภายในประเทศต้องการการบูรณะซ่อมแซม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถนนสายที่เชื่อมเวียดนามตอนเหนือเข้ากับตอนใต้ นั้นไม่อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การขนส่งสินค้าเลย⁴⁷ ทำให้ต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการขนส่งสูงมาก รวมถึงระบบกระแสไฟฟ้าของเวียดนามที่ยังขาดความพร้อมในการป้อนพลังงานไฟฟ้ามีผลให้เครื่องจักรที่ใช้เพื่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมดับบ่อยครั้ง ทำให้เครื่องจักรเสื่อมและชำรุดเสียหายได้ง่าย

ในด้านเกี่ยวกับท่าเรือที่เปิดใช้เพื่อการค้าระหว่างประเทศนี้ เวียดนามมีท่าเรือใหญ่ๆ อยู่ 3 แห่งที่ใช้การสม่ำเสมอ ได้แก่ท่าเรือไฮฟอง ดานัง และนครโฮจิมินห์⁴⁸ แต่ปรากฏว่าท่าเรือทั้ง 3 แห่งนี้ มีปัญหาในเรื่องการจัดระบบในการทำงานของท่าเรือ เนื่องจากระบบขนส่งหน้าท่าขาดประสิทธิภาพในการขนถ่ายสินค้า คลังสินค้าและเครื่องจักรกลที่ใช้เพื่อการขนถ่ายสินค้าไม่มีคุณภาพ รวมทั้งความไม่แน่นอนในการขนถ่าย ทำให้ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบคุณภาพสูงเกินกว่าค่าใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะค่าขนส่งทางเรือมีราคาสูงกว่าค่าเฉลี่ยมาก เพราะเรือส่วนใหญ่จะขนสินค้าเพียงเที่ยวเดียว ความถี่ในการนำเรือเข้าเทียบท่าต่ำ และต้องผ่านท่าเรือเฟอร์รี่จำนวนมาก⁴⁹ และทั้งๆ ที่ท่าเรือขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ ค่าขนส่งก็ยังคงแพงอยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁷ ธิญญาทิพย์ ศรีพนา, วุชรินทร์ ยงศิริ และมานะ มาลาเพชร, การค้าไทย-อินโดจีน, หน้า 73.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

⁴⁹ ฝ่ายวิชาการ บริษัทไอออนิค อินเตอร์เทรค รีซอสเซส จำกัด, เปิดประตูการลงทุนสู่...เวียดนาม, (ไม่ระบุสถานที่พิมพ์, 2536), หน้า 74.

2) ปัญหาในด้านธุรกิจบางประการ

2.1 ระบบภาษีของเวียดนามมีความซับซ้อน และขาดความชัดเจนทั้งภาษีที่เกี่ยวข้องกับสินค้านำเข้า และภาษีการลงทุน สำหรับการค้าระหว่างประเทศนั้นรัฐบาลเวียดนาม มีนโยบายใช้มาตรการด้านภาษีเพื่อปกป้องคุ้มครองสินค้าที่ผลิตในประเทศโดยกระทรวงการคลังได้ประกาศกำหนดรายการสินค้า และราคาขั้นต่ำ หรือราคากลางเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินจัดเก็บภาษีนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ⁵⁰ ซึ่งสินค้านำเข้าจากไทยและกลุ่มประเทศอาเซียนถูกจัดอยู่ในระดับที่สูงกว่าสินค้าจากจีน และประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ แต่มีระดับต่ำกว่าสินค้าจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฮองกง และประเทศอุตสาหกรรมอื่นๆ โดยในทางปฏิบัติผู้ส่งออกมักจะไม่สามารถทราบหลักเกณฑ์ที่แน่ชัดของเจ้าหน้าที่ผู้ประเมินเกี่ยวกับราคาขั้นต่ำของสินค้าที่กำหนด เพราะเวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงกำหนดราคาขั้นต่ำอยู่เสมอ และยังมีการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ศุลกากรท้องถิ่นในการกำหนดเพิ่มเติมรายการสินค้าที่จัดอยู่ในกลุ่มประเภทสินค้าตามที่กระทรวงการคลังได้ออกประกาศไปแล้ว เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมิน ราคาขั้นต่ำของสินค้านำเข้าได้เองอีกด้วย ทำให้ผู้ส่งออกเกิดความสับสน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรท้องถิ่นทำการทุจริตคอร์รัปชันได้อีกด้วย

สำหรับในด้านการลงทุนนั้น ระบบภาษีที่ทางการเวียดนามใช้บังคับกับกิจการที่ใช้เงินลงทุนจากต่างประเทศ และหุ้นส่วนต่างประเทศมีหลายอัตราขึ้นอยู่กับเงื่อนไขและคุณสมบัติของผู้ลงทุน โดยอัตราภาษีเริ่มตั้งแต่ระดับต้นระหว่างร้อยละ 15-20 ของผลกำไรจริง ซึ่งบางกรณีอาจจะได้รับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีให้โดยมีกำหนดระยะเวลา และบางกรณีคณะกรรมการเพื่อความร่วมมือและการลงทุนแห่งรัฐอาจจะพิจารณากำหนดภาษีเพียงร้อยละ 10-14⁵¹ ของผลกำไรจริง เป็นต้น ทำให้การดำเนินธุรกิจและการลงทุนจากต่างประเทศเกิดความเหลื่อมล้ำกันในทางปฏิบัติ

⁵⁰โปรดดูรายการสินค้าที่กำหนดราคาขั้นต่ำในการประเมินภาษีนำเข้าได้ใน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุนในเวียดนาม, (เอกสารการประชุมสัมมนา จัดโดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และหอการค้าไทย เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 14 ธันวาคม 2543 ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพฯ), หน้า 5.

⁵¹นิยม นิพันธ์ศานต์, คู่มือการค้า-การลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, (กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการส่งออก, 2533), หน้า 39.

2.2 ปัญหาที่เกี่ยวกับแรงงานในเวียดนามนับเป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งสำหรับการลงทุนในธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานเข้มข้น เพราะแม้ว่าเวียดนามจะมีแรงงานราคาถูก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาอีกหลายประเทศ แต่หากจะพิจารณาถึงปัจจัยหรือตัวแปรที่เกี่ยวข้องบางประการ อันได้แก่ประสิทธิภาพการผลิต หรือการทำงานของปัจจัยแรงงาน (productivity) รวมทั้งต้นทุนเพิ่มที่เกิดขึ้นจากการใช้ปัจจัยแรงงานดังกล่าวประกอบแล้ว ก็อาจได้ข้อสังเกตที่มีความเป็นไปได้ นั่นคือว่า แรงงานในเวียดนามอาจมิได้มีราคาถูกจริง หรือผู้ประกอบการอาจไม่ได้รับประโยชน์จากแรงงาน ที่เห็นว่ามีราคาถูกในรูปของอัตราค่าจ้างที่เป็นตัวเงินตามที่ได้คาดเอาไว้ก็เป็นได้⁵² เพราะแม้ว่าแรงงานเวียดนามจะเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในด้านความขยันขันแข็ง อดทน และมีความกระตือรือร้นในการทำงานสูง แต่พบว่าบริษัทผู้จ้างแรงงานเหล่านี้ก็ต้องประสบกับปัญหาในด้านการมีต้นทุนค่าใช้จ่ายจากการใช้งานของแรงงานดังกล่าวเพิ่มขึ้น อาทิ ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการฝึกสอนงาน (training) ในกรณีที่แรงงานเหล่านั้นยังไม่เคยมีประสบการณ์การทำงานในอุตสาหกรรมประเภทนั้นๆ มาก่อน ซึ่งทางผู้ประกอบการจะต้องจัดการอบรมและฝึกสอนงานแก่ คนงานเหล่านี้ใหม่หมดในทุกๆ ด้านตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้น ดังนั้น การที่บริษัทจำเป็นต้องมีกิจกรรมในด้านการฝึกสอนงานให้แก่คนงานนี้ก็ย่อมทำให้ต้นทุนค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น ซึ่งถ้าหากต้นทุนค่าใช้จ่ายในส่วนดังกล่าวอยู่ในระดับที่สูงมากแล้ว การลงทุนของนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระยะแรกๆ ก็อาจจะไม่ได้รับประโยชน์จากความได้เปรียบด้านแรงงานราคาถูกของประเทศเวียดนามมากเท่าใดนัก โดยเฉพาะเมื่อกระทรวงแรงงานเวียดนามได้ประกาศขึ้นค่าแรงขั้นต่ำสำหรับแรงงานที่ทำงานในบริษัทต่างชาติ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 1996 กำหนดค่าแรงงานขั้นต่ำที่กรุงฮานอยและโฮจิมินห์เท่ากับ 45 เหรียญสหรัฐฯ ต่อเดือน ไฮฟอง ดานัง และเว้ 40 เหรียญสหรัฐฯ และจังหวัดอื่นๆ 30-35 เหรียญสหรัฐฯ ต่อเดือน⁵³ ซึ่งมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กเพิ่มสูงขึ้นมาก

นอกจากนี้ ข้อพิพาทด้านแรงงานก็นับเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สร้างความหวาดวิตกให้กับนักลงทุน โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลเวียดนามได้ออกกฎหมายแรงงานในเดือนพฤษภาคม 1994

⁵²เสาวรินทร์ สายรังษี, การลงทุนทางตรงในต่างประเทศของบริษัทไทย: กรณีศึกษา, หน้า 77-78.

⁵³ยุทธศักดิ์ คณาสวัสดิ์ และกฤษณา นิลศรี, “เวียดนามกับการก้าวไปสู่ความรุดหน้าทางเศรษฐกิจ,” วารสารส่งเสริมการลงทุน, :63.

โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1995⁵⁴ อนุญาตให้มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานได้ ซึ่งปรากฏว่าตัวเลขทางราชการเกี่ยวกับข้อพิพาทแรงงานได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จาก 6 ครั้งในปี ค.ศ. 1992 เป็น 46 ครั้ง ในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งมีผลทำให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง และสร้างความเสียหายให้กับบริษัท ผู้ประกอบการในแต่ละปีเป็นมูลค่าไม่น้อย

2.3 ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อการลงทุนในเวียดนามมีราคาแพง โดยต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ซึ่งนอกจากจะมีราคาแพงแล้ว นักลงทุนยังไม่สามารถนำที่ดินนั้นมาใช้เป็นหลักทรัพย์ในการค้ำประกันการกู้ยืมเงินเพื่อโครงการได้ เนื่องจากการซื้อขายหรือการจำนองที่ดินนั้นทางการเวียดนามถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ขณะเดียวกันภาษีสินค้า และเครื่องจักรนำเข้าก็อยู่ในอัตราที่สูงมาก นอกจากนี้แล้ว อัตราค่าเช่า อาคารสำนักงาน ที่พัก ที่อยู่อาศัย ยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับอัตราค่าเช่าในประเทศอื่นๆ

ในนครโฮจิมินห์ ซึ่งเป็นเมืองเศรษฐกิจสำคัญทางตอนใต้ของเวียดนามในช่วงเวลา 9 เดือนแรก ของปี ค.ศ. 1993 ราคาอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้นจากช่วงต้นปีถึง 5 เท่า โดยราคาขายของอสังหาริมทรัพย์ย่านใจกลางเมืองมีพื้นที่ราว 400 ตารางเมตร มีราคาเฉลี่ย 250,000 เหรียญสหรัฐฯ (ประมาณ 6,375,000 ล้านบาท) แต่ในปัจจุบันราคาได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 600,000 เหรียญสหรัฐฯ (ประมาณ 15,300,000 ล้านบาท)⁵⁵

ราคาเช่าที่ดินเพื่อการสร้างสำนักงานหรือเพื่อการสร้างที่พักอาศัยในบริเวณใจกลางกรุงฮานอย และนครโฮจิมินห์ โดยเฉลี่ยสูงถึง 2,000 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตารางเมตร ในขณะที่ที่ดินเพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์บริเวณรอบนอกกรุงฮานอย มีราคาเท่ากับ 400 เหรียญสหรัฐฯ และรอบนอกนครโฮจิมินห์มีราคาประมาณ 250 เหรียญสหรัฐฯ ต่อตารางเมตร เปรียบเทียบกับราคาที่ดินเพื่อการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์บริเวณใจกลางกรุงเทพฯ เฉลี่ยตารางเมตรละ 680

⁵⁴Heng Hiang Khng, "Vietnam Taking Stock of Reforms and Dogma," *Southeast Asian Affairs*: 370.

⁵⁵ฝ่ายวิชาการ บริษัทไอออนิค อินเตอร์เทค รีซอสเซสจำกัด, *เปิดประตูการลงทุนสู่...เวียดนาม*, หน้า 57.

เหรียญสหรัฐฯ และบริเวณชานเมืองประมาณ 500 เหรียญ ในขณะที่บริเวณใจกลางกรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานคร เพียงประมาณ 400 เหรียญ และชานเมืองประมาณ 40 เหรียญสหรัฐฯ⁵⁶

รวมถึงค่าขนส่งสินค้าและค่าพาหนะในการเดินทางภายในประเทศ ค่าเช่า และค่าติดตั้งระบบสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรม ค่าจ้างคนงาน หรือบุคลากรเวียดนามก็อยู่ในระดับสูงเช่นกัน และแม้ว่าค่าใช้จ่ายต่างๆ อันเป็นต้นทุนในการผลิต ดังที่ได้กล่าวมาในข้างต้นจะอยู่ในระดับสูง แต่การบริการที่ได้นั้นมีได้มีคุณภาพ หรืออยู่ในระดับมาตรฐานอย่างที่ควรจะเป็น

2.4 ปัญหาการปิดกั้นสื่อจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสื่อเพื่อการโฆษณาทางธุรกิจทุกชนิดจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากทางการเวียดนามก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะชน ทั้งนี้ เนื่องจากเวียดนามเกรงว่าการปล่อยให้สื่อมีความเป็นอิสระโดยปราศจากการควบคุมนั้น จะส่งผลกระทบต่อศีลธรรมอันดีของสังคมและอาจเป็นการสันคลอนเสถียรภาพรัฐบาลสังคมนิยมของเวียดนามได้

ทั้งนี้ ทางการเวียดนามได้มีคำสั่งให้ตรวจสอบสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดโดยละเอียดไม่ยกเว้นแม้แต่คำโฆษณาก่อนมีการตีพิมพ์ทุกครั้ง ห้ามลงพิมพ์สื่อโฆษณา และรูปภาพที่เป็นภาษาต่างประเทศ ในป้ายโฆษณา ตามสถานที่สาธารณะต่างๆ อีกทั้งยังห้ามติดตั้งสื่อเหล่านี้ใกล้กับภาพผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ และตราสัญลักษณ์ของประเทศ รวมถึงการห้ามโฆษณาสินค้าบางประเภทในสื่อโฆษณาทุกชนิด เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เครื่องสำอาง สินค้าจากต่างประเทศที่ไม่ใช่เกิดจากการร่วมทุนกับเวียดนาม (ยกเว้นสินค้าประเภทอาหาร) นอกจากนี้ในเดือนมิถุนายน 1994 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมของเวียดนามได้ออกประกาศควบคุมการติดตั้งจานดาวเทียม ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมทั่วนครโฮจิมินห์ และเมืองใหญ่ๆ ในเวียดนาม⁵⁷

การออกมาตรการควบคุมสื่ออย่างเข้มงวดเช่นนี้ เท่ากับเป็นการปิดกั้นโอกาสของผู้ผลิตที่จะเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคชาวเวียดนาม เนื่องจากช่องทางในการเข้าถึงข่าวสาร และข้อมูล

⁵⁶ ัญญาทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 104.

⁵⁷ Heng Hiang Khng, "Vietnam Taking Stock of Reforms and Dogma," *Southeast Asian Affairs*: 374.

ทางธุรกิจของประชาชนชาวเวียดนามถูกจำกัดอยู่เพียงสื่อโทรทัศน์ 2 ช่องในนครโฮจิมินห์ คือ ช่อง 7 และ ช่อง 9 (ช่อง 9 นำเสนอเฉพาะข่าวไม่มีโฆษณา)⁵⁸ และสื่อสิ่งพิมพ์ ซึ่งแม้ว่าจะได้รับความนิยมมากในเวียดนาม แต่ทว่าคุณภาพของสื่อยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากขาดแคลนเทคโนโลยีในการผลิตที่ทันสมัย สำหรับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ ทั้งดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต รัฐบาลเวียดนามยังไม่อนุญาตให้มีการเผยแพร่แต่อย่างใด

2.5 การจัดเก็บสถิติสำคัญ เช่น สถิติเกี่ยวกับการผลิต การค้า การเงิน การคลัง และอื่นๆ ยังขาดความสมบูรณ์ไม่เป็นระบบ อนึ่ง รัฐบาลเวียดนามยังไม่มีระบบ หรือระเบียบในการเผยแพร่ข้อมูลและสถิติต่างๆ ต่อสาธารณะชนทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนและการดำเนินธุรกิจมีความเสี่ยงสูง⁵⁹ นักลงทุนส่วนใหญ่จึงต้องอาศัยสำนักงานที่ปรึกษาด้านการค้าการลงทุนที่มีความเชี่ยวชาญและ มีความสัมพันธ์อันดีกับหน่วยงานราชการของเวียดนามเป็นตัวกลางในการติดต่อขอข้อมูลที่มีความจำเป็นต่อการทำธุรกิจ ซึ่งประเทศไทยยังขาดหน่วยงานในลักษณะดังกล่าว ทำให้นักลงทุนส่วนใหญ่ที่ต้องการติดต่อทำธุรกิจกับเวียดนามต้องจ้างบริษัทที่ปรึกษาเอกชน ซึ่งโดยมากจะขาดความชำนาญและไม่มีความเป็นมืออาชีพเพียงพอ ทำให้นักลงทุนหลายรายต้องประสบภาวะขาดทุนและถูกคู่แข่งจากประเทศอื่นที่มีความสามารถในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลได้มากกว่าแย่งชิงส่วนแบ่งตลาดไปในที่สุด

2.6 ประชาชนเวียดนามมีกำลังซื้อต่ำ จากการสำรวจทางสถิติของทางการเวียดนามพบว่า รายได้ต่อหัวต่อปีของประชากรเวียดนามมีเพียง 200 เหรียญสหรัฐเท่านั้น ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวอยู่บนฐานที่แคบ ดังนั้น การลงทุนผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนในการจัดหาสินค้า เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าจากเวียดนามแทนการชำระด้วยเงินตราต่างประเทศก็มีความยุ่งยากเกี่ยวกับคุณภาพสินค้าที่จะนำมาแลกเปลี่ยน เนื่องจากการตรวจตราคุณภาพสินค้า (inspection) ที่ฝ่ายไทยซื้อและฝ่ายเวียดนามรับสินค้าจากไทยอยู่ในความควบคุมดูแลของฝ่ายเวียดนามแต่เพียงฝ่ายเดียว⁶⁰ ทำให้บางครั้งสินค้าไม่ได้คุณภาพตามที่

⁵⁸ฝ่ายวิชาการ บริษัท ไอโอนิค อินเทอร์เน็ต รีซอสเซส จำกัด, เปิดประตูการลงทุนสู่...เวียดนาม, หน้า 67.

⁵⁹Hoang Ngoc Nguyen, "The Scope and Prospects of Foreign Investment in Vietnam," Contemporary Southeast Asia 14 (1992): 254.

⁶⁰นิยม นิพัทธ์ศานต์, สู่ทางการค้า-การลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม, หน้า 39.

ต้องการ อีกทั้งนักลงทุนยังมีความเสี่ยงเกี่ยวกับความไม่มีเสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยนและการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศด้วย

นอกจากนี้ ในปลายปี ค.ศ.1996 การที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามได้มีดำริจะจัดตั้งหน่วยของพรรค (Party Cells) ขึ้นในบริษัทร่วมทุนนั้นได้นำไปสู่ความกังวลในหมู่นักลงทุนไทยและต่างชาติเกี่ยวกับการแทรกแซงของทางการเวียดนามในกิจการการลงทุนแบบร่วมทุนของตน อันอาจจะถือเป็นข้อจำกัดการลงทุนในรูปแบบหนึ่ง⁶¹

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶¹ รัชนีทิพย์ ศรีพนา, ศักยภาพของการลงทุนไทยในเวียดนาม, หน้า 106.

บทที่ 5

บทสรุปและวิเคราะห์

5.1 ภาวะการค้าและการลงทุนของไทยในเวียดนาม

หากจะพิจารณาถึงความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและเวียดนามย้อนหลังไประหว่างปี ค.ศ. 1981-ค.ศ. 1987 จะพบว่ามูลค่าและปริมาณการค้า 2 ฝ่าย ในช่วงเวลาดังกล่าว ถูกกำหนดโดยปัจจัยของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศซึ่งในขณะนั้น เวียดนามได้ส่งกองกำลังทหารเข้ายึดครองกัมพูชาส่งผลให้มูลค่าการค้าไทย-เวียดนามปรับตัวลดลงอย่างมาก (โปรดดูตารางที่ 1) โดยมูลค่าการค้า 2 ฝ่าย ในปีค.ศ. 1981 มีเพียง 18.0 ล้านบาท เปรียบเทียบกับ 276.1 ล้านบาทในปีค.ศ. 1980 ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากภาวะความตึงเครียดทางการเมือง และความเสื่อมโทรมในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากการที่เวียดนามเข้ายึดครองกัมพูชานั้นเอง

ต่อมาเมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มคลี่คลายลงในทศวรรษที่ 1990 การค้าทวิภาคีก็ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้นจาก 3,538 ล้านบาทในปีค.ศ. 1991 มาเป็น 7,365 ล้านบาท ในปีค.ศ. 1994 และ 12,728 ล้านบาท ในปีค.ศ. 1995 มาถึงปีค.ศ.1997 มูลค่าการค้า 2 ฝ่ายขยับขึ้นเป็น 22,774 ล้านบาท หากแต่เมื่อเปรียบเทียบกับตัวเลขการค้าทวิภาคีระหว่างไทยกับลาว, กัมพูชาและพม่าแล้ว ปรากฏว่าการค้าไทย-เวียดนาม มีมูลค่าน้อยกว่าการค้าระหว่างไทยกับ 3 ประเทศนี้ (โปรดดูตารางที่ 2) ทั้งนี้ การปรับตัวเพิ่มขึ้นของตัวเลขทางการค้าไทย-เวียดนามยังมี ไม่มากนัก เนื่องจากประเภทสินค้าที่นำเข้าและส่งออก ยังจำกัดอยู่เพียงไม่กี่ประเภท ตัวอย่างเช่น ในปีค.ศ. 1988 ไทยนำเข้าไม้จากเวียดนามเป็นอันดับ 1 ด้วยมูลค่าการนำเข้ากว่า 119.1 ล้านบาท ต่อมาในปีค.ศ. 1989 ไทยนำเข้าไม้เพิ่มขึ้นเป็น 371.4 ล้านบาทและขยับขึ้นไปเป็น 1,227.4 ล้านบาท ในปีค.ศ. 1990 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าถึง 856 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นถึง 2,122.5 ล้านบาทในปีค.ศ. 1991 เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงของตัวเลขดังกล่าวมีสาเหตุสำคัญมาจากนโยบายของไทย สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ที่ต้องสั่งซื้อไม้จากประเทศเพื่อนบ้านเพื่อทดแทนความต้องการไม้ในประเทศที่ขาดแคลน อันเนื่องมาจากนโยบายปิดป่าในปีค.ศ. 1989

สำหรับด้านการส่งออกในระยะแรก ประเภทของสินค้าที่ไทยส่งออกไปเวียดนามเป็นสินค้าประเภทธัญพืช สินค้าหัตถกรรม และอุตสาหกรรมเบาซึ่งมีมูลค่าทางการค้าไม่มากนัก ทำให้ช่วงระหว่างปีค.ศ. 1988-1992 เวียดนามเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าไทยมาโดยตลอด กระทั่งในปีค.ศ. 1993 ไทยจึงเริ่มเกินดุลการค้ากับเวียดนามเป็นปีแรก และเป็นปีแรกอีกเช่นกันที่สินค้าส่งออกที่มีมูลค่าการส่งออกสูงสุดของไทยได้เปลี่ยนรูปแบบจากสินค้าประเภทหัตถอุตสาหกรรม และอุตสาหกรรมเบา มาเป็นสินค้าในหมวดอุตสาหกรรมหนัก ได้แก่ ยานพาหนะและอุปกรณ์ชิ้นส่วนประกอบ รวมถึงเครื่องจักร และส่วนประกอบต่างๆ เนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าว เวียดนามมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้ามาเป็นการผลิตเพื่อการส่งออก จึงจำเป็นต้องนำเข้าสินค้าทุนเพื่อพัฒนาการผลิตในภาคอุตสาหกรรม และตอบสนองต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งการที่เวียดนามเลือกประเทศไทยเป็นแหล่งนำเข้าที่สำคัญนั้น นอกเหนือไปจากวัตถุประสงค์ในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่กระชับแน่นแฟ้นขึ้นแล้ว ยังมีเหตุผลมาจากการที่ระดับเทคโนโลยีการผลิตของไทยสอดคล้องกับระดับความต้องการของเวียดนามได้เป็นอย่างดีอีกทั้งไทยและเวียดนามยังได้มีการทำข้อตกลงในเรื่องการหลีกเลี่ยง การเก็บภาษีซ้ำซ้อนเมื่อวันที่ 23 ธันวาคม 1992 ทำให้การค้ามีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1994 เป็นต้นมาสินค้าออกของไทยไปเวียดนามที่มีมูลค่าการส่งออกอยู่ในลำดับต้นๆ (โปรดดูตารางที่ 3) ล้วนแต่เป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมทั้งสิ้น และมีมูลค่าการส่งออกที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ขณะที่สินค้านำเข้าของไทยจากเวียดนามโดยมากยังคงเป็นสินค้าประเภทวัตถุดิบ สินค้าหัตถอุตสาหกรรมและผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการผลิตในประเทศ และประเทศไทยขาดแคลนวัตถุดิบบางชนิด เช่น ผลิตภัณฑ์จากสัตว์น้ำที่เวียดนามมีความอุดมสมบูรณ์มาก ขณะที่ปริมาณสัตว์น้ำในอ่าวไทยเริ่มลดลง เนื่องมาจากสภาพแวดล้อมเป็นพิษและการจับปลาที่มากเกินไป อย่างไรก็ตามการที่ไทยและเวียดนามมักมีสินค้าที่ใกล้เคียงกัน และสินค้าบางประเภทยังเป็นคู่แข่งกันอีกด้วย เช่น ข้าว, อาหารทะเลและพืชผลทางการเกษตร เป็นต้น จึงทำให้มูลค่าการค้าที่ได้จากการส่งออก-นำเข้ามีไม่มากนัก โดยมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากรูปแบบการค้าที่คล้ายคลึงกันนั่นเอง

อนึ่ง นอกเหนือไปจากปัจจัยด้านนโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามกับปัญหาและอุปสรรคที่ภาคเอกชนไทยต้องประสบ จากการดำเนินธุรกิจกับเวียดนาม ซึ่งมีผลต่อการขยายตัวของการค้า การลงทุนในระดับต่ำแล้ว ปัจจัยที่เกิดจากภาคเอกชนเองก็ยังมีส่วนทำให้ผลประกอบการของสินค้าไทยที่ส่งไปขายในเวียดนามไม่น่าพึงพอใจด้วยทั้งนี้เนื่องจาก โดยมากแล้วสินค้าไทยจะได้เปรียบจากการเข้าไปทำตลาดในช่วงแรกเพราะเข้าไปบุกเบิกตลาดก่อน แต่ต่อมา

ในระยะหลังสินค้าไทยเริ่มประสบปัญหาจากการมีคู่แข่งเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสินค้าจากประเทศจีน และอินโดนีเซียที่มีราคาถูกกว่า รวมถึงสินค้าจากญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่แม้จะมีราคาสูงกว่าสินค้าไทยแต่ก็มีคุณภาพมากกว่า จนสามารถเข้ามาเบียดแย่งส่วนแบ่งตลาดจากสินค้าไทยไปได้มาก ทำให้ผู้ผลิตหลายรายต้องลดการผลิตลง หรืองดการส่งออกสินค้าไปเวียดนามและหันไปหาตลาดอื่นแทน

สำหรับในด้านการลงทุนนั้นยังนับว่าเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่สำหรับนักธุรกิจไทย โดยเฉพาะกับประเทศเวียดนามซึ่งมีระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์ทั้งยังมีกฎระเบียบด้านการลงทุนที่ค่อนข้างเข้มงวด และไม่เอื้อประโยชน์ให้กับนักลงทุนเท่าที่ควร ซึ่งแม้ว่าในภายหลังรัฐบาลเวียดนามจะมีการปรับปรุงกฎระเบียบการลงทุนทั้งในส่วนของมาตรการด้านภาษีและมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี เพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างชาติแต่กฎระเบียบส่วนใหญ่ก็ยังคงมีความยุ่งยากและซับซ้อน ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งสำหรับนักธุรกิจไทยที่ยังไม่มีความคุ้นเคยและไม่มีประสบการณ์ด้านการลงทุนในต่างประเทศมากนัก โดยนับตั้งแต่ปีค.ศ. 1988 ซึ่งเป็นช่วงแรกที่ภาคเอกชนไทยเข้าไปบุกเบิกการลงทุนในเวียดนาม หลังจากความตึงเครียดทางการเมืองได้คลี่คลายลงกระทั่งถึงปีค.ศ. 1998 ปรากฏว่ามูลค่าการลงทุนของไทยในเวียดนามมีเพียงประมาณร้อยละ 3 เท่านั้น เมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าการลงทุนต่างประเทศทั้งหมดในเวียดนาม ซึ่งในส่วนของอาเซียนไทยยังตามหลังการลงทุนจากประเทศสิงคโปร์, อินโดนีเซียและมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศจากกลุ่มอาเซียนที่มีมูลค่าการลงทุนสูงสุดในเวียดนาม 3 ลำดับแรก ด้วยมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 2.6, 2.3 และ 1.11 พันล้านเหรียญสหรัฐตามลำดับขณะที่ประเทศไทยมีมูลค่าการลงทุนในเวียดนามจนถึงเดือนสิงหาคม 1997 อยู่ในราว 1.10 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ขณะเดียวกัน จากการรวบรวมสถิติด้านการลงทุนจากต่างชาติของทางการเวียดนามจนถึงเดือนกันยายน 1996 ปรากฏว่าโครงการลงทุนจากประเทศไทยประสบความสำเร็จสูงสุด โดยมีโครงการถึงร้อยละ 27.1 ที่ถูกทางการเวียดนามเพิกถอนใบอนุญาตเปรียบเทียบกับโครงการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในเวียดนาม อย่างไรก็ตาม ในปีเดียวกันนี้ไทยได้เลื่อนขึ้นมาเป็นประเทศผู้ลงทุนอันดับ 9 ในเวียดนาม และขยับขึ้นมาอยู่ในอันดับ 8 ในปีค.ศ.1997 หลังจากที่ขึ้นลงอยู่ระหว่างลำดับที่ 12-14 ติดต่อกันมาหลายปี ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่ง (นอกเหนือจากการส่งเสริมของภาครัฐ) มาจากการที่นักลงทุนไทยเริ่มมีความคุ้นเคยกับระเบียบปฏิบัติและวิธีการดำเนินงานของเวียดนามและมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลของเวียดนามมากขึ้น

5.2 ผลการศึกษาและการปรับใช้กรอบความคิด

จากการศึกษาพบว่ากรณีที่ปริมาณและมูลค่าการค้า การลงทุนระหว่างไทยและเวียดนามหลังจากที่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” กระทั่งถึงสมัยพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มีการขยายตัวในอัตราต่า่นั้นเกิดจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ได้แก่

5.2.1 การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยแต่ละสมัยขาดความต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปลายปี ค.ศ. 1988 อันเป็นช่วงเวลาที่ สถานการณ์ในภูมิภาคอินโดจีนได้คลี่คลายลดความเครียดและความขัดแย้งทางการเมืองลง สืบเนื่องมาจากการที่เวียดนามเริ่มถอนทหารออกจากกัมพูชา พลเอกชาติชาย จึงได้ดำเนินที่จะปรับความสัมพันธ์กับอินโดจีน โดยเฉพาะกับเวียดนามที่เคยบาดหมางกันมานานถึง 10 ปี ด้วยการประกาศนโยบายที่จะแปรสภาพอินโดจีนจากเขตแห่งสงครามให้เป็นเขตแห่งสันติภาพ โดยเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนตามนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า ทั้งยังสนับสนุนให้ภาคเอกชนทำการค้ากับเวียดนาม ด้วยความหวังว่าไทยจะได้รับผลประโยชน์จากทรัพยากรจำนวนมหาศาล อาทิ ไม้, ถ่านหิน, และสินแร่ที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งยังปรารถนาที่จะให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ประเทศต่างๆ สามารถใช้เป็นทางผ่านเพื่อเข้าไปติดต่อทำธุรกิจในอินโดจีน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ก็มิได้เป็นไปอย่างจริงจัง อีกทั้งยังไม่มีผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัด และยังคงถูกมองว่าเป็นเพียง “คำโฆษณา” (slogan) มากกว่าเป็นนโยบายทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. การประกาศนโยบายต่างประเทศของไทยต่อภูมิภาคอินโดจีนของรัฐบาลชุดนี้ (โดยมีตัวของพลเอกชาติชายเอง และที่ปรึกษาบ้านพิษณุโลกเป็นผู้มีบทบาทในการวางแผนงานด้านการต่างประเทศ) ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากสภาความมั่นคงแห่งชาติ และกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการดำเนินนโยบายต่างประเทศต่อประเทศในอินโดจีนในขณะนั้น จนก่อให้เกิดเป็นวิกฤตการณ์ความขัดแย้งในนโยบายต่างประเทศอยู่เนืองๆ จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นยุคที่นโยบายต่างประเทศของไทยขาดความเป็นเอกภาพมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ของไทย

2. นโยบายที่ถูกกำหนดขึ้นมาในสมัยพลเอกชาติชาย มิได้มีการดำเนินการในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง เหตุผลสำคัญประการหนึ่งเนื่องมาจากการขาดการกำหนดขั้นตอนของนโยบายอย่างแน่ชัด และขาดหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อนโยบายโดยตรงอันก่อให้เกิดความสับสนและความไม่พร้อม ส่งผลให้การประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ กระทรวง ทบวง กรมต่างๆ ไม่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างข้าราชการระดับสูงของทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามยังมีไม่มากนัก อีกทั้งยังไม่มีการลงทุนในข้อตกลงเกิดขึ้นแต่อย่างใด ประกอบกับการที่พลเอกชายมีโอกาสบริหารงานเพียงระยะสั้นเพราะถูกยึดอำนาจโดยคณะทหาร (คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ -ร.ส.ช.) เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 1991 เสียก่อน จึงมีผลทำให้นโยบายเปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้า ไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และถูกมองจากหลายฝ่ายว่าเป็นเพียง “คำโฆษณา” มากกว่าเป็นนโยบายต่างประเทศ

ต่อมาเมื่อนายอานันท์ ปันยารชุน ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ก็ได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะสานต่อนโยบายเปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้า ดังที่นายอานันท์ ได้กล่าวปาฐกถาต่อสมาคมนักข่าวต่างประเทศ ณ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 25 เมษายน 1991 ดังมีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า

เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาลชุดที่แล้ว รัฐบาลชุดนี้อาจถูกมองว่าไม่ให้ความสำคัญสำคัญที่โดดเด่นในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าถึง การละทิ้งนโยบายในอดีตเพียง แต่ว่าเนื้อหาและรูปแบบวิธีการอาจจะแตกต่างกันไป แต่โดยพื้นฐานแล้ว รัฐบาลชุดนี้จะสานต่อนโยบาย “การแปรสนามรบเป็นสนามการค้า” ด้วยเห็นว่านโยบายดังกล่าวจะนำมาซึ่งสันติภาพ และเสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมด...

ประกอบกับในช่วงที่นายอานันท์ ปันยารชุน ได้ขึ้นมาบริหารประเทศนั้น สถานการณ์ต่างๆ ในภูมิภาคอินโดจีนได้คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้น เวียดนามได้ถอนกำลังทหารของตนออกจากกัมพูชา การเจรจาเพื่อสร้างสันติภาพให้กับประชาชาติและประชาชนกัมพูชา เริ่มเห็นผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น ประเทศต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้หันมาดำเนินความสัมพันธ์ในระดับปกติกับเวียดนาม รวมถึงรัฐบาลไทยที่เน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับภูมิภาคอินโดจีน จึงได้ประกาศที่จะในการส่งเสริมการลงทุนของคนไทยในประเทศ

อินโอดีจัน โดยมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (Board of Investment - BOI) เป็นผู้ดูแล

ตลอดระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน ภายใต้การบริหารงานของนายกรัฐมนตรีนายอานันท์ ปันยารชุน ได้ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังได้ขยายความร่วมมือในประเด็นต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างผู้นำระดับสูงของทั้ง 2 ฝ่ายหลายครั้ง อาทิ การเดินทางเยือนไทยของนายโว วันเกียต (Vo Van Kiet) นายกรัฐมนตรีเวียดนามพร้อมด้วยคณะผู้แทนระดับสูง ระหว่างวันที่ 27-30 ตุลาคม 1991 ซึ่งนับเป็นการเยือนครั้งแรกภายในระยะเวลา 13 ปี ที่มีการเยือนในระดับหัวหน้ารัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศอันนับเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ของความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างไทยและเวียดนามตามมาด้วยการเดินทางเยือนเวียดนามของนายกรัฐมนตรีไทย นายอานันท์ ปันยารชุน ระหว่างวันที่ 15-17 มกราคม 1992

การเดินทางเยือนระหว่างผู้นำและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของทั้ง 2 ฝ่ายได้นำไปสู่การลงนามในความตกลงหลายฉบับ อาทิ ความตกลงเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน, บันทึกความเข้าใจ ว่าด้วยความร่วมมือเกี่ยวกับการพัฒนาและชายฝั่งธรรมชาติ, บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการค้าข้าวร่วมกัน, พิธีสารแก้ไขความตกลงทางการค้าและเศรษฐกิจฉบับปีค.ศ. 1978 ฯลฯ รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการทวิภาคีทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญยิ่งต่อการส่งเสริมการพัฒนาและความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน

กระนั้นก็ตาม พัฒนาการของความสัมพันธ์ทั้งทางการเมือง การทูตและทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนามก็ได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่น เนื่องจากฝ่ายทหารซึ่งมีพลเอกสุจินดา คราประยูรเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะนั้นยังคงมีความหวาดระแวงว่าเวียดนามยังมีศักยภาพที่จะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย แม้ว่ากระทรวงการต่างประเทศ โดยนายอาสา สารสิน รัฐมนตรีต่างประเทศจะพยายามประสานความเข้าใจกับฝ่ายทหารในประเด็นดังกล่าว และยืนยันว่าเวียดนามไม่มีศักยภาพที่จะเป็นภัยคุกคามได้อีกต่อไป แต่เนื่องจากเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์สมัยสงครามเวียดนามและการบ่มเพาะทัศนคติแบบทหารที่เห็นว่าการลัทธิสังคมนิยมเป็นภัยอันตรายต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ จึงเป็นการยากที่จะทำให้ฝ่ายทหารเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่มีต่อเวียดนามได้ในระยะเวลาอันสั้น

อีกทั้งการบริหารงานของรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ยังถูกตัดตอนลงเมื่ออยู่ในตำแหน่งได้เพียง 1 ปี เนื่องจากต้องพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ค.ศ. 1992 เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ 22 มีนาคม 1992 และต่อจากนั้นได้รักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จวบจนกระทั่งพลเอกสุจินดา คราประยูร และคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ได้เริ่มปฏิบัติหน้าที่เมื่อวันที่ 22 เมษายน 1992 กระทั่งเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 1992 พลเอกสุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่งอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเหตุการณ์ไม่สงบภายในประเทศ จึงทำให้นายอานันท์ ปันยารชุน กลับเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 1992 และพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ เมื่อวันที่ 11 กันยายน 1992 รวมระยะเวลาการบริหารงานในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น 1 ปี 6 เดือน ซึ่งเป็นเพียงช่วงเวลาสั้นๆ จึงเป็นการยากที่ผลงานต่างๆ ที่ได้เริ่มไว้ในรัฐบาลชุดนี้จะบรรลุผลสำเร็จในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

สำหรับในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในฐานะหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจก็ดูจะลดบทบาทลงเมื่อเปรียบเทียบกับนโยบายในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน ทั้งนี้สืบเนื่องจากเหตุผลหลายประการ ได้แก่

1. สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศเพื่อนบ้านทั้งกัมพูชาและพม่าที่ยังคงมีปัญหายืดเยื้ออยู่นั้นได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศไทยตลอดจนภาพลักษณ์ของไทยในสายตาของนานาประเทศที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าประเทศไทยเพิกเฉยต่อการกระทำของเขมรแดง อันเป็นการละเมิดมติสหประชาชาติตามกระบวนการสร้างสันติภาพในกัมพูชา เนื่องจากนักธุรกิจไทยได้รับผลประโยชน์จากการค้าไม้และอัญมณีในเขตที่เขมรแดงยึดครองอยู่ อีกทั้งยังให้การสนับสนุนรัฐบาลเผด็จการทหารพม่า ด้วยการดำเนินความสัมพันธ์กับพม่าตามแนวทางการติดต่อเชิงสร้างสรรค์ (constructive engagement) ซึ่งมีส่วนลดทอนความน่าเชื่อถือ และเป็นผลลบต่อภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีโลก นอกจากนี้ทั้งกัมพูชา และพม่ายังมีปัญหาตามแนวพรมแดนกับไทยในกรณีพิพาทเนิน 491 ระหว่างไทยกับพม่า ตั้งแต่ปลายปีค.ศ. 1991 และการที่กองกำลังเขมรแดงบางส่วนหลบหนีการกวาดล้างของรัฐบาลกัมพูชาเข้ามาในเขตแดนด้านตะวันออกเฉียงใต้ของไทยในปลายปีค.ศ. 1993 ทำให้นโยบายต่างประเทศของไทย ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1992 - ค.ศ. 1994 มีจุดเน้นอยู่ที่ประเทศกัมพูชาและพม่าเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อเป็นการฟื้นฟูภาพพจน์ และสร้างความน่าเชื่อถือของประเทศไทยในสายตาของรัฐบาลต่างประเทศ นักลงทุน และพ่อค้านักธุรกิจ โดยเฉพาะประเด็นความเป็นประชาธิปไตย และการให้ความสนับสนุนต่อการสิทธิมนุษยชน ทั้งในกรอบภูมิภาคและในองค์การระหว่างประเทศ

2. โดยหลักการพื้นฐานด้านการต่างประเทศแล้ว รัฐบาลนายชวน หลีกภัย ยังคงมีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในอินโดจีน ตามแนวทางการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า แต่หากจะพิจารณาในส่วนของเนื้อหาด้านนโยบายต่างประเทศแล้ว รัฐบาลชุดนี้มีได้ให้ความสำคัญกับการมุ่งสู่ตลาดอินโดจีนเท่าใดนัก เนื่องจากในสมัยของรัฐบาลชวน หลีกภัยนี้ การให้ความสำคัญทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาคได้เปลี่ยนจุดเน้นจากสามประเทศอินโดจีนไปสู่ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกและชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ ตามโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 ฝ่าย ระหว่างไทย-พม่า-ลาว-จีนตอนใต้ และความร่วมมือเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย ระหว่างไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซียและแนวคิดเดียวกันนี้ยังได้เกี่ยวโยงไปถึงโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทางตอนเหนืออันประกอบด้วยประเทศลาว, พม่า, พื้นที่ทางตอนเหนือของไทย และพื้นที่ทางตอนใต้ของจีนอีกด้วย

3. การดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของนาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ ได้สร้างความหวาดระแวงให้กับฝ่ายเวียดนาม เนื่องจากปมความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์ในสมัยที่นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ดำรงตำแหน่งเป็นประธานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (ค.ศ.1980 - ค.ศ.1986) และเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งนาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ ได้เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการต่อต้านคอมมิวนิสต์เวียดนาม และสนับสนุนการดำเนินนโยบายฟิงฟิงสหรัฐฯ อย่างใกล้ชิดตลอดช่วงสงครามเย็น เพื่อป้องปรามภัยคุกคามจากการแผ่ขยายอิทธิพลของลัทธิสังคมนิยมเวียดนาม อีกทั้งยังเคยคัดค้านแนวทางการปรับความสัมพันธ์กับเวียดนามตามนโยบายการเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งแม้ว่านาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ จะเดินทางเยือนเวียดนามหลายครั้งในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่เนื่องจากความบาดหมางอันเป็นผลพวงที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งในอดีต มีผลทำให้ผู้นำเวียดนามมีทัศนคติในด้านลบต่อการคัดสรรตัวบุคคลในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย อันเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในรัฐบาลชุดนี้ค่อนข้างห่างเหิน เมื่อเปรียบเทียบกับรัฐบาล 2 ชุดที่ผ่านมา

ต่อมาเมื่อนายบรรหาร ศิลปอาชา ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนกรกฎาคม 1995 นั้น สถานการณ์ตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกันยังคงมีการกระทบกระทั่งกันอยู่เป็นระยะๆ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์การปะทะกันระหว่างรัฐบาลทหารพม่า และสหภาพกะเหรี่ยงแห่งชาติ ทำให้มีชาวกะเหรี่ยงกว่า 8,000 คน

อพยพเข้ามาในเขตแดนไทยบริเวณอำเภอแม่สอดจังหวัดตาก จนเกิดเป็นการปะทะกันทางทหาร ซึ่งได้สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินของทหารและพลเรือนไทยจำนวนไม่น้อย

จากเหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่ดำเนินมาอย่างยืดเยื้อและยาวนานนี้ ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการกำหนดแนวทางด้านนโยบายต่างประเทศของไทยในสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ซึ่งรัฐบาลชุดนี้มีเจตนารมณ์ที่จะใช้ความสัมพันธ์และความร่วมมือในทุกด้านโดยเฉพาะความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความสมานฉันท์ และประสานความเข้าใจอันดีในระหว่างมวลหมู่สมาชิกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในกรอบของอาเซียนโดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน (ลาว, กัมพูชา, พม่า) โดยที่ประเทศไทยอยู่ในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจแก่ประเทศเหล่านี้ อีกทั้งยังให้ความสำคัญสนับสนุนโครงการความร่วมมือระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้านในกรอบของความร่วมมือระดับอนุภูมิภาค อาทิ ความร่วมมือในกรอบของเหลี่ยมเศรษฐกิจต่างๆ ความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง (Mekong Basin Subregional Cooperation) การส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในด้านการพลังงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาน้ำมัน ก๊าซและพลังงานไฟฟ้า ส่งเสริมโครงการสร้างถนนเชื่อมต่อไปยังพม่า, ลาว, กัมพูชา และประเทศต่างๆ ในภูมิภาค รวมถึงจีนตอนใต้, เวียดนาม และมาเลเซีย ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมการค้าการลงทุนและการติดต่อระหว่างประชาชนในภูมิภาค เป็นต้น

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามในระดับทวิภาคีนั้นแม้ว่าสภาพแวดล้อมของความสัมพันธ์โดยรวม จะดำเนินไปท่ามกลางบรรยากาศแห่งความเป็นมิตร และการเป็นหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน แต่ก็ไม่ปรากฏว่าทั้ง 2 ฝ่ายมีการลงนามในความตกลงในด้านต่างๆ เกิดขึ้นแต่อย่างใด อีกทั้งรัฐบาลชุดนี้ยังมีโอกาสบริหารงานเพียงวาระสั้นๆ อันเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามไม่มีความคืบหน้ามากนักในทางปฏิบัติ เนื่องจากรัฐบาลไม่สามารถจัดสรรความช่วยเหลือให้แก่ภาคเอกชนที่ดำเนินธุรกิจร่วมกับเวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทั่งเมื่อพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในเดือนพฤศจิกายน 1996 อันเป็นช่วงเวลาที่ยุทธการทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้กลับเข้าสู่สภาวะปกติแล้ว บรรยากาศแห่งความบาดหมาง ความตึงเครียด และความขัดแย้งทางการเมืองที่ดำเนินมาอย่างยืดเยื้อตลอดช่วงสงครามเย็นได้ยุติลงอย่างสิ้นเชิง การสิ้นสุดของสงคราม

เวียดนาม การที่เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา การยุติความขัดแย้งระหว่างจีนและเวียดนาม รวมถึงการที่เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกองค์การอาเซียนโดยสมบูรณ์แบบได้ส่งผลต่อภาพรวมของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดที่ได้หันมาให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกันทั้งในระดับทวิภาคี และระดับพหุภาคีภายใต้กรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในเอเชียแปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation – APEC) และความร่วมมือเพื่อขจัดอุปสรรคทางการค้าในกรอบอาเซียน (ASEAN Free Trade Area – AFTA) รวมถึงความร่วมมือในกรอบของเหลื่อมเศรษฐกิจต่างๆ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและเวียดนามมีความกระชับแน่นแฟ้นเป็นอันมาก ซึ่งตลอดระยะเวลาการบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ ทั้ง 2 ฝ่ายได้แลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนระหว่างผู้นำ และข้าราชการระดับสูงจำนวนมากหลายครั้ง นำไปสู่ความก้าวหน้าด้านการค้า และการลงทุนที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม ในบริบทของภูมิภาคอินโดจีน กลับลดความสำคัญลง ทั้งนี้เนื่องจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเวียดนามเจริญรุดหน้าไปมากจนกลายมาเป็นคู่แข่งของไทยในตลาดสินค้าหลายประเภท โดยเฉพาะตลาดข้าว อนึ่ง การที่เวียดนามได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกองค์การอาเซียน เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 1995 ทำให้ไทยดำเนินความสัมพันธ์กับ เวียดนาม ทั้งในระดับทวิภาคี และในระดับพหุภาคีผ่านกลไกของอาเซียนเป็นสำคัญ

จะเห็นได้ว่าโดยพื้นฐานแล้วรัฐบาลไทยที่ผ่านมามีทั้ง 5 ชุด มีหลักการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจด้านการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน ในภูมิภาคอินโดจีน แต่สำหรับในส่วนของการดำเนินความสัมพันธ์กับเวียดนามแล้ว มีเพียงรัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน เท่านั้นที่ประกาศอย่างชัดเจนว่าจะทำการสานต่อนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ที่ริเริ่มขึ้นในสมัยของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขณะที่รัฐบาลชุดต่อมาไม่ได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการค้า การลงทุน ในระดับทวิภาคีกับเวียดนามเท่าที่ควร ซึ่งแม้ว่าโดยหลักการแล้วรัฐบาลทุกชุดจะไม่คัดค้านนโยบายการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้มีการสานต่อแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็มีแนวโน้มว่ารัฐบาลชุดใหม่จะละทิ้งหรือไม่ให้ความสำคัญเท่าที่ควรกับนโยบายของรัฐบาลชุดก่อน แต่จะริเริ่มนโยบายใหม่ขึ้นมาเป็นของตนเอง ซึ่งจะมีผลต่อฐานคะแนนเสียงทางการเมือง ทั้งนี้โดยจะต้องพิจารณาถึงสภาวะแวดล้อมในระดับภูมิภาคที่เกิดขึ้นในขณะนั้นประกอบด้วย อาทิ นโยบายต่างประเทศในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ได้เปลี่ยนจุดเน้นจาก 3 ประเทศอินโดจีน ไปสู่

ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก และชายฝั่งทะเลทางตอนใต้ตามโครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 4 ฝ่าย ระหว่างไทย-พม่า-ลาว-จีนตอนใต้ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย ระหว่าง ไทย-มาเลเซีย-อินโดนีเซีย ขณะที่นโยบายต่างประเทศสมัยรัฐบาลนายบรรหาร ศิลปอาชา ก็มุ่งให้ความสำคัญกับความร่วมมืออนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก และเขตการค้าเสรี อาเซียน ซึ่งก็ไม่ได้มีความโดดเด่นมากนัก กระทั่งถึงรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอาเซียนอย่างเต็มตัว ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับเวียดนาม เป็นไปภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียนเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ พลเอกชวลิต ยังหันไปให้ความสำคัญกับนโยบาย “มองตะวันออก” (Look East Policy) หรือ BIMST-EC อันเป็นความร่วมมือระหว่างประเทศในเอเชียใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บังคลาเทศ, อินเดีย, ศรีลังกา และไทย ต่อมาจึงรับพม่าเข้าเป็นสมาชิกอีกประเทศหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านการค้า-การลงทุน, เทคโนโลยี, การคมนาคมและการสื่อสาร, การพลังงาน, การท่องเที่ยว และการประมง ซึ่งทำให้นโยบายต่างประเทศของไทยต่อเวียดนามในประเด็นความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจขาดความต่อเนื่อง

5.2.2 นักธุรกิจไทยประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจการค้า การลงทุนกับเวียดนาม ทั้งนี้สืบเนื่องจากปัญหาและอุปสรรคทั้งที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของฝ่ายไทย และฝ่ายเวียดนาม ดังนี้

ก. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากรัฐบาลและหน่วยงานราชการของไทย

นับตั้งแต่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในปี ค.ศ.1988 กระทั่งถึงปี ค.ศ.1997 ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสำคัญๆ ในคณะรัฐบาลบ่อยครั้ง โดยเฉพาะตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่มีการสับเปลี่ยนผู้ที่ขึ้นมาดำรงตำแหน่งถึง 5 คน ในระยะเวลา 10 ปี ได้แก่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายอานันท์ ปันยารชุน นายชวน หลีกภัย นายบรรหาร ศิลปอาชา และพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งรัฐบาลแต่ละชุดมีระยะเวลาในการบริหารงานเพียงช่วงสั้นๆ ทำให้นโยบายด้านการต่างประเทศขาดเสถียรภาพ และขาดความต่อเนื่อง ดังที่ได้บรรยายไว้แล้วในสมมติฐานข้อแรก ซึ่งโครงสร้างทางการเมืองในระดับบนที่ดำรงอยู่มาตลอด 10 ปีนี้ ได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ ในระดับปฏิบัติ ดังนี้

1. แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการสนับสนุนให้ภาคเอกชนทำการค้าและลงทุนกับเวียดนาม หากแต่ในทางปฏิบัติแล้วรัฐบาลกลับไม่มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวว่า

ด้วยการค้า การลงทุนในเวียดนาม อีกทั้งยังไม่มี การจัดตั้งหรือกำหนดให้มีองค์กรเฉพาะหรือ องค์กรประสานงานหรือหน่วยงานรับผิดชอบต่อการติดต่อธุรกิจของเอกชนไทยในเวียดนามขึ้น ทำ ให้การติดต่อของนักธุรกิจเอกชนไทย เป็นไปอย่างไม่มีระบบแบบแผน และยังคงประสบกับความ เสี่ยงที่สูงอีกด้วย

2. มาตรการช่วยเหลือนักลงทุนไทยยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งในด้านการ ให้คำปรึกษา และการเผยแพร่ข้อมูล ขณะที่ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการทำการค้าและลง ทุนกับเวียดนาม โดยเป็นประเทศคู่ค้าและผู้ลงทุนรายใหญ่ในอันดับต้นๆ ของเวียดนาม อาทิ ญี่ปุ่น ไต้หวัน และสิงคโปร์ ล้วนแต่ให้ความสำคัญกับการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อให้คำปรึกษา และเผยแพร่ ข้อมูลแก่นักธุรกิจของตนทั้งสิ้น ในส่วนของประเทศไทย ปรากฏว่าจนถึงปัจจุบันรัฐบาลไทย ตลอดจนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในภาครัฐ รวมถึงองค์กรภาคเอกชนยังไม่มีแผนการอะไรที่เป็น รูปธรรมที่จะช่วยเหลือภาคเอกชนเลย

3. ปัญหาการขาดแคลนเงินทุน ซึ่งโดยมากนักธุรกิจไทยจะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับ แหล่งเงินทุน เนื่องจากไม่สามารถกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินในประเทศเวียดนามได้ หรือหากจะ ให้กู้ก็จะต้องค้ำประกัน โดยบริษัทแม่ในประเทศไทย นักลงทุนส่วนใหญ่จึงต้องหาแหล่งเงินกู้จาก ธนาคารพาณิชย์ไทยซึ่งประสบปัญหายุ่งยากมาก และแม้ว่าจะได้มีการจัดตั้งธนาคารเพื่อการ ส่งออกและนำเข้า (Exim Bank) ในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เพื่อเป็นสถาบันการเงินเฉพาะ ด้าน สำหรับสนับสนุนการส่งออก และจัดสรรสินเชื่อแก่ภาคเอกชนที่ต้องการค้าขายและลงทุนกับ ประเทศในภูมิภาคอินโดจีนแต่เท่าที่ผ่านมา Exim Bank ยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎระเบียบ และ เงื่อนไขในการจัดสรรสินเชื่อ ให้แก่นักลงทุนไทยในต่างประเทศ จึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือ ด้านการเงินกับธุรกิจเอกชนได้อย่างเต็มที่

4. หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานเพื่อ ส่งเสริมการค้า การลงทุนกับเวียดนาม ยังทำงานกันแบบแยกส่วนและขาดการประสานงานอย่าง เป็นระบบ ส่งผลให้ความตกลงด้านการค้า การลงทุนที่ได้เคยมีการลงนามร่วมกันระหว่างรัฐบาล ไทยและรัฐบาลเวียดนามไม่สามารถนำมาปฏิบัติได้อย่างจริงจัง นอกจากนี้ การเปลี่ยนรัฐบาลและ คณะรัฐมนตรีแต่ละครั้งมีผลกระทบต่อการทำงานของหน่วยราชการ เนื่องจากรัฐบาล ชุดใหม่ที่ใช้มาบริหารงานต่อมักจะไม่นิยมผลักดันนโยบายของรัฐบาลชุดเก่า ส่งผลให้ความตกลง ต่างๆ ที่ได้ริเริ่มในรัฐบาลชุดเก่ามีอันต้องสะดุดหยุดลง

ข. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากเอกชนไทย

1. นักลงทุนไทยส่วนใหญ่ โดยเฉพาะนักลงทุนขนาดกลางและขนาดย่อมยังขาดทักษะและความคิดแบบนักลงทุนข้ามชาติ (multinational cooperation) ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จทางธุรกิจ ขณะที่นักลงทุนจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ญี่ปุ่น, เกาหลีใต้, ไต้หวัน และสิงคโปร์ มีการพัฒนาทักษะในด้านนี้อย่างมาก นอกจากนี้ นักลงทุนไทยมักจะไม่มีการศึกษาวิจัย (research and development) สภาพเศรษฐกิจ, สังคม, การเมือง รวมถึงความต้องการของตลาดในประเทศผู้รับการลงทุน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงแนวโน้มและโอกาสความเป็นไปได้ทางธุรกิจที่จะทำให้ให้นักลงทุนสามารถหาช่องทางในการเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประเทศเวียดนาม ซึ่งยังมีระบบการปกครองแบบสังคมนิยม อีกทั้งการปฏิรูปเศรษฐกิจตามระบบตลาดเสรี ยังอยู่ในขั้นตอนที่เพิ่งเริ่มต้นเพียงไม่นานนัก ดังนั้นการทำการศึกษาและวิจัยตลาด จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อความสำเร็จ หรือความล้มเหลวทางธุรกิจของภาคเอกชนไทย

2. ภาพลักษณ์ของนักธุรกิจไทยในสายตาของผู้ร่วมทุนชาวเวียดนามโดยมากจะเป็นภาพในด้านลบ เนื่องจากนักธุรกิจไทยที่ติดต่อกับค้าขาย ลงทุนกับเวียดนามหลายรายหวังเพียงเข้าไปกอบโกยผลประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเวียดนามและหวังเพียงผลประโยชน์ระยะสั้นมากกว่าการสร้างควมไว้วางใจระหว่างกันในระยะยาว

3. ธุรกิจเอกชนที่เข้าไปลงทุนในเวียดนามขาดความสามัคคีและไม่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำธุรกิจ นอกจากนี้ธุรกิจที่เข้าไปบุกเบิกตลาดก่อนยังทำการกีดกันธุรกิจประเภทเดียวกันที่เข้ามาในภายหลังด้วย ทำให้นักลงทุนหลายรายต้องประสบปัญหาหรืออุปสรรคจากการกีดกันของนักลงทุนที่เข้าไปทำการลงทุนก่อนหน้า ซึ่งเท่ากับเป็นการลดโอกาสในการแข่งขัน และลดช่องทางในการพัฒนาธุรกิจไปอย่างน่าเสียดาย

4. อุปสรรคอันเกิดจากความแตกต่างทางด้านภาษา และวัฒนธรรม เนื่องจากชาวเวียดนามส่วนใหญ่ใช้ภาษาของตนเองมากกว่าภาษาอังกฤษหรือภาษาสากลอื่นๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนจากความสับสนในการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน รวมถึงลักษณะทางวัฒนธรรมแบบสังคมนิยม และความหวาดระแวงในอดีต ทำให้นักเวียดนามยังมีทัศนคติที่ไม่เป็นมิตรกับนักลงทุนไทย โดยเฉพาะเวียดนามทางตอนเหนือที่ยังไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมมากนัก

ค. ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากปัจจัยภายในของเวียดนาม

ซึ่งแบ่งออกเป็นปัญหาพื้นฐานอันเนื่องมาจากกฎระเบียบและระบบราชการของเวียดนาม และปัญหาในด้านธุรกิจ ดังนี้

1. ภาคเอกชนที่ติดต่อทำธุรกิจกับเวียดนามต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ากฎระเบียบต่างๆ ด้านการลงทุนของเวียดนามยังขาดมาตรฐานและไม่มีความเป็นสากล นอกจากนี้รัฐบาลเวียดนามยังได้มีการปรับปรุงแก้ไข ตลอดจนเปลี่ยนแปลงมาตรการต่างๆ ในตัวบทกฎหมายอยู่บ่อยครั้งจนทำให้นักธุรกิจเกิดความสับสน รวมถึงมาตรการเรื่องการลงโทษก็มีความรุนแรงมาก ดังตัวอย่างที่นักธุรกิจไทยรายหนึ่งที่ถูกกล่าวหาว่ามีเจตนาขโมยทรัพย์สินของรัฐและบริษัทเอกชนในนครโฮจิมินห์ ได้ถูกศาลสั่งพิพากษาประหารชีวิตในปี ค.ศ. 1997 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ชาวต่างชาติในเวียดนาม ถูกตัดสินประหารชีวิตในคดีที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และแม้ว่าในเวลาต่อมารัฐบาลจะลดโทษประหารชีวิตให้เหลือเพียงโทษจำคุกก็ตาม แต่มาตรการทางกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงเช่นนี้ย่อมทำให้นักลงทุนเกิดความหวาดกลัว และอาจเปลี่ยนเป้าหมายการลงทุนไปยังประเทศอื่นที่ระบบกฎหมายมีความเป็นมาตรฐานและเอื้ออำนวยต่อการทำธุรกิจมากกว่าเวียดนามก็เป็นไปได้

2. นักลงทุนต่างชาติยังประสบกับปัญหาความล่าช้าและความซับซ้อนของขั้นตอนการขออนุมัติการลงทุนที่ยุ่งยากและต้องใช้เวลาอันยาวนานสำหรับการดำเนินการในแต่ละขั้นตอน ดังตัวอย่างในการขอจัดตั้งวิสาหกิจเอกชนของต่างชาติ ซึ่งผู้ยื่นขอจัดตั้งต้องกรอกข้อมูลในเอกสารถึง 32 ฉบับ และต้องให้ผู้มีอำนาจลงนามรวมถึง 53 แห่ง นอกจากนี้ ระบบการเมืองภายในของเวียดนามในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจและขั้นตอนในการพิจารณาอนุมัติโครงการลงทุนจากต่างประเทศ ตั้งแต่ในระดับท้องถิ่น จนถึงกระทรวงการวางแผนและการลงทุนยังไม่มี การแบ่งอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ทำให้เกิดการดำเนินงานที่ซ้ำซ้อน อันเนื่องมาจากความไม่แน่ชัดของหน่วยงานหรือช่องทางที่ต้องเข้าไปติดต่อ

3. ปัญหาคอร์รัปชัน ซึ่งเกิดขึ้นในทุกระดับของหน่วยงานราชการเวียดนาม อันเนื่องมาจากความซับซ้อนสับสนและความล่าช้าของขั้นตอน กระบวนการและวิธีการทำงานของหน่วยงานในภาครัฐ ทำให้การจ่ายเงินพิเศษหรือที่เรียกว่า “ค่าน้ำร้อนน้ำชา” กลายเป็นต้นทุนทางธุรกิจอย่างหนึ่งที่นักลงทุนในเวียดนามต้องประสบอยู่ทุกวัน ตัวอย่างเช่น การเข้าไปลงทุนในเวียดนามของการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งทางบริษัทต้องใช้จ่ายเงินจำนวนกว่า 10 ล้านบาท เป็นค่าสินบนให้กับข้าราชการระดับสูงในเวียดนาม เพื่อช่วยให้ขั้นตอนการขออนุมัติโครงการลงทุนเป็นไปด้วยความราบรื่น

4. ปัญหาการขาดแคลนระบบสาธารณูปโภค ซึ่งในปัจจุบันเวียดนามยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานเพื่อการลงทุนไม่เพียงพอ เช่น ระบบคมนาคมขนส่งทั้งทางบกทางน้ำ และทางอากาศขาดประสิทธิภาพ ถนนส่วนใหญ่ภายในประเทศยังต้องการการบูรณะซ่อมแซม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนสายที่เชื่อมเวียดนามตอนเหนือเข้ากับตอนใต้ นั้นไม่อยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่ การขนส่งสินค้าเลย รวมถึงระบบกระแสไฟฟ้าของเวียดนามที่ยังขาดความพร้อมในการป้อนพลังงานไฟฟ้ามีผลให้เครื่องจักรที่ใช้เพื่อการผลิตในภาคอุตสาหกรรมดับบ่อยครั้งทำให้เครื่องจักรเสื่อม และชำรุดเสียหายได้ง่าย นอกจากนี้ ในด้านเกี่ยวกับท่าเรือที่เปิดใช้เพื่อการค้าระหว่างประเทศ ซึ่ง เวียดนามมีท่าเรือใหญ่ๆ ที่ใช้งานสม่ำเสมออยู่ 3 แห่ง ได้แก่ท่าเรือไฮฟอง ดานัง และโฮจิมินห์ อยู่ในสภาพที่แออัด เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องการจัดระบบในการทำงานของท่าเรือที่ยังล่าช้า ระบบ การขนส่งหน้าท่าขาดประสิทธิภาพในการขนถ่ายสินค้า คลังสินค้าและเครื่องจักรกลที่ใช้เพื่อการ ขนถ่ายสินค้าไม่มีคุณภาพ รวมทั้งความไม่แน่นอนในการขนถ่ายทำให้ค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบ คุณภาพสูงเกินกว่าค่าใช้จ่ายจริงที่เกิดขึ้น

ง. ปัญหาในด้านธุรกิจ

1. ระบบภาษีของเวียดนามมีความซ้ำซ้อน และขาดความชัดเจนทั้งภาษีที่เกี่ยวข้อง กับสินค้านำเข้าและภาษีการลงทุน ซึ่งมีการแบ่งออกเป็นหลายระดับทำให้นักธุรกิจที่ติดต่อกำขาย ลงทุนกับเวียดนามเกิดความสับสน ทั้งยังก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางปฏิบัติอีกด้วย

2. ปัญหาด้านแรงงาน สำหรับนักธุรกิจที่เข้าไปลงทุนในกิจการที่ต้องใช้แรงงาน เข้มข้นมักจะประสบคือ ปัญหาเรื่องอัตราค่าแรงงานของชาวเวียดนามที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจาก การที่กระทรวงแรงงานของเวียดนามได้ประกาศขึ้นราคาค่าแรงขั้นต่ำสำหรับแรงงานที่ทำงานใน บริษัทต่างชาติ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 1996 กำหนดค่าแรงขั้นต่ำที่กรุงฮานอย และโฮจิมินห์เท่ากับ 45 เหรียญสหรัฐฯ ต่อเดือน ไฮฟอง ดานัง และเว้ 40 เหรียญสหรัฐฯ และจังหวัดอื่นๆ 30-35 เหรียญสหรัฐฯ ต่อเดือน รวมถึงค่าใช้จ่ายด้านการจัดอบรมและฝึกสอนงานให้แก่คนงานซึ่งมีผลทำ ให้ ต้นทุนการผลิตของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กเพิ่มสูงขึ้นมาก

3. ค่าใช้จ่ายต่างๆ เพื่อการลงทุนในเวียดนามมีราคาแพง โดยต้นทุนค่าใช้จ่ายที่สำคัญได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ซึ่งนอกจากจะมีราคาแพงแล้ว นักลงทุนยังไม่สามารถนำที่ดินนั้นมาใช้ เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันการกู้ยืมเงินเพื่อโครงการได้ เนื่องจากการซื้อขายหรือการจำนองที่ดินนั้น ทางกรมเวียดนามถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ ภาษีสินค้าและเครื่องจักรนำ เข้ายังอยู่ในอัตราที่สูงมากรวมถึงอัตราค่าเช่าอาคารสำนักงาน ที่พัก ที่อยู่อาศัย ก็ยังอยู่ในระดับสูง เมื่อเทียบกับอัตราค่าเช่าในประเทศอื่นๆ ที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน

4. ปัญหาการปิดกั้นสื่อจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสื่อเพื่อการโฆษณาทาง ธุรกิจทุกชนิด จะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียด จากทางการเวียดนามก่อนเผยแพร่สู่สาธารณะชนโดยทางการเวียดนามได้มีคำสั่งให้ตรวจสอบสื่อสิ่งพิมพ์ทั้งหมดโดยละเอียด ไม่ยกเว้นแม้

แต่คำโฆษณาก่อนมีการตีพิมพ์ทุกครั้ง ห้ามลงพิมพ์สื่อโฆษณาและรูปภาพที่เป็นภาษาต่างประเทศในป้ายโฆษณาตามสถานที่สาธารณะต่างๆ อีกทั้งยังห้ามติดตั้งสื่อเหล่านี้ใกล้กับภาพผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์ และตราสัญลักษณ์ของประเทศ รวมถึงการห้ามโฆษณาสินค้าบางประเภทในสื่อโฆษณาทุกชนิด เช่น บุหรี่ เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ เครื่องสำอาง สินค้าจากต่างประเทศที่ไม่ใช่เกิดจากการร่วมทุนกับเวียดนามและควบคุมการติดตั้งจานดาวเทียมตามเมืองใหญ่ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งการออกมาตรการควบคุมสื่ออย่างเข้มงวดเช่นนี้เท่ากับเป็นการปิดกั้นโอกาสของผู้ผลิตที่จะเข้าถึงกลุ่มผู้บริโภคชาวเวียดนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดเก็บสถิติสำคัญ เช่น สถิติเกี่ยวกับการผลิต การค้า การเงิน การคลัง ฯลฯ ยังขาดความสมบูรณ์ไม่เป็นระบบ นอกจากนี้ รัฐบาลเวียดนามยังไม่มีระบบหรือระเบียบในการเผยแพร่ข้อมูลและสถิติต่างๆ ต่อสาธารณชน ทำให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนและการดำเนินธุรกิจมีความเสี่ยงสูง

6. ประชาชนชาวเวียดนามมีกำลังซื้อต่ำ โดยรายได้ต่อหัวของประชากรต่อปีมีเพียง 200 เหรียญสหรัฐฯ ทำให้การเติบโตทางเศรษฐกิจขยายตัวอยู่บนฐานที่แคบ ดังนั้น นักลงทุนที่ต้องการเข้าไปผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าอาจต้องพบกับความเสี่ยงทางธุรกิจที่ค่อนข้างสูง รวมทั้งอัตราแลกเปลี่ยนเงินสกุลดองของเวียดนามก็ยังไม่มีความเสถียรภาพ และหลายครั้งที่รัฐบาลเวียดนามประสบปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศอีกด้วย

ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่ากรณีที่ปริมาณและมูลค่าการค้าการลงทุนระหว่างไทยและเวียดนาม (ช่วงระหว่างปี ค.ศ.1988 ซึ่งเป็นปีที่พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ประกาศนโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” กระทั่งถึง ค.ศ.1997 อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ) มีการขยายตัวในอัตราที่ต่ำนั้น นอกจากเกิดขึ้นจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ นโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยแต่ละสมัยขาดความต่อเนื่อง และการที่ภาคเอกชนประสบปัญหาในการทำธุรกิจกับเวียดนาม อันเนื่องมาจากปัจจัยภายในของทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว ยังพบว่าในประเด็นการค้าระหว่างไทยและเวียดนามที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นหรือหดตัวลงนั้นยังเกิดจากรูปแบบการค้าและประเภทของสินค้าที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และอุปสงค์ของตลาดในช่วงเวลานั้นๆ ด้วย

ในด้านกรอบความคิดนั้นจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในส่วนของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและเวียดนามระหว่างปี ค.ศ.1988 - ค.ศ. 1997 นี้ สามารถนำแนวคิดเรื่อง international political economy หรือ

เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศมาใช้ในการอธิบายถึงปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสองได้ ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชื่อมโยงที่มีส่วนผลักดันให้ลักษณะความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศ ดำเนินไปภายใต้บริบทของความร่วมมือทางเศรษฐกิจภายหลังจากการประกาศนโยบาย “เปลี่ยนนามรบเป็นสนามการค้า” ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จากการที่สภาวะแวดล้อมในระดับระหว่างประเทศขณะนั้นได้คลี่คลายจากความขัดแย้งทางการเมืองในระบบ 2 ฝั้วอำนาจลง ยุคแห่งสงครามเย็นและการเผชิญหน้ากันของประเทศมหาอำนาจ 2 ฝ่ายใกล้ยุติ ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองระหว่างประเทศคลี่คลายไปในทางที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับการปรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนาม ขณะเดียวกันนโยบายต่างประเทศของทั้ง 2 ฝ่ายก็ได้หลุดออกจากกรอบของความขัดแย้งด้านความมั่นคงในอดีต และก้าวเข้าสู่ปริมณฑลใหม่ของความร่วมมือโดยมีปัจจัยทางเศรษฐกิจทำหน้าที่ในการจัดสรรระบบการผลิต การแบ่งสรรผลได้ทางเศรษฐกิจและการใช้ประโยชน์จากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจร่วมกัน ขณะที่ปัจจัยทางการเมืองทำหน้าที่เป็นสถาบันเพื่อควบคุมระบบสังคมและเศรษฐกิจให้ดำเนินไปตามเป้าหมายที่รัฐได้กำหนดไว้ โดยมีภาคเอกชนทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในประเทศเป็นสำคัญ ได้แก่ การพัฒนาทางเศรษฐกิจเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของคนในชาติ และเพื่อสร้างภาพลักษณ์อันดีในฐานะของประเทศที่มีระดับความเจริญทัดเทียมกับนานาอารยประเทศในประชาคมโลก ทำให้ประเทศไทยและเวียดนามได้กลายมาเป็นมิตรประเทศที่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสอดคล้องกัน ดังที่ปรากฏว่ามูลค่าการค้า 2 ฝ่ายระหว่างไทยกับเวียดนามในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ได้กระเตื้องขึ้นมาก ซึ่งรัฐบาลไทยชุดต่อๆ มาก็ได้อาศัยแนวคิดดังกล่าวมาเป็นพื้นฐานในการกระชับและขยายความร่วมมือในด้านต่างๆ กับเวียดนาม ซึ่งก็คือการดำเนินความสัมพันธ์ภายใต้กรอบของเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศหรือ international political economy นั่นเอง

อย่างไรก็ตามสถานการณ์ความตึงเครียดทางการเมืองในระดับภูมิภาคและปัจจัยภายในของแต่ละประเทศก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางของนโยบายต่างประเทศในขณะนั้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของรูปแบบการค้า การลงทุนที่เป็นไปตามกลไกตลาดและบทบาทของภาคเอกชนที่มีอิสระในการดำเนินธุรกิจค้าขายและลงทุนในระดับหนึ่ง ซึ่งบางครั้งก็อยู่นอกเหนืออำนาจการควบคุมของรัฐ โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นไปในลักษณะข้ามชาติ จึงจะสังเกตได้ว่าความสัมพันธ์ด้านการค้า การลงทุน ระหว่างไทยและเวียดนาม ตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ถึงรัฐบาลพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ มีการเปลี่ยนแปลงขึ้น-ลง อยู่ตลอดเวลา กระทั่งในสมัยของรัฐบาลพลเอกชวลิต ได้ปรากฏว่ามูลค่าและปริมาณการค้า การลงทุน 2 ฝ่าย ได้กระเตื้อง

ขึ้นอย่างมาก โดยสำหรับด้านการค้าในปีค.ศ. 1997 มูลค่าการค้าทวิภาคีปรับเพิ่มขึ้นเป็น 22,645.5 ล้านบาท เปรียบเทียบกับ 16,329.4 ล้านบาท ในค.ศ. 1996 ส่วนในด้านการลงทุน ประเทศไทยก็ขยับขึ้นไปเป็นประเทศผู้ลงทุนอันดับ 8 ในเวียดนามเปรียบเทียบกับที่เคยอยู่ในอันดับ 12 ในปีค.ศ. 1995 ทั้งนี้ มีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งมาจากการที่รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เคลื่อนตัวจาก “มิติด้านความมั่นคง” ไปสู่ “มิติด้านความมั่งคั่ง” หรือ “มิติทางเศรษฐกิจ” อย่างเต็มตัว นอกจากนี้ทั้งไทยและเวียดนามยังต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างสลับซับซ้อนทั้งในระดับรัฐและระดับต่ำกว่ารัฐ ซึ่งเมื่อตัวแสดงที่เข้ามามีบทบาทในระดับระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น ก็ย่อมทำให้ปัญหาและอุปสรรคอันเกิดจากรูปแบบความร่วมมือที่สลับซับซ้อนดังกล่าวเกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

“3 เจ้ากระทรวงบัวแก้ว” มติชน (29 ธันวาคม 2533)

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. สู่ทางการค้าและการลงทุนในเวียดนาม. กรุงเทพฯ:

เอกสารการประชุมสัมมนา จัดโดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงพาณิชย์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน และหอการค้าไทย ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค วันที่ 14 ธันวาคม 2543.

กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. สู่ทางขยายการค้าและการลงทุนของประเทศไทยกับ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. กรุงเทพฯ: บริษัทปฤษฎรรุกิจ จำกัด, 2537.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. ข้อมูลเศรษฐกิจและการค้าของเวียดนาม. กรุงเทพฯ : กรมเศรษฐกิจ

การพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ , 2538.

กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. “ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามในภาพรวม.” ใน ความ

สัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือใน

อนาคต. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539.

กฤษณา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา. “นโยบายต่างประเทศไทยหลังสงครามเย็น.” ใน 5 ทศวรรษการต่าง

ประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. หน้า 223-231. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ,

บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

ขจิตภัย บุรุษพัฒน์. “สัมพันธ์ภาพระหว่างไทยกับเวียดนาม : มิตรภาพที่อาบด้วยยาพิษ.” ใน จิต

วิทยาความมั่นคง 2529. ประณต นันทิยะกุล, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สมาคมจิตวิทยา

ความมั่นคงแห่งประเทศไทย, 2529.

เขียน วีระวิทย์. “กระบวนการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย.” ใน 5 ทศวรรษการต่าง

ประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. หน้า 27-43. ชัยโชค จุลศิริวงศ์ ,

บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

เขียน วีระวิทย์. เวียดนาม : สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ.

กรุงเทพฯ : ผลงานวิจัยชุดเอเชีย โครงการเมธีวิจัยอาวุโส สกว. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีแถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2531.

โครงการอินโดจีนศึกษา. ไทยกับปัญหาแกมพูชา : ไขปัญหาประเด็นข้อข้องใจ วิเคราะห์และวิจารณ์นโยบายของไทยเกี่ยวกับปัญหาแกมพูชา. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

โครีน เฟื่องเกษม. “นโยบายต่างประเทศ และการตอบสนองผลประโยชน์ของชาติ : การวิเคราะห์ผลงานด้านต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย (ตุลาคม พ.ศ. 2535-2536).” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์. สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2538.

จุลชีพ ชินวรรณ. “นโยบายต่างประเทศของไทยในช่วงสงครามเย็น.” ใน 5ทศวรรษการต่างประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. หน้า 121-143. ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.

จุลชีพ ชินวรรณ. “สองทศวรรษความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม จากความขัดแย้งในอดีตสู่ความร่วมมือในปัจจุบัน.” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539.

เจษฎา หุ่นเฮง, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับพม่าเกี่ยวกับพรมแดนทางบก : ศึกษาการดำเนินนโยบายของไทยเกี่ยวกับกรณีดอยหลวง บ่านเจดีย์สามองค์ และเนิน 491. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

เจ้าหน้าที่กลุ่มงานการค้าชายแดน กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2544

เจ้าหน้าที่กองอาเซียน กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์. สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2544

- เฉลิมพล เอกอุรุ. “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม.” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. หน้า 106-114. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ กรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539.
- ชัยพร ชยานุรักษ์. ที่ปรึกษาเศรษฐกิจ รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ. สัมภาษณ์, 28 พฤษภาคม 2544
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. คู่มือการลงทุนในอินโดจีน. กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2535.
- ซีเอ อินเตอร์เนชั่นแนล อินฟอร์เมชัน จำกัด. โครงการศึกษาอุปสงค์ของตลาดประเทศเวียดนาม. เสนอ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. ไม่ระบุสถานที่พิมพ์, 2541.
- ธนาคารกสิกรไทย, ฝ่ายวิชาการ. “ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไทย-เวียดนาม : แนวโน้มดีแต่ยังมีปัญหา.” สรุปข่าวธุรกิจ 21 (16-31 ธันวาคม 2533)
- ธนาคารทหารไทย, ฝ่ายวิจัย. วารสารเศรษฐกิจสันทัด 5 (มกราคม 2539)
- ธนาคารทหารไทย, ฝ่ายวิจัย. เศรษฐกิจการเงิน และการลงทุนในประเทศเวียดนาม. กรุงเทพฯ : ธนาคารทหารไทย จำกัด, 2536.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา , วัชรินทร์ ยงศิริ และมานะ มาลาเพชร. การค้าไทย-อินโดจีน. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. “เวียดนาม.” เอเชียรายปี (1994/2537)
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. “เวียดนาม.” เอเชียรายปี (1996/2539)
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนามหลังการปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม. กรุงเทพฯ: รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. แนวโน้มการลงทุนของญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ในเวียดนาม. กรุงเทพฯ: รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. เมื่อเวียดนามปฏิรูป. กรุงเทพฯ: บริษัท ด่านสุธา การพิมพ์ จำกัด, 2541.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. ศักยภาพการลงทุนของไทยในเวียดนาม. กรุงเทพฯ : รายงานผลการวิจัยทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- นิยม นิพัทธ์ศานต์. สู่ทางการค้า-การลงทุนในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2533.

- ประทุมพร วัชรเสถียร. “ไทยกับสงครามเวียดนาม : ประเมินผลจากนโยบายในอดีต.” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย : จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. หน้า 145-153. ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- ประสงค์ สุ่นศิริ, น.ต. ในคำปาฐกถาในการเสวนาเรื่อง นโยบายต่างประเทศของไทย. ณ ห้องเพลินจิต โรงแรมอิมพีเรียล ถนนวิฑูย์ วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536.
- ปรียาลักษณ์ ไทณะวณิก. “เศรษฐกิจเวียดนาม ลาว และกัมพูชา ปี 2543.” วารสารเศรษฐกิจ 28 (พฤศจิกายน 2539)
- ปานจิตต์ พิศวง. สถานการณ์รัฐสังคมนิยมเวียดนาม : สนามการค้าที่ท้าทายแห่งใหม่ในอินโดจีน. กรุงเทพฯ : กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2535.
- ปิยนุช สนั่นเสียง. เวียดนามกับการเข้าเป็นสมาชิกใหม่ของสมาคมอาเซียน : ผลประโยชน์แห่งชาติและบูรณาการระดับภูมิภาค. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.
- ผู้ช่วยผู้จัดการ บริษัทเนลสัน อินด์สทรี จำกัด. สัมภาษณ์, 8 สิงหาคม 2544
- ยุทธศักดิ์ วัฒนสวัสดิ์ และกฤษณา นิลศรี. “เวียดนามกับการก้าวไปสู่ความรุดหน้าทางเศรษฐกิจ.” วารสารส่งเสริมการลงทุน 7 (11 พฤศจิกายน 2539)
- ยุทธศักดิ์ วัฒนสวัสดิ์ และกฤษณา นิลศรี. “กลยุทธ์การดำเนินธุรกิจในเวียดนาม.” วารสารส่งเสริมการลงทุน 7 (พฤศจิกายน 2539)
- ลัดดาวัลย์ สมิตชาติ. “สู่ทางการค้าและการลงทุนในเวียดนาม.” วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์ 27 (มีนาคม-เมษายน 2539)
- วัชรินทร์ ยงศิริ. “กัมพูชา.” เอเชียรายปี (1993/2536)
- วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์. โครงการแนวทางการร่วมมือด้านอุตสาหกรรมระหว่างไทย-สปป. ลาว-เวียดนาม ตามแนวนโยบายเลข 9 (มุกดาหาร-สะพานนะเขต-กวางตรี-ดานัง). เสนอต่อสำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: บริษัท อินเตอร์เนชั่นแนล คอนซัลแทนซี, 2540.
- “เวียดนามสมาชิกอาเซียนล่าสุดกับโอกาสทางการค้าของไทย” วารสารผู้ส่งออก 8 (สิงหาคม 2538)

ศรีประภา เพชรมีศรี. “นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม.” ใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์. สีดา สอนศรี, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ :

โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน. คู่มือการทำธุรกิจ-การลงทุนในเวียดนาม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ,

2536.

ศูนย์ส่งเสริมการค้าการลงทุน (เอกชน) บริษัท อมตะเวียดนาม จำกัด. เอกสารประกอบการสัมมนา

Investment Opportunities in Vietnam. จัด ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ วันที่ 6

มิถุนายน 2540

สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์. “10 ปีการค้า และการลงทุนในเวียดนาม.” ใน ความสัมพันธ์ระหว่าง

ประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. หน้า 34-

80. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวง

การต่างประเทศ, 2539.

สยามจดหมายเหตุ 14 (25-31 สิงหาคม 2532): 973.

สยามจดหมายเหตุ 16 (22-28 พฤศจิกายน 2534): 1290.

สยามจดหมายเหตุ 16 (29 พฤศจิกายน – 5 ธันวาคม 2534): 1317-1319.

สยามจดหมายเหตุ 17 (24-30 มกราคม 2535): 85-88.

สยามจดหมายเหตุ 17 (30 ตุลาคม - 5 พฤศจิกายน 2535): 1207.

สยามจดหมายเหตุ 2 (18-24 สิงหาคม 2538): 925-927.

สยามจดหมายเหตุ 20 (13-19 ตุลาคม 2538): 1149-1151.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. คู่มือการลงทุนในเวียดนาม. กรุงเทพฯ: สำนักงาน

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน สำนักนายกรัฐมนตรี, 2538.

สำนักงานวิจัยเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. เส้นทางเศรษฐกิจ

การค้าของเวียดนามสู่ ASEAN และ WTO. กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวง

พาณิชย์, 2543.

สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี. “เวียดนามปรับตัวเข้าสู่ชุมชนเศรษฐกิจโลก.” ใน Indochina Review :

อินโดจีนในกระแสปริวรรต เศรษฐกิจการเมือง. นิคม ชาญวุฒิศรรม, บรรณาธิการ.

กรุงเทพฯ : ศูนย์ข้อมูลอินโดจีน สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2537.

สุรชัย ศิริไกร. “โครงการความร่วมมือระหว่างไทย-เวียดนามในปัจจุบัน.” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. หน้า 106-114. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539.

เสาวรินทร์ สายรังษี. การลงทุนทางตรงในต่างประเทศ : กรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

เหียง ชวน อ้วน, ดร. “ผู้กุมชะตากรรมการปฏิรูปเศรษฐกิจของเวียดนามในปัจจุบัน.” อ้างถึงใน
ชัยอนันต์ สมุทวณิช, บรรณาธิการ. คู่มือการลงทุนในอินโดจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ผู้จัดการ, 2535.

อานันท์ ปันยารชุน. “ปาฐกถาพิเศษ.” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามใน
ทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. “ไทย.” เอเชียรายปี (1989/2532)

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. “ไทย.” เอเชียรายปี (1990/2533)

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. “ไทย.” เอเชียรายปี (1991/2534)

ไอโอดิค อินเตอร์เทรด รีซอสเซส จำกัด, ฝ่ายวิชาการ. เปิดประตูสู่การลงทุน...เวียดนาม. ไม่ระบุ
สถานที่พิมพ์, 2536.

“Address of Prime Minister Mr. Anand Panyarachun to the Foreign Correspondents
Club of Thailand, 25 April 1991.” Management, Reform and Vision (April-
November 1991) อ้างถึงใน รัชนีญาทิพย์ ศรีพนา. ความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม หลังการ
ปฏิรูปทางเศรษฐกิจเวียดนาม. กรุงเทพฯ : รายงานผลการวิจัยทุนงบประมาณแผ่นดิน
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

Ha Huy Thanh. “Thailand's Trade With and Direct Investment In Vietnam.” ใน
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือใน
อนาคต. หน้า 115-122. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรม
สารนิเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2539.

Nguyen Si Sung. “20 year of Viet – Thai Relations.” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย
กับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบัน และสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. หน้า 143-150.
กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกรมสารนิเทศ กระทรวงการ
ต่างประเทศ, 2539.

ภาษาอังกฤษ

- “Anand begins VN visit with call for US to bury hatchet” Bangkok Post (17 January 1992)
- “Anand trip a boon to Thai - VN economic ties” Bangkok Post (18 January 1992)
- “Anand: VN visit a success” The Nation (18 January 1992)
- “Army chief slams VN embassy” Bangkok Post (27 October 1992)
- “Bichai to seek fishery agreement in Hanoi” Bangkok Post (23 November 1989)
- “BOI gives Bt 2.5 bn credit to VN” The Nation (15 January 1992)
- Buszynski, L. “New Aspirations and Old Constraints in Thailand’s Foreign Policy.” Asian Survey 11 (November 1989)
- Buszynski, L. “Thailand’s Foreign Policy: Management of a Regional Vision.” Asian Survey 8 (August 1994): 721-737.
- “Cabinet backs B 150 m credit deal for VN” Bangkok Post (15 January 1992)
- Cabrera, J. “Drumming up business” Bangkok Post [Online]. Available from:
http://www.bkkpost.samart.co.th/news/BP19980607/sun_perspective01.html
 [7/6/1998]
- Centre for Co-operation with Non-Members. Enterprise Reform and Foreign Investment in Vietnam. Paris: Organization for Economic Co-operation and Development, 1998.
- “Charting the bumpy course of investment” Bangkok Post [Online]. Available from:
http://www.bkkpost.samart.co.th/news/Bparchive/BP960802/0208_news18.html
 [2/8/1996]
- “Chavalit arrives in Hanoi” Bangkok Post (31 March 1997)
- Chenery, H., and Taylor, L. “Development Patterns: Among Countries and Over Time.” Review of Economics and Statistics (November 1968)
- “Chuan off on Vietnam visit today” Bangkok Post (16 March 1994)
- “CP to run experimental shrimp farm in Vietnam” Bangkok Post (22 December 1992)
- “Customs a ‘read block’” Bangkok Post (14 March 1997)

- “Determined to be helpful, not harmful” Bangkok Post (19 October 1993)
- “Do Muoi Urges Viets here to be law-abiding” Bangkok Post (16 October 1993)
- Dodsworth, K.,J.; Spittaller, E.; Braulke, M.; Lee, K.; Miranda, K.; Mulder, C.; Hisanobu Shishido; and Krishna Srivivasan. Vietnam transition to a Market Economy. Washington D.C.: International Monetary Funds, 1996.
- Far Eastern Economic Review (25 June 1992)
- “Fisherman allowed to get off the hook” Bangkok Post (29 July 1992)
- Frieden, A.,J.; and Lake, D. International Political Economy: Perspectives on Global Power and Wealth. New York: st. martin’s Press, 1991.
- Gainsborough, M. Vietnam 1999: Country Forecast Report with forecasts through end-2001. London Business Monitor International Ltd., 1999.
- Gates, L.,C. “Foreign Direct Investment, Institution Change, And Vietnam’s Gradualist Approach to Reform.” Southeast Asian Affairs (1995)
- Gilpin, R. “Three Models of the Future.” International Organization 29 (Winter 1975): 37-60.
- Gilpin, R. US Power and the Multinational Corporation. New York: Basic Books, 1975.
- Gourevitch, P. “The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics.” International Organization 32 (Autumn 1978)
- Guisinger, S.E. Investment Incentives and Performance Requirements: Patterns of International Trade, Production, and Investment. New York: Praeger, 1985.
- “Hanoi keen on oil exploration proposal” Bangkok Post (10 August 1997)
- “Hanoi rejects Suchinda’s request to visit strategic Cam Ranh base” The Nation (7 January 1992)
- “Hanoi says Suchinda can return unfettered” The Nation (8 January 1992)
- “Hanoi to consider release of detained fishermen” Bangkok Post (12 January 1996)
- “Hanoi’s Black Gold” Asia Week (5 October 1990)
- Heng Hiang Khng. “Vietnam Taking Stock of Reforms and Dogma,” Southeast Asian Affairs (1995)

- Hoang Ngoe Ngyun. "The Scope and Prospects of Foreign Investment in Vietnam." Contemporary Southeast Asia 14 (December 1992)
- "Info centre to argument investment in Vietnam" Bangkok Post (3 October 1994)
- "Investment 'sister' link established with Vietnam" Bangkok Post (29 September 1992)
- "Joint exercises for Thailand, Vietnam" Bangkok Post (9 November 1996)
- "Kasem to push for long-term investment during Hanoi trip" Bangkok Post (11 April 1996)
- Kavi Chongkittavorn. "Siddi's Visit to Vietnam Succeeded Beyond Expectations." The Nation (31 January 1989)
- Keohane, O.,R.; and Nye, S.,J. Power and Interdependence: World Politics in Transition. Boston Toronto: Little Brown and Company, 1997.
- Khatharya Um. "Thailand and the Dynamic of Economic and Security Complex in Mainland Southeast Asia." Contemporary Southeast Asia 13 (December 1991)
- "Kraisak springs to Chatchai's defence" Bangkok Post (24 December 1992)
- Krasner, S. "State Power and the Structure of International Trade." World Politics XXVIII (April 1976): 317-347.
- Le Thanh Chan. "Law on Amendment and Addition to a Number of Articles of the Law on Foreign Investment in Vietnam." A Legal Handbook for Foreign Investors in Vietnam. The GIOI Publisher, 1994.
- Likhit Dhiravegin. "The Pitfalls of Indochina." The Nation (30 May 1989)
- "Making plans with neighboring nations" Bangkok Post (1 April 1997)
- Mana Malapech, Thanyathip Sripana and Vacharin Yongsiri. "Trends in Trade between Thailand and the Indochinese countries." Asian Review 5 (1991)
- "Maritime border deal completed" Bangkok Post (9 August 1997)
- "MPI: Hanoi needs better legal system" Bangkok Post (24 October 1996)
- "Mukdahan eyes bridge to wealth" Bangkok Post (14 August 2001)
- Narongchai Akrasanee and Atchana Wattananukit. "Changing Structure And Rising in the Thai Economy." Southeast Asian Affairs (1990)
- "Neighbours discuss sea border dispute" Bangkok Post (13 March 1997)

- “Next government must promote regional efforts” Bangkok Post [Online]. Available from: http://www.bkkpost.samart.co.th/news/Bparchive/BP961111/111_busi06.html [11/11/1996]
- Nguyen Tuan Dung. “Foreign direct investment in Vietnam.” In Vietnam Assessment Creating a Sound Investment Climate. Bangkok: Institute of Southeast Asian Studies/National Centre for Development Studies, 1996.
- “PM could help clear way on border talks” Bangkok Post (30 March 1997)
- “PM leads seminar, delegation to Vietnam” Bangkok Post (15 March 1994)
- “PM to see key contracts signed” Bangkok Post (17 March 1994)
- “Positive note set for cooperation with Vietnam” Bangkok Post (19 October 1993)
- “Prasong get serious on land bridge plan” Bangkok Post (24 December 1992)
- “Prasong set to patch up rifts with Hanoi” Bangkok Post (16 October 1992)
- Quiambao, C. “Mekong – linked nations forge closer relations.” Bangkok Post [Online]. Available from: http://www.bkkpost.samart.co.th/news/Bparchive/BP970418/1804_news24.html[18/4/1997]
- “Reprieve for Thai on death row” Bangkok Post [Online]. Available from: http://www.bkkpost.samart.co.th/news/Bparchive/BP19980716/160798_News08.html [16/7/1998]
- “Research needed for Vietnam investment” Bangkok Post (21 November 1995)
- Ruangthong Chaiprasop. “The Thai Economy in 1987: An Overview.” Southeast Asian Affairs (1988)
- Russell Heng Hiang Khng. “VIETNAM 1992 Economic Growth and Political Caution.” Southeast Asian Affairs (1993):354-363.
- “Sapina poised to invest in Vietnamese business” Bangkok Post (10 December 1992)
- “Sea claim deadlock remains” Bangkok Post (1 April 1997)
- South East Asia Monitor. Thailand 1992: Annual Report on Government Economy, Finance & Industry, with Forecasts to 1993. London: Business Monitor International Ltd., 1992.
- “Subin on ‘friendly visit’ to Vietnam” Bangkok Post (15 November 1990)

- “Suchinda invites VN leaders to Cobra Gold” The Nation (7 January 1992)
- “Suchinda throws door open to Vietnam leaders” Bangkok Post (7 January 1992)
- Suchit Bunbongkarn, “Thailand in 1991: Coping with Military Guardianship.” Asian Survey 2 (February 1992)
- Suchit Bunbongkarn, “Thailand in 1992: In Search of a Democratic Order.” Asian Survey 2 (2 February 1993)
- “Surakiart heading to Hanoi on trade trip” Bangkok Post (10 August 1995)
- Surin Maisrikrod. “The Peace Dividend.” in “Southeast Asia: The Political Economy of New Thai-Vietnamese Relations.” Contemporary Southeast Asia 16 (June 1994)
- “Thai citizenship for VN refugees being evaluated” The Nation (30 October 1993)
- “Thai gets death in Vietnam” Bangkok Post [Online]. Available from: http://www.bkkpost.samart.co.th/news/...hive/BP19980704/040798_News02.html [4/7/1998]
- “Thai investors in Vietnam appeal to Banharn for assistance” Bangkok Post (19 August 1996)
- “Thai investors in Vietnam slam of govt support” Bangkok Post (9 March 1996)
- “Thai, VN trade bodies to increase cooperation” Bangkok Post (1 May 1993)
- “Thailand and Vietnam pledge to boost ties” Bangkok Post (10 May 1997)
- “Thailand to help VN attain market economic success” Bangkok Post (9 May 1993)
- “Thailand VN focus on transport, industrial cooperation” Bangkok Post (17 January 1995)
- “Thailand, VN agree to forge closer ties” Bangkok Post (8 June 1991)
- “Thailand” Asia Yearbook (1989)
- “Thailand” Asia Yearbook (1990)
- “Thailand” Asia Yearbook (1992)
- “Thailand” Asia Yearbook (1993)
- “Thailand” Asia Yearbook (1995)
- “Thailand” Asia Yearbook (1996)
- “Thai-Vietnam military talks ‘a big success’” Bangkok Post (8 January 1992)
- “Thai-Vietnam relations on the brink of a new era” Bangkok Post (31 October 1991)

- “Thai-Vietnam trade panel to be formed” Bangkok Post (26 November 1989)
- “Trade flow set to improve” Bangkok Post (13 March 1997)
- “Transport links to be discussed” Bangkok Post (9 May 1997)
- Truong, H.D.,D. “Striving Towards DOI MOI II.” Southeast Asian Affairs (1998)
- “Two Thai ministers lead special mission” Bangkok Post (12 March 1997)
- “Vietnam shelves fisheries accord” Bangkok Post (14 January 1992)
- “Vietnam to enact laws in bid to woo investors” Bangkok Post (29 November 1995)
- “Vietnam to sell captured us weapons to Thailand” Bangkok Post (9 January 1992)
- “Vietnam Trade deficit surges to \$3.24 bn. ” Bangkok Post (5 November 1996)
- Virapong Vachratith. “Fishery Products.” Bangkok Bank Monthly Review (November 1989)
- “VN backs regional cooperation efforts” Bangkok Post (16 October 1993)
- “VN leader Do Muoi due today” The Nation (15 October 1993)
- “VN leader to witness signing of agreement” Bangkok Post (19 October 1991)
- “VN offers investors security assurance” Bangkok Post (30 May 1989)
- “VN party Chief due to discuss offshore zone” The Nation (11 October 1993)
- “VN premier accepts invite from Chuan” Bangkok Post (18 March 1994)
- “VN seeks more bilateral trade” Bangkok Post (18 September 1991)
- “VN welcomes Thai development fund” Bangkok Post (15 August 1995)
- “Wattanachai advice for investors Vietnam” Bangkok Post (11 July 1995)
- “Weak VN investment threatens gateway dream” Bangkok Post (7 September 1992)
- “Winning Vietnam’s respect takes time-broker” Bangkok Post (31 May 1994)
- Yu-pin Grothong. “Thailand’s Marine Fisheries in the Coming Decade.” BBMB (July 1988)

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก 1**HARMONIZED TARIFF NOMENCLATURE****SECTION I LIVE ANIMALS; ANIMAL PRODUCTS**

Chapter 1 Live animals.

Chapter 2 Meat and edible meat offal.

Chapter 3 Fish and crustaceans, molluscs and other aquatic invertebrates.

Chapter 4 Dairy produce; birds' eggs; natural honey; edible products of animal origin, not elsewhere specified or included.

Chapter 5 Products of animal origin, not elsewhere specified or included.

SECTION II VEGETABLE PRODUCTS

Chapter 6 Live trees and other plants; bulbs, roots and the like; cut flowers and ornamental foliage.

Chapter 7 Edible vegetables and certain roots and tubers.

Chapter 8 Edible fruit and nuts; peel of citrus fruit or melons.

Chapter 9 Coffee, tea mate and spices.

Chapter 10 Cereals.

Chapter 11 Products of the milling industry; malt; starches; inulin; wheat gluten.

Chapter 12 Oil seeds and oleaginous fruits; miscellaneous grains, seeds and fruit; industrial or medicinal plants; straw and fodder

Chapter 13 Lac; gums, resins and other vegetable saps and extracts.

Chapter 14 Vegetable plaiting materials; vegetable products not elsewhere specified or included.

SECTION III ANIMAL OR VEGETABLE FATS AND OILS AND THEIR CLEAVAGE PRODUCTS; PREPARED EDIBLE FATS; ANIMAL OR VEGETABLE WAXES

Chapter 15 Animal or vegetable fats and oils and their cleavage products; prepared edible fats; animal or vegetable waxes.

SECTION IV PREPARED FOODSTUFFS; BEVERAGES, SPIRITS AND VINEGAR; TOBACCO AND MANUFACTURED TOBACCO SUBSTITUTES

Chapter 16 Preparations of meat, of fish or of crustaceans, molluscs or other aquatic invertebrates.

Chapter 17 Sugars and sugar confectionery.

Chapter 18 Cocoa and cocoa preparations,

Chapter 19 Preparations of cereals, flour, starch or milk; pastrycooks' products.

Chapter 20 Preparations of vegetables, fruit, nuts or other parts of plants.

Chapter 21 Miscellaneous edible preparations.

Chapter 22 Beverages, spirits, and vinegar.

Chapter 23 Residues and waste from the food industries; prepared animal fodder.

Chapter 24 Tobacco and manufactured tobacco substitutes.

SECTION V MINERAL PRODUCTS

Chapter 25 Salt; sulphur, earths and stone; plastering materials, lime and cement.

Chapter 26 Ores, slag and ash.

Chapter 27 Mineral fuels, mineral oils and products of their distillation; bituminous substances; mineral waxes.

SECTION VI PRODUCTS OF THE CHEMICAL OR ALLIED INDUSTRIES

Chapter 28 Inorganic chemicals; organic or inorganic compounds of precious metals, of rare earth metals, of radioactive elements or of isotopes.

Chapter 29 Organic chemicals.

Chapter 30 Pharmaceutical products.

Chapter 31 Fertilisers.

Chapter 32 Tanning or dyeing extracts; tannins and their derivatives; dyes, pigments and other colouring matter; paints and varnishes; putty and other mastics; inks.

Chapter 33 Essential oils and resinoids; perfumery, cosmetic or toilet preparations.

Chapter 34 Soap, organic surface active agents, washing preparations, lubricating preparations, artificial waxes, prepared waxes, polishing or scouring preparations, candles and similar articles, modeling pastes. "dental waxes" and dental preparations with an basis of plaster.

Chapter 35 Albuminoidal substances; modified starches: glues; enzymes.

Chapter 36 Explosives; pyrotechnic products; matches; pyrophoric alloys; certain combustible preparations.

Chapter 37 Photographic or cinematographic goods.

Chapter 38 Miscellaneous chemical products.

SECTION VII PLASTICS AND ARTICLES THEREOF; RUBBER AND ARTICLES THEREOF

Chapter 39 Plastics and articles thereof.

Chapter 40 Rubber and articles thereof.

SECTION VIII RAW HIDES AND SKINS, LEATHER, FURSKINS AND ARTICLES THEREOF; SADDLERY AND HARNESS; TRAVEL GOODS, HANDBAGS AND SIMILAR CONTAINERS; ARTICLES OF ANIMAL GUT (OTHER THAN SILK-WORM GUT)

Chapter 41 Raw hides and skins (other than furskins) and leather.

Chapter 42 Articles of leather, saddlery and harness; travel goods, handbags and similar containers; articles of animal gut (other than silk-worm gut.)

Chapter 43 Furskins and artificial fur, manufactures thereof.

SECTION IX WOOD AND ARTICLES OF WOOD; WOOD CHARCOAL; CORK AND ARTICLES OF CORK; MANUFACTURES OF STRAW, OF ESPARTO OR OF OTHER PLAITING MATERIALS; BASKETWARE AND WICKERWORK

Chapter 44 Wood and articles of wood; wood charcoal.

Chapter 45 Cork and articles of cork.

Chapter 46 Manufactures of straw, of esparto or of other plaiting materials; basketware and wickerwork.

SECTION X PULP OF WOOD OR OF OTHER FIBROUS CELLULOSIC MATERIAL; WASTE AND SCRAP OF PAPER OR PAPERBOARD; PAPER AND PAPERBOARD AND ARTICLES THEREOF

Chapter 47 Pulp of wood or of other fibrous cellulosic material; waste and scrap of paper or paperboard.

Chapter 48 Paper and paperboard; articles of paper pulp, of paper or of paper board.

Chapter 49 Printed books, newspapers, pictures and other products of the printing industry; manuscripts, typescripts and plans.

SECTION XI TEXTILES AND TEXTILE ARTICLES

Chapter 50 Silk.

Chapter 51 Wool, fine or coarse animal hair; horsehair yarn and woven fabric.

Chapter 52 Cotton.

Chapter 53 Other vegetable textile fibres; paper yarn and woven fabrics of paper yarn.

Chapter 54 Man-made filaments.

Chapter 55 Man-made staple fibres.

Chapter 56 Wadding, felt and nonwovens; special yarns; twine, cordage, ropes and cables and articles thereof.

Chapter 57 Carpets and other textile floor coverings.

Chapter 58 Special woven fabrics; tufted textile fabrics; lace; tapestries; trimmings; embroidery.

Chapter 59 Impregnated, coated, covered or laminated textile fabrics; textile articles of a kind suitable for industrial use.

Chapter 60 Knitted or crocheted fabrics.

Chapter 61 Articles of apparel and clothing accessories, knitted or crocheted.

Chapter 62 Articles of apparel and clothing accessories, not knitted or crocheted.

Chapter 63 Other made up textile articles; sets; worn clothing and worn textile articles; rags.

SECTION XII FOOTWEAR. HEADGEAR, UMBRELLAS, SUN UMBRELLAS, WALKING-STICKS, SEAT-STICKS, WHIPS, RIDING CROPS AND PARTS THEREOF; PREPARED FEATHERS AND ARTICLES MADE THEREWITH; ARTIFICIAL FLOWERS; ARTICLES OF HUMAN HAIR

Chapter 64 Footwear, gaiters and the like; parts of such articles.

Chapter 65 Headgear and parts thereof.

Chapter 66 Umbrellas, sun umbrellas, walking-sticks, seat-sticks, whips, riding-crops and parts thereof.

Chapter 67 Prepared feathers and down and articles made of feathers of down; artificial flowers; articles of human hair.

SECTION XIII ARTICLES OF STONE, PLASTER, CEMENT, ASBESTOS, MICA OR SIMILAR MATERIALS; CERAMIC PRODUCTS; GLASS AND GLASSWARE

Chapter 68 Articles of stone, plaster, cement, asbestos, mica or similar materials.

Chapter 69 Ceramic products.

Chapter 70 Glass and glassware.

SECTION XIV NATURAL OR CULTURED PEARLS, PRECIOUS OR SEMI-PRECIOUS STONES, PRECIOUS METALS, METALS CLAD WITH PRECIOUS METAL AND ARTICLES THEREOF; IMITATION JEWELLERY; COIN

Chapter 71 Natural or cultured pearls, precious or semi-precious stones, precious metals, metals clad with precious metal and articles thereof; imitation jewellery; coin.

SECTION XV BASE METALS AND ARTICLES OF BASE METAL

Chapter 72 Iron and steel.

Chapter 73 Articles of iron or steel.

Chapter 74 Copper and articles thereof.

Chapter 75 Nickel and articles thereof.

Chapter 76 Aluminum and articles thereof.

Chapter 77 (Reserved for possible future use in the Harmonized System)

Chapter 78 Lead and articles thereof.

Chapter 79 Zinc and articles thereof.

Chapter 80 Tin and articles thereof.

Chapter 81 Other base metals; cermets; articles thereof.

Chapter 82 Tools, implements, cutlery, spoons and forks, of base metal;
parts thereof of base metal.

Chapter 83 Miscellaneous articles of base metal.

**SECTION XVI MACHINERY AND MECHANICAL APPLIANCES; ELECTRICAL
EQUIPMENT; PARTS THEREOF; SOUND RECORDERS AND
REPRODUCERS, TELEVISION IMAGE AND SOUND RECORDERS
AND REPRODUCERS, AND PARTS AND ACCESSORIES OF SUCH
ARTICLES**

Chapter 84 Nuclear reactors, boilers, machinery and mechanical
appliances; parts thereof.

Chapter 85 Electrical machinery and equipment and parts thereof; sound
recorders and reproducers, television image and sound
recorders and reproducers, and parts and accessories of
such articles.

**SECTION XVII VEHICLES, AIRCRAFT, VESSELS AND ASSOCIATED TRANSPORT
EQUIPMENT**

Chapter 86 Railway or tramway locomotives, rolling-stock and parts
thereof; railway or tramway track fixtures and fittings and
parts thereof; mechanical (including electro-mechanical)
traffic signalling equipment of all kinds.

Chapter 87 Vehicles other than railway or tramway rolling-stock, and
parts and accessories thereof.

Chapter 88 Aircraft, spacecraft, and parts thereof.

Chapter 89 Ships, boats and floating structures.

SECTION XVIII OPTICAL, PHOTOGRAPHIC, CINEMATOGRAPHIC, MEASURING, CHECKING, PRECISION, MEDICAL OR SURGICAL INSTRUMENTS AND APPARATUS; CLOCKS AND WATCHES; MUSICAL INSTRUMENTS; PARTS AND ACCESSORIES THEREOF

Chapter 90 Optical, photographic, cinematographic, measuring, checking, precision, medical or surgical instruments and apparatus; parts and accessories thereof.

Chapter 91 Clocks and watches and parts thereof.

Chapter 92 Musical instruments; parts and accessories of such articles.

SECTION XIX ARMS AND AMMUNITION; PARTS AND ACCESSORIES THEREOF

Chapter 93 Arms and ammunition; parts and accessories thereof.

SECTION XX MISCELLANEOUS MANUFACTURED ARTICLES

Chapter 94 Furniture; bedding, mattresses, mattress supports, cushions and similar stuffed furnishings; lamps and lighting fittings, not elsewhere specified or included; illuminated signs, illuminated name-plates and the like; prefabricated buildings.

Chapter 95 Toys, games and sports requisites; parts and accessories thereof.

Chapter 96 Miscellaneous manufactured articles.

SECTION XXI WORKS OF ART, COLLECTORS' PIECES AND ANTIQUES

Chapter 97 works of art. Collectors' pieces and antiques.

ภาคผนวก 2

ตารางที่ 8 รายชื่อโครงการการลงทุนไทยในเวียดนามที่ได้รับการอนุมัติและประเภทของการลงทุน รวมทั้งโครงการที่ถูกเพิกถอน (1998 – 20 มกราคม 1997)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
3*	07/04/88	VIETCO SHRIM FARM	เลี้ยงกุ้ง ผลิตกุ้งแช่แข็งส่งออก	JV	VUNG TAU – CONDAO	MARINE INDUSTRY OF SHRIMP FARM (50%)	VUNG-TAU-CONDAO IMPORT-EXPORT CO (50%)	424,000
36*	29/12/88	LUC YEN GEMSTONES	ขุดอัญมณี	JV	HA BAC	B.H GROUP INTER-TRADE CO.,LTD (80%)	VIETNAM GEMSTCNE CO (20%)	1,000,000
37*	29/12/88	B.H. RUBY	เจียรไนอัญมณี	JV	HANOI	B.H GROUP INTER-TRADE CO.,LTD (80%)	VIETNAM GEMSTCNE CO (20%)	1,000,000
58*	22/05/89	VITHATRADE	ผลิตประกอบรถจักรยานยนต์ รถยนต์	JV	HCMC	MAHADHORN LTD (50%)	UNION OF MOTOBIKE, BYCYCLE ENTERPRISE (50%)	4,800,000
4*	14/05/89	PASSENGER TRANSPORT CONTRACT	บริษัทขนส่งผู้โดยสาร	BUSINESS CONTRACT	QUANGNAM - DANANG	K.A.S TRADE-TRAVEL CO.,LTD.		18,000
57*	12/03/90	SEAPRODUCT DEVELOPMENT CONTRACT	ทำการประมงในทะเลลึก	BUSINESS CONTRACT	KEING GIANG	SURAT CANNING, EXSET INTERTRADE LTD.		

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
75*	25/04/90	CHATEAU-INN HAIPHONG HOTEL	กิจการโรงแรม อพาร์ทเมนต์	JV	HAIPHONG	CHATEAU ROUGE INTERNATIONAL CO.,LTD.	HAI PHONG SERVICE CO. (50%)	2,000,000
91*	19/06/90	EXPERIMENTAL SHRIM FARMING	เลี้ยงกุ้งทดลอง	BUSINESS CONTRACT	HCMC	PRESTIGE GEMS COMPANY (80%)		131,000
94*	04/07/90	SV. FISH CO.,LTD.	ประมงแบ่งผลกำไร	JV	VUNG TAU – CON DAO	SIRECHAI OVERSEA FISHERIES CO.,LTD.	VUNG TAU STATE FISHERIES CO. (25%)	5,000,000
112*	05/09/90	TANNED LEATHER JVC	ฟอกหนังเพื่อส่งออก	JV	SONG BE	CHITEE HUA TANNERY		
151*	09/01/91	SURAT KIEN GIANG 2 JVC	ปลากระป๋อง	JV	KIEN GIANG	SURAT CANNING LTD. (50%)	KIEN GIANG EXPORTED AQUATIC PROCESSING (50%)	1,400,000
152*	09/01/91	SURAT KIEN GIANG 1 JVC	ทำการประมง	JV	KIEN GIANG	SURAT CANNING LTD. (50%)	KIEN GIANG FISHING CO (50%)	1,040,000
153*	09/01/91	V.T.F. JOINT VENTURE	สืบประรดกระป๋อง	JV	KIEN GIANG	MANAGEMENT LTD. (90%)	KIEN GIANG BOTANIC OIL CO. (10%)	5,600,000
154*	11/01/91	METRA CO.,LTD.	สีและผ้าพันแผล	JV	HCMC	TRANA COMMERCIAL CO.,LTD (60%)	CENTRAL PHAMACEUTICAL ENTERPRISE (40%)	571,064

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องถิ่น	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
157*	17/01/91	COTHYCO	เลี้ยงกุ้งเพื่อส่งออก	JV	HCMC	OSOTHSAPHA (TECKHENG YOO) CO., LTD. (40%)	DUYEN HAI AQUATIC JOINT VENTURE (COFIDEC) (40%)	177,000
168*	07/03/91	REGENT HOTEL	โรงแรม อพาร์ตเมนต์	JV	HCMC	UNITED SEWING, EQUIPMENT JCD HOLDING CO., LTD., UNITED PHAMACEUTICAL CO., LTD. (60%)	LEPODEXIM (40%)	1,042,600
192	28/05/91	TN VINATHAI CO.,LTD.	ผ้าอนามัย	JV	HANOI	INTERTRADE CO.,LTD. (70%)	UNION OF HANOI PHAMACEUTICAL ENTERPRISES (30%)	2,282,000
207*	22/06/91	SOPORSEP-JVC	ทำการประมง	JV	VUNG TAU-CON DAO	THAI POCHANA FOOD CANNERY (1988) CO.,LTD (57%)	TAY NAM AQUATIC ESRVICE CO. (43%)	10,980,000
215*	24/07/91	RESTAURANT INVESTMENT IN THAILAND	ลงทุนทำร้านอาหาร	JV				98,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
218*	30/07/91	VITA MINERAL WATER ENTERPRISE	ผลิตน้ำแร่	100%	AN GIANG	HWA YANG TRADING		100,000
261*	22/10/91	VIET-THAI GEMS COMPNAY	สำรวจและขุดพลอย	JV	HANOI	B.H. MINING (60%)	YEN BAI INDUSTRIAL GEOLOGICAL TEAM, (40%) VINA GEM CO.	2,000,000
268*	04/11/91	MINH THAI SEAPRODUCTS COMPANY	เลี้ยงกุ้ง ทำประมง และแปรรูปสัตว์น้ำ	JV	MINH HAI	HOCK AND THEPHNARONG INTERNATIONAL CO., LTD. (58%)	UNION OF MINH HAI AQUATIC IMPORT – EXPORT AQUATURE (42%)	1,815,852
304*	09/01/92	PILOT AND TOKAI	ผลิตปากกา	100%	HCMC	PILOT PEN CO., TOCAI SEIKI CO.		2,015,337
311	18/01/92	OSC TRAVEL (SMI) GROUP CO., LTD.	กิจการท่องเที่ยว	JV	VUNG TAU – CON DAO	SIAM MOTOR GROUP, INTERNATIONAL TRAVEL CO., LTD.(57%)	OSC OIL SERVICE CO. (43%)	528,000
377*	19/06/92	THORESEN VOSSCO SHIPPING LTD.	การขนส่งทางทะเล	JV	INVESTMENT ABOARD	THORESEN CO.,LTD.	VOSCO	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
378	19/06/92	VIETNAM GEMS TECHNOLOGY LTD.	รับว่าจ้างเจียรไนพลอย	JV	HANOI	EXPORT DEVELOPMENT TRADING (50%)	UNION OF ELECTRONIC & OPTICAL EQUIPMENT PRODUCTION (50%)	1,000,000
388	25/07/92	AGRI MAC CO.,LTD.	แปรรูปข้าว	100%	LONG AN	AGRIMAC CO.,LTD.		2,000,000
505	12/01/93	N.A.M. FORIMEX	ไม้แปรรูปส่งออก	JV	NGHE TINH	M.K.M. TRADING LTD. PART (51%)	FOREST PRODUCTS IMPORT-EXPORT COMPANY OF NGHE AN (49%)	1,771,520
527*	08/02/93	VIETNAM TRAVEL BUREAU CO., LTD.	กิจการท่องเที่ยว	JV	HCMC	THAI TRAVEL BUREAU LTD. (66.7%)	VIETNAM TOURISM COMPANY IN HCM CITY (33.3%)	300,000
530	08/02/93	LIASGEM	เจียรไนพลอย	JV	HANOI	ASYN INTERNATIONAL TOUR AND GEMS (65%)	UNION OF NEW PRODUCTS NEW TECHNOLOGY (35%)	600,000
542	22/02/93	VIET-THAI INTEGRATED PRODUCE CO.	แปรรูปเศษไม้ แป้งกระดาษ	JV	HAI PHONG	INTERGRATED PRODUCE CO., LTD. (51%)	NAFORIMEX 1, UNION OF VINH PHU PAPER ENTERPRISES, UNION OF MINING WOOD ENTERPRISES (49%)	5,112,900

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
545	11/03/93	C.P. VIETNAM LIVESTOCK CO., LTD.	ผลิตอาหารสัตว์	100%	DONG NAI	BANGKOK FEEDMILL CO.,LTD.		22,013,000
566*	01/04/93	POLAR INTERNATIONAL VN CO., LTD.	น้ำตาล	100%	DONG NAI	POLAR INTERNATIONAL CO., LTD.		1,000,000
579	06/06/93	KINGS VALLY CORP. LTD.	สนามกอล์ฟ	JV	HA TAY	KINGS' VALLEY CORP. LTD. (80%)	SON TAY TOURISM COMPANY (20%)	21,875,000
619	11/06/93	ADVANCE PHARMA VN CO.	เลี้ยงไก่	100%	DONG NAI	ADVANCE PHARMA CO.,LTD., CHAROEN POKPHAND ENTERPRISE CO.,LTD.		4,513,000
624*	06/15/93	THAI VIET INTERNATIONAL CO.	เสื้อผ้าสำเร็จรูป	100%	DONG NAI	KONGKA KNITTING FACTORY CO.		1,500,000
633	14/07/93	SCT GAS VIETNAM	ผลิตถังแก๊ส	JV	DONG NAI	SSC PETRO DEVELOPMENT CO., LTD. (70%)	TIN NGHIA CO.,LTD. (30%)	4,997,000
636	15/07/93	P.P.M.G.	แปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร	100%	QUANNGNAM – DANANG	P.PROSPER MASTER GROUP		1,290,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องถิ่น	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
637	15/07/93	VIET THAI POULTRY INTERNATIONAL	เลี้ยงสัตว์และผลิตอาหารสัตว์	JV	HCMC	GOLDEN POULTRY INTERNATIONAL CO., LTD. (60%)	HO CHI MINH POULTRY COMPANY (40%)	12,000,000
712*	04/11/93	UNI-FOOD CO.	แปรรูปอาหาร	JV	VUNG TAU – CON DAO	S.KHONKAEN FOOD INDUSTRY CO.,LTD. (50%)	BARIA – VUNG TAU TRADING AND SERVICE COMPANY (50%)	670,000
742	10/1293	SOECON MEVERFA ENGINEERING CO.,LTD	โครงสร้างอาคาร	JV	HCMC	SEACON ENGINEERING CO.,LTD (50%)	BIEN TRIEU MECHANICAL FACTORY (50%)	400,000
766	18/01/94	HANOI LAKE VIEW SPORT CO.	สร้างโรงแรม	JV	HANOI	M. GRAND HOTEL CO.,LTD.	HANOI SPORT AND TOURISM SERVICES CO.	24,151,551
767	18/01/94	VIET THAI TAPIOCA STRACH CO., LTD.	ผลิตแป้งมันสำปะหลัง	JV	GIA LAI	GANGNA STEEL WORKS LTD., VEDAN ENTERPRISE, SIN THAI		2,300,000
782	31/01/94	TAY NINH TAPIOCA	ผลิตแป้งมันสำปะหลัง	JV	TAY NINH	THAI WAN CO.,LTD.	AGRIMEX, TAY NINH CO.	4,650,000
809	26/02/94	UNIQUE GAS & PETROCHEMICAL (VNO CO.	บรรจุก๊าซหุงต้ม	100%	DONG NAI	UNIQUE GAS & PETROCHEMICALS CO., MITSUI CO.,LTD.		6,666,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
816	04/03/94	VIETNAM LPG CO.,LTD.	บรรจุก๊าซหุงต้ม	JV	VUNG TAU	PETROLEUM AUTHORITY OF THAILAND (32%) TOTAL (32%)	PETRO VIENAM (36%)	15,038,547
856	04/05/94	TN. DEVELOPMENT CO.,LTD.	บริการอพาร์ทเมนต์	JV	HANOI	INTERTRADE CO.,LTD.		7,147,000
864	17/05/94	VIETNAM NEWS	พิมพ์จำหน่ายหนังสือพิมพ์	BUSINESS CONTRACT	HANOI	THE MANAGER PUBLIC CO.LTD.	VIETNAM NEWS	
933*	30/07/94	VIETNAM AIRLINES HOTEL CO., LTD.	โรงแรม	JV	HCMC	S.M.I. TRAVEL CO.,LTD. (50%)	VIETNAM NATIONAL AIRLINES (50%)	20,244,260
937	08/08/94	DECHA FISHING NET IND. CO., LTD.	ผลิตแหอวน	100%	CAN THO	DECHAPANICH FISHING NET FACTORY		13,476,000
968	29/08/94	MODERN FOOD VIETNAM IND. LTD.	แปรรูปถั่วลิสงส่งออก	100%	SONG BE	MODERN FOOD INDUSTRIES CO.,LTD.		1,000,000
1004	07/10/94	PRANDA JEWELRY VIETNAM CO., LTD.	เครื่องประดับ	100%	DONG NAI	PRANDA JEWELRY PUBLIC COMPANY		3,000,000
1018	25/10/94	S.A.S. CTAMAD CO.,LTD.	สร้างโรงแรม	JV	HANOI	S.A.S. TRADING CO.,LTD. (65%)	ELECTRO MECHANICAL PLANT (35%)	42,775,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1027	11/03/94	UNISEED-VIETNAM CO.,LTD	ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด	JV	VUNG TAU	UNISEEDS CO.,LTD. (50%)	BARIA-VUNG TAU AGRICULTURAL TECHNICAL SERVICE COMPANY (50%)	400,000
1046	17/11/94	ADVANCED PAINT & CHEMICAL S. VN. CO.	ผลิตสี	JV	LONG AN	PACIFIC STRATEGIC COMPANY LTD. (70%)	DONG TAM TRADING CONSTRUCTION CO.,LTD. (30%)	1,430,000
1052	23/11/94	RED BULL VIETNAM CO.,LTD.	เครื่องดื่ม	100%	SONG BE	E.P.C. RICE TRADING CO.,LTD.		2,786,400
1066*	06/12/94	HIEP THANH II SHRIM CULTURE JV	เลี้ยงกุ้ง	JV	MINH HAI		HIEP THANH COMPANY LIMITED (50%)	1,285,600
1082	15/12/94	UR INDUSTRIAL DEVELOPMENT CO.,LTD.	ผลิตสีต่างๆ	JV	HANOI	U.R. CHEMICAL CO.,LTD. (70%)	INDUSTRIAL DEVELOPMENT (30%)	550,000
1098	28/12/94	VIET THAI PIASTCHEM CO.,LTD.	ผลิตเม็ด PVC	JV	SONG BE	THAI PLASTIC & CHEMICALS PUBLIC CO.,LTD.	VINAPLAST (33.7%)	2,993,331
1100	31/12/94	LONG BINH COMPANY	สร้างนิคมอุตสาหกรรม	JV	DONG NAI	BANGPAKONG INDUSTRIAL PARK II (70%)	SONADEZ (30%)	46,072,890

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1102	11/01/95	VIETNAM TNT FIBERS CO.,LTD.	ผลิตเส้นด้าย	100%	SONG BE	TORAY NYLON THAI CO., G&T EQUITIES SDN, MITSUI&CO.		1,814,080
1123	25/01/95	HA LONG PALZA CO.,LTD.	โรงแรมระดับ 3 ดาว	JV	QUANG NINH	SIAM INFINITY IMPORT-EXPORT CO.,LTD.	HALONG INVESTMENT FOR PRODUCTION DEVELOPMENT CO.	10,500,000
1130	15/02/95	SUCCESS VIETNAM CO.,LTD.	ปลูกกล้วยไม้	100%	LAM DONG	SUCCESS FLOWER CO.,LTD.		800,000
1288	24/06/95	HA LONG – DREAM HOTEL	โรงแรมและศูนย์ปารีสอร์ท	JV	QUANG NINH	S.K.R. INTERNATIONAL CO.,LTD. (30%)	GENERAL IMPORT-EXPORT CO. (70%)	11,000,000
1290	27/09/95	O.E.I.C. VIETNAM LTD.	ผลิตมอเตอร์ไฟฟ้า	JV	DONG NAI	ORIENTAL ELECTRIC INDUSTRY CO.,LTD.	NHAT MINH ELECTRIC AND ELECTRONICS CO.	7,377,500
1321	18/07/95	SIAM BROTHERS VIETNAM CORP., LTD.	ผลิต PP PE	100%	HCMC	SIAM BROTHERS CORP., LTD.		6,097,000
1351	18/08/95	HICRETE YIET SON CO.,LTD.	วัสดุก่อสร้าง	JV	HCMC	HIGH CRETE PRODUCTS & TECHNOLOGY CO.,LTD. (70%)	VIET SON CONSTRUCTION MATERIAL CO. (30%)	2,300,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1361	26/08/95	LIEN HOA HOTEL	ปรับปรุงโรงแรม 3 ดาว	JV	VUNG TAU	(68.2%)	LIEN HOA TOURISM CO.,LTD. (31.8%)	2,500,000
1387	30/09/95	TOA VIETNAM CO.,LTD.	ผลิตสีต่างๆ	JV	SONG BE	TOA CO.,LTD TOA PAINT (THAILND) CO.,LTD (70%)	THANH LE TRADE & EXPORT-IMPORT COMPANY (THALEXIM), LONG PHI IMPORTED- EXPORTED PRODUCTS & DEALER PARTNERSHIP LTD. (30%)	10,000,000
1399	20/10/95	VITHAZINCO	ผลิตผงตะกั่ว ซ็อกไซด์	JV	BAC THAI	TEPARAK INTERNATIONAL CO.,LTD (55%)	THAI NGUYEN NON- FERROUS METAL CO. (55%)	7,200,000
1420	31/10/95	AUTOMOBILEL- MOTORCYCLE PARTS MAN. JV	ผลิตอะไหล่ ประกอบ จักรยานยนต์	JV	HAI HUNG	THAI SUMMIT AUTOPARTS INDUSTRY CO.,LTD. SKR INTERNATIONAL CO.,LTD. NEW CHIP XENG CO.,LTD (LAOS) (70%)	GENEXIM CO. (30%)	39,000,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1442	12/09/95	VIETNAM STAR MANUFACTURING CONCRETE CO.	ผลิตคอนกรีตสำเร็จรูป	JV	SONG BE	STAR CONCRETE GROUP CO.,LTD (70%)	VIETNAM IMPORT-EXPORT & INTERNATIONAL COOPERATION TRANSPORTATION (30%)	3,128,520
1455	23/12/95	VINA GLASS INDUSTRIES LIMITED	ผลิตขวดแก้ว	100%	SONG BE	THAI GLASS INDUSTRIES PUBLIS CO.,LTD.		34,000,000
1471	01/08/96	URAI PHANICH (VIETNAM) CO.,LTD.	ผลิตสี	100%	DONG NAI	URAI PANICH CO.,LTD.		6,401,140
1543	04/16/96	DANANG CONSTRUCTION CONSULTANT CO.	บริษัทที่ปรึกษาก่อสร้าง	JV	CANANG	INDEX INTERNATIONAL GROUP CO.,LTD.	QUANGNAM-DANANG INVESTMENT CONSULTANCE COMPANY	320,000
1587	06/10/96	CHAROEN POKPHAND-VIETNAM CO.,LTD.	เลี้ยงไก่อาหารสัตว์	100%	HA TAY	CHAROEN POKPHAND GROUP CO.,LTD.		30,000,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1602	06/20/96	VMP. CO.,LTD.	อะไหล่รถจักรยานยนต์	JV	HCMC	C.M.INDUSTRY CO.,LTD.	SPECIAL AQUA PRODUCTS IMPORT-EXPORT COMPANY, TRADE & SERVICE CO.,LTD.	3,000,000
1606	06/25/96	SIAM SUPER STREAM CO.,LTD.	เครื่องดื่ม	100%	PKU YEN	U.T.INTER TRADING CO.,LTD. THAI NAKORN PATANA CO.,LTD.		4,360,000
1608	06/26/96	LUCKY STAR PIST JOINT VENTURE	ถุงพลาสติกอุตสาหกรรม	JV	DONG NAI	POLYMERS MARKETING CO.,LTD.	PHUONG DONG CO.,LTD.	3,500,000
1611	06/27/96	SRITHEPHTHAI PLASCHEM (VIETNAM) LTD.	เม็ดพลาสติก	100%	DONG NAI	SRITHEPHTHAI PLASCHEM LTD.		22,000,000
1618	06/29/96	AMATA POWER (BIEN HOA) LTD.	โรงไฟฟ้า	JV	DONG NAI	AMATA POWER LTD. POWER FIN S.A.	MODERN LONG BINH INDUSTRIAL ZONE DEVELOPMENT COMPANY	110,000,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1625	07/12/96	TN. MANUFACTURING CO.,LTD.	เครื่องห้องน้ำ (แชมพูสบู่)	JV	HA NOI	NMT LTD.	TN. VINATHAI CO.,LTD.	2,122,000
1629	07/20/96	JFT EXTRUSIONS (SAIGON) LTD.	วัสดุใช้ในกิจการก่อสร้าง	100%	DONG NAI	JFT EXTRUSIONS (SAIGON) HOLDING PTE.TD.		8,575,000
1634	07/27/96	SONG DUONG CONS. MATER PRO. & SUP. CO.	วัสดุก่อสร้าง	JV	HA NOI	RED RIVER CONCRETE LTD. (60%)	River Transport Co. No. 1 (40%)	2,108,000
1678	09/19/96	3K BATTERY (VIETNAM) CO.,LTD.	แบตเตอรี่รถยนต์ มอเตอร์ไซด์	JV	HCMC	THAI STORAGE BATTERY CO.,LTD.	ELECRIC ELECTRONICS PRODUCTION & IMPORT EXPORT COMPANY	2,000,000
1690	10/01/96	KARAT	เครื่องสุขภัณฑ์	JV	SONG BE	KARAT SANITARY WARE PUBLIC CO.,LTD.	SONG BE PRODUCTION & IMPORT EXPORT COMPANY	16,000,000
1742	11/18/96	KARAT HAI HUNG	เครื่องสุขภัณฑ์	JV	HAI HUNG	KARAT SANITARYWARE	HAI HUNG CONSTRUCTION COMPANY, HAI HUNG INVESTMENT AND DEVELOPMENT COMPANY	16,000,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1756	11/25/96	VIETTHAI INDUSTRIAL PLASTIC CO.,LTD.	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	JV	HCMC	SRITHAI SUPER WARE PUBLIC, P.E.T. THAILAND CO.,LTD.	DAI VIET PLASTIC CO.,LTD.	15,000,000
1765	12/07/96	MACHINO AUTO-PATRS CO.,LTD.	ชิ้นส่วนรถจักรยานยนต์	JV	HA NOI	ASIAN HONDA MOTOR, SHOWA CORP., ITOCHU CORP.	MACHINO AUTO-PART CORPORATION	18,477,436
1769	12/09/96	YBB	เหมืองหินสำหรับทำปูนซีเมนต์	JV	YEN BAI	BANPU PUBLIC CO.,LTD.	YEN BAI MINERAL COMPANY	5,996,000
1793	12/30/96	BETAGRO BIHIMEX PEEDMILL CO.,LTD.	อาหารสัตว์	JV	DONG NAI	BETAGRO AGRO GROUP (PUBLIC) CO.,LTD.	BIEN HOA IMPORT-EXPORT COMPANY	4,710,000
1795	01/02/97	INOUE RUBBER VIETNAM CO.,LTD.	ยางรถจักรยานมอเตอร์ไซด์	JV	VINH PHU	ASIAN INOUE BUBBER PTELTD, INOUE RUBBER (THAILAND)	SAO VANG RUBBER COMPANY	32,700,000
1803	01/08/97	ASIA JOINT VENTURE CO.	กระเบื้องปูพื้น	JV	LONG AN	SRINAKORN IMPORT-EXPORT, JOY CONSTRUCTION CO.,LTD.	TUONG NGUYEN TRADE & SERVICE CO.,LTD.	7,200,000

ตารางที่ 8 (ต่อ)

เลขที่ใบอนุญาต	วันที่ได้รับอนุญาต	ชื่อบริษัท	กิจการ	รูปแบบการลงทุน	จังหวัดหรือท้องที่	ผู้ลงทุนฝ่ายไทย	ผู้ลงทุนฝ่ายเวียดนาม	มูลค่าเงินทุนทั้งสิ้น (เหรียญสหรัฐฯ)
1820	01/20/97	NORTHBRIDGE HANOI	ธุรกิจก่อสร้าง	JV	HA NOI	NORTHBRIDGE COMMUNITIES LIMITED	HANOI CONSTRUCTION NO. 9 COMPANY	236,000,000

* โครงการที่ถูกเพิกถอน

ที่มา: เอกสารจากกระทรวงการวางแผนและการลงทุนเวียดนาม
 เอกสารจากสถานกงสุลใหญ่ประจำนครโฮจิมินห์
 Vietnam Economic Times
 รวบรวมโดย ธีัญญาทิพย์ ศรีพนา

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวนภารัตน์ พิรวัดมนกุล เกิดวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ.2518 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการต่างประเทศ เกียรตินิยมอันดับ 2 จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2540 และศึกษาต่อในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อพ.ศ. 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย